

Χ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Θ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ
Κ. ΡΩΜΑΙΟΥ, ΣΤ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ - Σ. ΔΟΥΦΕΞΗ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Α'. ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΑΘΗΝΑΙ 1972

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΔΩΡΕΑ

ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

Χ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Θ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ
Κ. ΡΩΜΑΙΟΥ, ΣΤ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ — Σ. ΔΟΥΦΕΞΗ

1972
ΔΗΜ
N60
13^η εκδ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

21 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1972

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΤΑΤΟΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΕΓΓΕΛΙΑΣ
ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

ΑΝΑΤΙΣΤΑΤΑΙ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ

Α' ΤΥΜΝΙΑΣΙΟΥ

ΣΤΑΥΡΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

Ἄλλὰ τὰ ἄνθη ὑπόσχονται καὶ καρπούς, καὶ τούτους ἀπαιτεῖ, τούτους ἐλπίζει ἀπὸ σᾶς ἡ ἐρημωθεῖσα ἀπὸ τὸν ἄγριον τύραννον πατρίς σας. Μὴ ματαιώσετε τὴν ἐλπίδα της.

Τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς νέους, ὅσοι ἕως τῶρα ἐδράματε εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος, οὐδ' ἐφοβήθητε νὰ κενώσετε τὰς φλέβας σας ἀπὸ τὸ αἷμα, διὰ νὰ ἐκδικήσετε ὅσα αἵματα ἀθώων ἔχυσε καὶ χύνει καθ' ἡμέραν ὁ παράνομος καὶ ἀνανδρος τύραννος τῆς Ἑλλάδος...

Οἱ ἕως τῆς ὥρας ταύτης ἀγῶνες σας εἶναι λαμπροί· τὸ ἐλευθερωθὲν μέρος τῆς Ἑλλάδος ἐγεύθη τοὺς ἐλπιζομένους ἀπὸ τὴν ἡλικίαν σας γλυκεῖς καρπούς καὶ καυχᾶται ἡ πατρίς σας εἰς τὴν γέννησιν τοιούτων τέκνων.

Ἀλλὰ σᾶς μένουν ἄλλοι ἀσυγκρίτως ἐνδοξότεροι τούτων ἀγῶνες, ὧ γενναῖα τέκνα τῆς Ἑλλάδος. Διὰ τῶν παρόντων ἡλευθερώσατε τὴν Ἑλλάδα, τῶν δὲ νέων ἀγῶνων σκοπὸν πρέπει νὰ προβάλετε τὴν φύλαξιν τῆς Ἑλευθερίας, φύλαξιν δύσκολον καὶ διὰ τοῦτο προσυχῆς πολλῆς ἀξίας.

Οἱ πρότεροί σας ἀγῶνες ἐκαθάρισαν τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὴν παρουσίαν τοῦ τυράννου, σᾶς μένει τώρα ὁ μέγας ἀγὼν, νὰ τὴν καθαρίστητε ἀπὸ τὸν μολυσμὸν τῆς ἀδικίας του, βάλλοντες εἰς τόπον αὐτῆς τὴν Δικαιοσύνην, τὴν μητέρα τῆς Εἰρήνης...

Ἀδ. Κοραῆς

ΜΕΓΑΛΟΙ ΑΝΔΡΕΣ — ΜΕΓΑΛΟΙ ΛΟΓΟΙ — ΜΕΓΑΛΑ ΕΡΓΑ

Ὅτε ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἐφθασεν εἰς τὸν ποταμὸν Ὑφασιν, ἐξηκριβώσεν, ὅτι πρὸς Δ. τοῦ ποταμοῦ εἶναι χώρα μεγάλη καὶ εὐδαίμων, ὅτι αὐτὴν κατοικοῦν λαοὶ πολεμικοί, ὅτι ἐκεῖ εἶναι ἐλέφαντες πολλοί, μεγαλύτεροι καὶ ἀγριώτεροι τῶν ἄλλων.

Καὶ ἡὐχαριστήθη πολὺ, διότι διέβλεπε νέον στάδιον πολεμικῆς δόξης. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ διαβῇ τὸν ποταμὸν καὶ νὰ προχωρήσῃ.

Ἄλλ' οἱ στρατιῶται του, οἱ ὅποιοι ἐπολέμουν συνεχῶς ἐπὶ ὀκτῶ ἔτη, εἶχον ἀποκάμει. Καὶ ἐπιθυμία κατέλαβε τὴν ψυχὴν αὐτῶν νὰ ἐπανέλθουν πλέον εἰς τὴν πατρίδα, πλησίον τῶν γονέων, συζύγων καὶ τέκνων αὐτῶν.

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος κατενόησε καλῶς τὸ πρᾶγμα καί, πρὶν γίνῃ ἡ ταραχὴ καὶ ἡ ἀθυμία τῶν στρατιωτῶν μεγαλυτέρα, ἐκάλεσε τοὺς στρατηγούς εἰς συνεδρίασιν καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς :

— Ἄνδρες Ἕλληνες καὶ σύμμαχοι, βλέπω ὅτι τώρα πλέον δὲν με ἀκολουθεῖτε εἰς τοὺς κινδύνους μετὰ τὴν ἰδίαν προθυμίαν. Σᾶς ἐκάλεσα λοιπὸν ἐδῶ με σκοπὸν νὰ σᾶς πείσω, ὅτι πρέπει νὰ ἐξακολουθήσωμεν τὸν πόλεμον· ἐάν, ὅμως, πεισθῶ, ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνῃ τοῦτο, θὰ σταματήσωμεν ἕως ἐδῶ καὶ θὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν Πατρίδα.

Ὅσα κατωρθώσαμεν μετὰ τοὺς μέχρι τοῦδε κοινούς μας ἀγῶνας, σᾶς εἶναι γνωστά. Κατέχομεν τὴν Ἰωνίαν, τὸν Ἑλλήσποντον, τὴν Φρυγίαν, τὴν Καππαδοκίαν, τὴν Παφλαγονίαν, τὴν Λυδίαν, τὴν Καρίαν, τὴν Λυκίαν, τὴν Παμφυλίαν, τὴν Φοινίκην καὶ τὴν Λιβύην, μέρη τῆς Ἀραβίας, τῆς Συρίας, τῆς Βαβυλωνίας, τῆς Σουσιανῆς, τῆς Περσίας καὶ ὅλας τὰς χώρας μέχρι τοῦ Τανάιδος ποταμοῦ καὶ πέραν τοῦ Ἰνδικοῦ Καυκάσου.

Τώρα διατί διστάζετε νὰ προσθέσετε εἰς τὸ κράτος μας καὶ τὰ ἔθνη, τὰ ὁποῖα ἐκτείνονται πέραν ἀπὸ τὸν Ὑφασιν ποταμόν; Ἡ φοβεῖσθε, μήπως προβάλουν ἀντίστασιν οἱ βάρβαροι; Δὲν βλέπετε ὅτι ἄλλοι μὲν ἔρχονται καὶ ὑποτάσσονται ἐκουσίως, ἄλλοι δὲ συλλαμβάνονται αἰχμάλωτοι, ἄλλοι δὲ φεύγουν καὶ ἀφήνουν εἰς ἡμᾶς τὴν χώραν των ἔρημον, τὴν ὅποιαν ἡμεῖς δίδομεν εἰς τοὺς συμμάχους ἢ εἰς ὅσους μᾶς παραδίδονται ἐκουσίως;

Οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες νομίζω ὅτι ἔχουν πάντοτε τοὺς κόπους ὡς σκοπὸν τοῦ βίου των. Διὰ μεγάλων κόπων κατορθώνονται τὰ καλὰ καὶ μέγала ἔργα.

Ἐάν, ὅμως, σταματήσωμεν ἐδῶ τὴν ἐκστρατείαν μας, φοβοῦμαι μήπως μετὰ τὴν ἀναχώρησίν μας οἱ ἐλεύθεροι ἐκεῖνοι λαοὶ παρακινήσουν εἰς ἀποστασίαν τοὺς ὑποτεταγμένους. Καὶ τότε ὅλοι οἱ ἀγῶνες θὰ ματαιωθοῦν. Τότε θὰ παραστῇ ἀνάγκη πάλιν ἐξ ἀρχῆς νὰ ἐπιχειρήσωμεν νέας ἐκστρατείας καὶ νὰ ὑποβληθῶμεν πάλιν εἰς νέους ἀγῶνας καὶ νέους κινδύνους.

Ἄνδρες Ἕλληνες καὶ σύμμαχοι, οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες καὶ ὅταν εὐρίσκωνται εἰς τὴν ζωὴν, εὐχαριστιοῦνται νὰ κοπιᾶζουν καὶ ὅταν ἀποθάνουν ἐγκαταλείπουν δόξαν ἀθάνατον.

Ἡ δὲν ἐνθυμεῖσθε ὅτι ὁ Ἡρακλῆς, ὁ πρόγονος ἡμῶν, οὐχὶ μένων εἰς τὴν Τίρυνθα ἢ εἰς τὸ Ἄργος ἢ εἰς τὴν Πελοπόννησον ἢ εἰς τὰς Θήβας ἐφθασεν εἰς τοιαύτην δόξαν, ὥστε νὰ γίνῃ ἢ νὰ νομίζεται Θεός;

Καὶ ἡμεῖς τί καλὸν θὰ ἡδυνάμεθα νὰ κατορθώσωμεν, ἐὰν ἐκαθή-

μεθα εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ ἐθεωροῦμεν ἀρκετὸν μόνον νὰ φυλάσσωμεν τὰς οἰκίας ἡμῶν ;

Καὶ ἐὰν μὲν σεῖς μόνον ἐκοπιάζετε καὶ ἐκινδυνεύετε, ἐγὼ δὲ ὁ ἀρχηγός σας ἀπέφευγον πάντα κίνδυνον, τότε θὰ εἴχετε δίκαιον νὰ παραπενοῇσθε.

Ἀλλὰ τώρα βλέπετε ὅτι ὅλοι ἐξ ἴσου ὑποβαλλόμεθα εἰς τοὺς ἰδίους κόπους καὶ εἰς τοὺς ἰδίους κινδύνους, τὰ δὲ βραβεῖα εὐρίσκονται εἰς τὸ μέσον ὄλων, ὅσοι ἀγωνίζονται. Καὶ ἡ χώρα, τὴν ὁποίαν κατελάβομεν, εἶναι ἰδική σας, καὶ σεῖς σατραπεύετε αὐτῆς, καὶ ἀπὸ τὰ χρήματα τὰ περισσότερα δίδονται εἰς σᾶς.

Καὶ ὅταν θὰ κυριεύσωμεν ὅλην τὴν Ἀσίαν, τότε σᾶς ὀρκίζομαι ὅτι θὰ σᾶς φορτώσω μὲ ἀγαθὰ τόσα, ὅσα δὲν φαντάζεται κανεὶς ἀπὸ σᾶς. Καὶ ὅσους μὲν θέλουν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν πατρίδα των θὰ φροντίσω νὰ τοὺς ἀποστείλω ἢ καὶ θὰ τοὺς ὀδηγήσω ἐκεῖ ἐγὼ ὁ ἴδιος, ὅσους δὲ θέλουν νὰ μένουν θὰ τοὺς καταστήσω ζηλευτοὺς εἰς τοὺς ἀπερχομένους.

Π. Ν. Οἰκονόμου

ΤΡΕΙΣ ΓΕΝΕΑΙ

« Ἄμμες πόκ' ἡμες ἄλκιμοι νεανίαι.

Ἄμμες δὲ μ' εἰμές, αἱ δὲ λῆς, πεῖραν λαβέ.

Ἄμμες δὲ γ' ἐσσόμεθα πολλῶ κάρρονες ».

Γενιά, ποὺ χρόνους καὶ καιροὺς εἶχες πιστὰ συντροφία
στὰ κορφοβούνια τοὺς αἰτούς, στὰ πέλαγα τοὺς γλάρους,
κι ἀπὸ τῆς κούνιας τὸ φιλὶ κι ὡς τὸ φιλὶ τοῦ τάφου
διπλὴ λαχτάρα σ' ἔθρεψεν : ἡ Πίστι καὶ ἡ Πατρίδα !
Καὶ σύ, γενιά, ποὺ ἐβλάστησες στὸ γέριχο κορμὸ της
καὶ δὲν ψηφᾷς φθινόπωρο τὰ φύλλα σου νὰ ρίξῃ,
γιατὶ τὰ μαρμαρόδεσε μαρμαροχέρα ἡ Δόξα !
Καὶ σύ, γενιά νιοφτέρουγη, δειλὸ ξεπεταρούδι,
ποὺ παραιτώντας τὴ φωλιά πετᾷς ὀλόγουρά της,
γιά νὰ 'σαι πάντοτε κοντὰ στῆς μάννας σου τὰ χάρδια !

Ὡ τρεῖς γενιές καλότυχες καὶ χρονοκαταλύτρες,

ἡ χθεσινὴ κι ἡ σημερινὴ κι ἡ αὐριανή, σᾶς εἶδα
 τίς τρεῖς μαζί στὸν ὕπνο μου, στὴν ὑπνοφантаσία μου.
 Λαγκάδια, βράχοι καὶ βουνὰ καὶ πέλαγα καὶ κάμποι,
 σὰν νὰ 'χαν σμίξει ὅλες μαζί τίς χάρες των καθένα
 κι ἔκαναν κάτι ἀγνώριστο, σὰν ἔξω ἀπὸ τὴν πλάσι.
 Κι ἐκεῖ — ξάστερο τ' ὄνειρο — κι οἱ τρεῖς γενιές ἀντάμα
 τριπλὸ τραγούδι ἔλέγανε, τριπλὸ χορὸ εἶχαν στήσει.

Κι ἔλεγ' ἡ χθεσινὴ γενιά μὲ μιὰ φωνὴ καθάρια:

- "Ἡμαστε κάποτε κι ἐμεῖς καὶ νιοὶ καὶ παλληκάρια,
 κι ἂν σκλάβοι ἐγεννηθήκαμε, δὲν ἤμαστε καὶ δοῦλοι.
 Τὸν ὕπνο δὲ χορτάσαμε· τὴ νύχτα κἀραοῦλι,
 τὰ ξημερώματα χορὸ καὶ τὴν ἡμέρα μάχη
 ἀπὸ κλεισούρα σὲ γκρεμὸ κι ἀπὸ κορφὴ σὲ ράχη.

.....
 Ὡς ὅτου πιά μὲ τὸ αἷμα μας, ποὺ χύνονταν πλημμύρα,
 τὸ σάβανο τῆς Λευτεριᾶς τὸ κάναμε πορφύρα,
 κι ἀφοῦ τὴν ἀναστήσαμε σ' ἄφθαστο μετερίζι
 μὲ τὸ νερὸ τ' ἀθάνατο, ποὺ ἡ Πίστις ἀναβρῦζει,
 κορώνα τῆς φορέσαμε στ' ἀχτινωτὸ κεφάλι,
 κορώνα, ποὺ ὁμορφότερη στὸν κόσμο δὲν εἶν' ἄλλη.
 Ζαφείρια τὴ στολίζουνε καὶ τὰ ζαφείρια ἐκεῖνα
 ἔχουν μπριλλάντι ἡλιόφωτο στὴ μέση, τὴν Ἀ θ ῆ ν α.

Κι ἔλεγ' ἡ σημερινὴ γενιά μὲ μιὰ φωνὴ καθάρια:

- Εἴμαστε σήμερα κι ἐμεῖς καὶ νιοὶ καὶ παλληκάρια.
 Σκλάβοι δὲ γεννηθήκαμε σὲ θλιβερά κρεβάτια,
 στ' ἀπλετο φῶς τῆς Λευτεριᾶς ἀνοίξαμε τὰ μάτια.

.....
 Ἡ ξενιοασία μᾶς ἔρριχνε τὰ δολερά της βρόχια.
 Γοργὰ ξεχνοῦν οἱ νιόπλουτοι τὴν πρωτινὴ τους φτώχεια.
 Πρωτότοκοι τῆς Λευτεριᾶς καὶ πρῶτοι κληρονόμοι,
 γοργὰ κι ἐμεῖς ξεχάσαμε πῶς μένουν κι ἄλλοι ἀκόμῃ.
 Ὡς ὅτου ἀκούσθη μιὰ φωνὴ καὶ δεύτερη καὶ τρίτη
 μέσ' ἀπ' τῶν ἁγίων τάφων σας τὴν ἱερὴ τὴν κρύπτη.

Ἔτσι στὸ θεῖο πρόσταγμα ποὺ ἔκαμ' ἡ ψυχὴ σας,
φωτιά ἦταν τὸ ἀνασκήνωμα κι ἄνεμος ἡ φωνή σας.

.....

Καὶ νὰ ἡ γενιὰ ἡ αὐριανή, δειλὸ ξεπεταροῦδι,
χορεύει ἀναθαρρεύοντας καὶ τέτοιο λέει τραγούδι :

— Φιλῶ τὸ χέρι σου, παπποῦ, τὸ χέρι σου, πατέρα,
μὰ ἐμεῖς καλύτεροι ἀπὸ σᾶς θὰ γίνωμε μιὰ μέρα.
"Ὅ,τι γενναῖο κι ὅ,τι ἱερὸ στὸ νοῦ μας σᾶς ὑψώνει
θ' ἀστράφτη ἐμπρὸς στὰ μάτια μας καὶ θὰ μᾶς τὰ θαμπώνει.
Κι ὅ,τι μικρὸ καὶ ταπεινὸ ἦ στὴν ψυχὴ ἢ στὴ σκέψι
κακοὶ καὶ δίσεχτοι καιροὶ σᾶς ἔχουν δασκαλέψει
στὰ θαμπωμένα μάτια μας θὰ χάνεται, θὰ σβήνη,
καὶ δάσκαλός μας κι ὁδηγὸς ἡ νίκη σας θὰ γίνη.

.....

Κι ὄρκο σᾶς κάνομε βαρὺ, κι ὄρκο ζωῆς, θανάτου,
πὼς γρήγορα μὲ τὸν καιρὸ, στὸ γοργοκύλισμά του,
θὰ φέρωμε καὶ μεῖς στερνὸ στολίδι στὴν κορώνα
χ ρ υ σ ὸ δ ι κ έ φ α λ ο ν ἄ ῖ τ ὸ νὰ λάμπη στὸν αἰῶνα!

Ἰω. Πολέμης

ΑΙ ΔΙΧΟΝΟΙΑΙ ΔΕΝ ΦΕΡΟΥΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

Πρὸς ΟΔΥΣΣΕΑ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΝ

Ἐκ Παρισίων, 17 Ἰουνίου 1824

Υἱὲ τῆς Ἑλλάδος, ἀγαπητὲ καὶ γενναῖε τῆς Ἑλληνικῆς Ἐλευθερίας ὑπέρμαχε, Ὀδυσσεῦ!

Ἡ ἐπιστολή σου, τὴν ὁποίαν ἔλαβα τὴν 7 Ἰουνίου τοῦ παρόντος ἔτους, ἐκατάβρεξε τοὺς γηραλέους ὀφθαλμούς μου μὲ δάκρυα λύπης καὶ χαρᾶς. Χαρᾶς, ὅτι βλέπω τὰ τέκνα τῆς Ἑλλάδος ἀγωνιζόμενα προθύμως ν' ἀναστήσωσι τὴν νεκρωμένην ἀπὸ τὸν τύραννον μητέρα των. Λύπης, ὅτι ἔλα τῆς τὰ τέκνα δὲν ὁμοιάζουσι τὸν Ὀδυσσεά, ἀλλ' εὐρίσκονται τινες μεταξὺ σας, οἵτινες δὲν δύνανται νὰ καταλάβωσιν ὅτι αἱ διχόνοιαι δὲν θέλουν φέρει ποτὲ τὴν ἐλευθερίαν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν ἐπιθυμεῖ ὅλη ἡ Ἑλλάς.

Φίλε Ὀδυσσεῦ, τὰ κατορθώματα καὶ σοῦ καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίων σου κατέστησαν τὴν νέαν Ἑλλάδα ὄχι ὀλιγώτερον θαυμαστὴν τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος· σᾶς ἔμεινε τώρα νὰ τὴν καταστήσετε καὶ σεβαστὴν, στολίζοντές τὴν μὲ τὴν παιδείαν, ἥτις ἔχει νὰ φέρῃ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀκόλουθον τῆς δικαιοσύνης ὁμόνοιαν καὶ νὰ ἀναγκάσῃ τὰ ἄλλα ἔθνη νὰ σᾶς ἀφήσωσιν ἀνενοχλήτους νὰ ὀργανώσετε τὴν πολιτείαν σας, ὥς εἶναι δίκαιον, ἐσεῖς μόνοι, ἐπειδὴ καὶ σεῖς μόνοι ἐχύσατε αἵματα δι' αὐτήν.

Χωρὶς τὴν ἱερὰν ταύτην ὁμόνοιαν, πίστευσε τὸν γηραιὸν πατέρα σου, υἱὲ ἀγαπητὲ (ἐπειδὴ μ' ἔκαμες τὴν τιμὴν νὰ ὀνομασθῇς υἱός μου), ὅτι καὶ ἐὰν παρὰ τὰ ἔως τώρα ἥρωικά σας ἀνδραγαθήματα δεῖξετε ἀκόμῃ ἥρωικώτερα εἰς τὸ ἐξῆς ἄλλα, μὴν ἐλπίζετε τὴν ὁποίαν ἐπιθυμεῖτε ἀνεξαρτησίαν.

Ὡ, Θεέ ! τρέμει καὶ τὸ σῶμα μου καὶ ἡ ψυχὴ συλλογιζομένου τὰ ἐκ τῆς διχονοίας ἐνδεχόμενα. Μετὰ τῆς θυσίας, μετὰ τὸς ἀγῶνας, τοὺς ὁποίους καὶ ὁ Λεωνίδας καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς ἤθελαν θαυμάσει, ἂν ἐπέστρεφάν εἰς τὸν κόσμον, ν' ἀναγκάσετε μὲ τὴν διχονοίαν σας τοὺς ξένους νὰ ὀργανώσωσι τὴν πολιτείαν σας ! Ἐσεῖς νὰ φυτεύετε καὶ μὲ τὰ αἵματά σας νὰ ποτίσετε τῆς ἐλευθερίας τὸ δένδρον, καὶ νὰ ἔλθωσιν ἔξωθεν ἄλλοι νὰ σᾶς διδάξωσι πῶς καὶ πότε νὰ γεύεσθε τοὺς καρπούς των ! ! !

Στρατιῶται, Στρατηγοί, Νομοθέται, Κυβερνῆται, πάσης τάξεως πολῖται, ὑποφέρετε νὰ πάθῃ τόσῃν κατασχύνῃν ἢ κοινῇ σας μῆτηρ, ἡ Ἑλλάς ; Καὶ ποίαν χάριν ἔχει νὰ σᾶς χρεωστῇ, ὅτι τὴν ἐλευθερώσατε ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ἐὰν δὲν καταστήσετε καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἀνεξάρτητον μὲ τὸν ἱερὸν δεσμὸν τῆς ὁμονομίας ;

Ὅσα λέγω, φίλε Ὀδυσσεῦ, περὶ ὁμονομίας δὲν ἀποβλέπουν κατ' εὐθεΐαν ἐσέ· ἐδειξες μὲ τὴν ἔως τώρα διαγωγὴν σου ὅτι δὲν ἔχεις χρεῖαν ἀπὸ τοιαύτας παραγγελίας. Ἐνδέχεται, ὅμως, νὰ εὐρίσκωνται μεταξὺ σας τινές, ὄχι κακοὶ στρατηγοί, ὄχι κακοὶ πολῖται, ἀλλ' ἀνθρωποὶ ἀπατημένοι ἀπὸ φαρμακερὰς συμβουλὰς ἐχθρῶν τῆς Ἑλλάδος· ἀνθρωποὶ νομίζοντες ὅτι, ὅστις κρατεῖ ὄπλα, εἶναι καὶ ἐλεύθερος, εἶναι καὶ δυνατός, εἶναι καὶ ἀσφαλής, διὰ τοῦτο μόνον, ὅτι κρατεῖ ὄπλα.

Πλάνην μεγάλην πλανῶνται οἱ ταλαίπωροι.

Μόνῃ ἡ δικαιοσύνη φέρει τὴν ἐλευθερίαν, τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀσφάλειαν· ὄπλα χωρὶς δικαιοσύνην, γίνονται ὄπλα ληστῶν, ζώντων εἰς

καθημερινόν κίνδυνον νὰ στερηθῶσι τὴν δύναμιν ἀπὸ ἄλλους ληστὰς ἢ καὶ νὰ κολασθῶσιν ὡς λησταὶ ἀπὸ νόμιμον ἐξουσίαν.

Ἡ ἀνδρεία χωρὶς τὴν δικαιοσύνην εἶναι εὐτελὲς προτέρημα· ἡ δικαιοσύνη, ἂν ἐφυλάσσετο ἀπὸ ὅλους, οὐδὲ χρεῖαν ὅλως εἶχε τῆς ἀνδρείας, ὡς ἔλεγεν ὁ ἑνδοξος καὶ μέγας στρατηγὸς Ἀγησίλαος : « Οὐδὲν ἀνδρείας χρῆζομεν, ἐὰν πάντες ὦμεν δίκαιοι ». Καὶ αὕτῃ τοῦ Θεοῦ ἡ παντοδυναμία ἤθελ' εἶσθαι χωρὶς ὕφελος διὰ τοὺς ἀνθρώπους, ἂν δὲν ἦταν ἐνωμένη μετὰ τὴν ἀπειρον δικαιοσύνην του.

Ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων, υἱὲ τῆς Ἑλλάδος Ὀδυσσεῦ, νὰ εὐλογῇ τὰ ὅπλα σου, διὰ νὰ ἀληθεύσῃ εἰς μὲν ἐσᾶς τὸ « εἰς διώξεται χιλίους », εἰς δὲ τοὺς ἐχθρούς σας τὸ « γεννηθήτω ἡ ὁδὸς αὐτῶν σκότος καὶ ὀλισθημα, καὶ ἄγγελος Κυρίου καταδιώκων αὐτοὺς ! ».

Ὁ φίλος καὶ σοῦ καὶ τῆς κοινῆς πατρίδος.

« Ἐπιστολαί », τ. Γ'

Ἄδ. Κοραΐς

Η ΔΙΧΟΝΟΙΑ

Παλληκάρια μου ! οἱ πόλεμοι
γιὰ σᾶς ὅλοι εἶναι χαρὰ
καὶ τὸ γόνα σας δὲν τρέμει
στοὺς κινδύνους ἐμπροστά.

Ἀπ' ἐσᾶς ἀπομακραίνει
κάθε δύναμι ἐχθρική·
ἀλλ' ἀνίκητη μιὰ μένει
ποὺ τὲς δάφνες σᾶς μαδεῖ.

μία, ποῦ, ὅταν ὥσάν λύκοι
ξαναρχόστενε ζεστοὶ
κουρασμένοι ἀπὸ τῇ νίκη,
ἄχ! τὸν νοῦν σᾶς τυραννεῖ.

Ἡ Διχόνοια ποὺ βαστάει
ἓνα σκῆπτρο, ἢ δολερή,
καθενὸς χαμογελάει,
« πὰρ' το » λέγοντας « καὶ σύ ».

Ἐκεῖν τὸ σκῆπτρο ποῦ σᾶς δείχνει
 ἔχει, ἀλήθεια, ὠραία θωριά·
 μὴν τὸ πιάστε, γιατί ρίχνει
 εἰς σέ δάκρυα θλιβερά.

Ἀπὸ στόμα ὁποῦ φθονάει,
 παλληκάρια, ἄς μὴν ἴπωθῃ
 πῶς τὸ χέρι σας κτυπάει
 τοῦ ἀδελφοῦ τὴν κεφαλὴ.

Μὴν εἰποῦν στὸ στοχασμό τους
 τὰ ξένα ἔθνη ἀληθινά :
 ἐὰν μισοῦνται ἀνάμεσό τους,
 δὲν τοὺς πρέπει ἐλευθεριά.

Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ « Ὑμνου εἰς τὴν ἐλευθερίαν »

Δ. Σολωμός

ΥΜΝΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΗΜΑΙΑΝ

Αντιβλέποντες τὸ ἱερὸ πᾶν, τὸ γαλανὸ καὶ τ' ἄσπερον,
κοιμῶντες ἐν ἀσθενείᾳ καὶ ἐσπερῶν ὁρᾶν,
τὴν ὅλην λαοὺν καὶ τὸν αἶμα τῆς κρήνης, τοῦ ἔθους
οἱ πατριῶται διόχουσι, οἱ πόλις μακρῶν.
Αὐτὸ εἶναι τὸ ἱερὸ πᾶν, καὶ ὅλην πατρίδα ἀποστόμας,
ἐκείνην τὴν σήμαϊν καὶ ἀσπερῶν τὴν ἀσπίδα μας.

2. ΠΡΟΣΦΑΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

Μὴ τ' ἀποβλέπωμεν εἰς τὴν τ' ἀσπίδα
εἶναι καὶ ἀσπίδα μας, καὶ ἀσπίδα καὶ ὁρᾶν
οἱ ἀσθενεῖς ἀσθενεῖς τὴν ἄσπερον πᾶν.
Τὸ πᾶν καὶ τὸ ἱερὸ καὶ τὸ πᾶν γαλανόν
καὶ τὸ ἱερὸ καὶ πᾶν ἀσπίδα καὶ Παντὶν.

Εἶναι τὸ ἱερὸ καὶ τὸ ἱερὸ καὶ τὸ ἱερὸ
μὴ τ' ἀσπίδα καὶ τὸ ἱερὸ καὶ τὸ ἱερὸ
ἐκείνην καὶ κατὰ τὴν πᾶν, καὶ οἱ πόλις
τὴν πᾶν τὴν πᾶν καὶ τὴν πᾶν.
Τὸ ἱερὸ καὶ τὸ ἱερὸ καὶ τὸ ἱερὸ
καὶ ἀσπίδα καὶ τὸ ἱερὸ καὶ τὸ ἱερὸ.

Ἀθήνη, τὸ Πᾶν, 1917

Σημ. ἄσπερον

ΑΥΤΟ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΟΥ 1940 - 1941

Οὐδέποτε εἶδον τοιαύτην ἀσπίδα, τοιαύτην ἀσπίδα καὶ πᾶν
κατὰ τὴν πᾶν καὶ τὴν πᾶν κατὰ τὴν πᾶν. Καὶ ἦτο τότε, ὅταν
ἦεν ὁ πᾶν ἑλλήνων ἑλλήνων, ὁ πᾶν ἑλλήνων ἑλλήνων
καὶ τὸ ἑλλήνων ἑλλήνων, ὁ πᾶν ἑλλήνων ἑλλήνων
καὶ τὸ ἑλλήνων ἑλλήνων, ὁ πᾶν ἑλλήνων ἑλλήνων.

— Οἱ ἑλλήνων ἑλλήνων ἑλλήνων καὶ τὸ ἑλλήνων ἑλλήνων. Πᾶν
κατὰ τὴν πᾶν καὶ τὴν πᾶν κατὰ τὴν πᾶν. Πᾶν
κατὰ τὴν πᾶν καὶ τὴν πᾶν κατὰ τὴν πᾶν.

Εὐχαριστοῦντες τὸν πᾶν καὶ τὸν πᾶν.

ΥΜΝΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΗΜΑΙΑΝ

Αὐτὸ εἶναι τὸ ἱερὸ πανί, τὸ γαλανὸ καὶ τ' ἄσπρο,
χορμάτι ἀπ' ἀνοιξιάτικο καὶ ξάστερο οὐρανό,
ποῦ εἶναι λευκὸ σὰν τὸν ἀφρὸ τοῦ κύματος, ποῦ ἀνθίζει
σὲ περιγιάλι ὀλόγλυκο, σὲ πέλαο μακρινό.
Αὐτὸ εἶναι τὸ ἱερὸ πανί, πού, ὅταν περνᾷ μπροστά μας,
ὕγραίνονται τὰ βλέφαρα καὶ σπαρταρᾷ ἡ καρδιά μας.

Δὲν εἶναι ἡ αὐρα, ποῦ ἔρχεται γλυκὰ νὰ τὸ χαϊδέψη,
δὲν τ' ἀνεμίζει πρόσχαρα ἡ αὐρα ἡ σιγανή,
εἶναι μιὰ ἀθάνατη πνοή, ποῦ ὁρμαίνει νὰ ζωντανέψη
μὲ ἀνατριχίλα ἀνέκφραστη τὸ δίχρωμο πανί.
Τὸ πῆρε κάποια μάγισσα καὶ τό 'καμε χλαμύδα
καὶ ζῇ σ' αὐτὸ καὶ πάλλεται ὀλόκληρη ἡ Πατρίδα.

Εἶναι ἡ Σημαία! Τῇ βλόγησαν παπᾶδες μ' ἄσπρα γένεια
μέσ' στῆς σκλαβιάς τὸ τρίσβαθο κι ἀπόκρυφο σχολεῖο,
ἔκλαψαν μάτια καὶ καρδιές ἐπάνω της, κι οἱ κόρες
τῇ νύχτα τὴν ὑφαίνανε κρυφὰ στὸν ἀργαλειό.
Σὰ βόρειο σέλας ἄστραψε στῇ Λαύρα μιὰν ἡμέρα
κι ἀπλώθηκε ὡς τὸν ἑβδομο οὐρανὸ κι ἀκόμη πέρα.

«Διάπλασις τῶν Παίδων» 1917

Στέφ. Δάφνης

ΑΥΤΟ ΗΤΟ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΟΥ 1940 - 1941

Οὐδέποτε εἶδον τοιαύτην ἀπόφασιν, τοιαύτην αὐθόρμητον καὶ φυσικὴν πειθαρχίαν καὶ τοιαύτην καρτερικότητα. Καὶ ἦτο τότε, ὅταν ἓνας ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἀξιωματικῶν, ὁ ὁποῖος διοικοῦσεν ἓνα φρουρίον εἰς τὸ Μακεδονικὸν μέτωπον, ἐκάλεσε τοὺς τριακοσίους ἀνδρᾶς τοῦ καὶ τοὺς εἶπεν :

— Οἱ Γερμανοὶ εὐρίσκονται ἐπάνω εἰς τοὺς λόφους πρὸς βορρᾶν. Πιθανὸν ἐντὸς ὀλίγου νὰ ἐπιτεθοῦν ἐναντίον τοῦ φρουρίου μας. Πόσοι ἀπὸ σᾶς εἴσθε ἐγγαμοὶ :

Ἐννεήκοντα περίπου ὑψωσαν τὰς χεῖρας των.

Ἀπὸ αὐτὴν τὴν στιγμὴν δίδω εἰς ὅλους τοὺς ἐγγάμους διέμνον ἄδειαν ἀπουσίας, ἐὰν τὴν ἐπιθυμοῦν, καὶ θὰ τοὺς ἀναπληρώσω μὲ ὅσους εἶναι ἄγαμοι. Πόσοι ἀπὸ σᾶς ἐπιθυμεῖτε νὰ πάρετε ἄδειαν ;

Οὐδεὶς ἀπήντησε, καὶ οὐδεὶς ἐδέχθη νὰ λάβῃ ἄδειαν.

Βραδύτερον τὸ φρούριον ὑπέστη ἐπίθεσιν. Οἱ Γερμανοὶ τὸ προσέβαλλαν ἀδιαλείπτως καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν ὑπερασπιστῶν τοῦ ἐφονεύθησαν. Ἀλλὰ τὸ φρούριον δὲν ἔπεσεν. Οἱ Γερμανοὶ εἰσῆλθασαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ κανέν σχεδὸν ἀπὸ τὰ Ἑλληνικὰ φρούρια δὲν ἐκυριεύθη.

Αὐτὸ ἦτο τὸ πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων, ἓνα πνεῦμα, τὸ ὁποῖον εἶναι δύσκολον ν' ἀναλυθῇ καὶ δύσκολον νὰ ἐξηγηθῇ. Γενικῶς, ὁμως, οἱ Ἕλληνες ὅλοι μετεῖχον τῆς παραδόξου καὶ ὑπερόχου ταύτης ἀποφασιστικότητος. Καὶ ἦτο αὕτη τὸ πλεόν ἐμψυχωτικὸν πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἐγνώρισα μέχρι τοῦδε.

Στάνλεϋ Κάσσον

Ἀπεσταλμένος ἀγγλικῆς ἐφημερίδος
εἰς τὸ Ἑλληνικὸν μέτωπον

ΟΙ ΝΕΟΙ ΤΡΙΑΚΟΣΙΟΙ

Τὸ ἀνακοινωθὲν ἔλεγεν : « Ἡμετέρα πυροβολαρχία ἔβαλε τὴν πρωϊαν σήμερον ἀπὸ προκεχωρημένης θέσεως ἐπιτυχέστατα κατὰ τῶν βουλγαρικῶν θέσεων ».

Ἀθόρυβα, σιωπηλά, τεχνικὰ ἡ πυροβολαρχία προχωρεῖ μέσα ἀπὸ τις χαράδρες. Περνᾷ ἀπὸ τὰ χαρακώματα τῆς πρώτης γραμμῆς· καὶ οἱ ἄγρυπνοι φαντᾶροι, ποὺ φρουροῦν ἐκεῖ μὲ τὸ ὄπλον στὸ χέρι, ἀνταλλάσσουν μιὰ βουβή, θερμὴ χειραψία μὲ τοὺς ἀδελφοὺς πυροβολητάς.

Τώρα ἡ πυροβολαρχία μας προχωρεῖ ἐπὶ τοῦ ἀδεσπότου ἐδάφους, ποὺ χωρίζει τις δυὸ ἀντίπαλες γραμμές. Βῆμα πρὸς βῆμα, γιὰ νὰ μὴν ἀκουσθοῦν τὰ πατήματα. Γύρο βαθεῖα σιγῇ. Μόνον τὸ μονότονον τραγούδι τοῦ τριζονιοῦ, ποὺ μοιάζει σὰν ἓνας ὕμνος πρὸς τὴν σιωπὴν, καὶ κάπου κάπου, σὰν ἓνα μακρινὸ γαύγισμα σκυλιοῦ, ὁ ὑπόκωφος κρότος τοῦ βαρέος πυροβολικοῦ μας...

Θὰ εἶναι τρεῖς ἡ ὥρα, ὅταν ἡ πυροβολαρχία μας φθάνει στὸ σημεῖον ποὺ τῆς εἶχεν ὀρισθῇ. Οἱ ἀξιωματικοὶ δίδουν ψιθυριστὰ σχεδὸν τὰς διαταγὰς των. Τὰ κανόνια τοποθετοῦνται εἰς τάξιν μάχης κατὰ μῆκος τῆς χαράδρας. Γρήγορα γρήγορα οἱ ἄνδρες ἐτοιμάζουν ἓνα πρό-

χειρο « καμουφλάζ » ἐπάνω ἀπὸ τὰ κανόνια μὲ μερικὰ χαμόκλαδα. Ἔπειτα κάθονται ὅλοι χάμω ἀκίνητοι καὶ περιμένουν ἀνυπομόνως τὴν ὥρα.

Δὲν ἀργεῖ! Οἱ κορυφογραμμὲς τοῦ σκοτεινοῦ ὄγκου τοῦ Παγγαίου ἀρχίζουν νὰ διαγράφονται ἐπάνω στὸν ὀλιγώτερο μαῦρον ὀρίζοντα. Καὶ σιγὰ σιγὰ ὁ ὀρίζων αὐτὸς παίρνει ἀνοικτότερες ἀποχρώσεις.

Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν οἱ ἀξιωματικοὶ βγάζουν τὰ ρολόγια των. Τὰ συννεφάκια ἐπάνω ἀπὸ τὸ βουνὸ γίνονται κρέμ, ἔπειτα κίτρινα, ἔπειτα πορτοκαλιά, ἔπειτα πορφυρᾶ.

Ἡ χαραυγὴ ἐξύπνησε τοὺς πτερωτοὺς κατοίκους τοῦ κάμπου. Τὸ παιδρὸ τραγοῦδι τοὺς ἀντηχεῖ σὰν ἓνα ὥραιον ἑωθινόν.

Καὶ τώρα μία κατακόκκινη φωτεινὴ γλῶσσα ξεπροβάλλει ἐπάνω ἀπὸ τὸ Παγγαῖον. Ὁ ἥλιος! Εἶναι 5 καὶ 25'. Ἀκόμη ὀλίγα λεπτά...

Ἐξαφνα τὴν γαλήνην τοῦ κάμπου διακόπτει ἀπότομα ἡ ὁμοβροντία τῶν κανονιῶν μας. Καὶ ἀμέσως κατόπιν ἄλλη. Καὶ ἔπειτα ἄλλη. Ἀλλεπάλληλοι αἱ ὁμοβροντίαι ξυπνοῦν τὴν κοιμισμένη ἡχὴ τῆς κοιλάδος. Καὶ ἔρχεται ἀδύνατη, σβησμένη ἡ ἀντήχησις ἀπὸ πέρα, ἀπὸ τὴν σκλαβωμένη γῆ τῶν Σερρῶν, σὰν μία ἀπληγισμένη ἱκεσία πρὸς τοὺς ἐλευθερωτάς της, σὰν ἓνα πνιγμένο « ἐλάτε, παιδιὰ, ἐλάτε »!

Κρατεῖ μιάμιση ὥρα ὁ βομβαρδισμός. Ρίχνει ἡ πυροβολαρχία μας ἐπάνω ἀπὸ 300 βλήματα. Καὶ ὁ παρατηρητὴς ἀπὸ τὴν ὑψηλὴν του θέσιν ἀναφέρει :

« Πανικὸς εἰς τὰ βουλγαρικὰ χαρακώματα. Αἱ ὀβίδες μας πέφτουν σχεδὸν πάντοτε εἰς τὰ χαρακώματά των. Οἱ Βούλγαροι τρέχουν ἄσκοπα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, σὰν ξαφνιασμένες μέλισσες κυψέλης ».

Οἱ πυροβοληταὶ μας ρίχνουν ἀκούραστοι. Μεγάλαι σταγόνες ἰδρώτος βρέχουν τὰ ἡλιοκαμένα πρόσωπά των... Ἄλλ' ἰδοὺ ἐπὶ τέλους καὶ τὸ βουλγαρικὸν πυροβολικόν. Ἀπὸ τρεῖς διευθύνσεις οἱ Βούλγαροι κτυποῦν τοὺς ἰδικούς μας.

Δυὸ γερμανικὰ ἀεροπλάνα μὲ τὸν μαῦρο σταυρὸ στὰ πτερύγιά των σηκώνονται καὶ ἔρχονται νὰ ἐπισημάνουν τὴν θέσιν τῆς πυροβολαρχίας. Εὐτυχῶς, ὅμως, τὰ κανόνια εἶναι σχετικῶς καλὰ καμουφλαρισμένα καὶ οἱ ἀεροπόροι δὲν ἤμποροῦν νὰ σημειώσουν ἀκριβῶς τὴν θέσιν των.

Ἐν τούτοις αἱ ἐχθρικαὶ ὀβίδες ἀρχίζουν νὰ σπάζουν γύρω ἀπὸ τὴν

χαράδρα καὶ ὑψώνουν θεόρατα σύννεφα σκόνης. Πέντε βουλγαρικαὶ πυροβολαρχίαι, βαρέος καὶ πεδινοῦ πυροβολικοῦ, ἔχουν τώρα συγκεντρώσει τὸ πῦρ των ἐναντίον τῆς θέσεως, τὴν ὁποίαν τοὺς ὑπέδειξαν τὰ γερμανικὰ ἀεροπλάνα μὲ τὸν ἀσύρματόν τους.

‘Ο διοικητὴς τῆς μοίρας διατάσσει τότε τοὺς ἄνδρας του νὰ ἀφήσουν τὰ κανόνια καὶ νὰ πᾶνε νὰ κρυφθοῦν σὲ μιὰ συστάδα θάμνων λίγο πρὶς πίσω. Κανείς, ὅμως, δὲν ὑπακούει.

— ‘Εσεῖς γιατί δὲν φεύγετε, κύριε μοίραρχε; ἐρωτᾷ ἓνας πυροβολητής.

— ‘Εγώ, παιδί μου, δὲν μπορῶ ν’ ἀφήσω τὰ κανόνια μου.

— Τότε γιατί νὰ τ’ ἀφήσωμεν ἐμεῖς, κύριε μοίραρχε; ‘Εδῶ θὰ μείνωμε!

Καί, σὰν ἄλλοι τριακόσιοι τῶν Θερμοπυλῶν, οἱ γενναῖοι αὐτοὶ πυροβοληταὶ μένουν ἀπτόητοι στὰς θέσεις των, ἐνῶ αἱ βουλγαρικαὶ ὀβίδες βουίζουν γύρω τους.

‘Ενα θραῦσμα ὀβίδος πληγώνει τὸν ἀρχισκοπευτὴν δεκανέα Πατσᾶν Νικ. κάτω ἀπὸ τὸ μάτι. ‘Ο μοίραρχος διατάσσει τοὺς νοσοκόμους νὰ τὸν πᾶνε πίσω καὶ νὰ τὸν περιποιηθοῦν. ‘Ο γενναῖος, ὅμως, Λαρισινὸς ἀρνεῖται :

— Θὰ μείνω στὴ θέσι μου, κύριε μοίραρχε.

Δὲν ἀφήνει καὶ οὔτε νὰ ἐπιδέσουν τὸ τραῦμα του, ἀπὸ τὸ ὅποῖον ρεεῖ ἄφθονον τὸ αἷμα. ‘Αρκεῖται μόνον νὰ τὸ ἀλείψῃ μόνος του μὲ λῆγο ἰώδιον. Καὶ μένει στὴν θέσιν του.

‘Ενα ἄλλο θραῦσμα πληγώνει σοβαρῶς στὸ στῆθος τὸν ἀνθυπίατρον Κωστάκη καὶ τέσσαρας πυροβολητὰς καὶ φέρνει κάποια μικρὴ βλάβη σ’ ἓνα κανόνι.

‘Ο ἀνθυπίατρος ἐπιβλέπει μόνος του τὴν ἐπίδεσιν τῶν τραυματιῶν καὶ ἔπειτα ἀφήνει τοὺς νοσοκόμους νὰ τὸν μεταφέρουν, σχεδὸν ἀναίσθητον πιά, πρὸς τὰ ὀπίσω.

‘Ολην τὴν ἡμέραν οἱ γενναῖοι μας ἀπτόητοι, γαλήνιοι, μειδιῶντες, ἀστευόμενοι ἔμειναν στὰς θέσεις των, χωρὶς εὐτυχῶς νὰ ὑποστοῦν καμμίαν ἄλλην ἀπώλειαν ἢ ζημίαν. Καὶ μόνον κατὰ τὰς 9 τὸ βράδυ ἡ πυροβολαρχία, σύμφωνα μὲ τὰς διαταγὰς ποῦ εἶχεν, ἐμπῆκεν εἰς τάξιν πορείας καὶ ἤσυχα ἤσυχα, σὰν νὰ ἐπέστρεφεν ἀπὸ γυμνάσια, ἐγύρισε πίσω στὴν θέσιν της. ‘Η γενναία πυροβολαρχία ἐγράφη μὲ ἄσβεστα γράμματα στὴν ἐθνικὴ βίβλον τῶν ἀφανῶν ἡρώων.

Η ΝΙΚΗ

Ἐδῶ στὸ Ἑλληνικὸ τὸ χῶμα,
τὸ στοιχειωμένο κι ἱερό,
ποὺ τὸ ἴδιο χῶμα μένει ἀκόμα
ἀπ' τὸν ἀρχαῖο τὸν καιρό,

στὸ χῶμα τοῦτο πάντα ἀνθοῦνε
κι ἔχουν ἀθάνατη ζωὴ
καὶ μᾶς θαμπώνουν, μᾶς μεθοῦνε
νεράιδες, ἥρωες, θεοί.

Ἐδῶ στὸ Ἑλληνικὸ τὸ χῶμα,
τὸ στοιχειωμένο κι ἱερό,
ποὺ τὸ ἴδιο χῶμα μένει ἀκόμα
ἀπ' τὸν ἀρχαῖο τὸν καιρό,

εἶδα τὴ Νίκη τὴ μεγάλη,
τὴ Νίκη τὴν παντοτινὴ,
τὴν εἶδα ἐμπρός μου νὰ προβάλλῃ
μὲ φορεσιὰ ὁλοφωτεινὴ.

Κ. Παλαμῆς

Η ΓΑΛΑΝΟΛΕΥΚΗ ΣΤΑ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ

...Νωρίς τὸ πρωὶ ξεκίνησε ἡ « Ὀλγα » γιὰ τὸ ταξίδι πρὸς τὴν Λέρο. Σύμφωνα μετὰ τίς διαταγές τοῦ Ναυαρχείου ἔπρεπε νὰ ὑπολογίσῃ ἔτσι τὴν ἐκκίνησιν καὶ τὴν ταχύτητά της κατὰ τὸν πλοῦν, ὥστε νὰ βρεθῇ κοντὰ στὰ ἀνατολικά παράλια τῆς Κρήτης κατὰ τὸ σούρουπο. Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα ἀρχίζει ἡ πιὸ ἐπικίνδυνη διαδρομὴ, μέσα σὲ μιὰ περιοχὴ, ὅπου κυριαρχοῦσαν ἀπόλυτα τὰ γερμανικὰ ἀεροπλάνα, αἱ τορπιλλάκατοι καὶ τὰ ὑποβρύχια, καὶ ὅπου ὁ κίνδυνος παραδοκοῦσε σὲ κάθε μίλλι.

Ἀρχίζει νὰ πέφτῃ τὸ σκοτάδι, δταν ἀντίκρυσαν ἀπὸ μακριὰ τὰ βουνὰ τῆς Κρήτης. Ὅσοι ναῦτες δὲν εἶχαν ὑπηρεσίαν, ἀνέβηκαν νὰ δοῦν,

γιά μια στιγμή έστω, τὸ θέαμα αὐτό. Βαθειὰ συγκίνησις τοὺς συνεῖχεν ὅλους. Ἦταν ἡ πρώτη φορά, ἔπειτα ἀπὸ χρόνια ὀλόκληρα ἐκπατρισμοῦ καὶ σκληροῦ ἀγῶνος, ποὺ ἀντίκρουζαν ἑλληνικὰ βουνά. Καὶ ξυπνοῦσε μέσα των αὐτὸ τὸ θέαμα τόσους πόθους, τόσες νοσταλγίες! Ἀλλὰ τὸ σκοτάδι ἔπεσε πολὺ γρήγορα καὶ ἔκρυψεν ἐντελῶς ἀπὸ τὰ μάτια των τὰ ἑλληνικὰ βουνά. Τὸ ἴδιο, ὅμως, σκοτάδι ἐβοήθησε τὴν «Βασίλισσα Ὀλγα» καὶ τὸ ἀγγλικὸν ἀντιτορπιλικὸν «Ἰντρέπιντ», ποὺ τὴν συνώδευε μὲ ἀνάλαφρο φορτίο, νὰ περάσουν χωρὶς ἀπεικταῖο τὰ τόσον ἐπικίνδυνα νερὰ τοῦ Αἰγαίου, νὰ διαφύγουν τὴν ἄγρυπνη προσοχὴ τῶν Γερμανῶν καὶ νὰ φθάσουν στὸ λιμάνι τῆς Λέρου.

Γιὰ πρώτη φορά, ἔπειτα ἀπὸ δύομιση χρόνια, ἡ «Ὀλγα» ἦταν πάλι σὲ ἑλληνικὸ λιμάνι. Ἐβλεπαν γυμνοὺς λόφους μὲ τὶς χαρακτηριστικώτατες ἑλληνικὲς γραμμές, ὥραϊα καταπράσινα περιβόλια, ποὺ τοὺς ἐθύμιζαν τὴν Αἶγινα καὶ τὸν Πόρο. σπιτάκια ὀλόασπρα μὲ τὴν ἑλληνικὴ νησιώτικη ἀρχιτεκτονικὴ, ποὺ δὲν μπορούσαν ν' ἀλλοιώσουν οἱ ἀτέλειωτες ἰταλικὲς ἀποθῆκες καὶ τὰ ἄλλα πολυάριθμα στρατιωτικὰ κτίρια. Καὶ ἔπειτα ἤξεραν ὅτι εἶναι στὰ Δωδεκάνησα, τὰ ἀξέχαστα καὶ πολυαγαπημένα ἑλληνικὰ νησιά, ποὺ τόσον καιρὸ περίμεναν μάταια τὴν ἀπελευθέρωσίν των. Καὶ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ναυτικούς αὐτοὺς, ποὺ ἤξεραν τώρα ὅτι οἱ ἀγαπημένοι των στὰ ἄλλα ἑλληνικὰ νησιά καὶ ἑλληνικὰ ἀκρογιάλια τραβοῦσαν τὰ βασανιστήρια τῆς σκλαβιάς, δὲν μπορούσε νὰ κρύψῃ τὴν συγκίνησίν του μπροστὰ στὸ θέαμα καὶ τὶς σκέψεις αὐτές.

Ἡ Λέρος εἶχε καταληφθῇ δυὸ μέρες νωρίτερα ἀπὸ τοὺς «κομμάντες», Ἕλληνες καὶ Ἀγγλους, ποὺ μετέφεραν οἱ ἀτρόμητες «ἡμιολίες». Ἡ «Ὀλγα» μαζί μὲ τὸ «Ἰντρέπιντ» ἦταν τὰ πρῶτα καθ'αυτὸ πολεμικὰ τῶν Συμμάχων, ποὺ ἤρχοντο νὰ στεριώσουν τὴν κατοχὴ αὐτῇ, τόσον ἐπισφαλῇ καὶ ἀνεπαρκῇ, ἀλλοίμονον!

Αἱγοί, ἐλάχιστοι ἦταν οἱ κάτοικοι, ποὺ εἶχαν ἀπομείνει ἀπὸ τοὺς ἀμελικτοὺς διωγμοὺς στὸ νησί. Κι αὐτοὶ ἦταν τόσο φοβισμένοι ἀπὸ τὴν τρομοκρατία δεκαετιῶν ὀλοκλήρων, εἶχαν τόσῃ ἀγωνίαν, ὅτι θὰ διαλυθῇ γρήγορα τὸ ἀπίστευτον ὄνειρο ποὺ ἔβλεπαν τώρα, ὥστε νὰ μὴν τολμοῦν νὰ ἐκδηλώσουν ἀκόμα τὴν χαρὰ καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν των.

Δυὸ παιδάκια πλησίασαν μόνον μὲ μιὰ βαρκούλα καὶ μὲ καθαρὰ, περιποιημένα ἑλληνικὰ ἐζήτησαν ἀπὸ τὸν ἀξιωματικό, ποὺ ἦταν κοντὰ στὴ σκάλα, νὰ τοὺς δώσῃ τὴν ἄδεια νὰ ἀνέβουν στὸ καράβι. Ἐτρεμαν ἀπὸ τὴν συγκίνησιν τὰ παιδάκια αὐτά, ποὺ εἶχαν γεννηθῇ μέσα στὴν

ιταλική τρομοκρατία, πού δὲν εἶχαν ποτὲ δεῖ τῇ Γ α λ α ν ό λ ε υ κ ῇ νὰ κυματίζῃ ἐλεύθερα στὸν ἀέρα, πού μόνο ἀπὸ τὸν παπποῦ καὶ τῇ γιαγιά των θὰ εἶχαν ἀκούσει γιὰ τὴν μακρινὴ Πατρίδα, πού δὲν τοὺς ἐξέχασε ποτὲ καὶ θὰ ἔφθανε μιὰ ἡμέρα νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ.

Σὰν ὑπνωτισμένα ἀπὸ τὸ θέαμα, πού ἔβλεπαν ἐμπρός των, ἐπροχώρησαν πρὸς τὸν μικρὸν ἱστόν, ὅπου ἐκυμάτιζεν ἡ σημαία τῆς «Ὁλγας». Ἐγονάτισαν πρῶτα, ἔμειναν κάμποσιν ὥρα, σὰν νὰ ἔκαναν τὴν προσευχή των καί, ἀφοῦ σηκώθηκαν, ἔπιασαν τὴν ἄκρῃ τῆς σημαίας καὶ τὴν ἔφεραν εὐλαβικὰ στὰ χεῖλη των. Ἀπὸ τὰ μάτια τῶν ναυτῶν καὶ τῶν ἀξιωματικῶν τῆς «Ὁλγας», πού τὰ παρακολουθοῦσαν, μάτια πού εἶχαν ἀντιμετωπίσει ἀδίστακτα τόσους κινδύνους καὶ τόση φρίκη, τὰ δάκρυα ἀργοκύλησαν γιὰ — πρώτη φορά — ἐπάνω στὰ ἡλιοκαμένα μάγουλα.

Δὲν εἶπαν τίποτ' ἄλλο τὰ δυὸ παιδάκια. Ἐφίλησαν μόνο τὸ χέρι τοῦ ἀξιωματικοῦ, πού τοὺς εἶχεν ἐπιτρέψει νὰ ἀνέβουν, καὶ κατέβηκαν πάλι στὴν βαρκούλα των...

«Βασίλισσα Ὁλγα»

Ἀχ. Κύρου

ΣΤΗ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟ

Μὲ τίς φωνές τῶν ἀηδονιῶν καὶ τίς ἀνάσες τῶν ἀνθιῶν
τὸ πλέκει ὁ Μάης μῆνας
τὸ πολυκέλαδο ἄγγελμα, τὸ εὐωδιασμένο μῆνυμα
στοὺς κήπους τῆς Ἀθήνας.

Τ' ἀκοῦς, κυρούλα τῶν κυρῶν ; Τ' ἀκοῦς, μητέρα Ἑλλάδα μας ;
ἔλα καὶ πάλι ὀρθώσου
καὶ βάλε τὰ λαμπριάτικα τὰ ροῦχα σου, γιὰ νὰ δεχτῇς
τὴ Δωδεκάνησό σου.

Εἶναι κι αὕτῃ ἀπ' τίς πιὸ ἀκριβές τίς κόρες σου. Στὰ σίδερα
δεμένη σκλάβα αἰῶνες,
ἀπὸ τὸ πικροπότηρο τῶν θυσιῶν ἐρρούφηξε
καὶ τίς στερνές σταγόνες.

Μὰ οἱ τύραννοι δὲν μπόρεσαν τὸ αἷμα τῆς νὰ μολέψουνε
 κι Ἑλληνοπούλα ἐστάθη
 ἀμόλευτη, ἀσπιλη, λευκὴ μέσα στῆς πολυκύμαντης
 τῆς Ἱστορίας τὰ βάθη.

Κι ἔρχεται τώρα ! Κι ἔρχονται μαζί τῆς ὅλες οἱ χαρές,
 μαζί τῆς ὅλοι οἱ πόθοι!...

Ἄχ, τέτοια, ἀλήθεια, Πασχάλιά, ἄχ, τέτοια, ἀλήθεια, Ἀνάστασι
 κάθε καρδιά τὴ νοιώθει.

« Δωδεκάνησος » 1945

Σωτ. Σκέπης

Ο ΠΙΝΓΜΟΣ ΤΟΥ ΚΟΡΔΗ

(Ἡ 5η Μεραρχία ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Ματθαίοπουλον κατὰ τὸν Βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον, τὸν Ὀκτώβριον 1912, ἀφοῦ ἔδωκε νικηφόρον μάχην πρὸς τοὺς Τούρκους εἰς Λαζαράδες, κατήρχετο πρὸς τὸν Ἀλιάκμονα, ἵνα ζεύξῃ τοῦτον καὶ βαδίσῃ πρὸς τὴν Κοζάνην, διὰ ν' ἀνακόψῃ τοῦ ἐχθροῦ τὴν ὑποχώρησιν ἢ παρεμποδίσῃ ἐπίθεσιν ἐχθρικών ἐκ Σόροβιτς κατερχομένων δυνάμεων).

Ὅλιγον μετὰ τὸ μεσημέρι διετάχθησαν τὰ σώματα νὰ προχωρήσουν πρὸς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, ἀφοῦ εἶχεν, ἐννοεῖται, προηγηθῇ τὸ μηχανικὸν τῆς μεραρχίας καὶ ἀπεπειρᾷτο τὴν ζευξίν. Ἡ γέφυρα ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ ἀκριβῶς εἰς κάποιον πόρον εὐρισκόμενον ἐκεῖθεν τοῦ χωρίου Λαζαράδες.

Πρὸ τοῦ πόρου ὑπάρχει μιὰ γραφικωτάτῃ κοιλὰς μὲ δάσος ἀπὸ υπερύψηλα δένδρα, τοὺς κορμούς τῶν ὁποίων, ὅταν ἐφθάσαμεν ἐκεῖ, ἐθέριζαν οἱ πελέκεις τῶν γεφυροποιῶν καὶ τὰ κτυπήματά των ἀντηχοῦσαν ρυθμικὰ καὶ μονότονα.

Οἱ ὀλίγοι ἀξιωματικοὶ καὶ ὀπλῖται, οἱ ὅποιοι εὐρίσκοντο εἰς τὴν ὄχθην, ἦσαν ἐκτάκτως συγκεκινημένοι. Πρὸ δύο λεπτῶν εἶχε πνιγῇ ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια των μαζί μὲ τρεῖς ἱππεῖς ὁ ἀνθυπὶλαρχος Κορδῆς, ἓνας πρόθυμος καὶ θαρραλέος ἀξιωματικός, χωρὶς νὰ ἠμπορέσουν νὰ τοῦ δώσουν τὴν παραμικροτέραν βοήθειαν. Ὁ Κορδῆς τὴν προηγουμένην νύκτα, ἐπιχειρῶν τολμηρὰν ἀναγνώρισιν, εἶχε διαβῇ ἔφιππος

τὸν πόρον, ἐκεῖ ἀκριβῶς, ὅπου ἐπρόκειτο νὰ κάμουν τὴν γέφυραν. Ἦθελε λοιπὸν νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ἀναγνώρισιν καὶ τὴν ἐπομένην. Δὲν εἶχεν ἀντιληφθῇ τὸ γεγονὸς ὅτι ἀπὸ τὴν ραγδαίαν βροχὴν ἐνὸς ὁλοκλήρου ἡμερονυκτίου εἶχε πλημμυρίσει ὁ ποταμός, εἶχε φουσκώσει, καὶ ὁ πόρος δὲν ἦτο πλέον βατός.

Πραγματικῶς ἡ περίφημος Βίστριτσα, τὴν ὁποίαν εἶχαμεν ἐμπρὸς μας, ἦτο πολὺ ὠργισμένη. Τὰ νερά της, δικαιολογοῦντα τελείως τ' ὄνομα Καρὰ-σοῦ — μαῦρα νερά —, τὸ ὁποῖον τῆς ἔδωσαν οἱ Τοῦρκοι, ἐκόχλαζαν καὶ ἐβούιζαν μέσα εἰς τὴν πλατεῖαν τεναγώδῃ κοίτην, ὡσὰν μυριάδες τεράστια φίδια, ποὺ φεύγουν ἀκράτητα, κυνηγημένα, δὲν γνωρίζω ἀπὸ ποῖον μυθολογικὸν ἥρωα. Ματαίως οἱ χωρικοὶ καὶ οἱ συνάδελφοί του συνέστησαν ἐπανειλημμένως εἰς τὸν Κορδὴν νὰ προσέξῃ. Ἐσπηρούνισε τὸ ἄλογόν του καὶ ἐρρίφθῃ εἰς τὸν ποταμόν. Ἐκεῖ εἰς τὸν πόρον, ὅπου ἡ κοίτη γίνεται ὀλιγώτερον βαθεῖα καὶ εἶναι στρωμένη μετὰ χαλίκια μεγάλα καὶ βράχους, τὰ φίδια ὑψώνονται, συστρέφονται. Γίνεται δίνη. Μόλις ὁ ἀνθυπὶλαρχος ἐπλησίασεν ἐκεῖ, αὐτὰ τὰ φίδια τὸν ἔζωσαν, τὸν περιεκύκλωσαν, τὸν ἤρπασαν ἀπὸ τὴν σέλαν τοῦ ἀλόγου του καὶ τὸν ἐρρούφησαν. Ἀπὸ τὴν ὄχθην δὲν ἐπρόφθασαν νὰ ἰδοῦν παρὰ μόνον τὰ χέρια του, ποὺ ἐπάλαισαν δι' ὀλίγα λεπτά.

Τὸ ἄλογον μετὰ τὸν τράχηλον καμαρωτόν, τὰ ρουθούνια κατακόκινα, τὴν χαίτην ἀνεμιστὴν προσπαθοῦσε νὰ δαμάσῃ τὴν ὀρμὴν τοῦ νεροῦ. Ἐβγαζε διὰ μίαν στιγμὴν τὰ ποδάρια του ἀπὸ τὸν ποταμόν, ἐχρεμέτιζεν, ἐρρουθούνιζε καὶ προχωροῦσε μετὰ αἰφνίδια κυλίματα ὡσὰν τὸ δελφίνι, μέχρις οὗ ἔφθασεν εἰς τὴν ἄλλην ὄχθην. Οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται ἔμειναν δι' ὀλίγα λεπτὰ σὰν ἀπολιθωμένοι. Δὲν ἤθελαν νὰ πιστεύουν ὅτι ἐχάθη ἓνα παλληκάρι ἔτσι γρήγορα, εἰς μίαν στιγμὴν!

Σπ. Μελάς

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΕΔΩ Η ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΑΣ

Δὲν εἶναι ἐδῶ ἡ Πατρίδα μας,
μὰ φτάνει πέρα ὡς πέρα,
ποὺ κλαῖν' οἱ σκλάβοι ἀδερφοί
στὸ σκλαβωμένο ἀγέρα.

Δὲν εἶναι ἐδῶ ἡ Πατρίδα μας,
φτάνει μακριὰ καὶ γύρα,
ὡς τῇ μεγάλῃ ἐκκλησιᾷ
μὲ τὴν κλεισμένη θύρα.

Δὲν εἶναι ἐδῶ ἡ Πατρίδα μας,
μὰ φτάνει πέρα ὡς πέρα,
ποὺ τὸ σπαθὶ μας κι ὁ σταυρὸς
θὰ φτάσουνε μιὰ μέρα !

Κ. Μάνος

ΠΡΟΣ ΤΟ ΜΕΤΩΠΟΝ

Ἡ ἀμαξοστοιχία πλήρης πυροβολητῶν ἐξεκίνησεν ἀργὰ ἀργὰ ἀπὸ τὸν ἐν Ἀθήναις σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου Λαρίσης καί, ἀφήνουσα ὀπίσω τῆς πυκνὰ σύννεφα μολυβένιου καπνοῦ, ἐχύθη ὡς πελώριος ὄφις πρὸς τοὺς Μύλους Ἀττικῆς.

Ἐπροχωροῦσε θορυβωδῶς μέσα ἀπὸ τὴν μικρὰν λαϊκὴν συνοικίαν, ἡ ὁποία εἶχε παρατάξει λευκοὺς οἰκίσκους δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῆς γραμμῆς. Εἰς ἐν ὕψωμα γυναῖκες συγκεντρωμέναι ἐφαίνοντο ὅτι προσεπάθουν νὰ συλλάβουν τὰς φυσιογνωμίας τῶν στρατιωτῶν. Ἐκεῖνοι κρεμασμένοι εἰς τὰ παράθυρα ἔσειον τὰ πηλήκιά των, ἐνῶ ἀπὸ τὸ ὕψωμα μερικὰ ἄσπρα μανδύλια ἐκινήθησαν σπασμωδικά. Μία βροντώδης ζητωκραυγὴ ἠκούσθη ἀπὸ τὰ βαγόνια τῶν στρατιωτῶν, ἐνῶ ἀπὸ τὸ ὕψωμα μία εὐχὴ ἐσκέπασε τὸν θόρυβον τοῦ σιδηροδρόμου :

— Στὸ καλὸ !...

Ἡ πόλις ἐχάνετο ἤδη ὀπίσω μας. Ἐπὶ τέλους ἡ ἀτμομηχανὴ ὥρμησεν εἰς τὸν στενὸν λαιμὸν τῆς Πάρνηθος καὶ αἱ Ἀθηναὶ δὲν ἐφαίνοντο πλέον. Γύρο μου ἐβομβοῦσεν ὁ εὐθυμὸς θόρυβος τῶν στρατιωτῶν. Ἐκλεισα τὰ μάτια μου. Εἶναι καὶ αὐτὸ εἰς τρόπον νὰ μὴ ἀκούῃ κανεὶς. Ἀλλὰ πρὸ πάντων αὐτὸ εἶναι εἰς τρόπον νὰ συγκεντρωθῇ κανεὶς εἰς τὸν ἑαυτὸν του, νὰ μείνῃ μόνος του μὲ τὰς σκέψεις του.

Καὶ ἐσκεπτόμην.

Ἀφῆνα ὀπίσω μου μίαν πόλιν, τὴν ὁποίαν ἔτρωγεν ὁ ὑψηλὸς πυρετὸς τοῦ πολέμου. Ἀπὸ τὴν στιγμὴν ποὺ ἐψιθυρίσθη ὅτι ἡ Ἑλλάς συνω-

μολόγησε συμμαχίαν με τὰ ἄλλα Βαλκανικὰ κράτη, μόλις εἶχον περάσει ὀλίγαι ἐβδομάδες.

Καὶ εἰς τὸ μεταξύ αὐτὸ αἱ ἐτοιμασίαι, μυστικαὶ καὶ φανεραί, ἐβροντοφωνοῦσαν ὅτι ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἤμπορεῖ ν' ἀκουσθῇ τὸ « τουφέκι ». Ὅλη ἡ Ἑλλὰς εἶχε σκεπασθῇ ἀπὸ χακί. Κάτω ἀπὸ τὸ πληθικιον τοῦ ἐφεδρου ἐφαίνοντο πλέον ὅλα τὰ γνωστὰ καὶ ἄγνωστα πρόσωπα, καὶ ἐκάστην νύκτα οἱ κοιμισμένοι δρόμοι ἐξυπνοῦσαν ἀπὸ τὸν βαρὺν ἤχον τῶν τροχῶν τῶν τηλεβόλων, ποὺ ἔφευγον ἀτελείωτα διευθυνόμενα πρὸς τὰ σύνορα.

Μοῦ ἤλθε ζωντανώτατα εἰς τὴν μνήμην μου τὸ ἐπεισόδιον τοῦ καλοῦ συναδέλφου, μετὸν ὅποιον χρόνια εἶχον ἐργασθῇ εἰς τὸ ἴδιον γραφεῖον, εἰς τὴν ἰδίαν τράπεζαν μάλιστα. Μόλις ἐδημοσιεύθη τὸ διάταγμα τῆς ἐπιστρατεύσεως, ὁ συνάδελφός μου ἐπῆγε καὶ ἐνεγράφη εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἐθελοντῶν. Ἀλλὰ μία σκέψις τὸν ἐτρόμαζε. Πῶς θὰ ἀνήγγελλε τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν πατέρα του, ἓνα σεβαστὸν καὶ ἔρημον γέροντα, ὁ ὁποῖος δὲν εἶχεν ἄλλον εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ αὐτὸ τὸ παιδί. Ἦτο βέβαιον, ὅτι αὐτὴ ἡ ἀγγελία θὰ ἐφόνευε τὸν γέροντα ἐκεῖνον.

Ἐν τούτοις ὁ συνάδελφός μου ἐπῆρε τὴν ἀπόφασιν καὶ μίαν ἐσπέραν, ὅταν ὅλα πλέον ἦσαν ἔτοιμα καὶ οἱ ἐθελονταὶ συνεκεντροῦντο εἰς τὸν στρατῶνα, ὁ συνάδελφός μου ἐξωμολογήθη τὸ διάβημά του εἰς τὸν πατέρα του καὶ τοῦ ἐζήτησε τὴν εὐχὴν του.

Ἀδάκρυτος ὁ γέρον, κρύπτων τὴν συγκίνησίν του, ἀπεχαιρέτισε τὸν υἱὸν του μετὰ λόγια, τὰ ὅποια θὰ ἐζήλευε Σπαρτιάτης τῆς ἐποχῆς τοῦ Λυκούργου :

— Πήγαινε, παιδί μου, στὴν εὐχή μου, εἶπεν. Ἡ ὑποχρέωσις πρὸς τὴν Πατρίδα εἶναι μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν ὑποχρέωσιν πρὸς τὸν πατέρα. Κοίταξε νὰ κάμῃς τὸ καθήκον σου. Ἄν μάθω πῶς ἐσκοτώθῃς, πιθανὸν νὰ μὴ πεθάνω. Ἄν μάθω ὅτι ἐδειλιάσῃς, θὰ πεθάνω ἀπὸ ἐντροπῆς.

Καὶ πῶς νὰ λησμονήσω τὴν ἄλλην σκηνήν, ποὺ εἶδα μίαν ἐσπέραν, ὅταν τὸ πρῶτον σκότος τῆς νυκτὸς κατέβαινε πρὸς τὴν πόλιν καὶ εἰς τὴν θύραν ἑνὸς οἰκίσκου μιὰ μάννα ἀποχαιρετοῦσε τὸ παιδί της, ποὺ ἔφευγε διὰ τὰ σύνορα :

— Στὸ καλὸ, τοῦ εἶπε. Κοίταξε νὰ γυρίσῃς, ὅπως σὲ θέλομεν ὅλοι. Ἄν σκοτωθῇς, πάλι θὰ ἰδωθοῦμε γρήγορα.

Ἡ μάννα, ποὺ τὰ ἔλεγεν αὐτὰ τὰ λόγια, δὲν ἦτο Λάκαινα σύγχρονος τοῦ Λεωνίδου. Ἦτο γυναικούλα τῶν Ἀθηναίων, ἀπ' ἐκείνας, ποὺ

ἀπαντῶμεν εἰς πᾶσαν στιγμήν εἰς τὸν δρόμον μας, χωρὶς νὰ ὑποπτευώμεθα ὅτι κρύπτεται μέσα εἰς τὴν ψυχὴν των ὁ ἥρωισμός, ποὺ ἀναφέρεται παραδειγματικῶς εἰς τὴν ἱστορίαν...

Ἐπὶ εἴκοσιν ἡμέρας, ἀφ' ὅτου εἶχεν ἀρχίσει ἡ ἐπιστράτευσις, αὐτὰ τὰ παραδείγματα, τῆς προθυμίας τῶν νέων, τοῦ ἥρωισμοῦ τῶν γονέων, ἤρχοντο ἀτελείωτα καὶ ἀλληλένδετα, ὥς κρικοὶ μιᾶς χρυσῆς ἀλύσεως, νὰ σκορπίσουν ἐλπίδας, νὰ ἐμπνεύσουν τὸ θάρρος.

Ἡ ἱστορία τῶν πολέμων 1912 - 1913 δὲν θὰ γραφῇ βεβαίως συντόμως. Μία ἱστορία ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα δὲν ὑπάρχουν ἀκόμη οὔτε θὰ ὑπάρξουν γρήγορα. Ἄλλ' ὅταν ἡ ἱστορία αὕτη θὰ γραφῇ, θὰ ἀποτελέσῃ ἓνα τόμον ἄξιον νὰ ταχθῇ εἰς τὴν βιβλιοθήκην παραπλεύρως τοῦ τόμου, ποὺ περιγράφει τοὺς Μηδικοὺς πολέμους, καὶ τοῦ ἄλλου, ποὺ διηγεῖται τὰ κατορθώματα τοῦ 1821...

« Ἀπὸ τὰ πεδία τῶν μαχῶν »

Γ. Τσοκόπουλος

ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΟ ΜΕΤΩΠΟ

— Καλέ μου, οἱ "Αἰ - Δημήτρηδες ἔχουν ἀνθίσει ὅλοι,
καὶ ἀσπρολογᾷ, σὰ νὰ 'πесе χιόνι, τὸ περιβόλι.

"Οσοὶ περνοῦν στὴ γειτονιά καὶ ὅσοι τοὺς ἀντικρύζουν,
ὅλοι τοὺς καμαρώνουνε καὶ μᾶς καλοτυχιζοῦν.

Περνοῦνε τ' ἄγουρα παιδιὰ καὶ ἀνθὸ κυττᾶν νὰ κλέψουν,
ἔρχονται οἱ νιὲς καὶ μοῦ ζητοῦν κλωνάρι νὰ φυτέψουν.

Μὰ ἐγὼ δὲ δίνω κανενός. Καὶ μοναχὰ στεφάνι
γιὰ τ' "Αἰ - Δημήτρη κατάσπρο τὸ εἰκόνημα εἶχα κάνει.

Ἀνήμερα τῆς χάρης του τὸ πῆγα μοναχὴ μου
καὶ τὸν ἐπαρακάλεσα θερμὰ στὴν προσευχή μου,

— ποὺ εἶναι στρατιώτης σὰν καὶ σὲ — οἱ φλόγες τοῦ πολέμου
νὰ μὴ σοῦ 'γγιάζουν οὔτε μιὰ τριχούλα σου, καλὲ μου!

« Καيرὸς Πολέμου »

Γ. Ἀθάνας

Η ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΣ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Τὴν ἐσπέραν τῆς ἀξιωμανημονεύτου ἡμέρας, τῆς Παρασκευῆς 26 Ὀκτωβρίου 1912, ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν παρουσίασε θέαμα, ὁμοιον τοῦ ὁποίου σπανίως ἐδόθη εὐκαιρία εἰς τοὺς ἱστορικοὺς νὰ περιγράψουν.

Ἡ ἡμέρα ἀπὸ πρωίας ἦτο βροχερά. Ὁ πνέων ἄνεμος ἐσκόρπιζε τὰς ψεκάδας, αἱ ὁποῖαι διαρκῶς κατέπιπτον ἀπὸ τὰ σκεπάζοντα τὸν οὐρανὸν θολὰ σύννεφα. Ἐν τούτοις ἡ κίνησις εἰς τὰς ὁδοὺς, ἐπειδὴ συνέπιπτε καὶ τὸ ἑορτάσιμον τῆς ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποίαν, ὥς γνωστὸν, πανηγυρίζεται ἡ μνήμη τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Δημητρίου, ἐξηκολούθησε ζωηροτάτῃ, ἐπιταθεῖσα ἰδίως κατὰ τὰς μεταμεσημβρινὰς ὥρας.

Ἦδη ἀπὸ δύο ἡ τριῶν ἡμερῶν ἐκυκλοφόρει ἡ φήμη, ὅτι ἡ Θεσσαλονίκη κατελήφθη ἢ ἐπρόκειτο ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν νὰ καταληφθῇ ὑπὸ τοῦ νικηφόρου ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ὁ ὁποῖος προήλαυνε παρὰ τὸν Ἀξιὸν μετὰ τὴν ἑνδοξον μάχην τῶν Γιαννιτσῶν. Ἡ ἀγωνία ὁλονὲν ἠϋξανε. Οἱ ἐπίσημοι κύκλοι ἐτήρουν σιγὴν σφιγγός. Αἱ πρωιναὶ καὶ αἱ ἐσπεριναὶ ἐφημερίδες, τῶν ὁποίων αἱ ἀλλεπάλληλοι ἐκδόσεις ἐξηντλοῦντο ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ, περιεῖχον εἰδήσεις συγκεκαλυμμένας ἢ ἀντιφατικάς. Ἐν τοσοῦτῳ δὲ διαδόσεις ψιθυριζόμεναι κρυφίως ὑπὸ τινων οἱ ὁποῖοι διέσχυρίζοντο ὅτι διετέλουν ἐν γνώσει τῶν συμβαινόντων, διότι ἐλάμβανον τὰς πληροφορίας των ἀπὸ φίλους των ξένους διπλωμάτας, ἐβεβαίωνων τὴν κατάληψιν τῆς πόλεως ὑπὸ τῆς στρατιᾶς τοῦ Διαδόχου.

Εἰς τὰ καφενεῖα, τὰ ὁποῖα καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου ὑπῆρξαν τὰ κέντρα τῶν πολιτικῶν καὶ στρατηγικῶν συζητήσεων, ὁ συνωστισμὸς ἦτο ἀσφυκτικός. Ἐπὶ τῶν ἀνεπτυγμένων εἰς τὰ τραπέζια χαρτῶν περιεφέροντο ἀκούραστοι οἱ δάκτυλοι καὶ αἱ ἄκραι τῶν μολυβδοκοινδύλων. Ἐσημειοῦντο αἱ διευθύνσεις τῆς πορείας τῶν στρατιωτικῶν σωμάτων, ὑπελογίζοντο αἱ ἀποστάσεις καὶ ἐξήγγοντο τὰ πιθανὰ συμπεράσματα. Ἀλλ' οἱ μᾶλλον ἀνυπόμονοι μεθ' ὅλην τὴν κακοκαιρίαν περιεφέροντο εἰς τὰς ὁδοὺς, διὰ νὰ κορέσουν τὴν ἄβυστον αὐτῶν περιέργειαν. Ἡρώτων τοὺς συναντωμένους γνωρίμους των, ἐσχημάτιζον ὁμίλους εἰς τὰ πεζοδρόμια μετὰ γνωστῶν καὶ ἀγνώστων ἢ συνωθοῦντο παρὰ τὴν εἴσοδον τῶν γραφείων τῶν ἐφημερίδων καὶ ἀνεγίγνωσκον καὶ ἐσχολίαζον τὰ ἐκεῖ τοιχοκολλώμενα τηλεγραφήματα.

Κατὰ τὴν τετάρτην μετὰ μεσημβρίαν ὥραν, ὅτε ἡ ἀγωνία εἶχε κορυφωθῇ, διεσπάρη αἶφνης ἡ φήμη, ὅτι ἀνεκοινώθη ὑπὸ τοῦ Ὑπουργ-

γείου ἢ εἰδῆσις, ὅτι τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ὅτι παρεδόθη εἰς τὸν Διάδοχον ὁ ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ ὑπάρχων ὀθωμανικὸς στρατὸς ἐκ τριάκοντα χιλιάδων ἀνδρῶν. Τῷ ὄντι μετ' ὀλίγον ἐκυκλοφορήσεν ἀδεία τῆς Κυβερνήσεως τὸ πρῶτον παράρτημα ἐφημερίδος, τὸ ὁποῖον ἐπεβεβαίωνε τὴν φήμην.

Πάραυτα οἱ κώδωνες πάντων τῶν ναῶν τῆς πόλεως, εἰς τοὺς ὁποίους ἀπὸ πρωίας ἀνεμένετο τὸ σύνθημα, ἤρχισαν νὰ κρούονται χαρμωδῶς καὶ νὰ διαλαλοῦν μέχρι τῶν ἄκρων τῶν Ἀθηνῶν τὸ αἶσιον ἄγγελμα. Αἱ σημαῖαι ὑψώθησαν θριαμβευτικῶς εἰς τοὺς ἐξώστας. Ἡ ὁδὸς Σταδίου, αἱ δύο πλατεῖαι, πολλαὶ οἰκίαι καὶ ἐμπορικὰ καταστήματα ἐφωταγωγήθησαν ἀμέσως, διότι εἶχεν ἐπέλθει ἡδὴ τὸ νυκτερινὸν σκότος. Ἡ ἕως τότε συγκρατούμενη συγκίνησις ἐξέσπασεν εἰς μίαν μυριόστομον κραυγὴν ἀνακουφίσεως, ἀγαλλιάσεως, θριάμβου. Καὶ ἀπὸ τὰ πέρατα τῶν συνοικιῶν, ἀπὸ πάσης ὁδοῦ τὰ πλήθη, ἐξορμήσαντα ὡς χεῖμαρροι, κατέκλυσαν τὰ κέντρα τῆς πόλεως.

Ἡδὴ ἡ βροχὴ ἐνδυναμωθείσα κατέπιπτε κρουνηδόν. Ἀλλ' ἡ καταιγὶς δὲν ἠδύνατο νὰ κατασβέσῃ τὴν ἐκραγεῖσαν πυρκαϊὰν τοῦ ἐνθουσιασμοῦ. Πάντες ἐγκαταλείψαντες κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν τὸ ἔργον των, τὴν ἀσχολίαν των, τὰς κοινωνικὰς των ὑποχρεώσεις, τὴν ἀνάπαυσίν των, πρεσβῦται καὶ ἀσθενεῖς ἀκόμη, ἐπίσημοι καὶ ἀνεπίσημοι, πολῖται καὶ στρατιῶται ἀπετέλεσαν τεραστίαν συγκέντρωσιν πλήθους. Ἡ κίνησις ἐξηκολούθησεν ἐπὶ ὥρας εἰς τὰς πλημμυρισμένας ἐκ τοῦ ὄμβρου οδοὺς, ἐνῷ ἀντήχουν διαρκῶς αἱ ζητωκραυγαί, τὰ πατριωτικὰ ᾄσματα, τὰ ἐνθουσιώδη ἐμβατήρια τῶν μουσικῶν καὶ οἱ χαρμόσυνοι καὶ πανηγυρικοὶ πυροβολισμοί.

Ἡ αἴγλη τῆς νίκης ἔλαμπεν εἰς τὰ πρόσωπα. Ὁ ἐνθουσιασμός ἐξεχειλίζεν. Αἱ κραυγαὶ ἐξεφέροντο μὲ ἰδιαίτερον τόνον παιᾶνος. Οἱ περισσότεροι ὀφθαλμοὶ ἦσαν ὕγροί. Μεταξὺ ξένων καὶ ἀγνώστων ἀντηλλάσσοντο χειραψίαι καὶ ἀσπασμοί. Νηφάλιος ἐδείχθη ὁ λαὸς τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ τόσας ἡμέρας, καθ' ἃς ἀδιακόπως ἀνηγγέλοντο εἰς αὐτὸν τόσα ἀλλεπάλληλα κατορθώματα τῶν ἑλληνικῶν ὀπλῶν καὶ τόσα εὐτυχῇ γεγονότα, σεμνὸς εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τῆς χαρᾶς του, ὥστε νὰ ἀποροῦν οἱ ξένοι. Ἀλλ' αἴφνης κατελήφθη ἐκ τῆς μέθης τοῦ θριάμβου καὶ μὲ σπασμούς νευρικῆς, ἀλλὰ χαρμοσύνου κρίσεως, ἐφαίνετο ὡς νὰ ἐτέλει ἐορτὴν πατριωτικῶν Διονυσίων.

« Νῖκαι κατὰ βαρβάρων »

Χαρ. * Ἀννίος

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Ἡ Σαλονίκη πού ἔσβηνε μέ τοῦ καιροῦ τὸ διάβα
— καντήλι πού τρεμόφωτο γιά λάδι λαχταρᾷ —
ἀποβραδὶς κοιμήθηκε δυστυχισμένη, σκλάβα,
καὶ τὴν αὐγούλα ξύπνησεν ἀρχόντισσα, κυρά.

Τί νά 'βλεπε στὸν ὕπνο της, τί νά 'ταν τ' ὄνειρό της;
— Τὸν "Αἰ - Δημήτηρην ἔβλεπε στ' ἄτι του τὸ γοργό,
πού ροβολώντας ἔκραζε μέ τὴ φωνή τῆς νιότης :
« Ἄνοιξε πόρτα τῆς σκλαβιάς, ἡ Λευτεριά εἴμ' ἐγώ ! »

Κι ἄνοιξ' ἡ πόρτα ὀρθάνοιχτη μπροστὰ στὸν καβαλλάρη
καὶ μπῆκ' ἐκεῖνος κι ἔλαμψε σὰν τὸν αὐγερινὸ
κι ὑψώνοντας καὶ παίζοντας τ' ἀστραφτερὸ κοντάρι
ἔδειξε μέ τὸ δάχτυλο τοῦ Ὀλύμπου τὸ βουνό.

Κι ἔστρεψ' ἐκεῖ τὰ μάτια της ἡ σκλάβα ἡ πονεμένη
κι ἀγνάντεψε ἀστραπόλαμπρη τοῦ Ὀλύμπου τὴν κορφή
κι εἶδε ἀπ' τὴ ράχη στὴν πλαγιά γοργὰ νὰ κατεβαίνει
ἡ ὁμορφη, ἡ πεντάμορφη τοῦ ἥλιου ἡ ἀδελφή.

Ἡ κόμη της ἀνέμιζεν, ἰτιά χρυσοκλώνάτη,
τὰ στήθη της χιονόλευκα, τὰ μάτια γαλανά,
στὸ χέρι της τὴ φλογερὴ γυμνὴ ρομφαία ἐκράτει,
κι ὀλόχρυσά ἀντιφέγγιζαν τ' ἀτόμακρα βουνά.

Κατέβηκε καὶ διάβηκε τὴν διάπλατη τὴν πόρτα
ἡ ὁμορφη, ἡ πεντάμορφη τοῦ ἥλιου ἡ ἀδελφή·
κι ὅπου πατοῦσε εὐώδιαζε καὶ τ' ἄνθη τὰ χόρτα
ρόδα καὶ κρίνους ἀνθίζαν σὲ κάθε της στροφή.

Κι ἔπεσε ἡ σκλάβα ταπεινὰ μπρὸς στὴν ὠραία Παρθένα
γονατισμένη, ἀμίλητη, σκυμμένη, ντροπαλή·
κι ἐκεῖνη τὴν ἀνάγειρε μέ χέρια ἀντρειωμένα
καὶ τὴν ἐσφιχταγκάλιασε μ' ἀτέλειωτο φιλή.

Καὶ τῇ στιγμῇ ποῦ σμίξανε γιὰ τὸ φιλὶ τὰ χεῖλια,
 ἔπεσαν, βροντοκόπησαν τὰ σίδερα βαριά,
 οἱ ἀλυσίδες ἔσπασαν, στόματ' ἀγγέλων χίλια
 ἀθώωρτα τραγουῖδῃσαν τὸ « Χαῖρε Ἐλευθεριά ! ».

Κι ἡ σκλάβα ξύπνησε μὲ μιᾶς· πετιέται ἀπ' τὸ κρεβάτι,
 τὰ ξαφνιασμένα μάτια της στὰ κάστρα της κολλᾷ.
 Ὅχι, δὲν ἦταν ὄνειρο, νά τη ἡ Παρθένα, νά τη !
 ὁμορφη, γαλανόλευκη μὲ τὸ σταυρὸ ψηλά.

« Διάπλασις τῶν παιδων »

Ἰω. Πολέμης

ΤΑ ΠΗΡΑΜΕ ΤΑ ΓΙΑΝΝΙΝΑ

Τὰ πῆραμε τὰ Γιάννινα
 μάτια πολλὰ τὸ λένε,
 μάτια πολλὰ τὸ λένε,
 ὅπου γελοῦν καὶ κλαῖνε.

Τὸ λέν' πουλιά τῶν Γρεβενῶν
 κι ἀηδόνια τοῦ Μετσόβου,
 ποὺ τὰ 'σκιαζεν ἡ παγωνιά
 κι ἀνατριχίλα φόβου.

Τὸ λένε χτύποι καὶ βροντές,
 τὸ λένε κι οἱ καμπάνες,
 τὸ λένε καὶ χαρούμενες
 οἱ μαυροφόρες μάννες.

Τὸ λένε κι οἱ Γιαννιώτισσες,
 ποὺ ζοῦσαν χρόνια βόγγου,
 τὸ λένε κι οἱ Σουλιώτισσες
 στὶς ράχες τοῦ Ζαλόγγου.

Γ. Σουρεῆς

Ο ΠΑΠΑΣ

Ἦσαν ἑννέα. Τοὺς διεκρίνομεν καθαρά ἀπὸ τὰς θέσεις μας, ἐπάνω εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου, ἐξηπλωμένους εἰς διαφόρους στάσεις. Ὁ ἕνας πρηνής, ὁ ἄλλος ὕπιος, κάποιος ἄλλος στηριζόμενος εἰς ἕνα κομμένον κορμὸν δένδρου. Ὅλοι μὲ τὴν παγερὰν ἀκαμψίαν τοῦ θανάτου εἰς τὰ μέλη ἔμενον ἐκεῖ ἐπὶ δύο ἡμέρας ἄταφοι. Κατὰ τὸ δειλινὸν ἐβλέπομεν σμῆνος κοράκων νὰ περιῖπταται ἀνυπόμονον παρ' ὅλας τὰς σφαίρας καὶ τὸν θόρυβον τῆς μάχης.

Εἶχον μείνει καὶ οἱ ἑννέα κατὰ τὴν πεισματώδη συμπλοκὴν, ἡ ὁποία ἐγένετο ἐπὶ τοῦ λόφου δύο ἡμέρας πρὶν. Ἐκτοτε ὁ λόφος ἐκρίθη ἀπὸ ἡμᾶς καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὥς μὴ δυνάμενος νὰ κρατηθῇ καὶ ἐγκατελείφθη μὲ τοὺς ἑννέα νεκροὺς εὐζώνους ἐπὶ τῆς γυμνῆς βραχύδους κορυφῆς του.

Μετὰ τὴν ἡμέραν τῆς μάχης, κατόπιν διαρκοῦς βροχῆς καὶ ὀμίχλης, εἶχεν ἐπικρατήσῃ αἰθρία καὶ ἕνας γλυκύτατος καὶ γαλήνιος οὐρανὸς ἐστέγαζε τοὺς ἐξακολουθοῦντας νὰ μάχωνται διαρκῶς ἡμέραν καὶ νύκτα ἀπὸ τῶν ἰδίων θέσεων ἐκατέρωθεν τοῦ λόφου.

Ὅλοι οἱ ἄλλοι νεκροὶ εἶχον περισυλλεχθῇ μέσα εἰς τὰς χαράδρας, τὰς πλαγιάς τῶν λόφων, ἀπὸ ὅλα τὰ δασώδη μέρη, καὶ εἶχον ταφῇ τὴν παραμονὴν μὲ τὰς εὐχὰς τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλ' ἐκεῖνοι οἱ ἑννέα ; Δὶς καὶ τρεῖς ἐπεχείρησαν οἱ τραυματιοφορεῖς ἔρποντες νὰ τοὺς τραβήξουν κάτω, καὶ τὴν αὐταπάρνησίν των τὴν ἐπλήρωσαν ἀκριβὰ· οἱ ἑννέα εἶχον γίνει δώδεκα !

— Καί, ὅμως, πρέπει νὰ ταφοῦν ! Ἐγὼ δὲν τοὺς ἀφήνω στὰ ὄρνια, ἡκούσθη ἡ φωνὴ τοῦ διοικητοῦ. Νὰ ταφοῦν ἐκεῖ ἐπάνω ! Νὰ ταφοῦν ἐπὶ τόπου. Νὰ πάῃ ἐκεῖ καὶ ὁ παπᾶς.

Νὰ πάῃ ἐκεῖ καὶ ὁ παπᾶς ! Ὁ ἀγαθώτατος παπα - Γεώργης, ὁ ὁποῖος ἀπὸ ἀπλοῦς καὶ εἰρηνικὸς ἐφημέριος κάποιου ὀρεινοῦ χωρίου τῆς Ρούμελης εὐρέθη ἕνα πρῶτὶ ἱερεὺς εὐζωνικοῦ τάγματος ἀπὸ ἐνθουσιασμὸν μέγαν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ κάτι ἄλλο ἀκόμη : Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τὸ τάγμα ἦσαν ἀπὸ τὴν ὀρεινὴν περιοχὴν τῆς πατρίδος του. Τοὺς ἐγνώριζε μὲ τὰ ὀνόματά των. Ἦξευρε τὰς μητέρας των, τὰς γυναῖκας των, τὰς ἀδελφὰς των. Καὶ ὅλαι αὐταὶ τὸν εἶχον προτρέψει νὰ δεχθῇ, διὰ νὰ προστατεύῃ τὰ παιδιὰ μὲ τὸ σχῆμα του καὶ νὰ ἀποτρέπῃ τὸν

κίνδυνον με την δύναμιν τῆς Ἐκκλησίας. Εἶχεν ὑπερνικήσει τοὺς δι-
σταγμούς του καὶ πρὸ πάντων εἶχε κατορθώσει νὰ πείσῃ τὴν παπαδιὰ
ὅτι αὐτὸ ποὺ κάμνει εἶναι θέλημα καὶ εὐχὴ Θεοῦ.

Ἐκτοτε ἐπὶ δέκα συνεχεῖς μῆνας καὶ εἰς τοὺς δύο πολέμους ἠκο-
λούθει τὸ τάγμα, ἐσυνήθισεν εἰς τὰς στερήσεις με ὅλα τὰ πενήντα ἔτη
του, εἰς τὰς κακουχίας, εἰς τὴν πείναν, εἰς τὸ ψῦχος ὑπὸ τὸ ἀντίσκηνον.

Εἰς ἓν πρᾶγμα δὲν ἠδύνατο νὰ συνηθίσῃ.

Τοῦτο ἦτο, νὰ συγκρατῇ τὰ δάκρυά του καὶ μίαν φρικίαν, ὅταν
τὸν ἐκάλουν νὰ εἴπῃ τὰς εὐχὰς τῶν νεκρῶν ἐπάνω εἰς κάποιαν τάφρον
ἀπὸ τὰς ἀνοιγμένας εἰς κορυφὴν ἢ χαράδραν καὶ μέσα εἰς τὴν ὁποίαν
ἐτοποθετοῦντο μεθοδικώτατα, ὁ εἰς παραπλεύρως τοῦ ἄλλου, παραμορ-
φωμένοι καὶ ἀγνώριστοι οἱ γνωστοὶ τοῦ τῆς χθές, διὰ τοὺς ὁποίους
τὴν ἴδιαν νύκτα ἔγραφεν εἰς τὴν πατρίδα του τὸ σύνθημα καὶ τακτικὸν
του : « νὰ πῇς με τρόπον στὴ γυναῖκα τοῦ τάδε ὅτι πάει αὐτός, καὶ στὴ
μάννα τοῦ δεῖνα πὼς δὲν θὰ τὸν ξαναῖδῃ ».

— Νὰ πάῃ καὶ ὁ παπᾶς ἐκεῖ, εἶχεν ἐπαναλάβει ὁ ταγματάρχης.

Πολὺ πρὶν ὁ ἥλιος ἀνατείλῃ, ἐξεκίνησαν οἱ ἄνδρες τῆς ἀγγαρείας
ἐκαστος με ἓνα πτύον καὶ μίαν σκαπάνην ἐπ' ὤμου. Διέβησαν κάτω ἀπὸ
τὴν δασώδη χαράδραν βαδίζοντες ἀραιά, ὁ εἰς ὀπισθεν τοῦ ἄλλου, καὶ
ἐπλησίασαν τὴν πλαγιὰν τοῦ ἀπαισίου λόφου. Τελευταῖος ἠκολούθει
με ἓνα μικρὸν σκουῖον φέροντα τὸ στέμμα, χωρὶς κάπαν, με τὰ ξεθω-
ριασμένα καὶ σχισμένα ράσα ὁ ἱερεὺς, κρατώντας εἰς τὸ ἓνα χέρι τὸν
σταυρὸν καὶ εἰς τὸ ἄλλο ὑπὸ μάλης διπλωμένον τὸ πετραχήλι του.

Ὅπως κάθε πρωί, πυκνὴ ὁμίχλη ἐκάλυπτεν ἀκόμη τὴν κορυφὴν
τοῦ λόφου. Ὅλοι ἐτάχνουν τὸ βῆμα, διὰ νὰ ἐπωφεληθοῦν. Ἐβάδιζον
κατ' ἀρχὰς ὀρθοί. Μετ' ὀλίγον ὁ πρῶτος ἐγονυπέτησε, τὸν ἐμιμήθη-
σαν ἀμέσως καὶ οἱ ἄλλοι, καθὼς καὶ ὁ παπᾶς.

Ὅταν ἐφθασαν τέλος εἰς τὸ μικρὸν πλάτυσμα τῆς κορυφῆς, ἐπε-
σαν ἄλλοι πρηνεῖς, ἄλλοι εἰς τὰ πλάγια, καὶ βοηθούμενοι με τὰς χεῖ-
ρας, με τὰ γόνατα, ἔρποντες ἐπλησίασαν τοὺς νεκροὺς καὶ τοὺς ἐσυραν
ἓνα ἓνα ὀπίσω ἀπὸ μίαν προεξοχὴν βραχώδη, ἢ ὁποία ἠδύνατο νὰ
τοὺς προκαλύψῃ γονυπετεῖς τούλάχιστον. Ἐκεῖ συγκεντρωμένοι ἤρχι-
σαν νὰ σκάπτουν μερικοὶ πλαγιασμένοι, ἄλλοι πρηνεῖς, ἐκαστος ὅπως
ἠδύνατο τὴν τάφρον, ἢ ὁποία ἐπρόκειτο νὰ περιλάβῃ τὰ πτώματα τῶν
συντρόφων των.

Ἡ ὁμίχλη εἶχεν ἀραιώσει ὀλίγον καὶ ἤρχισε νὰ διαφαίνεται ἕνας

ἥλιος κατέρυθρος, μόλις ἀνατέλλων. Πότε πότε ἐσφύριζε καμμιὰ σφαῖρα τυχαία καὶ τοὺς ἔκαμνε νὰ σκύβουν ἀκόμη περισσότερον.

Ἀφοῦ ἐτοποθέτησαν τὸν ἕνα πλησίον τοῦ ἄλλου τοὺς νεκρούς, εἰς γραμμὴν θλιβεράν μέσα εἰς τὸ βάθος τῆς τάφρου, προτοῦ νὰ ρίψουν πάλιν ἐπάνω τὰ χώματα, ἐκάλεσαν ὅλοι μαζὶ τὸν παπαῶν μὲ φωνήν, ἡ ὁποία ἀντήχησεν εἰς τὰ ὦτα του ὡς κραυγὴ θανάτου, προερχομένη ἀπὸ τὸ βάθος τῆς τάφρου :

— Ἐμπρός, τώρα, πατεράκι, ἡ δουλειὰ ἡ δική σου.

Ἐρπων καὶ αὐτὸς εἶχεν ἀνέλθει εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου καὶ ἐκαλύφθη ὀπισθεν ἑνὸς τεμαχίου κορμοῦ καμένης δρυός. Δύο τρεῖς ἀπὸ ἡμᾶς παρηκολούθουν περιέργοι μὲ τὰ δίοπτρα ἀπὸ τὸν ὀπισθεν λόφον.

Μόλις ἤκουσε τὴν φωνήν, ἐσύρθη σιγὰ σιγὰ μὲ μυρίας προφυλάξεις καὶ ἐπλησίασεν εἰς τὸ χεῖλος τῆς τάφρου. Ἐκεῖ ἐστάθη πρὸς στιγμὴν, ὥσάν νὰ ἐσκέπτετο κάτι, ὥσάν νὰ ἐδίσταζεν, ἐξεδίπλωσε τὸ πετραχήλι του καὶ τὸ ἐφόρεσε. Οἱ ἄλλοι ἀπεκαλύφθησαν, ἔκαμαν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, πάντοτε κρυμμένοι ὀπίσω ἀπὸ τὴν προεξοχὴν τοῦ βράχου.

Ἐξαφνα διακρίνομεν ἕνα μαῦρο ράσον νὰ σηκώνεται ὀρθιον, καὶ τὸ χρυσιζόν πετραχήλι νὰ λαμποκοπᾷ εἰς τὰς ἀκτῖνας ἑνὸς λαμπροῦ ἡλίου, ὁ ὁποῖος εἶχε διαλύσει τὴν ὁμίχλην καί, ὡς ἐὰν τοῦτο ἦτο σύνθημα ἀναμενόμενον, ἤρχισε καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη γενικὸν πῦρ. Αἱ βολίδες συρίζουν καὶ τὰ μικρὰ νέφη τῶν διαρρήξεων τῶν ὀβίδων σχίζουν τὸν γλαυκὸν οὐρανόν.

— Κάθισε κάτω, παπα! Θὰ μᾶς δοῦν! ἐφώναξαν οἱ ἄλλοι. Ἄλλ' αὐτὸς ἐφαίνετο, ὡς νὰ μὴ ἦτο ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐκείνην τὴν στιγμὴν. Ἀνεστύλωσε περισσότερον τὸ μικρόν του ἀνάστημα, ὕψωσε ὅσον ἠδύνατο ὑψηλὰ μὲ τὸ δεξιόν του χεῖρ τὸν σταυρὸν καὶ ἡ λευκάζουσα γενειὰς του ἤρχισε νὰ κινῆται, διότι ἐξήρχοντο ἀπὸ τὸ στόμα του ἀργὰ ἀργὰ αἱ εὐχαὶ τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ὅταν εὐρίσκετο εἰς τὸ νεκροταφεῖον τοῦ χωρίου του !

Οἱ ἄνδρες τῆς ἀγγαρείας, ἀφοῦ ἐσκέπασαν ταχέως τοὺς νεκρούς, ἤρχισαν νὰ τρέχουν εἰς τὴν κατωφέρειαν καὶ ἐξηφανίσθησαν κάτω εἰς τὴν χαράδραν.

Αὐτὸς ἀτάραχος, ἀναστυλωμένος, ἐξηκολούθει νὰ μένη εἰς τὴν

στάσιν ἐκείνην, ἕως οὗτου καὶ ἡ τελευταία λέξις τῆς ἀκολουθίας τῶν νεκρῶν ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ στόμα του. Ἀφοῦ ἐτελείωσεν, ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, συνέπτυξε τὸ πετραχήλι του ὑπὸ τὴν μασχάλην καὶ με βῆμα ραδὺ καὶ σταθερὸν κατῆλθε τὴν κλιτύν, πάντοτε ὀρθίος, ρίπτων ἀπὸ τοῦ ἰεροῦ εἰς καιρὸν ἡσυχον βλέμμα πρὸς τὰς ἐχθρικὰς θέσεις, ἕως οὗτου ἔφθασε κάτω εἰς τὴν χαράδραν ἀσφαλῆς καὶ ἐκτὸς κινδύνου.

Ὅταν τὸ βράδυ μετὰ τὴν μάχην ἐπῆγγα νὰ ἐκφράσω τὸν θαυμασμόν μου, τὸν εὖρον νὰ κάθεται σταυροπόδι εἰς τὸ ἀντίσκηνόν του καὶ νὰ γράφῃ τὸ συνηθισμένον πρὸς τὴν παπαδιά :

— «Νὰ εἰπῆς με τρόπον στὴ γυναῖκα τοῦ τάδε ὅτι πάει αὐτός, καὶ στὴ μάνα τοῦ δεῖνα πῶς δὲν θὰ τὸν ξαναῖδῃ».

N. Πετιμεζᾶς

ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

Ἦρχισε συστηματικὴ καὶ ἐπίμονος ἡ μάχη εἰς τὰ πρῶτα ὑψώματα τῆς εἰσόδου τῶν Πέντε Πηγαδίων. Οἱ ἄνδρες τοῦ 1ου τάγματος τοῦ 15ου συντάγματος εἶχον καταπονηθῇ, διότι τὸ πῦρ ἐξηκολούθησε δι' ὅλης τῆς ἡμέρας μεταξύ τῶν ἀντιπάλων ὑψωμάτων σφοδρὸν καὶ ἀκατάπαυστον· καὶ τοὺς ἠνάγκαζε νὰ μένουν διαρκῶς χωμένοι εἰς τὰ προχώματα, χωρὶς νὰ μποροῦν νὰ μετακινουῦνται οὔτε κατὰ τρίχα διὰ τὸν κίνδυνον τῶν ἐχθρικῶν πολυβόλων.

Συνέβη τότε κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μάχης ν' ἀναπαύωνται μερικοὶ δι' ὀλίγα λεπτά, διὰ νὰ στρίψουν ἓνα σιγάρου ἢ διὰ νὰ τανύσουν τὰ μουδιασμένα πόδια των. Ἄλλως τε τὴν προηγουμένην νύκτα τὴν εἶχαν περάσει χωρὶς ἀντίσκηνα· καὶ τὸ ὅτι κατῶρθωσαν τώρα νὰ κρατοῦν μάνλιχερ καὶ νὰ τὰ χρησιμοποιοῦν ἀποτελεσματικῶς ἦτο ἓνα ἀπὸ τὰ πολλὰ θαύματα, ποὺ ἐπέδειξεν ἡ ἑλληνικὴ ἀντοχή.

Τότε εἰς τὸ ἄκρον τῆς μαχομένης γραμμῆς ἐθέαθη ὁ στρατιωτὴς Μαυροδῆμος βγάζων ἀπὸ τὴν τσέπην του χαρτί, φάκελον καὶ μολύβι. Τοῦ εἶχεν ἔλθει ἡ ὁρεῖς νὰ γράψῃ ἓνα γράμμα λίγων λεπτῶν· ἀπορροφημένος ἀπὸ τὰ γραφόμενά του κατήντησε νὰ μὴν ἀντιλαμβάνεται ὅτι εἶχεν ἀποκαλυφθῇ ὀλίγον ἐκ τῆς θέσεώς του καὶ τὸ ἐχθρικὸν πολυβόλον περνοῦσε δρεπάνι κατὰ μῆκος τῆς γραμμῆς τῶν προχωμάτων τους. Ὁ Μαυροδῆμος ἔγραψε τὸ γράμμα του ἡσυχὰ καὶ ἀργά, ὥσάν νὰ εὐρίσκετο

εἰς τὴν σειρὰν τῶν λαϊκῶν γραφείων τοῦ Ταχυδρομείου Ἀθηνῶν, τὸ ἐδιάβασε μὲ εὐχαριστημένην ὄψιν καὶ ἐπέγραψε τὸν φάκελον. Δὲν ἐπρόφθασε νὰ τὸν κλείσῃ καὶ ὅπως εὕρισκετο γονατιστὸς ἐκλινεν αἰφνιδίως τὸ κεφάλι πρὸς τὸ στῆθος, ἀκούμπησε μὲ τὸ πλευρὸν εἰς τὰς πέτρας, αἱ ὁποῖαι ὠρθοῦντο δεξιὰ του, ἐκρέμασε τὰ χέρια κατὰ μῆκος τοῦ κορμοῦ καὶ παρουσίασε τὸ θέαμα ἀνθρώπου γονατισμένου καὶ καταληφθέντος ἑξαφνα ἀπὸ ὕπνου. Ὁ εὕρισκόμενος πλησίον του ἐσύρθη μέχρι τῆς θέσεώς του. Ὁ Μαυροδῆμος εἶχε φονευθῇ. Τὸ χιτῶνίον του, αἵματωμένον ἐμπρός, ἐμαρτύρει ὅτι ἡ σφαῖρα τὸν εἶχεν εὖρει κατάκαρδα. Ἐμπρὸς του ὑπῆρχε λοφίσκος ἀπὸ κάλυκας καὶ τὸ γράμμα ἀνοικτόν, ἀπευθυνόμενον εἰς τὸν πατέρα του :

«Ὁσον διὰ τὴν ζωὴν μου μὴν ἀνησυχῇς, πατέρα, τοῦ ἔγραφεν· εὕρισκομαι πάντοτε εἰς μέρος ἀσφαλέστατον καὶ δὲν διατρέχω κανέναν κίνδυνον. Περνῶ ὥραϊα καὶ θὰ ἰδῇτε τὶ καλὰ θὰ εἴμαι, ὅταν θὰ ξαναγυρίσω».

Τὸ γράμμα αὐτὸ ἐστάλη εἰς τὸν πατέρα τοῦ καλοῦ παλληκαριοῦ, ποὺ δὲν ἤθελε ν' ἀνησυχῇ τὴν οἰκογένειάν του μὲ περιγραφὰς μαχῶν καὶ ἡρωισμῶν. Καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιστολὴν ἐγνωστοποιήθη ὁ θάνατός του ὁ εὐγενέστερος ἀποχαιρετισμὸς ἐνὸς ἥρωος υἱοῦ.

Δ. Κόκκινος

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΜΟΥ, ΦΤΕΡΟΥΓΙΣΣΕ

Τώρα ποὺ τόσο σ' ἐνοιῶσα χαρούμενο γιὰ νὰ 'σαι,
τραγουδί μου, φτερούγισε καὶ στὸ χωριό μου φτάσε.
Φτάσε, ὁ σκοπὸς μαγιάτικος νὰ μοῦ καλημερίσῃ
τὸ φτωχικὸ σπιτάκι μας μὲ τὴν παλιά του βρύση.

Πάρε ἀπ' τὰ δάση, ὡς θὰ περνᾷς, τοῦ πεύκου δλα τὰ μύρα
καὶ πῆγαινέ τα, σκόρπα τα μέσ' στὴν αὐλὴ πλημμύρα,
ζωὴ καινούργια οἱ γλάστρες μας νὰ πάρουν, ποὺ ποιοὺς ξέρει,
ἂν βρέθηκε ἓνα σπλαχνικὸ νὰ τίς ποτίζῃ χέρι.

Κι ἂν δῆς γυρτὴ στὴν πόρτα μας μιὰν ἀκακία ν' ἀνθίζη,
βάλ' τὴ χαρά μου ἀπάνω της, ἀνθὸς κι αὐτὴ ν' ἀσπρίζη.
Κι ἂν, δίχως νὰ τὸ νοιώσωμε, πῆρες μαζί ἓνα δάκρυ,
δροσοῦλα ὡς πέση ἀθύρουβη καὶ κεῖνο σὲ μιὰν ἄκρη.

Στὸ χαμηλὸ μπαλκόνι μας ἂν βρῆς τοῦ Μᾶη στεφάνι,
μιὰ πεταλούδα γίνε του καὶ στόλισέ το. Φτάνει.

Κι ἂν μιὰ χελιδονοφωλιά στὴ στέγη συναντήσης,
γίνου πουλι καὶ κάθισε καὶ σὺ νὰ τραγουδήσης.

« Γαλάζιες ρίμες »

Σπ. Σπεράντσας

Η ΣΗΜΑΙΑ ΕΝΟΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

Εἶχαν πολεμήσει οἱ φαντᾶροι τῶν ὀχυρῶν τοῦ Ροῦπελ τέσσερα μερόνυχτα χωρὶς στιγμή νὰ σταματήσουν. Εἶχαν κατανικήσει ὅλες τὶς ἐπιθέσεις τῶν Γερμανῶν, ὅταν κατὰ τὶς τέσσερες τὸ ἀπόγευμα τῆς 9 Ἀπριλίου 1941 οἱ Γερμανοὶ — μετὰ τὴν διάσπασιν τοῦ σερβικοῦ μετώπου καὶ τὴν κατάληψιν τῆς Θεσσαλονίκης — ἔστειλαν μπροστὰ σὲ κάθε φρούριο ἀπὸ ἓνα τάνκς νὰ γυροφέρνῃ σιγὰ κρατώντας λευκὴ σημαία.

Οἱ Ἕλληνες δὲν τὰ πυροβόλησαν, παρὰ τὰ ἄφησαν νὰ πλησιάσουν, γιατί τὰ ἔβλεπαν νὰ κουνοῦν ἐπιδεικτικὰ τὴν ἄσπρη τους παντιέρα.

Ἀπὸ τὰ τάνκς κατεβαίνουν σὲ λίγο κήρυκες, ποὺ ἀπαιτοῦν τὴν παράδοσι τῶν ὀχυρῶν, ἐπειδὴ ὁ Ἕλλην διοικητὴς εἶχε συνθηκολογήσει στὴ Θεσσαλονίκη.

Ἀξιωματικοὶ καὶ φαντᾶροι δὲν μποροῦν νὰ πιστέψουν τ' αὐτιά τους. Ἀπὸ τὴν καύχησι, ποὺ εἶχαν γιὰ τὴν ἥρωικὴ ἀντίστασί τους, ὡς τὴν καταστροφὴ, ποὺ τώρα μαθαίνουν, εἶναι δρόμος ποὺ δὲ δρασκελίζεται σὲ μιὰ στιγμή.

Ὡς τώρα αὐτοὶ ἔδερναν τὸ Γερμανό, ὄχι μόνο πίσω ἀπὸ τὶς πολέμιστρες, ἀλλὰ κι ἔξω στ' ἀνοιχτά, στῆθος μὲ στῆθος. Πῶς νὰ παραδώσουν φρούρια, σπίτια, πατρίδα χωρὶς νὰ νικηθοῦν ;

Σὲ λίγο τοὺς ἔρχεται γραπτὴ ἢ διαταγὴ τοῦ στρατηγοῦ τοὺς νὰ παραδώσουν τὰ ὀχυρά. Τότε ξεσπάει μαύρη ἀπελπισία. Ἄλλοι κλαῖνε δυνατὰ, ἄλλοι ἀγκαλιάζουν καὶ φιλοῦν τὰ πολυβόλα μὲ πάθος, τόσο αὐθόρμητα, ποὺ σφίγγει τὴν καρδιά ὅσων τοὺς βλέπουν.

Ὡστόσο ὑπακούουν στὴ γραπτὴ διαταγὴ τοῦ στρατηγοῦ τους, παραδίδουν τὰ ὄχυρά καὶ ἀναχωροῦν μὲ κατεύθυνσι πρὸς τὰς Σέρρας.

Καθὼς προχωροῦν πρὸς τὰς Σέρρας, βλέπουν ἐπάνω σ' ἓνα λοφάκι μαζεμένους φαντάρους καὶ καπνὸ ν' ἀνεμίζεται στὸν καθάριον οὐρανό. Ἐπειδὴ ἡ δυστυχία ἀδερφώνει τοὺς ἀνθρώπους, τραβᾷ ἡ φάλαγγα ὁλόσις πρὸς τὸν ὄμιλο ἐκεῖνο.

Σὰν ἀνέβηκαν στὴν κορφή τοῦ λόφου, εἶδαν ἑτοιμὴ θρακιά.

Ἐκεῖ γύρο στὴ φωτιά εἶναι συγκεντρωμένο ἓνα τμήμα τοῦ 26ου συντάγματος, πού ὑπερασπιζόταν τὸ φρούριο Λίσσε καὶ εἶχε τσακίσει ὁλόκληρη μεραρχία Ἀλβίνων.

Νὰ ὁ διοικητὴς περιστοιχισμένος ἀπὸ τοὺς βαθμοφόρους. Νὰ ὁ ἀρχιμανδρίτης, πού βάζει τὰ ἱερὰ ἄμφια.

— Θὰ λειτουργηθοῦμε, λέει κάποιος· καὶ ἡ ἰδέα πὼς θὰ ἐπικοινωνήσουν μὲ τὰ θεῖα τοὺς παρηγορεῖ.

Βγάζουν τὰ πληλήκιά τους, σταυροκοποιοῦνται κι ἀκοῦνε μὲ κατάνυξι τίς εὐχὰς πού ἀρχίζει νὰ ψάλλῃ ὁ παπᾶς. Ὑστερα προβάλλει στὸ κέντρον ὁ ὑπασπιστὴς κρατώντας τὴ σημαία τοῦ συντάγματος.

Τὴν ξεσκεπάζει καὶ τὴν ἀφήνει ἐλεύθερη στὸ ἐλαφρὸ ἀεράκι, ἀτίμητο μνημεῖο δοξασμένων ἀγώνων.

Αὕτῃ εἶναι ἡ σημαία, ἡ ἴδια, πού τὸν Αὐγουστο τοῦ 1922, ὅταν τὸ 26ον σύνταγμα κυκλώθηκε στὴν κοιλάδα τοῦ Ἀλῆ - Βερὰν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τὴν ἄρπαξεν ὁ τότε συνταγματάρχης του καὶ παρασύροντας τοὺς λεβέντες του σὲ παράφορη ἔξοδο κατάρθωσε νὰ διασπάσῃ τὸν τουρκικὸ κλοιὸ καὶ νὰ σώσῃ τὸ σύνταγμά του, χωρὶς, ὅμως, ὁ ἴδιος νὰ ἐπιζήσῃ ἀπὸ τὸ θρυλικὸ κατόρθωμα, γιατί, ὅπως ἡ σημαία του, ἔτσι κι αὐτὸς εἶχε κατατρυπηθῇ ἀπὸ σφαῖρες καὶ ξεψύχησε κρατώντας στὰ χέρια του αὐτὸ τὸ κουρελιασμένο πανί.

— Προσοχή ! διατάζει ὁ διοικητής.

Οἱ φαντάροι τεντώνουν τὰ κουρασμένα κορμιά τους, οἱ ἀξιωματικοὶ κάνουν τὸ σχῆμα. Ὁ ὑπασπιστὴς τότε κατεβάζει τὸ ἱερὸ λάβαρο στὴ φωτιά ἐνῶ ὁ παπᾶς εὐλογεῖ αὐτὸν τὸν ὑπερήφανο πολεμικὸν ὁδηγό. Τὸ μετὰξι ἀργεῖ νὰ καῇ, γίνεται στάχτη σιγά, πολὺ σιγά.

Τὸ θέαμα τῆς γαλανόλευκης, πού ἐξαφανίζεται, κάνει τοὺς παρόντας νὰ ριγῇσουν. Οὔτε ἓνας ἀξιωματικὸς δὲν ἔμεινεν ἀδάκρυτος. Οἱ φαντάροι καθὼς ἀντικρύζουν τοὺς φρουράρχους τους, ψημένους πολε-

μιστές νὰ κλαῖνε, τοὺς θαυμάζουν ἀκόμη περισσότερο καὶ ξεσπᾶν τὰ παιδιάτικα στόματά τους σὲ λυγμοὺς κι ἀναφιλυτά.

Μὰ τὸ κλάμμα τὸ διακόπτει ὁ ἀρχιμανδρίτης.

— Σηκῶστε τὸ χέρι νὰ ὀρκισθῆτε, τοὺς λέει.

Τὸν ὑπακούουν, κι ἐκεῖνος ἀρχίζει :

— Ὅρκίζομαι...

— Ὅρκίζομαι...

— Ὅτι δὲν θὰ ἡσυχάσω...

— Ὅτι δὲν θὰ ἡσυχάσω...

— Ὅτι θὰ δώσω τὸ αἷμα μου...

— Ὅτι θὰ δώσω τὸ αἷμα μου...

— Διὰ νὰ ἐκδικηθῶ καὶ νὰ ἐλευθερώσω τὴν πατρίδα...

— Διὰ νὰ ἐκδικηθῶ καὶ νὰ ἐλευθερώσω τὴν πατρίδα! βροντοφωνοῦν ἀξιώματικοὶ καὶ στρατιῶτες.

Ὁ ὄρκος αὐτὸς φουσκώνει ἀπὸ νέα ὄνειρα τὶς πονεμένες τους καρδιές. Κι ὅταν ξαναπαίρνουν τὸ δρόμο τῶν Σερρῶν, αἰσθάνονται σὰν ζωογονημένοι. Τώρα ἔχει βρῆ πάλι σκοπὸ ἡ ζωὴ τους.

Χρ. Ζαλοκώστας

ΤΟ ΑΤΙΜΗΤΟ ΜΟΥ ΦΥΛΑΧΤΟ

* Ἄν κάποτε ξενιτευτῶ, γιὰ μένα

λίγο σας χῶμα θησαυρός, ὦ μέρη ἀγαπημένα.

* Ἀπὸ τὸ χῶμα τῆς κορφοῦλας τοῦ βουνοῦ

τοῦ ἀντικρινοῦ

κι ἀπὸ τὴν ἄμμο τοῦ γιγλοῦ λίγα σπυριά ἔχω πάρει

καὶ τὰ *κλεισα σὲ φυλαχτό, σὰν τὸ μαργαριτάρι.

* Ἄν κάποτε ξενιτευτῶ,

τὸ ἀτίμητό μου φυλαχτό

στὸν κόρφο μου δυὸ μυρωδιές θὰ χύνη,

ποὺ δὲ θὰ βρίσκω ἄλλου :

μοσκοβολιὰ τοῦ θυμαριοῦ ἀπ' τὴν κορφοῦλα ἐκεῖνη,

καὶ μιὰ ἄλλη τοῦ καθάριου μου γιγλοῦ.

« Ὅταν φεύγουν οἱ ὄρες »

Στ. Σπεράντσας

3. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΣ ΒΙΟΣ

ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΜΟΥ

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴ
τὸ κοινότερο χορτάρι
γίνεται τὸ πιὸ ὁμορφο
τοῦ Μαγιοῦ λουλούδι.

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴ
τὸ χειρότερο πουλὶ
λέει τὸ πιὸ γλυκὸ τραγούδι...

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴ
καὶ τοῦ φεγγαριοῦ τὰ χάδια
μάγισσες τίς κάνουνε
τίς γριές μουριές τὰ βράδια !

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴ
μιὰ βρυσούλα μοῦ μιλεῖ
γιὰ δροσιές, γιὰ δίψες.

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴ
τὴν ἀγάπη κάποιο χέρι
ἔσπειρε καὶ τάγισε
τῆς ψυχῆς τὸ περιστέρι.

« Πρωινὸ ξεκίνημα »

Γ. Ἀθάνας

Η ΣΤΑΧΟΜΑΖΩΧΤΡΑ

Μεγάλην ἐξέφρασεν ἐκπληξιν ἡ γειτόνισσα, τὸ Ζερμπινιώ, διότι εἶδε τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων τοῦ 187... τὴν θεία - Ἀχτίτσα νὰ φορῇ καινουργῇ μανδύαν καὶ τὸν Γέρο καὶ τὴν Πατρώνα, τὰ δυὸ ἐγγονάκια τῆς, μὲ καθαρὰ ὑποκαμισάκια καὶ μὲ νέα πέδιλα.

Τοῦτο δὲ διότι ἦτο γνωστότατον ὅτι ἡ θεία - Ἀχτίτσα ἦτο ἔρημος καὶ χήρα καὶ ἀνέτρεφε τὰ δυὸ ὀρφανὰ ἐγγονάκια τῆς μετερχομένη ποι-κίλα ἐπαγγέλματα. Ἡ γειτόνισσα, τὸ Ζερμπινιώ, ἐστενοχωρεῖτο πολὺ διὰ τὰς στερήσεις τῆς γραίας καὶ τῶν δύο ὀρφανῶν ἀλλὰ μήπως ἦτο καὶ αὕτῃ πλουσία, διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς αὐτοὺς ἀρωγὸς καὶ παρήγορος ;

Τὰ δύο παιδιά τῆς Ἀχτίτσας ἐπνίγησαν, βυθισθείσης τῆς βρατσέρας κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ ἔτους 186... Ἡ βρατσέρα ἐκείνη ἐχάθη αὐτανδρός. Ὁ τρίτος γυιὸς τῆς ἐξενιτεύθη καὶ εὗρίσκετο, ἔλεγαν, εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Πέτρα ἔρριξε πίσω του. Μήπως τὸν εἶδε; Μήπως τὸν ἤκουσεν; Ἄλλοι πάλιν πατριῶτες εἶπαν ὅτι ἐνυμφεύθη εἰς ἐκεῖνα τὰ χῶματα, καὶ ἐπῆρε, λείει, μιὰ φράγκα, ποῦ δὲν ἤξευρε νὰ μιλήσῃ ρωμεια. Μὴ χειρότερα! Τί νὰ πῇ κανεῖς! Ἡμπορεῖ νὰ καταρασθῇ τὸ παιδί του, τὰ σωθικά του, τὰ σπλάχνα του;

Ἡ κόρη τῆς ἀπέθανεν εἰς τὸν δεύτερον τοκετόν, καὶ ἀφῆκεν εἰς αὐτὴν τὰ δύο ὀρφανὰ κληρονομίαν. Ὁ γαμβρός τῆς ἐζοῦσεν ἀκόμα, μὰ τί νοικοκύρης! Τὸ πρόκοψε, ἀλήθεια! Χαρτοπαίκτης, μέθυσος. Εἶχεν ἐγκαταλείψει καὶ τὸ χωριὸ καὶ τὰ παιδιά του. Τί νὰ κάμῃ; Ἐβαλε τὰ δυνατά τῆς καὶ ἐπροσπαθοῦσε ὅπως ὅπως νὰ ζήσῃ τὰ δύο ὀρφανὰ. Τί ἀξιολύπητα, τὰ καημένα! Κατὰ τὰς διαφόρους ὥρας τοῦ ἔτους ἐβοτάνιζεν, ἐξενοδοῦλεν. Ἐμάζερε κούμαρα καὶ ἔβγαζε ρακὴν. Μερικὰ στέμφυλα ἀπ' ἐδῶ, ἀραβόσιτος ἀπ' ἐκεῖ, ὅλα τὰ ἐχρησιμοποίησε.

Ἀλλὰ τὸ πρῶτιστον εἰσόδημα τῆς θεία - Ἀχτίτσας προήρχετο ἐκ τοῦ σταχομαζώματος. Τὸν Ἰούνιον, κατ' ἔτος, ἐπεβιβάζετο εἰς πλοῖον καὶ διεπεραιώοντο εἰς Εὐβοίαν. Ἐκεῖ, μετ' ἄλλων πτωχῶν γυναικῶν, ἡσχολεῖτο νὰ συλλέγῃ τὰ στάχυα, ἅτινα ἐπιπτον ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν θεριστῶν, ἀπὸ τὰ φορτώματα καὶ ἀπὸ τὰ κάρρα. Κατ' ἔτος οἱ χωρικοὶ τῆς Εὐβοίας καὶ τὰ χωριατόπουλα ἔρριπτον κατὰ πρόσωπον αὐτῆς τὸ σκῶμμα:

—Νὰ ἡ σταχομαζώχτρα! Μᾶς ἤρθε πάλιν ἡ φουστάννα.

Ἄλλ' αὕτη ἔκυπτεν ὑπομονητικῇ, σιωπηλῇ, συνέλεγε τὰ ψιχία ἐκεῖνα τῆς πλουσίας συγκομιδῆς τοῦ τόπου, ἀπῆρτιζε τρεῖς ἢ τέσσαρας σάκκους, ὁλόκληρον ἔτησίαν ἐσοδείαν δι' ἐαυτὴν καὶ διὰ τὰ δύο ὀρφανὰ, τὰ ὅποια εἶχεν ἐμπιστευθῇ εἰς τὰς φροντίδας τῆς Ζερμπινιώως, καὶ ἐπέστρεφεν εἰς τὸ παραθαλάσσιον χωρίον τῆς.

Πλὴν ἐφέτος, δηλ. τὸ ἔτος ἐκεῖνο, ἀφορία εἶχε μαστίσει τὴν Εὐβοίαν. Ἀφορία εἰς τὸν ἐλαιῶνα τῆς μικρᾶς νήσου, ὅπου κατῴκει ἡ θεία - Ἀχτίτσα. Ἀφορία εἰς τὰς ἀμπέλους καὶ εἰς τοὺς ἀραβοσίτους, ἀφορία σχεδὸν καὶ εἰς αὐτὰ τὰ κούμαρα, ἀφορία πανταχοῦ.

Ἐπειτα, ἐπειδὴ οὐδὲν κακὸν ἔρχεται μόνον, βαρὺς χειμῶν ἐνέσκηψεν εἰς τὰ βορειότερα ἐκεῖνα μέρη. Ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου μηνὸς

χωρίς σχεδὸν νὰ πνεύσῃ νότος καὶ νὰ πέσῃ βροχή, ἤρχισε νὰ χιονίζῃ. Ἐνίοτε ἔπνεε ξηρὸς βορρᾶς καὶ ἔσφιγγεν ἔτι μᾶλλον τὰ χιόνια, τὰ ὁποῖα δὲν ἔλειωναν εἰς τὰ βουνά. Περί τὰ μέσα Δεκεμβρίου μόλις ἐπῆλθε μικρὰ διακοπὴ εἰς τὰ χιόνια καὶ ἐφάνησαν δειλαὶ τινες ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου. Τὴν ἐπαύριον ὁ χειμὼν ἐγινεν ἀγριώτερος. Μέχρι τῶν Χριστουγέννων οὐδεμίαν γωνίαν οὐρανοῦ ὁρατὴ, οὐδεμίαν ἀκτὶς ἡλίου.

Τὴν ἐσπέραν τῆς 23, ὁ Γέρος εἶχεν ἔλθει ἀπὸ τὸ σχολεῖον περιχαρής, διότι ἀπὸ τῆς αὖριον ἔπαυον τὰ μαθήματα. Πρὶν ξεκρεμάσῃ τὸν « φύλακα » ἀπὸ τῆς μασχάλης του, ὁ Γέρος, πεινασμένος, ἤνοιξε τὸ δουλάπι, ἀλλ' οὐδὲ ψιχίον ἄρτου εὔρεν ἐκεῖ.

Ἡ γραῖα εἶχεν ἐξέλθει ἴσως πρὸς ζήτησιν ἄρτου. Ἡ ἀτυχὴς Πατρὼνα ἐκάθητο ζαρωμένη πλησίον τῆς ἐστίας, ἀλλ' ἡ ἐστία ἦτο σβεστή. Ἐσκάλιζε τὴν στάκτην, διότι ἐνόμιζεν ἐν τῇ παιδικῇ ἀφελείᾳ της (ἦτο μόλις τετραετὲς τὸ πτωχὸν κοράσιον), ὅτι ἡ ἐστία εἶχε πάντοτε τὴν ιδιότητά νὰ θερμαίνῃ καὶ ἄς μὴ καίῃ. Ἄλλ' ἡ στάκτη ἦτον ὑγρά. Σταγόνες ὕδατος εἶχον ρεῦσει διὰ τῆς καπνοδόχου.

Ὁ Γέρος, ὅστις ἦτο ἑπταετὴς μόλις, ἔτοιμος νὰ κλαύσῃ, διότι δὲν εὔρισκε ψιχίον τι διὰ νὰ χορτάσῃ, ἤνοιξε τὸ μόνον παραθύρον, τὸ ὁποῖον εἶχε μῆκος τριῶν σπιθαμῶν. Ὁ οἰκίσκος ὅλος εἶχεν ὕψος δύο ἴσως ὀργυῶν ἀπὸ τοῦ ἐδάφους μέχρι τῆς ὀροφῆς.

Ὁ Γέρος ἀνεβίβασε σκαμνίον ἐπὶ τοῦ παραθύρου, ἀνέβη ἐπὶ τοῦ σκαμνίου, ἐστηρίχθη διὰ τῆς ἀριστερᾶς ἐπὶ τοῦ παραθυροφύλλου ἀνοικτοῦ, ἐστυλῶθη μετὰ τόλμης πρὸς τὴν ὀροφήν, ὕψωσε τὴν δεξιὰν καὶ ἀπέσπασεν ἕν κρύσταλλον, τὸ ὁποῖον ἐκόσμει τὴν στέγην. Ἦρχισε νὰ τὸ γλείφῃ βραδέως καὶ ἡδονικῶς καὶ ἔδιδε καὶ εἰς τὴν Πατρὼναν νὰ φάγῃ. Ἐπείνων τὰ κακόμοιρα.

Ἡ γραῖα Ἀχτίτσα ἐπανῆλθε μετ' ὀλίγον καὶ ἔφερε πρᾶγμα τι τυλιγμένον εἰς τὸν κόλπον της. Ὁ Γέρος, ὅστις ἐγνώριζεν ἐκ τῆς παιδικῆς του πείρας ὅτι ποτὲ ἄνευ αἰτίας δὲν ἐφούσκωναν οἱ κόλποι τῆς μάμμης του, ἔτρεξεν εἰς τὸ στῆθος της, ἐνέβαλε τὴν χεῖρα καὶ ἀφῆκε κραυγὴν χαρᾶς. Τεμάχιον ἄρτου εἶχεν « οἰκονομήσει » καὶ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ἡ καλή, καίτοι ὀλίγον αὐστηρά, μάμμη, τίς οἶδεν ἀντὶ ποίων ἐξευτελισμῶν καὶ διὰ πόσων ἐκλιπαρήσεων !

Καὶ τί δὲν ἤθελεν ὑποστῆ, πρὸ ποίας θυσίας ἡδύνατο νὰ ὀπισθο-

δρομήσῃ διὰ τὴν ἀγάπην τῶν δύο τούτων παιδίων, τὰ ὅποια ἦσαν δις παιδιά δι' αὐτήν, καθόσον ἦσαν τέκνα τοῦ τέκνου τῆς !

Ἐν τούτοις δὲν ἤθελε νὰ δεικνύῃ εἰς αὐτὰ μεγάλην ἀδυναμίαν. Ἐκάλει τὸν ἄρρενα « Γέρον », διότι εἶχε τὸ ὄνομα τοῦ ἀληθοῦς γέρου τῆς, τοῦ μακαρίτου μαρμπα-Μιχαλίου, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα τῆς ἐπόνει νὰ ἀκούσῃ ἢ νὰ προφέρῃ. Τὸ ταλαίπωρον θῆλυ τὸ ἐκάλει « Πα-τρῶνα » θωπευτικῶς, διότι δὲν ἐπεθύμει νὰ ἀκούσῃ τὸ Ἀργυρώ, τὸ ὄνομα τῆς κόρης τῆς, τὸ ὅποιον ἐδόθη ὡς κληρονομία εἰς τὸ ὄρφανόν, λεχοῦς θανούσης ἐκείνης.

Ἡ ταλαίπωρος γραῖα ἔστρωσε διὰ τὰ δύο ὄρφανά, ἓνα κοιμη-θῶσιν. Ἐπειτα κατεκλίθη καὶ αὐτὴ πλησίον των καὶ τοὺς εἶπε νὰ φυ-σῇσωσιν ὑποκάτω τοῦ σκεπάσματός των, διὰ νὰ ζεσταθοῦν.

Τὸ πρῶί, μετὰ τὴν λειτουργίαν (ἦτο παραμονὴ τῶν Χριστουγέν-νων) ὁ παπα - Δημήτρης, ὁ ἐνορίτης τῆς, παρουσιάσθη αἰφνης εἰς τὴν θύραν τοῦ πενιχροῦ οἰκίσκου.

— Καλῶς τὰ ἐδέχθης, τῆς εἶπε μειδιῶν.

« Καλῶς τὰ ἐδέχθῃ » αὐτὴ ! Καὶ ἀπὸ ποῖον ἐπερίμενε τίποτε ;

— Ἐλαβα ἓνα γράμμα διὰ σέ, Ἀχτίτσα, προσέθεσεν ὁ γέρον ἱε-ρεύς, τινάσσων τὸ χιόνι ἀπὸ τὸ ράσον καὶ τὸ σάλι του.

— Ὅρίστε, δέσποτα. Καὶ μὴ γὰρ ἔχω τὴ φωτιά, ἐψιθύρισε πρὸς αὐτήν, ἢ τὸ γλυκὸ καὶ τὸ ρακί, νὰ τὸν φιλέψω ;

Ὁ ἱερεὺς εἰσῆλθεν εἰς τὸν πενιχρὸν οἰκίσκον καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ σκαμνίου. Ἠρεύνησε δὲ εἰς τὸν κόλπον του καὶ ἐξήγαγε μέγαν φακέλον μὲ πολλὰς καὶ ποικίλας σφραγίδας καὶ γραμματόσημα.

— Γράμμα εἶπες, παπᾶ ; ἐπανέλαβεν ἡ Ἀχτίτσα, ἡ ὁποία μόλις τότε ἤρχισε νὰ ἐννοῇ τί τῆς ἔλεγεν ὁ ἱερεὺς.

— Ἀπόψε ἔφθασε τὸ βαπόρι, ἐπανέλαβεν ὁ ἐφημέριος· ἐμένα μοῦ τὸ ἔφεραν τώρα, μόλις ἔβγαينا ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν. Καὶ ἀμέσως ἐξή-γαγεν ἐκ τοῦ φακέλου διπλωμένον χαρτίον.

— Εἶδεν ὁ Θεὸς τὸν πόνον σου καὶ σοῦ στέλλει μικρὰν βοήθειαν, εἶπεν ὁ ἀγαθὸς ἱερεὺς. Ὁ γυιὸς σου σοῦ γράφει ἀπὸ τὴν Ἀμερι-κὴν.

— Ἀπ' τὴν Ἀμέρिका ; ὁ Γιάννης ! Ὁ Γιάννης μὲ θυμήθηκεν ; ἀνέκρα-ξε περιχαρὴς καὶ ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἢ γραῖα.

Καὶ ἔπειτα προσέθεσε : « Δόξα σοι ὁ Θεός ! ».

Ὁ ἱερεὺς ἔβαλε τὰ γυαλιά του καὶ ἤρχισε μετὰ δυσκολίας νὰ ἀναγινώσκη :

« Παπα - Δημήτρη, τὸ χέρι σου φιλῶ. Πρῶτον ἐρωτῶ διὰ τὸ αἷσιον κλπ. κλπ. Ἐγὼ λείπω πολλὰ χρόνια καὶ δὲν ἤξεύρω αὐτοῦ τί γίνονται, οὔτε ἂν ζοῦν ἢ ἀπέθαναν.

» Εἶμαι εἰς μακρινὸν μέρος, πολὺ βαθιὰ εἰς τὸν Παναμαῖν, καὶ δὲν ἔχω κχιμίαν συγκοινωνίαν μὲ ἄλλους πατριῶτες, ποὺ εὐρίσκονται εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Πρὸ τριῶν χρόνων ἀντάμωσα τὸν (δεῖνα) καὶ τὸν (δεῖνα), ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἔλειπαν χρόνους πολλοὺς καὶ δὲν ἤξευραν τί γίνεται εἰς τὸ σπίνι μας.

» Ἐὰν ζῇ ὁ πατέρας ἢ ἡ μητέρα μου, εἶπέ τους νὰ μὲ συγχωρήσουν, διότι διὰ καλὸ πάντα πασχίζει ὁ ἄνθρωπος καὶ εἰς κακὸ πολλές φορὲς βγαίνει. Ἐγὼ ἀρρώστησα δυὸ φορὲς ἀπὸ κακὰς ἀσθένειες τοῦ τόπου καὶ ἔκαμα πολὺν καιρὸν εἰς τὰ σπιτάλια. Τὰ ὅ,τι εἶχα καὶ δὲν εἶχα ἐπῆγαν καὶ μόλις ἐγλύτωσα τὴν ζωὴν μου. Τώρα ὑγεία ἔχω καὶ ἄλλο καλῦτερον δὲν ζητῶ παρὰ νὰ πιάσω ὀλίγα χρήματα, νὰ ἔλθω εἰς τὴν πατρίδα, ἂν προσθάσω τοὺς γονεῖς μου νὰ μ' εὐλογήσουν. Καὶ νὰ μὴν ἔχουν παράπονον εἰς ἐμέ, διότι ἔτσι θέλει ὁ Θεὸς καὶ δὲν ἡμποροῦμε ἐμεῖς νὰ πᾶμε κόντρα. Καὶ νὰ μὴ βαρυγνωμοῦν, διότι, ἂν δὲν εἶναι θέλημα Θεοῦ, δὲν μπορεῖ ἄνθρωπος νὰ προκοψῇ.

» Σοῦ στέλλω ἐδῶ ἐσωκλειστώς ἓνα συνάλλαγμα ἐπ' ὀνόματί σου, νὰ ὑπογράψῃς ἢ ἀγιωσύνη σου, καὶ νὰ φροντίσουν νὰ τὸ ἐξαργυρώσουν ὁ πατέρας ἢ ἡ μητέρα, ἐὰν ζοῦν. Καὶ ἂν, ὁ μὴ γένοιτο, εἶναι ἀποθαμμένοι, νὰ τὸ ἐξαργυρώσῃς ἢ ἀγιωσύνη σου, νὰ δώσῃς εἰς κανένα ἀδελφόν μου, ἐὰν εἶναι αὐτοῦ, ἢ εἰς κανένα ἀνίψι μου καὶ εἰς ἄλλα πτωχὰ καὶ νὰ κρατήσῃς καὶ ἡ ἀγιωσύνη σου, ἐὰν οἱ γονεῖς μου εἶναι ἀποθαμμένοι, ἐν μέρος τοῦ ποσοῦ αὐτοῦ διὰ τὰ σαρανταλείτουργα »...

Μεγάλη ἦτο ἡ χαρὰ τῆς Ἀχτίτσας, διότι ἔλαβε μετὰ τόσα ἔτη εἰδήσεις περὶ τοῦ υἱοῦ της. Ὁ σπινθὴρ τῆς μητρικῆς στοργῆς ἔλαμψεν εἰς τὸ πρόσωπόν της. Τὰ δύο παιδιὰ, ἂν καὶ δὲν ἐννόουν περὶ τίνος ἐπρόκειτο, ὅταν εἶδον τὴν χαρὰν τῆς μάμμης των, ἤρχισαν νὰ χοροπηδῶσιν.

Ἡ γραῖα Ἀχτίτσα ἔλαβε τὸ ἀποσταλὲν παρὰ τοῦ υἱοῦ της γραμμάτιον καὶ μετέβη εἰς τὸ μαγαζὶ τοῦ κυρ - Μαργαρίτη, ὅστις ἦτο καὶ τοκιστὴς καὶ προεξοφλητής.

Ὁ κυρ - Μαργαρίτης ἔλαβε τὸ γραμματίον, κατεβίβασε μέχρις ὀφρύων τὴν σκούφιαν του, ἔβαλε τὰ γυαλιά του καὶ ἤρχισε νὰ ἐξετάζη διὰ μακρῶν τὸ γραμματίον.

— Ἐρχεται ἀπ' τὴν Ἀμέρिका ; εἶπε. Σ' ἐνθυμήθηκε, βλέπω, ὁ γυιὸς σου. Μπράβο, χαίρομαι.

Βεβιωθεὶς διὰ τὴν γνησιότητα τοῦ γραμματίου ἤνοιξε τὸ χρηματοφυλάκιον καὶ ἐμέτρησεν εἰς τὴν τρέμουσαν χεῖρα τῆς θεῖα - Ἀχτίτσας ἑννέα στιλπνοτάτας ἀγγλικὰς λίρας.

Καὶ ἰδοὺ διατὶ ἡ πτωχὴ γραῖα ἐφόρει τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων καινουργῇ μανδύαν, τὰ δὲ δύο ὄρφανὰ εἶχον καθαρὰ ὑποκαμισάκια διὰ τὰ ἰσχνὰ μέλη των καὶ θερμὴν ὑπόδεσιν διὰ τοὺς παγωμένους πόδας των.

« Χριστουγεννιάτικα διηγήματα »

Ἄλ. Παπαδιαμάντης

ΜΗΤΡΙΚΗ ΑΥΤΑΠΑΡΝΗΣΙΣ

Ἦτο καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ μήτηρ μας εἰργάζετο, διὰ νὰ θρέψῃ τὴν θετὴν ἀδελφήν, καθὼς καὶ ἡμᾶς. Ἐγὼ τὴν συνώδευον κατὰ τὰς διακοπὰς τῶν μαθημάτων, παίζων πλησίον αὐτῆς, ἐνῶ ἐκείνη ἔσκαπτε ἢ ἐξεβοτάνιζε. Μίαν ἡμέραν διακόφαντες τὴν ἐργασίαν ἐπεστρέφον ἀπὸ τοὺς ἀγροὺς φεύγοντες τὸν ἀφόρητον καύσωνα, ἀπὸ τὸν ὅποιον ὀλίγον ελειψε νὰ λιποθυμήσῃ ἡ μήτηρ μου. Καθ' ὁδὸν κατελήφθημεν ὑπὸ ραγδαιοτάτης βροχῆς, ἐξ ἐκείνων αἰτίνες συμβαίνουνσι παρ' ἡμῖν συνήθως μετὰ προηγηθεῖσαν ζέστην ἢ λαύραν, καθὼς τὴν ὀνομάζουσι οἱ συντοπῖται μου. Δὲν ἤμεθα πλέον πολὺ μακρὰν τοῦ χωρίου, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ διαβῶμεν ἓνα χεῖμαρρον, ὅστις πλημμυρῆσας ἐκατέβαινε ὀρμητικώτατος. Ἡ μήτηρ μου ἠθέλησε νὰ με σηκώσῃ εἰς τὸν ὦμον της. Ἀλλ' ἐγὼ ἀπεποιήθην.

— Εἶσαι ἀδύνατη, τῆς εἶπον. Θὰ με ρίψῃς μέσ' στὸν ποταμό.

Καὶ ἐσῆκωσα τὰ φορέματά μου καὶ εἰσῆλθον δρομαίως εἰς τὸ ρεῦμα, πρὶν ἐκείνη προφθάσῃ νὰ με κρατήσῃ. Εἶχον ἐμπιστευθῇ εἰς τὰς δυνάμεις μου πλέον ἢ ὅ,τι ἔπρεπε. Διότι πρὶν σκεφθῶ νὰ ὑποχωρήσω, τὰ γόνατά μου ἐλύγισαν, οἱ πόδες μου ἔχασαν τὸ στήριγμά των καὶ ἀνατραπείς παρεσύρθην ὑπὸ τοῦ χειμάρρου ὡς κέλφος καρύου.

Μία σπαρακτικὴ κραυγὴ φρίκης εἶναι πᾶν ὅ,τι ἐνθυμοῦμαι ἐκ

τῶν μετὰ ταῦτα. Ἦτον ἡ φωνὴ τῆς μητρός μου, ἥτις ἐρρίφθη εἰς τὰ ρεύματα, διὰ νὰ μὲ σώσῃ.

Πῶς δὲν ἔγινα αἰτία νὰ πνιγῇ καὶ ἐκείνη μετ' ἐμοῦ εἶναι θαῦμα. Διότι ὁ χείμαρρος ἐκεῖνος ἔχει κακὴν φήμην παρ' ἡμῖν. Καὶ ὅταν λέγουν περὶ τινος « τὸν ἐπῆρε τὸ ποτάμι », ἐννοοῦν ὅτι ἐπνίγη εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν χείμαρρον.

Καί, ὅμως, ἡ μήτηρ μου, κατάκοπος καθὼς ἦτο, βεβαρημένη ἀπὸ ἐπαρχιακὰ φορέματα, ἱκανὰ νὰ πνίξουν καὶ τὸν δεξιώτερον κολυμβητὴν, δὲν ἐδίστασε νὰ ἐκθέσῃ τὴν ζωὴν αὐτῆς εἰς κίνδυνον. Ἐπρόκειτο νὰ μὲ σώσῃ.

Ὅταν ἔφθασεν εἰς τὸν οἶκον καὶ μὲ ἀπέθεσε χαμαὶ ἀπὸ τὸν ὄμον της, ἤμην ἀκόμη παραζαλισμένος. Διὰ τοῦτο, ἀντὶ νὰ αἰτιαθῶ τὴν ἀπρονοήσιάν μου διὰ τὸ συμβάν, ἀπέδωκα αὐτὸ εἰς τὰς ἐργασίας τῆς μητρός μου.

— Μὴ δουλεύῃς πιά, μάννα τῆς εἶπον, ἐνῶ ἐκείνη μὲ ἐνέδνε στεγνὰ φορέματα.

— Ἀμ' ποὺὸς θὰ μᾶς θρέψῃ, παιδί μου, σὰν δὲν δουλεύω ἐγώ ; ἠρώτησεν ἐκείνη στενάζουσα.

— Ἐγώ, μάννα ! ἐγώ ! τῆς ἀπήντησα τότε μετὰ παιδικοῦ στόμφου.

— Καὶ τὴν μικρὴν ἀδελφούλα σου ;

— Κι ἐκείνην ἐγώ !

Ἡ μήτηρ ἐμειδίασεν ἀκουσίως διὰ τὴν ἐπιβλητικὴν στάσιν, τὴν ὁποίαν ἔλαβον προφέρων τὴν διαβεβαίωσιν ταύτην. Ἐπειτα διέκοψε τὴν ὁμιλίαν ἐπειποῦσα :

— Ἀμ' θρέψε δὲ πρῶτα τὸν ἑαυτὸν σου καὶ ὕστερα βλέπουμε.

Ἡ μήτηρ βεβαίως οὐδ' ἐσημείωσε κἄν τὴν ὑπόσχεσιν ἐκείνην. Ἐγώ, ὅμως, ἐνθυμούμην πάντοτε ὅτι ἡ αὐταπάρησίς της μοὶ ἐχάρισε διὰ δευτέραν φορὰν τὴν ζωὴν, τὴν ὁποίαν τῆς ὠφείλον. Διὰ τοῦτο εἶχον τὴν ὑπόσχεσιν ἐκείνην ἐπὶ τῆς καρδίας μου καὶ ὅσον ἐμεγάλωνα, τόσον σπουδαιότερον ἐνόμιζα τὸν ἑαυτὸν μου ὑποχρεωμένον πρὸς ἐκπλήρωσίν της.

— Μὴ κλαίγῃς, μητέρα, τῆς εἶπον ἀναχωρῶν. Ἐγὼ πηγαίνω πιά νὰ κάμω παρᾶδες. Ἐννοια σου ! Ἀπὸ τώρα καὶ πέρα θὰ σὲ θρέφω καὶ σένα καὶ τὴν ἀδελφούλα μας. Ἀλλ' ἀκούεις ; Δὲν θέλω πιά νὰ δουλεύῃς.

Ἡ καημένη ἡ μήτηρ μου δὲν ἐπίστευεν εἰς τοὺς λόγους μου. Καί, ὅμως, ἔφυγα καὶ εἰργάσθην εἰς τὰ ξένα τόσον πολὺ, ὥστε ἐξεπλήρωσα μὲ ἀκρίβειαν τὴν παιδικὴν μου ἐκείνην ὑπόσχεσιν.

Γ. Βιζυηνός

ΣΥΖΥΓΟΥ ΕΓΚΑΡΤΕΡΗΣΙΣ

(Ὁ στρατιωτικὸς σύζυγος Γεώργιος Δορίδης καταστρέφεται οἰκονομικῶς ἀπὸ τὴν χαρτοπαίξιαν καὶ καταλήγει εἰς ἀπόγνωσιν. Εἶναι ἔτοιμος νὰ προβῇ εἰς ἀπονενοημένον διάβημα. Ἡ καλὴ του σύζυγος τὸν ἐνθαρρύνει καὶ τὸν συγκρατεῖ εἰς τὴν κακὴν ὥραν... Ἐνα τυχερὸν λαχεῖον ἐπάνω εἰς τὴν κρίσιμον ὥραν ἔσωσε τὴν κατάστασιν καὶ διεφύλαξε τὴν ὑπόληψιν τοῦ Γεώργη).

« Μὴν ἀνησυχῆς διὰ τίποτα, Γεώργη μου », τοῦ ἔλεγε. « Θὰ πεινάσουμε, θὰ στερηθοῦμε ἴσως γιὰ καιρόν, ἀλλὰ θὰ σηκωθοῦμε πάλιν ὀρθοί. Εἶδες ἐκεῖ ; Εἴμαστε ὅλοι γεροί· δοξασμένοι νὰ εἶναι ὁ Θεός. Λοιπὸν ξερὸ ψωμί, ὀλίγο προσφαί καὶ τὸ κέρδος θὰ εἶναι διπλό. Θὰ μοῦ μένῃ ὅλη ἡ ἡμέρα γιὰ τὸ βελόνι, μὰ ὅλη. "Ὅσο γιὰ τὴ νύχτα, εἶναι καὶ ἄλλες δουλειῆς νὰ μὴ κουράζωνται τὰ μάτια. Τὰ βλέπεις αὐτὰ τὰ χέρια, Γεώργη μου ; Δὲν τὰ τρομάζει καμμιά δουλειά. Θὰ δουλέψω γερά· νὰ ἰδῆς. Καὶ ποῦ εἶσαι ἀκόμη ! Σὲ τρία χρόνια θὰ δουλέψῃ καὶ τὸ βελόνι τῶν κοριτσιῶν μας. Μὰ ἐκάηκε τὸ σπίτι μας ; μὰ ἔγινεν ὅλο στάχτη ; τίποτε δὲν ἀπόμεινε ; Πάλι τὰ θεμέλια, ἡ γῆς μένουν· ἡ δουλειά, ἡ οἰκονομία. Θὰ τὸ σηκώσουμε πάλι τὸ σπιτάκι μας· νὰ ἰδῆς. Θὰ τὸ ξαναχτίσουμε καὶ ἄς ματώνουν τὰ δάχτυλά μας· καὶ ἄς πέφτουν τὰ νύχια μας. Τότε θὰ τὸ πονοῦμε πιὸ πολὺ· τότε θὰ εἶναι πιὸ γλυκεῖα ἡ εὐτυχία, γιατί πρῶτα τὴν εἶχαμε, ἔτσι νὰ ποῦμε, χάρισμα καὶ δὲν τὴν ψηφούσαμε. Νὰ δῆς, Γεώργη μου, σὲ τρία χρόνια τὸ πολὺ, αὐτὰ τὰ χρήη, ποῦ σοῦ τσιτσιρίζουν τὴν καρδιά, θὰ τὰ πληρώσουμε ὅλα, ὡς στὸ λεπτό· δὲν θέλουμε νὰ μᾶς χάριση κανένας τίποτα· καὶ ἔπειτα θὰ ἀρχίσουμε νὰ βάνουμε κατὰ μέρος πάλι γιὰ τὰ κορίτσια μας. Ἐγὼ γιὰ χρόνια δὲν θέλω ἔξοδο γιὰ ρούχα. Δὲν θὰ βγαίνω· ὅσο γιὰ τὴν ἐκκλησίαν, ὁ Μεγαλοδύναμος θὰ καταδεχθῇ νὰ ἀκούῃ ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ σπίτι τὴν ταπεινὴ μου παρακλήσι, ὅταν θὰ τοῦ ζητῶ ὑγεία καὶ θάρρος. Ἀλλὰ τὴ στέρησι, τὴ φτώχεια νὰ τὴν δεχθῆς παλληκαρίσια, μὲ τὸ στῆθος μπρός, μὲ τὴ χαρὰ στὴν καρδιά καὶ μὲ τὸ γέλιο στὸ στόμα. Ἐσύ δὲν μοῦ ἔλεγες πὼς ἔτσι ἀντίκρυζες πάντα τὸ στόμα τοῦ τουφεκιοῦ ; Τί νομίζεις ; Μιὰ παντοτινὴ μάχη εἶναι καὶ ἡ ζωὴ, Γεώργη μου ».

Ἐλάλει μετὰ τόσοσιν ὁ θένους, ὥστε ἤθελέ τις νομίσει ὅτι τὴν στιγμὴν ἐκείνην τῆς τελείας τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἀποκαρτερήσεως ἡ γυνὴ τοῦ στρατιώτου εἶχε λάβει ἀνὰ χεῖρας τὴν σάλπιγγα σαλπίζουσα ἡρωικὴν κατὰ τῆς συμφορᾶς ἐπέλασιν.

Καὶ οἱ λόγοι τῆς ἐξήρχοντο τοῦ στόματός τῆς, ὡς χεῖμαρρος. Ἦσαν τραχεῖς, ἀσύνδετοι, ἀκαλαίσθητοι, ἀλλὰ στιβαροί, στερεοὶ καὶ ὑγιεῖς.

Ὁ δὲ Γεώργης ἐκυριεύετο κατὰ μικρὸν ὑπὸ τῶν παραμυθητικῶν τούτων λόγων. Ἐδέχετο σταγόνα πρὸς σταγόνα τὴν δρόσον των, ὥς ὁ θνήσκων ἐκ δίψης εἰς αὐχμηρὰν ἔρημον ! Ἐλησμόνησε πρὸς στιγμὴν τὴν πραγματικότητα καὶ ὕψωσε δειλὸν τὸ βλέμμα πρὸς τὴν ἐλπίδα !

« Ὁ διαχειριστὴς τοῦ συντάγματος »

Ἐμμ. Λυκούδης

ΤΗΣ ΚΟΚΚΩΝΑΣ ΤΟ ΣΠΙΤΙ

Δὲν ἦτον δρόμος πλέον περαστικὸς εἰς ὅλον τὸ χωρίον. Ἀδύνατον νὰ μὴν ἐπερνοῦσε κανεὶς ἀπ' ἐκεῖ, ὅστις θὰ ἀνέβαινεν εἰς τὴν ἐπάνω ἐνορίαν ἢ ὅστις θὰ κατέβαινεν εἰς τὴν κάτω. Λιθόστρωτον ἀνηφορικὸν ἀπὸ κάτω ἀπ' τῆς Σταματριζαίνας τὸ σπίτι ἕως ἐπάνω εἰς τὸν ναὸν τῆς Παναγίας τῆς Σαλονικιάς. Χίλια βήματα, κάθε βῆμα καὶ ἄσθμα. Ἐφούσκωνεν, ἐκοντανάσαινε κανεὶς διὰ νὰ ἀναβῇ, ἐγλιστροῦσε διὰ νὰ καταβῇ !

Ἄμα ἐπάτει τις εἰς τὸ λιθόστρωτον, ἀφοῦ ἄφηνεν ὀπίσω του τὸ μαγαζὶ τοῦ Καψοσπύρου, τὸ σπίτι τοῦ Καρτάνη καὶ τὸ παλιόσπιτον τοῦ γερο - Παγούρη μὲ τὴν τοιχογυρισμένην αὐλήν, εὗρίσκετο ἀπέναντι εἰς τὸ σπίτι τοῦ Χατζη - Παντελῆ μὲ τὸν αὐλόγυρον σύρριζα εἰς τὸν βράχον. Κάτω ἔχασκε μέγας κρημνός, μονότονος, προκαλῶν σκοτοδίνην, σημειούμενος ἀπὸ ὀλίγους ἔρποντας θάμνους ἐδῶ κι ἐκεῖ, οἱ ὁποῖοι θὰ ἐφαίνοντο εἰς τὸ σκότος τῆς νυκτὸς ἐκείνης ὡς νὰ ἦσαν κακοποιοὶ ψηλαφῶντες καὶ ἀναρριχώμενοι ἢ καὶ καλλιχάντζαροι ἐλλοχεύοντες καὶ караδοκοῦντες ὡς νὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα νὰ εἰσβάλλουν εἰς τὰς οἰκίας διὰ τῶν καπνοδόχων. Τὸ κῦμα ὑποκώφως ἐφλοίσβιζεν εἰς τὰ κράσπεδα τοῦ κρημνοῦ, ὡς ἀκούραστος βορρᾶς φυσῶν ἀπὸ προχθές, μαλακῶσας τὴν ἐσπέραν ταύτην, ἐξήπλωνε τὰς ἀποθαλασσιές του ἕως τὸν μεσημβρινὸν τοῦτον μικρὸν λιμένα, ὁ παγκρατὴς χιονόμαλλος βασιλεὺς τοῦ χειμῶνος.

Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ δρόμου, ἀριστερὰ εἰς τὸν ἀνερχόμενον, δίπλα εἰς τὸ σπίτι τοῦ γερο - Παγούρη καὶ ἀντικρύζουσα μὲ τὸ τοῦ Χατζη - Παντελῆ, ὑψοῦτο ἀτελείωτος οἰκοδομὴ, μὲ τέσσαρας τοίχους ὀρθοῦς μέχρι τοῦ πατώματος, μὲ τὰς ξυλώσεις χασκούσας ἕως τῆς ὀροφῆς, μὲ

τὴν στέγην καταρρέουσιν, μὲ φαιούς καὶ φθειρομένους τοὺς τοίχους, τὴν ὁποίαν ἡ ἐγκατάλειψις, ὁ ἀνεμος καὶ ἡ βροχὴ εἶχον καταστήσει ἐρείπιον καὶ χάλασμα. Τὰ παιδία ὅσα κατήρχοντο τὴν μεσημβρίαν ἀπὸ τὸ ἐν σχολεῖον καὶ ὅσα ἀνέρχοντο τὴν ἐσπέραν ἀπὸ τὸ ἄλλο, διὰ νὰ ἀφήσωσι τὰ βιβλία εἰς τὴν οἰκίαν, κλέψωσι τεμάχιον ἄρτου ἀπὸ τὸ ἐρμάριον καὶ τρέξωσιν ἀκράτητα, διὰ νὰ παίξωσιν εἰς τὸν αἰγιαλόν, τῆς ἐρριπτον ἀφθόνους πέτρας, διὰ νὰ τὴν ἐκδικηθῶσι τὴν ἡμέραν δι' ὅσον τρόμον τοὺς ἐπροξένει, ὅταν ἐτύχαινε νὰ περάσωσιν.

Οἱ παπᾶδες, ὅταν ἐπέστρεφαν τὴν παραμονὴν τῶν Φώτων ἐν σώματι ἀπὸ τὴν οἰκίαν τοῦ δημάρχου μὲ τοὺς σταυροὺς καὶ τὰς φωτιστήρας των, ἀγιάζοντες οἰκίας, δρόμους καὶ μαγαζιά καὶ διώκοντες τοὺς καλλικαντζάρους, ἐλησμόνουν νὰ ρίψωσι μικρὰν σταγόνα ἁγιασμοῦ καὶ εἰς τὴν ἄτυχον ἐγκαταλελειμμένην οἰκίαν, τὴν ὁποίαν δὲν εἶχε χαρῇ ὁ οἰκοκύρης, ὅστις τὴν ἐκτίσε, καὶ ἥτις δὲν εἶχεν ἀξιωθῇ ν' ἀπολαύσῃ τὴν οἰκοκυράν της. Τοιαύτῃ οἰκίᾳ ἐπόμενον ἦτο νὰ γίνῃ κατοικητήριον τῶν φαντασμάτων, ἄσυλον ἴσως τῶν βρυκολάκων, καὶ ἴσως ὀρμητήριον καὶ τόπος συγκεντρώσεως τῶν τυράννων τῆς ὥρας ταύτης, τῶν καλλικαντζάρων.

Δὲν εἶχεν ἀξιωθῇ ν' ἀπολαύσῃ τὴν οἰκοκυράν της. Ὁ καπετὰν Γιαννάκος ὁ Συρμαῆς, ἀνὴρ αἰσθηματικὸς καὶ γενναῖος, «μερακλῆς» ὅσον κανεὶς ἄλλος ἐκ τῶν συγχρόνων του, εἶχε γνωρίσει εἰς τὸ Σταυροδρόμῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὴν Κοκκώνα Ἀννίκαν, ὡραίαν, ὑψηλὴν, μὲ χρυσόξανθα μαλλιά, λευκὴν καὶ μὲ χαρακτῆρας λεπτοτάτους. Ὁ πλοίαρχος ἡρραβωνίσθη ἐν τῇ βασιλευούσῃ καὶ κατῆλθε μὲ τὸ καράβι εἰς τὴν πατρίδα, ὅπου παρήγγειλε νὰ τοῦ κτίσουν, μὲ σχέδιον κομφὸ καὶ ἀσύνηθες ἕως τότε εἰς τὴν πολίχνην, τὴν μικρὰν ὡραίαν οἰκίαν, σκοπεύων μὲ τὸ πρῶτον ταξίδιον νὰ φέρῃ ἐπιπλα ἀπὸ τὴν Βενετίαν, διὰ νὰ εὐπρεπίσῃ, νὰ στολίσῃ τὴν νεόκτιστον οἰκίαν καὶ τὴν κάμῃ ἀξίαν τῆς ἀβραῆς Κοκκώνας, τὴν ὁποίαν ἐμελέτα νὰ φέρῃ ἀπὸ τὴν Πόλιν.

Ἄλλ' ἡ οἰκία δὲν ἐμελλε νὰ τελειώσῃ καὶ ἡ Κοκκώνα δὲν ἐμελλε νὰ κατέλθῃ. Ἡ Κοκκώνα, ὀκτῶ μῆνας μετὰ τὴν μνηστείαν, ἀπέθνησκε φθισικὴ εἰς τὸ Σταυροδρόμῳ, καὶ ἡ οἰκία ἐμεινεν ἀτελείωτος, ἔρημη καὶ ἄχαρῃ ἀνὰ τὸν λιθόστρωτον ἀνηφορικὸν δρόμον, σιμὰ εἰς τὸν κρημνῶδη οὐράχον. Ὡς ἀόρατος δὲ ἐπιγραφὴ ἐπὶ τοῦ μετώπου τῆς καταρρεούσης ἱκίας, ὡς ἀόριστος τραγικὴ εἰρωνεία ἐπὶ τῆς τύχης της, ἔμενε τὸς ὄνομα «Τῆς Κοκκώνας τὸ σπίτι».

Τὴν ἐσπέραν ἐκείνην, παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων τοῦ 185..., δύο παιδάκια κατήρχοντο μὲ ζωηρά βήματα τὸ λιθοστρωτον καὶ οἱ πόδες των, ἀσυνήθιστοι εἰς τὰ πέδιλα, τὰ ὅποια εἶχον φορέσει ἴσως ἐκτάκτως τὴν ἐσπέραν ἐκείνην, ἔκαμνον μέγα κρότον ἐπὶ τῶν πλακῶν τοῦ ἐδάφους. Ἀμφότεροι ἐκράτουν ἐλαφρὰς ράβδους. Ὁ εἰς ἐκράτει φανὸν μὲ τὴν ἄλλην χεῖρα. Ἦτο ἐβδόμη ὥρα. Νύξ ἀστροφεγγής καὶ ψυχρά. Σφοδρὸς ἄνεμος κατήρχετο παγετώδης ἀπὸ τὰ χιονισμένα βουνά. Ὁ ἄνεμος ἔκαμνε τὰ σφικτοκλεισμένα παράθυρα καὶ τὰς κλειδομανδαλωμένας θύρας νὰ στενάζωσιν ὑπὸ τὴν ψυχρὰν πνοήν του. Τὰ παιδιά ἐμάλλωναν ὡς δύο γνήσιοι φίλοι.

— Ἐγὼ εἶδα π' σοῦ ἔδωκε ἓνα εἰκοσιπενταράκι, βρὲ Ἀγγελῆ, ἔλεγε τὸ ἓν.

— Ὅχι μὰ τὸ θεριό, ἔλεγε τὸ ἄλλο, μιὰ πεντάρα μοῦ ἔδωκε. Νὰ τηνε.

Καὶ ἐδείκνυε μεταξὺ τῶν δακτύλων του μίαν πεντάραν.

— Ὅχι, ἐπέμενε τὸ ἄλλο, τὸ ὅποῖον ἐκράτει τὸ φανάριον. Τὸ εἶδα ἐγὼ ποῦ ἦταν εἰκοσιπενταράκι· δὲ μὲ γελᾷς.

— Ὅχι, βρὲ Νάσο. Μιὰ πεντάρα, σοῦ λέω.

— Μ' ἀφήνεις νὰ σὲ ψάξω;

— Θὰ σ' πέση τὸ φανάρι.

Διὰ μιᾶς ὁ Νάσος ἄφησε τὸ φανάρι κατὰ γῆς καὶ ἡτοιμάζετο νὰ ψάξῃ τὸν Ἀγγελῆν. Εἶχον λάβει τὸ μέτρον, ἐπειδὴ δὲν ἐνεπιστεύοντο ἀλλήλους (ἦσαν δεκαετῆς τὴν ἡλικίαν), εὐθὺς ἅμα κατήρχοντο ἀπὸ ἐκαστῆν τῶν οἰκιῶν, ὅπου ἀνέβαινον καὶ ἐτραγουδοῦσαν τὰ Χριστούγεννα, νὰ κάμνωσιν εὐθὺς μερίδιον πεντάρα καὶ πεντάρα καὶ κανεὶς ἐκ τῶν δύο νὰ μὴν εἶναι « κάσσα » μέχρι τέλους τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἀλλὰ τὴν τελευταίαν φορὰν ὁ Νάσος εἶχεν ὑποπτευθῇ τὸν Ἀγγελῆν.

Ἐν τῇ θέρμῃ τῆς λογομαχίας των, εἶχον λησμονήσῃ ἐν ἑφθασαν ἤδη εἰς τὸ στενὸν τοῦ λιθοστρώτου, τοῦ ἄγοντος εἰς τὴν ἐπάνω συνοικίαν, καὶ εὐρίσκοντο ὑποκάτω εἰς τὸ σπίτι τῆς Κοκκῶνας, ὅπου ἔβγαιναν φαντάσματα. Ἐκεῖ εἶχον σταματήσει, καὶ ὁ Νάσος ἤρχισε νὰ ψάχνῃ τὸν Ἀγγελῆν. Ὁ Ἀγγελῆς, ἐνόσω ὁ ἄλλος ἠρεῦνα τὰ θυλάκια τῆς περισκελίδος του, ἴστατο ἀδιάφορος, ἀλλ' ἅμα ἡ χεὶρ ἀνῆλθε καὶ ἤρχισε νὰ ψαύῃ τὸν κόλπον, ἐπιασεν ὁ ἴδιος τὸ γιλέκον τοῦ ἀριστερὰ πρὸς τὴν μέσῃν καὶ τὸ ἔσφιγγε μὲ ὅλην τὴν δυνάμιν του ἐμποδίζων τὴν χεῖρα τοῦ φίλου του νὰ φθάσῃ ἕως ἐκεῖ.

— Δὲν μ' ἀφήνεις νὰ σὲ ψάξω !

— Ἀφῆσέ με ! Δὲν ἔχω τίποτε.

— Εἶσαι ψεύτης !

Ὁ Ἀγγελῆς ὑψωσεν ἀπειλητικὴν χεῖρα.

— Εἶσαι ψεύτης καὶ κλέφτης !

Ἐλαφρὸς κόλαφος ἠκούσθη καὶ συγχρόνως φωνὴ παραδόξου ὄντος μελανοῦ τὴν ὄψιν, μὲ μαλλιά ἀνατσουτσουρωμένα, μὲ ἀλλόκοτα ράκη ὡς ἐνδυμασίαν, ἀντήχησε :

— Τὶ μαλλώνετε, βρέ ;

Τὰ δύο παιδιὰ ἀφῆκαν συγχρόνως διπλὴν πεπνιγμένην κραυγὴν καὶ ἐδοκίμασαν νὰ τραπῶσιν εἰς φυγὴν ἀφήνοντα τὸ φανάριον κατὰ γῆς. Ἀλλὰ τὸ παράδοξον ὃν μὲ τὸν πόδα ἀνέτρεψε τὸ φανάριον, τὸ ὁποῖον ἔσβησεν εὐθὺς, καὶ μὲ τὰς δύο χεῖρας συνέλαβεν ἀπὸ τοὺς βραχίονας τὰ δύο τρέμοντα παιδιὰ.

— Ποιὸς εἶναι κάσσα, βρέ ;

Τὰ δύο παιδιὰ ἤσπαιρον καὶ ἐδοκίμαζον νὰ φύγουν.

— Μὴ φοβᾶσθε, δὲν σᾶς τρώω. Δώστε μου τοὺς παρᾶδες σας, γιὰ νὰ μὴ μαλλώσετε καὶ σκοτωθῆτε. Καλὰ ποὺ βρέθηκα καὶ σᾶς γλύτωσα.

Ἐψάξε τίς τσέπες τῶν δύο παιδίων καὶ συγχρόνως τὰ ἔσυρε πρὸς τὴν θύραν τοῦ ἰσογείου τῆς κατηρειπωμένης οἰκίας, ὁπόθεν εἶχεν ἐξέλθει, ὡς φαίνεται, τὸ παράδοξον ὄν. Ἐκεῖ ἔβαλε τὸν Νάσον ὑπὸ κράτησιν ὀπισθεν τῆς θύρας, ὡχύρωσε τὸ ἀνοιγμα μὲ τὸ ἴδιον σῶμα του καὶ ἔψαξεν ἐν ἀνέσει τὸν Ἀγγελῆν. Εὔρε δέκα πέντε ἢ εἴκοσι πεντάρες καὶ δεκάρες εἰς τὰ θυλάκιά του. Εἶτα ἔψαξε τὸν Νάσον, εὔρεν ἄλλα τόσα καὶ εἰς αὐτοῦ τὸ θυλάκιον. Ἀκολούθως ἀπέπεμψε τὰ δύο παιδιὰ.

— Πηγαίνετε τώρα καὶ μὴ φοβᾶσθε. Ἄλλῃ φορὰ νὰ μὴ μαλλώνετε.

Ὁ Γιάννης ὁ Παλούκας δὲν εἶχε πῶς νὰ μεθύσῃ καὶ πῶς νὰ ἐορτάσῃ τὰ Χριστούγεννα ἐκείνην τὴν χρονιά. Ἦτο συνήθως ἄεργος, καὶ οἱ τεμπέλικες μικροδουλειῖς, τὰς ὁποίας ἐξετέλει κάποτε, κουβαλῶν νερὸ μὲ τὴν στάμναν ἐκ τῆς οἰκίας, πότε ὑπηρετῶν τοὺς κηπουροὺς, τοὺς ἄλωνιστάς καὶ τοὺς ἐργάτας τῶν ἐλαιοτριβείων, πότε βοηθῶν τοὺς γριπάρες εἰς τὴν ἀνέλκυσιν τοῦ μακροῦ ἀτελειώτου γρίπου ἐπὶ τῆς μεγάλης ἄμμου εἰς τὸν αἰγιαλόν, δὲν τὸν εἶχαν « σηκώσει » κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο. Τί νὰ κάμῃ ; Πῶς νὰ περάσῃ τέτοια χρονιάρα μέρα ; Τί ἐσοφίσθῃ ;

Τῆς Κοκκῶνας τὸ σπίτι, τὸ ὁποῖον ἐφοβοῦντο τὰ παιδιὰ τῆς πολί-

χνης καὶ τὸ ὅποῖον δὲν ἀγίαζαν οἱ παπᾶδες, ὅταν κατήρχοντο ἀπὸ τὴν ἄνω συνοικίαν μὲ τοὺς σταυρούς, ἦτο κατάλληλος σταθμὸς διὰ νὰ κρυβῇ κανεῖς καὶ νὰ περάσῃ ὡς καλλικάντζαρος, ἐπειδὴ τὸ ἐκαλοῦσαν οἱ μέρες, ἀφοῦ μάλιστα χάριν τῶν ἡμερῶν αὐτῶν θὰ τὸ ἔκαμνε καὶ ὁ Παλούκας. Ἀπ' ἐκεῖ θὰ ἐπερνοῦσαν ὅλα τὰ παιδία τῆς κάτω ἐνορίας, δηλαδὴ τὰ δύο τρίτα τῶν παιδίων τοῦ χωρίου, εἰς τὸ γύρισμά των ἀπὸ τὴν ἐπάνω ἐνορίαν, ὅτε θὰ εἶχαν ἱκανὰ κέρματα εἰς τὰ θυλάκιά των.

Ὁ Παλούκας δὲν ἐσκέφθη περισσότερον.

Ἐλαβε παλαιὸν σιδηροῦν τηγάνιον, ἐμουντζουρώθη ὅλος εἰς τὸ πρόσωπον — μετέθεσε δηλ. δύο μῆνας πρωιμώτερον τὴν ἀποκριὰν — ἐφόρεσε παλαιὰ ράκη, τὰ ὅποια ἐπρομηθεύθη κάπου, καὶ ἀπελθὼν, ἅμα ἐνύκτωσεν, ἐξεκάρφωσεν ἄθορύβως τὰς παλαιὰς σανίδας, τὰς σχηματιζούσας χιαστὶ πρόχειρον φραγμὸν εἰς τὸ ἰσόγειον τῆς ἐρήμου οἰκίας τῆς Κοκκῶνας, καὶ ἐχώθη μέσα. Μίαν ὥραν ὕστερον κατῆλθε διὰ τοῦ λιθοστρώτου ἢ πρώτη συνωρίς τῶν ἀδόντων παιδίων, ὁ Νάσος καὶ ὁ Ἀγγελῆς. Εἶδομεν πῶς ἤλθαν βολικὰ τὰ πράγματα, καὶ πῶς ὁ Παλούκας κατῴρθωσε μάλιστα νὰ περάσῃ ὡς εἰρηνευτὴς μεταξὺ τῶν παιδίων τοῦ ἐμάλλοναν.

Ἀφοῦ ὁ Νάσος καὶ ὁ Ἀγγελῆς ἐτράπησαν εἰς φυγὴν αἰσθανόμενοι φεῦγον τὸ ἔδαφος ὑπὸ τοὺς πόδας των, κατῆλθον ἄλλα παιδία, εἶτα ἄλλα. Ὁ Παλούκας ἤκουσε μακρόθεν τὸν κρότον τῶν βημάτων των, τὰς εὐθύμους φωνὰς των καὶ ἐψιθύριζε :

— Μᾶς ἔρχεται ἄλλη ζυγιά.

Ἡ τελευταία ζυγιά, ἥτις κατῆλθε, συνίστατο ἀπὸ τὸν Στάμον καὶ ἀπὸ τὸν Ἀργύρην, δύο φρονίμους παῖδας. Οὗτοι δὲν ἐμάλλοναν, ἀλλ' ἐσχεδίαζαν μεγαλοφώνως τί νὰ κάμουν τὰ λεπτὰ ἐκεῖνα, ποῦ θὰ ἐμάζωναν ἐκείνην τὴν βραδιάν.

— Νὰ φτειάσωμε κι ἓνα σκερπανάκι, βρέ.

— Νὰ κόψουμε μιὰ λεύκα.

— Νὰ πάρουμε φλαμούρι, νὰ κάμουμε καράβι.

— Νὰ βγάλουμε ἀπὸ τὸν πεῦκο τ' Ἀλμπάνη τὴν καρίνα καὶ τὰ στραβόξυλα.

— Ἐσὺ θὰ εἶσαι μαραγκός, κι ἐγὼ πρωτομάστορας.

— Βρέ ! Καλῶς τοὺς μαστόρους, ἤκουσθη ἔξαφνα μία φωνή.

Ὁ Παλούκας εἶχεν ἐξορμήσει τρίτην ἢ τετάρτην φορὰν ἀπὸ τὴν

κρύπτειν του. 'Ο Στάμος και ὁ 'Αργύρης ἀφῆκαν πεπνιγμένην κραυγὴν και ἠθέλησαν νὰ φύγουν. 'Αλλ' ὁ Παλούκας ἐφήρμοσε τὴν μέθοδόν του και τοὺς ἐλήστευσε.

— Εἶναι ἄλλη ζυγιά ; ἠρώτησεν εἷτα.

Τὰ παιδιὰ τὸν ἐκοίταξαν μὲ ἀπλανῆ ὄμματα, ἀπολιθωμένα ἀπὸ τὸν φόβον. 'Αλλ' ὁ Στάμος, ὅστις ἦτο δωδεκαετής και ξυπνητός, ἐνόησεν ἐν τῷ μεταξὺ ὅτι δὲν ἦτο φάντασμα. 'Ο φόβος του ἐμετριάσθη και μετέδωκε θάρρος και εἰς τὸν 'Αργύρην.

— Εἶναι κι ἄλλη ζυγιά ; ἐπανέλαβεν ἀκαταλήπτως ὁ παράδοξος ἄνθρωπος.

— Τί ζυγιά ; ἠδυνήθη ν' ἀρθρώσῃ ὁ Στάμος.

— Εἶναι ἄλλα παιδιὰ νὰ κατεβοῦν ἀπ' τὸν ἐπάνω μαχαλᾶ ;

— Δὲν ξέρω, εἶπεν ὁ Στάμος.

Τὴν φορὰν ταύτην ὁ Παλούκας εἶχεν ὀλιγωρήσει νὰ σβήσῃ τὸν φανόν, διότι ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε πείρας του ἐπίεσθη, ὅτι δὲν θὰ τὸν ἀνεγνώριζαν τὰ παιδιὰ. 'Αλλ' ὁ Στάμος τὸν ἐκοίταξε τόσο καλὰ, ὥστε « ἐγύριζε μέσ' στοῦ νοῦ του » ὅτι κάποιος ἦτο και δὲν ἀπέτρεχε πολὺ τοῦ νὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ.

— Πέστε μου, βρέ, ἂν εἶναι κι ἄλλη ζυγιά, ἐπέμεινεν ὁ Παλούκας. Δὲν ξέρουμε, ἐπανέλαβεν ὁ Στάμος.

Τέλος ὁ Παλούκας ἀφῆκε τὰ παιδιὰ ἐλεύθερα.

Παρήλθον δέκα λεπτὰ τῆς ὥρας και γενναῖον πετροβόλημα ἤρχισε νὰ δέρνη τὴν στέγην, τὰς ξυλώσεις και τὰς δοκοὺς τοῦ ἀφατνώτου πατώματος τῆς ἐρήμου οἰκίας. Πολλοὶ λίθοι μὲ ὑπόκωφον γδοῦπον, διερχόμενοι διὰ τῶν δοκῶν, και ἄλλοι διὰ τῆς θύρας, ἐπιπτον εἰς τὸ ἔδαφος τοῦ ἰσογείου.

Στράτευμα παιδιῶν εἶχεν ἐξορμήσει ἀπὸ τὸ προαύλιον τοῦ ναοῦ τῶν Τριῶν 'Ιεραρχων, τριακόσια ἢ τετρακόσια βήματα ἀπέχοντος, και ἐξέτελει φοβερὰν ἐφοδὸν κατὰ τοῦ ἀσύλου τοῦ καλλικαντζάρου.

Τὰ πρῶτα ληστευθέντα παιδιὰ, ὁ Νάσος και ὁ 'Αγγελῆς, ἀφοῦ ἐφθασαν ἀσθμαίνοντα εἰς τὴν μικρὰν πλατεῖαν τὴν ἐμπροσθεν τοῦ ναοῦ, μὴ ἔχοντα πλέον διὰ τί πρᾶγμα νὰ μαλλώσουν, ἔκαμαν ἀγάπην. Μετὰ φιλικωτάτην δὲ συζήτησιν ἐκ συμφώνου ἀπεφάνθησαν ὅτι τὸ παράδοξον ὄν, τὸ ὁποῖον τοὺς ἐπῆρε τὰ λεπτά, ἀφοῦ δὲν τοὺς ἐπῆρεν οὔτε τὴν φωνὴν οὔτε τὸν νοῦν των, θὰ εἶπῃ ὅτι δὲν ἦτο φάντασμα οὔτε βρυκόλακας,

καὶ ἀφοῦ δὲν ἐδοκίμασε νὰ τοὺς φάγη, θὰ εἶπῃ ὅτι δὲν ἦτο οὔτε καλλι-
κάντζαρος. Τί ἄλλο θὰ ἦτο λοιπόν;

Θὰ ἦτο ἄνθρωπος, χωρὶς ἄλλο.

Ἡ δευτέρα ζυγιά τῶν παιδιῶν ἐφθασε μετ' οὐ πολὺ, εἴτα ἡ τρίτη
καὶ ἡ τετάρτη. Ὅλα τὰ ὁμοιοπαθῆ παιδιὰ δὲν ἤργησαν νὰ συνεννοηθοῦν
ὁμοῦ. Τέλος ὁ Στάμος, ὅστις ἦτο τελευταῖος μετὰ τοῦ Ἀργύρη, ἐπρό-
τεινε, καὶ ὅλοι ἐψήφισαν, νὰ ἐκτελέσωσι τακτικὴν νυκτερινὴν ἐφοδον
κατὰ τῆς οἰκίας.

Ὁ Παλούκας τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐδίσταζε καὶ εἶχεν ἀποφασίσει
πλέον ν' ἀποσυρθῇ, ἀφοῦ εἶχε κάμει ἀρκετὴν λείαν, ὅση θὰ ἤρκει διὰ νὰ
μεθύσῃ τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων, ὡς καὶ τὴν ἡμέραν τῆς Πανα-
γίας καὶ τὴν τοῦ Ἀγίου Στεφάνου ἀκόμη. Ἐνῶ δὲ ἦτο ἑτοιμος νὰ
φύγῃ καὶ πάλιν ἔμμενεν, ἐπῆλθεν ἡ πρώτη πυκνὴ χάλαζα τῶν λίθων.

— Νά, μιὰ ζυγιά! ἐφώναξε φιλέκδικος ὁ Στάμος.

— Νά, μιὰ ζυγιά! ἐπανάλαβον ἐν χορῶ τὰ παιδιὰ.

Πέντε δευτερόλεπτα πρότερον, ἂν ἀπεφάσιζεν ὁ Παλούκας νὰ
φύγῃ, θὰ ἦτο ἐκτὸς βολῆς. Δυστυχῶς ἦτο ἀργὰ τώρα.

Ἀπεφάσισε ν' ἀρπάξῃ μίαν σανίδα καὶ μεταχειριζόμενος αὐτὴν
ὡς σπάθην ἅμα καὶ ὡς ἀσπίδα νὰ ἐκτελέσῃ ἐξοδὸν διασχίζων τὰς
τάξεις τοῦ ἐχθροῦ. Ἀλλὰ δευτέρα ραγδαιοτέρα χάλαζα λίθων τὸν ἔ-
καμε νὰ ὀπισθοδρομήσῃ μὲ δύο πληγὰς εἰς τὴν κνήμην καὶ εἰς τὸν
βραχίονα.

— Νά, κι ἄλλη ζυγιά! ἐφώναξεν ἀδιάλλακτος ὁ Στάμος.

— Νά, κι ἄλλη ζυγιά! ἠλάλαζαν τὰ παιδιὰ.

Ὁ Παλούκας ἐκόλλησεν εἰς τὴν ἐσωτέραν γωνίαν τοῦ ἰσογείου,
στηρίξας τὰ νῶτα εἰς τὸν τεῖχον, ζαρωμένος ὑπὸ τινὰ δοκὸν τοῦ πα-
τώματος σύρριζα εἰς τὸν τεῖχον βαλμένην. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ μέγας λίθος
κτυπήσας ἐπὶ τοῦ τοίχου ἐλόξευσε καὶ τὸν ἐπληξε μετὰ μετρίας βίας
εἰς τὸν ὦμον.

— Βρέ! ἀπὸ σπόντα! ἐμουρμούρισε γελῶν ἀκουσίως ὁ Παλούκας.

Εὐτυχῶς δι' αὐτόν, οἱ ἐχθροὶ δὲν ἀπεφάσισαν νὰ ἔλθωσιν ἕως τὴν
θύραν τοῦ ἰσογείου. Λεῖψανόν φόβου ὑπῆρχεν ἀκόμη, φαίνεται, εἰς τὸ
βάθος τοῦ παιδικοῦ θράσους.

Τέλος, ἐπειδὴ ἡ μάχη παρετείνετο, ὁ Παλούκας, μετὰ φρόνιμον σκέ-
ψιν, ἀπεφάσισε ν' ἀναρριχηθῇ εἰς τὸν τοῖχον (ἐγνώριζε ποῦ ὑπῆρχαν
ὀπαὶ ἀπὸ τὰ ἱκρία καὶ τὶς ξυλωσιὲς τῆς οἰκοδομῆς,) πατῶν ἀπὸ ὀπὴν εἰς

όπην. Τὸ ἔκαμε ταχέως καὶ ἐπιτυχῶς, καὶ ἀφοῦ ἔφθασεν εἰς τὸ πάτωμα, ἀόρατος εἰς τὸν ἐχθρὸν ὀπισθεν λειψάνου ξυλοτοίχου, ἀποφασιστικῶς ἐπήδησεν ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ἐντὸς τοῦ ἐδάφους τῆς αὐλῆς τοῦ γέρο-Παγούρη.

Ἦταν ὡς δύο μπόγια ὑψηλά, ὄχι περισσότερον. Διότι τὸ ἐδαφος ἦτο ὑψηλότερον κατὰ τρεῖς ἢ τέσσαρας σπιθιάμας ἔσωθεν τοῦ αὐλογύρου.

Ὁ Παλούκας ἔπεσε βαρὺς, ἐκτύπησεν εἰς τὸ γόνυ, ἀνετράπη, ἀνωρθώθη, ἔψαυσε τὰ μέλη του καί, βεβαιωθείς ὅτι δὲν τοῦ εἶχε σπάσει κανὲν κόκκαλον, ἐτράπη εἰς φυγὴν τρέχων πρὸς τὸ ἄλλο μέρος τοῦ αὐλογύρου, ὅπου ἤξευρεν ὅτι ὁ περίβολος ἐκλείετο ἀπὸ ἑπλοῦν φράκτην συγκοινωνῶν πρὸς αὐλὴν συγγενικῆς οἰκίας.

Ὁ γδοῦπος τῆς πτώσεώς του ἠκούσθη ἐκεῖθεν τοῦ τοίχου τῆς αὐλῆς.

Ὁ Στάμος ἐφώναξεν « ἐμπρός ! » καὶ δοκιμάσας τὸν μάνδαλον τῆς θύρας τοῦ αὐλογύρου εἶδεν ὅτι ἡ θύρα ἦτο ἀνοικτή. Εἰσώρμησε πρῶτος καὶ τὰ παῖδια τὸν ἠκολούθησαν.

Ἡ πτώσις τοῦ Παλούκα συνωδεύθη ἐκτὸς τοῦ γδοῦπου τῆς καὶ ἀπὸ ἄλλον κρότον, κρότον μεταλλικόν. Λεπτὰ τοῦ εἶχαν πέσει ἀπὸ τὴν τσέπην.

Ὁ Παλούκας δὲν ἐγύρισεν ὀπίσω νὰ τὰ μαζέψῃ.

Ὁ Ἀγγελῆς, ἐν τῶν παιδίων, ἤκουσε ζωηρότατα τὸν μεταλλικὸν κρότον, ἀγροίκησε πολὺ καλὰ τὸ μέρος εἰς τὸ ὁποῖον εἶχον πέσει τὰ κέρματα καὶ κύψας ψηλαφῶν ἤρχισε νὰ τὰ μαζώνῃ μετὰ τὴν φούχταν ἐνῶ τὰ ἄλλα παῖδια ἔτρεχαν κατόπιν τοῦ φεύγοντος Παλούκα ρίπτοντα λίθους καὶ κρᾶζοντα :

— Νά, καὶ ἄλλη ζυγιά ! Νά, καὶ ἄλλη ζυγιά !

Κρότος παραθύρου ἀνοιγομένου ἠκούσθη ἤδη εἰς τὸν οἰκίσκον τοῦ γέρο - Παγούρη, ὅστις ἀκούσας τὴν ἀκατανόητον ἐφοδὸν τὴν γενομένην τὴν νύκτα ἐκείνην εἰς τὸν αὐλόγυρόν του ἤνοιξε τὸ παράθυρον καὶ ἠρώτα ἐκπληκτος :

— Τί εἶναι; Τί τρέχει;... Ποιὸς εἶναι;... Ποιοὶ εἰστε;... Ἐ! δὲν ἀκοῦτε ;

Ἐνῶ ὁ Ἀγγελῆς εἶχε μαζέψῃ ἤδη ὅλα τὰ λεπτὰ ὅσα ἤρε καὶ ἐφευγεν ὀπίσω διὰ τῆς μεσημβρινῆς θύρας, τὰ ἄλλα παῖδια κατεδίωκον πέραν τοῦ βορεινοῦ φράκτου εἰς τὸν βρόντο τὸν Παλούκαν, ὅστις εἶχε γίνῃ ἀφαντος ἤδη, ἐπαναλαμβάνοντα :

— Νά, καὶ ἄλλη ζυγιά ! Νά, καὶ ἄλλη ζυγιά !

« Χριστουγεννιάτικα διηγήματα »

Ἄλ. Παπαδιαμάντης

ΑΠΟΧΩΡΙΣΜΟΣ

Φουρτούνιασεν ή θάλασσα και βουρκωθήκαν τὰ βουνά !
Εἶναι βουβὰ τ' ἀηδόνια μας και τὰ οὐράνια σκοτεινά,
κι ή δόλια μου ματιά θολή,
παιδί μου, ὦρα σου καλή !

Εἶν' ή καρδιά μου κρύσταλλο και τὸ κορμί μου παγωνιά,
σαλεύ' ὁ νοῦς μου σάν δενδρί, πού στέκ' ἀντίκρυ στὸ χιονιά,
και εἶναι ξέβαθο πολύ,
παιδί μου, ὦρα σου καλή !

Βοτίζει τὸ κεφάλι μου σάν τοῦ χειμάρρου τή βοή !
Ξηράθηκαν τὰ χεῖλη μου και μοῦ ἐκόπηκ' ή πνοή
σ' αὐτὸ τὸ ὕστερο φιλή,
παιδί μου, ὦρα σου καλή !

Νὰ σὲ παιδέψ' ὁ Πλάστης μου, καταραμένη ξενιτιά !
Μᾶς παίρνεις τὰ παιδάκια μας και μᾶς ἀφήνεις στὴ φωτιά,
και πίνουμε τόση χολή,
δταν τὰ λέμ' « ὦρα καλή ».

« Ἀτθίδες Αὔραι »

Γ. Βιζυηνός

Τ Ο Π Α Ι Δ Ι

Φυσᾷ βοριάς, φυσᾷ θρακιᾷς, γεννιέται μπόρα φοβερή,
μὲ παίρνουν, μάννα, σάν φτερό, σάν πεταλούδα τρυφερή,
και δὲν μπορῶ νὰ κρατηθῶ.
Μάννα, μὴν κλαῖς, θὰ ξαναρθῶ,

“Οσες γλυκάδες και χαρὲς μᾶς περιχύν' ὁ ἐρχομός,
τόσες πικράδες και χολὲς μᾶς δίν' ὁ μαῦρος χωρισμός !
“Ὡχ ! “Ας ἡμπόργα νὰ σταθῶ...
Μάννα, μὴν κλαῖς, θὰ ξαναρθῶ.

Πλάκωσε γῦρο καταχνιά, κι ἤρθε στὰ χεῖλη μ' ἡ ψυχὴ
 Δός με τὴν ἄγια σου δεξιὰ, δός με συντρόφισσαν εὐχὴ
 νὰ μὲ φυλάγη, μὴ χαθῶ.
 Μάννα, μὴν κλαῖς, θὰ ξαναρθῶ.

« Τὰ ποιήματα »

Ι. Βιζυηνός

ΝΑΝΟΥΡΙΣΜΑ

Ὕπνε, ποὺ παίρνεις τὰ μωρά, ἔλα πάρε καὶ τοῦτο,
 μικρὸ μικρὸ σοῦ τό 'φερα, μεγάλο δῶσε μου το,
 μεγάλο σὰν ψηλὸ βουνό, ἴσιο σὰν κυπαρίσσι,
 κι οἱ κλῶνοι του ν' ἀπλώνωνται σ' Ἀνατολὴ καὶ Δύσι !

Δημοτικόν

ΚΟΙΜΑΤΑΙ.

Κοιμᾶται τὸ χρυσό μου τὸ πουλάκι,
 κι ἔχει κρυφὸ χαμόγελο γλυκὸ
 στὸ κόκκινό του ἐπάνω στοματάκι,
 φιλάκι τῶν ἀγγέλων μυστικό.

Κοιμᾶται γελαστὸ κι εὐτυχισμένο
 μέσ' στὴ ζεστὴ τῆς μάννας του ἀγκαλιά.
 Κοιμᾶται ἐν' ἀγγελάκι χορτασμένο
 μὲ τόσα χάδια, γέλια καὶ φιλιά.

Μὰ δὲν μπορεῖ γιὰ πάντα ἔτσι νὰ μείνῃ
 στὸν ξέγνοιο τῶν ἀγγέλων τὸ χορό.
 Μιὰ μέρα θὰ 'ρθῇ, ποὺ ἄντρας θὰ μοῦ γίνῃ
 καὶ μέσ' στὸν κόσμο θὰ 'μπῇ τὸ σκληρό.

Καὶ τότε θὰ 'ρθουν βάσανα καὶ πόθοι,
 παλμοὶ καὶ λύπες, ἔγνοιες καὶ δουλειά,
 χρυσᾶ καὶ τότε ὄνειρα θὰ νοιώθῃ
 σὰν τώρα σὲ μαννούλας ἀγκαλιά ;

Δέσποινα Παναγιά, γλυκειά Παρθένα,
σῶζε το, Ἐσύ, ἀπὸ κάθε συμφορά,
ὅπως κι Ἐσύ, τό ἔχω, Παρθένα μου, ἔνα,
μόνη μου ἐλπίδα, μόνη μου χαρά.

Κάμε το τὸ ταξίδι νὰ περάση
τοῦ κόσμου αὐτοῦ καλόκαρδο κι ἀγνό,
νὰ ζήση εὐτυχισμένο, νὰ γεράση
καὶ νὰ τὸ ξαναβρῶ στὸν οὐρανό.

Κοιμοῦ, μικρό μου, ἀθῶο μου πουλάκι.
Μακάρι ἓνα χαμόγελο γλυκὸ
στὸν ὕπνο πάντα νὰ ἔχης στὸ χεῖλάκι,
φιλάκι τῶν ἀγγέλων μυστικό.

N. Χατζιδάκης

ΝΑ ΗΜΟΥΝΑ ΠΑΠΠΟΥΣ

« Ἄχ ! ἔλεγε ὁ Κοκκός,
παπποῦς νὰ ἦμουν τώρα,
νὰ κάνω τὸν σοφό,
νὰ βήχω, νὰ ρουφῶ
ταμπάκο κάθε ὥρα !

Νὰ ἔχω ἄσπρα γένεια,
ποτέ νὰ μὴ διαβάζω,
σχολεῖο νὰ μὴν πηγαίνω,
στὸ σπίτι μου νὰ μένω
καὶ ὅλο νὰ νυστάζω.

Νὰ παίζω ὅλη μέρα
μὲ ἓνα κομπολόγι,
νὰ μὴν μοῦ λέν : δουλειά
καὶ νὰ φορῶ γυαλιά,
καὶ νὰ ἔχω καὶ ρολόγι.

Νά λέω παραμύθια
 ἀπάνω ἀπὸ τὸ στρῶμα,
 καὶ ὅλοι στὴ μιλιὰ μου
 νὰ στέκουν ἐμπροστά μου
 μὲ ἀνοικτὸ τὸ στόμα.

Νά μοῦ φιλοῦν τὸ χέρι,
 εὐχῆς πολλὰς νὰ δίνω,
 καὶ σ' ὅλους σεβαστός,
 νὰ τρώγω καὶ νὰ πίνω.

Νά 'χω καὶ μιὰ μαγκούρα
 νὰ κάνω τὸν κακὸ,
 κι ἅμα θυμὸς μὲ πάρη,
 ν' ἀρχίσω στὸ στυλιάρι
 καὶ τὸν τρελλὸ - Κοκκό ».

Αὐτὰ καὶ ἄλλα λέει
 μὲ γνῶσι παιδική.
 Μὰ ὁ Κοκκὸς δὲν ξέρει
 πὼς θέλουν ὅλ' οἱ γέροι
 νὰ γίνουμε Κοκκοί.

« Ἀπαντα »

Γ. Σουρῆς

ΑΘΩΟΙ ΦΟΒΟΙ

— Θέλω τὴ μάννα.

— Ἐπέταξε καὶ στ' ἄστρα πάει νὰ ζήσει.

— Πῶς τόσο μάκρος ἄρρωστη δυνήθηκε νὰ σχίση ;

— Ἔχουν φτεροῦγες οἱ ψυχές.

— Γιατὶ δὲν τὶς ἀπλώνει

τότε ἡ δική μας, μὴν αὐτὴ τρέξῃ στ' ἀστέρια μόνη ;

— Δὲν εἶναι μόνη. Γύρο της φτεροκοποῦν ἀγγέλοι.

— Ἄν ἀγγελό της μ' ἔλεγε, κοντά της θὰ μὲ θέλῃ.

— ὦ, δίχως κάλεσμα Θεοῦ ψηλὰ κανεῖς δὲν πάει.

Κοιμήσου τώρα ἡσύχασε.

— Καὶ ποιός μου τραγουδάει;

— Ἐγώ, πουλάκι μου.

— Ἐσὺ κλαῖς.

— Ὅχι, σὲ μὲ ἀπιθώσου.

« Ζάχαρη νὰ ᾿ναι ὁ ὕπνος σου καὶ μέλι τ' ὄνειρό σου ».

— Νυστάζω. Ἄπο τὸ πλάγι μου καθόλου μὴ σπαράξης.

Δός μου τὸ χέρι. Σκιαζομαι μήπως καὶ σὺ πετάξης.

« Ποιητικὰ ἔργα »

Γερ. Μαρκοῦ

Ἡ ΑΔΕΛΦΙΚΗ ΑΓΑΠΗ

Ἀνάθεμά τον ποὺ τὸ εἶπῃ : « Τ' ἀδέρφια δὲν πονιοῦνται ».

Τ' ἀδέρφια σχίζουν τὰ βουνὰ καὶ δέντρα ξεριζώνουν.

Τ' ἀδέρφια ἐκυνηγήσανε κι ἐνίκησαν τὸ Χάρο.

Δυὸ ἀδέρφια εἶχαν ἀδερφή στὸν κόσμον ἑκκουσμένη,

τὴ φθόναγεν ἡ γειτονιά, τὴ ζήλευεν ἡ χώρα,

τὴ ζήλεψε κι ὁ Χάροντας καὶ θέλει νὰ τὴν πάρῃ.

Στὸ σπίτι τρέχει καὶ βροντᾷ σὰν νὰ ᾿ταν νοικοκύρης :

— Ἀνοιξε, κόρη, γιὰ νὰ μπῶ, ᾿τοιμάσου νὰ σὲ πάρω,

τί ἐγὼ εἶμ' ὁ γυιὸς τῆς μαύρης γῆς, τς ἀραχνιασμένης πέτρας.

— Ἄσε με, Χάροντ', ἄσε με, σήμερα μὴ μὲ πάρῃς,

ταχιά Σαββάτο νὰ λουστῶ, τὴν Κυριακὴ ν' ἀλλάξω,

καὶ τὴ Δευτέρα τὸ ταχὺ ἔρχομαι μοναχὴ μου.

Ἄπ' τὰ μαλλιά τὴν ἄρπαξε κι ἡ κόρη κλαίει καὶ σκούζει·

νὰ καὶ τ' ἀδέρφια ποὺ ᾿φτασαν ψηλὰ ἀπ' τὸ κορφοβούνη·

τὸ Χάροντα κυνήγησαν καὶ γλύτωσαν τὴν κόρη.

Δημοτικὸν

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΙΚΑ ΤΗΣ ΑΔΕΡΦΗΣ

Με τὸ γλυκὸ φθινόπωρο ἄραξαν γιὰ λίγες μέρες στ' ὁμορφὸ νησί τὰ καράβια καὶ πάλι ἔκαναν πανιὰ γιὰ τὰ ταξίδια τὰ μακρινά. "Όλο τὸ νησί στὸ πόδι, ἄλλοι στὸ ἀκρογιάλι κι ἄλλοι στὰ λιακωτά. Κουνοῦν τ' ἄσπρα μαντήλια καὶ φωνάζουν :

— Στὸ καλὸ! Στὸ καλὸ!

Τελευταία ἔμεινε ἡ γολέττα τοῦ καπετὰν Παλιούρα, ἡ « Βαγγελίστρα ». Οἱ ναῦτες καὶ τὸ ναυτόπουλο εἶναι στὴ θέσι τους, μὰ ὁ καπετάνιος ἀργεῖ. Θέλει ν' ἀκούσῃ λίγο ἀκόμη τὰ βιολιά καὶ νὰ κεράσῃ μιὰ φορὰ ἀκόμη τοὺς φίλους του. Τέλος μπαίνει κι αὐτός, καὶ ἡ γολέττα κίνησε.

Τὸ ναυτόπουλο ρίχνει μιὰ ματιὰ σ' ἓνα χαμηλὸ σπιτάκι ἀπάνω στὸ βράχο. Στὸ λιακωτὸ εἶναι ἡ μάννα του, χήρα μαυροντυμένη, καὶ τὸ μικρὸ του τὸ ἀδερφάκι. Κουνοῦν τὰ μαντήλια τους. Βγάζει κι αὐτὸς τὸ μαντήλι του, τοὺς χαιρετᾷ καὶ ρίχνεται γρήγορα στὴ δουλειά. Λύνει τὰ πανιὰ καὶ βοηθᾷ νὰ σηκώσουν τὴν ἄγκυρα.

Τὴν ὥρα ποὺ βασιλεύει ὁ ἥλιος χανόταν σιγὰ σιγὰ καὶ ἡ « Βαγγελίστρα » στὸν ὀρίζοντα. Τὸ ναυτόπουλο ἀνεβασμένο στὸ ψηλὸ κατάρτι βλέπει γιὰ τελευταία φορὰ τὸ νησάκι, ποὺ χρυσώνεται ἀπὸ τὸ ἀντιφέγγισμα τοῦ ἡλίου: Ψηλὰ στὴν κορυφὴ ἀσπρίζει τὸ ἐκκλησάκι τοῦ Προφήτη Ἡλία. Ἐκεῖ θὰ πηγαίῃ ταχτικά ἡ μάννα του ν' ἀνάβῃ τὰ καντήλια καὶ ν' ἀγναντεῦῃ τὴ θάλασσα. Ν' ἀγναντεῦῃ πότε θὰ γυρίσῃ ἡ « Βαγγελίστρα » μὲ τὸ γιὺ της, ποὺ θὰ φέρῃ τὴν προικὰ νὰ παντρεύῃ τὴν ἀδερφή του!...

Ἦρθε τοῦ Ἀγίου Νικολάου καὶ ἡ « Βαγγελίστρα » δὲ φάνηκε. Οὔτε τὰ Χριστούγεννα οὔτε τὰ Φῶτα, ποὺ βαφτίζονται τὰ νερά. Ἐνα γράμμα ἦρθε γιὰ τὴ μητέρα του τὴ χαροκαμένη. Τῆς γράφει τὸ ναυτόπουλο ἀπὸ τὴν Πόλη πὼς ἐμποδίστηκε, γιατί βρῆκαν δουλειά. Νὰ μὴν ἔχῃ, ὅμως, φόβο, γιατί τὸ καράβι εἶναι καλοτάξιδο καὶ δὲ φοβᾶται τίς φουρτοῦνες. Τώρα θὰ πᾶνε στὴ Μασσαλία κι ἀπὸ κεῖ τὴ Λαμπρή, πρῶτα ὁ Θεός, θὰ εἶναι στὴν ἀγκαλιά της. Ἐκεῖ στὴ Μασσαλία θὰ ψωνίσῃ καὶ τὰ προικιά.

Ξημερώνει τὸ Μεγάλὸ Σάββατο καὶ ἡ « Βαγγελίστρα » εἶναι ἔξω ἀπὸ τὸ νησί. Μὰ νὰ πιάσῃ στὸ λιμάνι δὲ μπορεῖ. "Ὡς ἐδῶ πῆγε πρίμος ὁ καιρός. Τώρα ἄλλαξε κι ἔγινε βοριάς караβοπνίχτης. Βουνὰ εἶναι τὰ κύ-

ματα καὶ τὸ καράβι παιγνίδι τῶν κυμάτων. Σκισμένα τὰ πανιά, σπασμένα τὰ κατάρτια, κι εἶναι βαθὺ τὸ σκοτάδι καὶ οἱ ξέρες κοντά του.

— Γιὰ τὸ Θεό! λέει ὁ καπετάνιος θυμωμένος, ἔξω ἀπὸ τὸ νησί μας καὶ νὰ χαθοῦμε!

— Μάννα μου! συλλογίζεται τὸ ναυτόπουλο. Ἀντὶ νὰ βγάλης τὰ μαῦρα θὰ βάλῃς κι ἄλλα γιὰ μένα!...

Οἱ θαλασσινοί, ὅταν νοιώσουν τὸν κίνδυνο, γίνονται ἄλλοι ἄνθρωποι. Ὁ καπετὰν Παλιούρας θύμωσε μὲ τὸ βοριά.

— Ἔ, γιὰ τὸ Θεό! εἶπε ἀπάλι. Ἐξω ἀπὸ τὸ νησί μας νὰ χαθοῦμε!

Ἀποφάσισε νὰ παλέψῃ καὶ νὰ νικήσῃ. Εἶπε στοὺς ναῦτες νὰ πιᾶσουν τίς θέσεις τους στὸ κατὰστρωμα, πρόσταξε τὸ ναυτόπουλο ν' ἀνεβῇ στὸ κατάρτι καὶ νὰ κοιτάζῃ ἄγρυπνα, κι ἐκεῖνος χούφτωσε μὲ τὸ δυνατὸ τοῦ χέρι τὸ τιμόνι.

— Μάινα πανιά! πρόσταξε.

Ἰδρωσαν οἱ ναῦτες γιὰ νὰ κάμουν τὸ θέλημα τοῦ καπετάνιου. Ἰδρωσε κι ὁ καπετάνιος γιὰ νὰ ὀρθοπλωρίσῃ τὴ γολέττα στὸν ἄνεμο. Τὸ ναυτόπουλο στὸ ψηλὸ κατάρτι νοιώθει τὸν ἄνεμο νὰ τοῦ βελονιάζῃ τὰ χέρια, καὶ πολλὲς φορὲς τὸ κύμα τοῦ μπασιρίζει τὸ πρόσωπο. Τὰ μάτια του πονοῦν καὶ δακρύζουν, μὰ ποῦ νὰ τὰ κλείσῃ. Κοιτάζει μέσα στὸ σκοτάδι καὶ φωνάζει κάθε τόσο δυνατά:

— Ξέρα δεξιὰ!... Ξέρα ἀριστερά μας.

Ἀκούει ὁ καπετάνιος, γυρίζει τὸ τιμόνι κι ἡ γολέττα ἀλλάζει τὸ δρόμο της.

Πήγαινε δεξιὰ, ἀριστερά γυρίζει.

Πήγαινε ἀριστερά, δεξιὰ ἀργοπλέει.

Ἔτσι παιδεύτηκε γιὰ ὥρες τὸ πλήρωμα. Ἡ γολέττα, σὰν πουλάρι ἀπολυμένο στὸν κάμπο, γυρίζει ἀδιάκοπα στὴ σκοτεινὴ καὶ ἀγριεμένη θάλασσα. Οἱ ὥρες φαίνονται χρόνος!

Τέλος πῆρε νὰ γλυκοχαράζῃ, καὶ φάνηκε σὰ μαῦρος ὄγκος τὸ νησί ἐμπρὸς στὸ σταχτόμαυρον ὀρίζοντα. Ὁ καπετάνιος μάντεψε τὸ πατρικὸ τοῦ λιμάνι καὶ γύρισε κατὰ κεῖ τὴν πλώρη τῆς «Βαγγελίστρας».

Τὴν ὥρα ποὺ ἔβγαιναν οἱ Ἐπιτάφιοι ἀπὸ τίς ἐκκλησίες, ἔμπαινε καὶ ἡ γολέττα στὸ λιμάνι.

— Ἦρθα, μάννα μου! παράγγειλε τὸ ναυτόπουλο, μόλις ἔρριξε τὴν ἄγκυρα..

Τὴν νύχτα, στὴν Ἀνάστασι, πῆγε τὸ ναυτόπουλο μὲ τοὺς δικούς του

στήν ἐκκλησία. Ἔφαγαν, ἅμα γύρισαν, καὶ ξαπλώθηκε νὰ κοιμηθῇ.
Ἦταν τόσο κουρασμένο !

Τὸ μεσημέρι ντύθηκε καὶ πῆγε στήν Ἀγάπη. Ἀντιλαλοῦν τὰ σήμαντρα καὶ σημαίνουν οἱ καμπάνες. Ὅλο τὸ νησί μοσκοβολᾷ σὰν ἐκκλησάκι.

— Χριστὸς ἀνέστη !

— Ἀληθῶς ἀνέστη !

Ἀπὸ κεῖ πηγαίνουν στὸ χοροστάσι. Χορεύουν οἱ λυγερὲς μὲ τὰ κίτρινα φακιόλια καὶ τὰ λαμπρὰ ρούχα τους, χορεύουν καὶ οἱ λεβέντες μὲ τὰ πλεχτὰ ζωνάρια τους. Χόρεψε κι ἡ ἀδερφή του τὸ συρτὸ κι ὕστερα τὸν καλαματιανὸ μὲ τὸν ἀρραβωνιαστικό της. Τὸ ναυτόπουλο κοιτάζει καὶ καμαρώνει.

Τὴν Κυριακὴ τοῦ Θωμᾶ πάντρεψε τὴν ἀδερφή του τὸ ναυτόπουλο.

Ἦλιος ἦταν προξενητής,
αὐγερινὸς στεφανωτής.
Χαρὰ στὴ μάνα τοῦ γαμπροῦ
καὶ σ' ὅλο τὸ πεθερικό,
ὅπου θὰ πάρουν τέτοια νιά,
ὁμορφὴ καὶ νοικοκυρά,
χρυσὸ καμάρι τοῦ σπιτιοῦ,
βασίλισσα τῆς γειτονιᾶς.

Ἐπειτα ἦρθε ὁ γαμπρός, πῆγαν στήν ἐκκλησία κι ὁ καπετὰν Παλιούρας ἄλλαξε τὰ στέφανα.

— Καὶ στὰ δικά σου, Στάμο, εὐχήθηκε στὸ ναυτόπουλο ὁ καπετάνιος.

— Εὐχαριστῶ, μὰ τὰ δικά μου ἀργοῦν ἀκόμη !

Ἦθελε νὰ εἰπῇ :

— Νὰ μεγαλώσῃ κι ὁ ἀδερφός μου, νὰ χτίσουμε δικό μας καράβι, νὰ γίνω καπετάνιος καὶ τότε...

Περιοδικὸ « Νεοελληνικὴ ἀγωγή »

Ἄνδρ. Κακαρβίτσας

ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ

Μιά μάννα είχε τέσσερα παιδάκια καμωμένα,
τέσσερα παιδιά.

Καὶ τὰ ἔζησε, τ' ἀνάθρεψε, τὰ προίκισ' ἕνα ἕνα
μ' εὐθυμὴ καρδιά.

Καὶ βρῆκε καὶ τὰ πάντρεψε σ' ἀνθρώπους μὲ κεφάλι,
μὲ νοικοκυριό.

Καὶ κεῖνα σπιτωθήκανε καὶ γίνανε μεγάλοι
μέσα στὸ χωριό.

Μὰ τῆς γριᾶς τῆς μάνας των τῆς ἔδωκεν ἡ Μοῖρα
ἄσχημην εὐχή.

Καὶ πέθανεν ὁ γέρος της ! Κι ἀπόμειν' αὐτὴ χήρα,
χήρα καὶ φτωχή.

Κι αὐτὸ σὰν νὰ μὴν ἔφθανεν, ἀρρώστησε μιὰ μέρα,
μιὰ κακὴ βραδιά !

Φωνάζει ξένον ἄνθρωπο, μηνᾶ μ' αὐτόνε πέρα
νὰ ῥθουν τὰ παιδιά.

— Νὰ πᾶς νὰ πῆς τοῦ γιούκα μου νὰ ῥθῇ νὰ μὲ κοιτάξῃ,
καὶ δὲν ἤμπορῶ.

Πῆγε καὶ ἤλθε καὶ λαλεῖ : « Τ' ἀμπέλι του θὰ φράξῃ !
Δὲν ἔχει καιρό ! ».

— Οἱ βάτοι νὰ φυτρώσουνε στὸ σῶμά του, εἶπε κείνη,
γιὰ παντοτινά !

Καὶ ἀπὸ τότε ὁ κακογυιὸς σκαντζόχοιρος ἐγίνη,
φεύγει στὰ βουνά.

— Νὰ πᾶς νὰ πῆς τῆς κόρης μου νὰ ῥθῇ νὰ μὲ κοιτάξῃ,
καὶ δὲν ἤμπορῶ.

Πῆγε καὶ ἤλθε καὶ λαλεῖ : « Ὑφαίνει τὸ μετάξι !
Δὲν ἔχει καιρό ! ».

- Νά ὑφαίνη καὶ νά διάζεται καὶ νά 'ναι, εἶπε κείνη,
μὲ χωρὶς πανί !
Καὶ ἀπὸ τότε ἡ ἀπονὴ ἀράχνη ἔχει γίνει,
ματαιοπονεῖ !
- Νά πᾶς στὴν ἄλλη κόρη μου νά 'ρθῇ νά μὲ κοιτάξῃ,
καὶ δὲν ἤμπορῶ.
Πῆγε καὶ ἦλθε καὶ λαλεῖ : « Θὰ πλύνῃ καὶ θ' ἀλλάξῃ !
Δὲν ἔχει καιρό ! ».
- 'Η σκάφη πὰ 'στὴ ράχη τῆς νά γείρῃ, εἶπε κείνη,
ἅπλут' ἀλλαγὴ !
Καὶ ἀπὸ τότε ἡ ἀπονὴ χελώνα ἔχει γίνει,
σέρνεται στὴ γῇ !
- Νά πᾶς στὴν τρίτη κόρη μου νά 'ρθῇ νά μὲ κοιτάξῃ,
καὶ δὲν ἤμπορῶ.
Πρὶν ἐπιστρέψῃ καὶ τῆς πῇ, ἡ κόρη εἶχε προφτάξει !
Εἶχε αὐτὴ καιρό ;
- Γιατί στὰ χέρια, κόρη μου, στὰ δάχτυλα ζυμάρι
κι ἄλευρα ἐδῶ ;
- 'Εζύμωνα, μαννούλα μου, μὰ εἶδῃσι ἔχω πάρει
κι ἦρθα νὰ σὲ ἰδῶ.
- 'Ανθόσκομη τ' ἀλεύρι σου κι ἡ σκάφη σου κυψέλη.
Βρῆκες τὸν καιρό !
"Ὅσο θὰ ζῆς νὰ γίνεται ὅ,τι κι ἂν πιάνῃς μέλι,
μέλι γλυκερό !
- Λαλεῖ καὶ μὲ χαμόγελο ἀποκοιμιέται ἐκείνη
γιὰ παντοτινά !
Καὶ ἀπὸ τότε μέλισσα ἡ κόρη τῆς ἐρίνη
καὶ καλοπερνᾷ.

Επειδή λοιπόν η ζωή μας είναι
 πολύ σύντομη, να μην περνάμε
 τη ζωή μας με ανούσιες
 και ανόητες πράξεις.

Επειδή επίσης η ζωή μας είναι
 πολύ σύντομη, να μην περνάμε
 τη ζωή μας με ανούσιες
 και ανόητες πράξεις.

4. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

Όχι ότι ο θρησκευτικός βίος είναι
 καλό μόνο για τον άνθρωπο,
 αλλά ότι ο θρησκευτικός βίος
 είναι καλό για τον άνθρωπο.

«Τοις θεοῖσι»

«Τοις θεοῖσι»

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Ο θρησκευτικός βίος είναι καλός για τον άνθρωπο, γιατί ο άνθρωπος είναι καλός και ο θρησκευτικός βίος είναι καλός για τον άνθρωπο. Ο θρησκευτικός βίος είναι καλός για τον άνθρωπο, γιατί ο άνθρωπος είναι καλός και ο θρησκευτικός βίος είναι καλός για τον άνθρωπο.

Και, όπως είδαμε, ο θρησκευτικός βίος είναι καλός για τον άνθρωπο, γιατί ο άνθρωπος είναι καλός και ο θρησκευτικός βίος είναι καλός για τον άνθρωπο. Ο θρησκευτικός βίος είναι καλός για τον άνθρωπο, γιατί ο άνθρωπος είναι καλός και ο θρησκευτικός βίος είναι καλός για τον άνθρωπο. Ο θρησκευτικός βίος είναι καλός για τον άνθρωπο, γιατί ο άνθρωπος είναι καλός και ο θρησκευτικός βίος είναι καλός για τον άνθρωπο.

ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ

Ἐξαφν' ἀπ' τὸ χωριὸ κεῖ πέρα
τοῦ ἑσπερινοῦ τὸ σήμαντρον ἀργολαεῖ,
πάλλει ἢ φωνή του μέσ' στὸν βραδινὸν ἀέρα,
ὡσὰν ὑπόμνησις στὸν κόσμον ὑψηλή.

Εἰρήνης πνεῦμα ἀπλώνεται στὴ γῆ,
τ' ἄνθη συγκλείουνε τὰ πέταλά των,
παύουνε τὰ πουλάκια τ' ἄσματά των,
ἀγία βασιλεύει γύρωθε σιγή !

Ὅλη τῆς πλάσεως ἡ γαλήνη ἡ εὐλογημένη,
ποῦ πνέει μέσ' ἀπ' τὸν ἦχο τῶν κωδῶνων,
σὰν ἀπ' τὰ βάθη χριστιανικῶν αἰώνων
μέσ' στὴν ψυχὴ μου κατεβαίνει.

« Τρεῖς δυνάμεις »

Ἄρ. Προβελέγγιος

ΑΡΑΤΕ ΠΥΛΑΣ

Ὁ μπαρμπα-Κώστας, ἕως 65 ἐτῶν γέρων, ἄγαμος κι ἐν τῷ παρελθόντι κι ἐν τῷ μέλλοντι πλέον, εἶχε προσληφθῇ ἀπὸ 15 ἐτῶν ὡς ὑπῆρέτης ἐν τῷ ναύϊκῳ τῆς κωμοπόλεως, ὡς ἐκκλησιάρχης κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν πόλεων, ὡς κανδηλανάπτης κατὰ τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ. Ἦξευρε καὶ ὀλίγα γραμματάκια. Ἦτο μέτριος τὸ ἀνάστημα.

Κατ' ἀρχὰς εἶχεν ἐπιδοθῇ εἰς τὸ ναυτικὸν στάδιον ἀκολουθῶν τὸ γενικὸν ρεῦμα τῶν κατοίκων τῆς θαλασσινῆς πολίχνης. Διὰ δὲ τῆς φιλοπονίας του κατάρθρωσε ν' ἀποκτήσῃ καὶ μικρὰν λέμβον, ἀγοράσας αὐτὴν ἀντὶ εὐτελοῦς ποσοῦ, ἡμισύντριμμα ἀπὸ τινος ναυαγῆσαντος ὀλλανδικοῦ ἱστιοφόρου, εἰς τὴν διάσωσιν τῶν ναυαγίων τοῦ ὁποῖου εἰργάσθη, ἀνακαλύψας καὶ ἓνα κασκέτο ὀλλανδικὸν καὶ μίαν πίπαν. Ἀντὶ δὲ τῶν ὀλίγων μισθῶν του ἔλαβε τὴν χαλασμένην ἐκείνην λέμβον, τὴν σκαμπαβίαν, ὡς τὴν ὠνόμαζεν. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο κατεσκευασμένος κατὰ τὴν παροιμίαν « πολυτεχνίτης καὶ ρημοσπίτης », μόνος του ἐπιδιώρρωσε τὴν λέμβον, χαρίσας τὴν πίπαν εἰς τὸν δεσμοφύλακα, ὅστις τὸν ἄφησε νὰ κόψῃ κρυφὰ ἐκ τοῦ δάσους δύο πεῦκα, καὶ ἐκράτησεν αὐτὸς μόνον τὸ

κασκέτο, τὸ ὁποῖον ἐφόρει πάντοτε, ἐπονομασθεὶς διὰ τοῦτο « Ὀλλανδέζος ».

Πλὴν δὲν ἦτο διόλου τυχερὸς ὡς κυβερνήτης. Περισσότερον τυχερὸς ἦτο, ὅταν δὲν εἶχε τίποτε. Πρέπει νὰ ἐναυάγησε πεντάκις μὲ τὴν σκαμπαβίαν του ἐκεῖνην, πότε εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς νήσου μεταφέρων τὸν Ἰούνιον θημωνίας σίτου ἀπὸ ἐνὸς ὄρμου εἰς ἕτερον, πότε εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Εὐβοίας τὸν Αὐγουστον, ὅτε συνήθιζε νὰ μεταφέρῃ εἰς Λοκρίδα τοὺς μελισσᾶδες τῆς νήσου.

— «Ὁλο μέσ' στὸ κλοκαίρι πέφτεις ὀξω, καημένε Ὀλλανδέζο, τῷ παρετήρουν οἱ κάτοικοι φιλοσκώμμονες πάντοτε.

— «Ἐλα ντέ ! ἀπὴντα ὁ θαλασσοπνιγμένος ναύτης, ὅστις μετὰ τὸ ναυάγιον ἀνήρχετο τὸν ἀνήφορον τῆς ἀγορᾶς ὑψηλὰ κρατῶν τὴν κεφαλὴν, ὡς νὰ ὑπερηφανεύετο, διότι κατῶρθωσε νὰ ναυαγῇ καὶ νὰ διασώζεται.

Τέλος νύκτα τινὰ τοῦ χειμῶνος μεταφέρων ξύλα ἀπὸ τῆς Κεχρεᾶς καὶ συναντήσας τρικυμίαν κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του, μόλις ἔσωσε τὴν ζωὴν του καὶ τὸ κασκέτο του τὸ ὀλλανδικὸν ριφθεὶς ἔξω εἰς τοὺς βράχους τοῦ Μικροῦ Ἀσέληνου, ἀποτόμου καὶ ἀλιμένου ἀκτῆς, ὅπου ἡ σκαμπαβία διελύθη εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη. Καὶ τὰ μὲν καρφιά ἐβυθίσθησαν εἰς τὸν βαθὺν πυθμένα, αἱ δὲ σανίδες διεσπάρησαν εἰς τὸ πέλαγος μεταβληθεῖσαι εἰς γιολόξυλα. Καὶ τότε πλέον ἀνέβη τὸν ἀνήφορον τῆς ἀγορᾶς χωρὶς νὰ ἔχῃ ὑψηλὰ τὴν κεφαλὴν του ὁ ἀφελὴς ναυαγός. Εἶχε σύρει τὸ κασκέτο του μέχρι τῶν ὠτων καὶ ἀνέβαινε χωρὶς νὰ βλέπῃ σχεδόν, προσκρούων εἰς τὰ λιθάρια καὶ τὰ καλδερῖμια. Τοῦ ἦλθεν ὡς ἐντροπὴ καὶ ἔκτοτε δὲν ἐπάτησεν εἰς τὴν θάλασσαν, ἀλλ' ἀφιερῶθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἐκκλησίας, ἀποκτήσας τὴν ἀγάπην τῶν ἐφημερίων, τῶν ἐπιτρόπων καὶ τῶν ἐνοριτῶν. Ἰδίως, ὅμως, τὸν ἠγάπησαν τὰ μικρὰ παιδιὰ, διότι τόσο καλὰ, μὲ τόσῃ τάξιν ἐμοίραζε πρὸς αὐτὰ τὰ κόλλυβα ὁ « Ὀλλαντέζος », ὥστε ἐπαιρναν ὅλα μὲ ἡσυχίαν. Καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸν ἐσέβοντο τηροῦντα σιωπὴν ἀπόλυτον ἐν τῷ ναῷ. Καὶ τὸν ἔβλεπες ἐκεῖ τὸν μπαρμπα-Κώσταν μὲ τὸ ὀλλανδικὸν κασκέτο του ἐν μέσῳ τῶν παιδιῶν ὡς ἀτόμαχον πλοίαρχον διατάσσοντα ἐν τάξει τὰ πάντα. Καὶ μήπως δὲν ἦτο ἀτόμαχος πλοίαρχος; Καὶ μήπως δὲν « ἤπιε τὴν θάλασσαν μὲ τὴν κουτάλαν », ὡς λέγουσιν; Τί τάχα νὰ ταξιθεύῃ τις εἰς τοὺς φοβεροὺς ὠκεανούς ἢ εἰς τὰ κοιμώμενα παράλια τοῦ Μαλιακοῦ; Τί τάχα νὰ ναυαγήσῃ τις εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον

ἢ εἰς τὴν εἰρηνικὴν ἀκτὴν τοῦ Παγασητικοῦ; Τὸ ναυάγιον εἶναι πάντοτε ναυάγιον καὶ ὁ ἄνθρωπος πνίγεται ὁμοίως εἴτε εἰς τὸ πέλαγος εἴτε εἰς τὸν λιμένα. Καὶ εἰς μίαν χούφτα νερὸ ἀκόμῃ.

Ὁ μπαρμπα - Κώστας κατέστη εἰδικός, ὅμως, εἰς μίαν ὑπηρεσίαν σπουδαίαν τῆς ἐκκλησίας, διὰ τὴν ὁποίαν ἡγαπᾶτο ἀπὸ ὁλόκληρον τὴν πολίχνην Ὑπεκρίνετο θαυμάσια τὸν Ἄδην τὸ Μέγα Σάββατον κατὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ἐπιταφίου.

Εἶναι συνήθεια ἀρχαιοτάτη εἰς τὴν νῆσον, ἀφοῦ ὁ Ἐπιτάφιος ἐν λιτανείᾳ περιέλθῃ ἐν ὠραίῳ πανοράματι τὴν ἐνορίαν ὅλην, κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν νὰ κλείωνται αἱ πύλαι τοῦ ναοῦ καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέπηται ἡ εἰς αὐτὸν εἴσοδος τοῦ Ἐπιταφίου. Παρίσταται κατὰ τρόπον παράδοξον ἡ σκηνὴ τῆς εἰς Ἄδου καταβάσεως τοῦ Σωτῆρος, ὡς φέρεται τοῦτο ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ παραδόσει. Τότε ὁ πρῶτος τῶν ἐφημερίων προσεγγίζων εἰς τὰς πύλας κελεύει ἐπιτακτικῶς κρούων αὐτὰς καὶ κράζων : « Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης ! ».

Ὁ δὲ ἔσωθεν τῶν κεκλεισμένων πυλῶν παρὰ τὰ κλειῖθρα ὑποκρινόμενος τὸν Ἄδην ἐρωτᾷ αὐθαδῶς : « Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης ; ».

Εἰς ταύτην λοιπὸν τὴν παράστασιν κατέστη εἰδικώτατος ὁ μπαρμπα - Κώστας. Ὑπεκρίνετο τόσον ἐπιτυχῶς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀντάρτου Ἄδου, τοῦ μὴ θέλοντος νὰ ἀναγνωρίσῃ Δεσπότην καὶ Κύριον ἀνώτερόν του, ὥστε τρόμος κατελάμβανε τὸ πλῆθος, ὅτε ἤκουε τὰς τρομερὰς ἐκεῖνας ἐρωτήσεις του : « Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης ; ».

Ἐτόνιζε τὰς λέξεις κατ' ἴδιόν τινα τρόπον πολὺ τρομακτικόν. Ἐκίνει τὴν κεφαλὴν του ἔσωθεν, ἡγρίευσεν τοὺς ὀφθαλμούς του, αἱ τρίχες τῆς κόμης του ἀνεσουσουρώνοντο, καθὼς τὸν περιέγραφον ὅσοι ἔμενον ἔνδον νὰ τὸν θαυμάσουν κατὰ τὴν θαυμασίαν ὑπόκρισιν, ὅλον τὸ σῶμα του ἔτρεμε καὶ ἐν γένει ἐπαθαίνετο, ὡς νὰ ἦτο αὐτὸς ὁ Ἄδης ἀληθῶς μὲ τὴν σατανικὴν ἐπὶ τοῦ κόσμου δύναμιν προαισθανόμενος προσεγγίζον τὸ τέλος του.

Καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, τὸ Μέγα Σάββατον, τὴν αὐγὴν, ὁ μπαρμπα - Κώστας ἦτο εἰς τὴν θέσιν του ὑπερήφανος διὰ τὸ πρόσωπον τὸ φοβερὸν ὅπου ἤθελεν ὑποκριθῇ. Καθήμενος πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ κενοῦ πλὴν καταφωτίστου ναοῦ, ἀνέμενε τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ἐπιταφίου ἔχων ὕψος ἐπίσημον κυριάρχου. Δὲν ἦτο πλέον ὁ πτωχὸς κανδηλανάπτης μὲ τὴν

κεφαλὴν κάτω. Ἰστατο ἀσκεπὴς ἐπὶ τοῦ μαρμαρίνου κατωφλίου, ὡς εἰ ἔλεγεν : « Ἐγὼ ! δὲν δέχομαι κανένα μέσα, οὔτε τὸν Βασιλέα ».

Ἰδοὺ ! ἀκούονται μακρόθεν ψαλμωδίαι γλυκύταται καὶ τρυφεραὶ ὡς κλαυθοὶ, ὡς θρήνοι : « Δὸς μοι τοῦτον τὸν ξένον !... ». Ψάλλουσι τὸ πομπικὸν ἄσμα : « Τὸν ἥλιον κρύψαντα », τὸ ἐξόδιον μέρος, τὸ τρυφερὸν ἐκεῖνο τροπάριον, τὸ ὁποῖον συγκινεῖ καὶ τὰ ἄψυχα : « Δὸς μοι τοῦτον τὸν ξένον !... ».

Ὁ Ἰωσήφ παρακαλεῖ τὸν Πιλάτον, ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτῷ νὰ θάψῃ « τὸν ξένον Ἰησοῦν καὶ ὠνειδισμένον... ». Ψάλλουσιν οἱ μελίφθοργοι ψάλται ἀκολουθοῦντες τὴν λιτανείαν τοῦ Ἐπιταφίου καὶ ὑπηγεῖ ὁ λαὸς ὡς δι' ἑνὸς στόματος :

« Δὸς μοι τοῦτον τὸν ξένον !... ».

Ὡ πατρίς μου μικρά, πόσον μεγάλη εἶσαι ἐν τῇ θρησκείᾳ σου ! Ἡ μελωδία γλυκυτάτη ὁλονὲν προσεγγίζει. Ὅπισθεν οἰκιῶν νεφέλαι φωτειναὶ ἀπὸ τῶν καιομένων λαμπάδων ἀναβαίνουνσι πρὸς τὸ στερέωμα. Ἡ εὐωδία τῶν θυμιαμάτων, τὰ ὁποῖα καίονται κατὰ τὴν δίοδον τοῦ Ἐπιταφίου ἀπὸ τὰς οἰκίας ὁλας, φθάνει ἀπὸ μακρὰν ὡς ἄρωμα αὐτῆς τῆς νυκτὸς ἀνέκφραστον :

« Δὸς μοι τοῦτον τὸν ξένον !... ».

- Πρέπει νὰ ἰδῇτε τὴν λιτανείαν τοῦ Ἐπιταφίου κατὰ τὴν αὐγὴν, ὅτε δὲν εἶναι οὔτε ἡμέρα οὔτε νύξ, ἢ μᾶλλον μὲ ὀλίγην ἡμέραν καὶ πολλὴν νύκτα, μὲ ὀλίγον φῶς καὶ μὲ πολλὰ ἄστρα, καμμιά φορὰ μὲ σελήνην λειψίφωτον, ὅτε τὸ θέαμα γίνεται ὑπερκατανυκτικόν, μὲ ὀλίγας ἀηδόνας καὶ πολλὰ πρωινὰ πουλιῶν χαιρετίσματα, μὲ ὀλίγον εὐωδιάζοντα ἄρωμα πρωινὸν ἀέρα καὶ μὲ πολὺ θυμίαμα καὶ κάτω τὸ κύμα μελανόφαιον, ἐφ' οὗ ν' ἀντανακλῶνται τῶν ἱερῶν λαμπάδων αἱ χρυσαῖ λαμψεῖς !

Ἰδοὺ ! Ἡ ἱερὰ λιτανεία προσεγγίζει ἤδη εἰς τὸν ναόν. Προηγούμεναι τὰ ἐξαπτέρυγα καὶ ὁ μέγας ξύλινος Ἅγιος Σταυρός. Εἶτα ὁ κληρὸς μὲ χρυσαῖ βυζαντινὰ ἄμφια, θαῦμα ὑφαντικῆς καὶ ποικιλικῆς ἐξαίσιον. Καὶ εἶτα τὸ ἱερὸν Κουβούκλιον. Τί εὐμορφον λεπτούργημα ! Ὡς νὰ ᾔτο ἐζωγραφισμένον. Τετράγωνον ὀρθογώνιον ἐπὶ τεσσάρων ποδῶν ἐρειδόμενον, ἐφ' οὗ ἐναποτίθεται ὁ Ἐπιτάφιος ραντισμένος διὰ φύλλων ρόδου, βιολέττας καὶ δενδρολιβάνου. Καὶ ἄνωθεν αὐτοῦ διὰ τεσσάρων κιονίσκων ἐπιβαστάζεται ὁ θολίσκος αὐτοῦ ὡς θόλος ναύσκου.

Βαστάζεται ὑπὸ τεσσάρων ναυτῶν μετὰ σεβασμοῦ καὶ κατανύξεως

καὶ περιστοιχίζεται παρ' ἄλλων ναυτῶν, ἐτοίμων ἐκεῖ πλησίον ν' ἀρ-
πάσωσιν εἴτα τὰς λαμπάδας του, φυλακτῆρια ἐν ταῖς τρικυμίαις. Κι ἐνῶ
βαδίζουν οἱ βασιτάζοντες, σείεται τὸ Κουβούκλιον καὶ τὰ λοιπὰ χρυσᾶ
καὶ ἄνθινα στολισματα. Ὅπισθεν ἀκολουθεῖ ἐν μακρᾷ γραμμῇ τὸ πλη-
θος λαμπαδηφόρον ἀποτελοῦν ἐν εὐλαβείᾳ καὶ κατανύξει ἓνα φωτεινὸν
ὥραϊον ρεῦμα μ' ἐλαφρῶς παίζοντα τὰ κύματά του.

Ποσάκις δακρύων ἐξ ἀγνώστου χαρᾶς ἔμεινα κρυφὰ εἰς τὴν γω-
νίαν ἐκεῖ κάτω ἀκίνητος, ὡς ὁ φιλάργυρος ὁ φοβούμενος μὴ κλέψωσι
τὸν θησαυρόν του, ἔμεινα νὰ βλέπω κρυφὰ κρυφὰ τὴν τρυφερὰν αὐτὴν
τοῦ Ἐπιταφίου πομπὴν κατερχομένην ἀπὸ τὸν ἀνήφορον, εἰσπνέων βα-
θείως ἐν ἄσπματι, ὡς ἐντὸς κήπου ἀνθῶν, ὡς νὰ ἤθελον νὰ ροφήσω
διὰ μιᾶς ὅλην ἐκείνην τὴν μαρμαρυγὴν, ὡς νὰ ἤθελον νὰ χορτάσω ὅλην
ἐκείνην τὴν ἀχόρταστον μαγεῖαν !

Ἦδη ὁ μπαρμπα-Κώστας ἔκλεισε τὰς πύλας τοῦ ναοῦ. Ἡ λιτα-
νεῖα ἔστη πρὸ αὐτοῦ ἐν τῇ μικρᾷ πλατείᾳ. Καὶ ὁ Ἐπιτάφιος ἔστη ὡσαύ-
τως, πλὴν κρατεῖται ὑψηλὰ πολὺ ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἐπιτηδείως, μὴ γί-
νη προπετῆς διαρπαγὴ τῶν λαμπάδων ἀκαίρως. Ὅπίσω δὲ εἰς δύο
γραμμάς ἔνθεν καὶ ἔνθεν μὲ τὰς λαμπάδας ἀναμμέναν ἴστανται ἐν σιγῇ
οἱ ἄνδρες χωριστὰ καὶ χωριστὰ αἱ γυναῖκες. Τὸ ἄσμα ἔπαυεν.

Ὁ γέρον Οἰκονόμος τότε ἀργὰ ἀργὰ πλὴν μετὰ δυνάμεως ἱκανῆς
—τοὺς εἶχε ζωηρεύσει ὅλους τόσα χρόνια ὁ ζωηρὸς τρόπος τοῦ μπαρμπα-
Κώστα— κελεύει :

— « Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι καὶ
εἰσελεύσεται ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης ! ».

Καὶ πάραυτα ἀκούεται ἔσωθεν φωνὴ τραχεῖα καὶ ἡχηρά, ὡς ὅταν
φωνάζουν διὰ τῆς κογχύλης οἱ ἀλιεῖς, αὐθάδης φωνή :

— « Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης ; ».

Τόσον δὲ ζωηρά, ὥστε ποτὲ δὲν τὸ ἐνεθυμοῦντο οἱ ἄνθρωποι. Τι-
νὲς μάλιστα ἐψιθύρισαν δειλά :

— Ἐχει ὄρεξιν ἐφέτος ὁ Ὀλλαντζός.

Τότε τινές, ἰδίως ἐκ τῶν ναυτῶν, ἐκπλαγέντες ἀπὸ τὴν προπετῇ
πρόκλησιν ἤρχισαν νὰ ἐτοιμάζουν τὰς χονδράς ἐξ ἐλαίας ράβδους των,
νομίσαντες ὅτι θ' ἀρχίσῃ ἀληθὴς πάλῃ πρὸς ἐκβίασιν τῆς εἰσόδου. Καὶ
ὁ ἱερεὺς τὴν τρίτην φορὰν ἐμπνευσθεὶς καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς ἐμπνεύσεως
τοῦ ἀγαθοῦ κανδηλανάπτου ἐκραύγαζεν ἐπιτακτικώτερον τὸ « Ἄρατε... », ὡς
νὰ ἤθελε νὰ κατανικήσῃ καὶ τὴν τελευταίαν ἀντίστασιν τοῦ ζωηροῦ

ἄδάρχου, καὶ συγχρόνως ὤθησε μετὰ δυνάμεως ἀσυνήθους τὰς πύλας διὰ χειρῶν καὶ ποδῶν ἐπιδοκιμάζοντος τοῦ πλήθους. Καὶ πάραυτα ἀνέσχεθησαν πέρα πέρα μετὰ πατάγου φοβεροῦ αἱ πύλαι καὶ κρότου μὴ ἀκουσθέντος ἄλλοτε. Κι ἔλαμψαν, ἰδοῦ, οἱ ἀνκμμένοι τοῦ ναοῦ πολυέ-
λαιοι. Ὁ δὲ ἱερεὺς ψάλλων τὸ «Ὁ Μονογενὴς Υἱός...» ἤτοιμάζετο νὰ εἰσέλθῃ, ὅτε ἐξαίφνης καὶ συγχρόνως κραυγαὶ ἠκούσθησαν, κραυγαὶ ὡς ἀπὸ δυστυχήματος ἀνελπίστου.

Ὁ μπαρμπα-Κώστας, ἀφιερωθεὶς ἐν τῇ προσφιλεῖ του ἀπομιμή-
σει, ἐλησμόνησε μετὰ τὴν τρίτην ἐρώτησιν νὰ παραμερίσῃ εἰς τὰ πλά-
για καὶ τὰ φύλλα τῆς βαρεῖας πύλης βιαίως ἀνοιγέντα τὸν ἐκτύπησαν
εἰς τὰς σιαγόνas, διότι ὑπεκρίνετο ἐγγὺς τῆς ὀπῆς τῆς κλειδός, καὶ τὸν
ἔρριψαν κάτω εἰς τὰς πλάκας βροντήσαντα ὡς κόρμὸν δρυὸς καταπε-
σοῦσης ὑπὸ καταιγίδος. Εὐτυχῶς τὸ πάθημα δὲν ἦτο σοβαρώτερον. Ὁ
μπαρμπα-Κώστας ἦτο γερὸ κόκκαλο, πέντε φοράς θαλασσοπνιγμένος.
Ἡ ἱερὰ τελετὴ ἐξηκολούθησεν ἐν τάξει καὶ ἔληξεν ὡσαύτως ἐν τάξει.
Καὶ αὕτῃ ἡ διαρπαγὴ τῶν λαμπάδων ἐγένετο ὑπὸ τῶν ναυτῶν ἐν «τα-
κτικῇ ἀταξίᾳ». Πλὴν τοὺς νησιώτας κατελύπησε τὸ ἀπρόοπτον πάθημα
τοῦ μπαρμπα-Κώστα, ὅστις ἀφοῦ ἔτυχεν ἐκεῖ τῶν πρώτων περιποιήσε-
ων καὶ κατόπιν ἐν τῷ οἰκίσκῳ του, ὑπομείνας ἀφορήτους τῷ ὄντι πό-
νους καὶ τυχῶν συντονωτάτης ἱατρικῆς περιθάλψεως ἐκ μέρους τῶν
ἐπιτρόπων, ὅμως, ἔκειτο τὴν ἡμέραν τῆς Ἀναστάσεως ἰονῶν ἀκόμη καὶ
ἄνευ ὀδόντων πλέον. Ἐν τῇ καταπτώσει ἔχασε καὶ τὰς δύο σειράς τῶν
ὀδόντων του. Καὶ ἐλυπεῖτο πλέον ὁ πτωχὸς καὶ ἐπόνει ὄχι τόσον διὰ
τὴν ἀπώλειαν τῶν ὀδόντων, ὅσον διότι δὲν θὰ ὑπεκρίνετο πλέον τὸν
Ἀδὴν, διότι ἡ ἔλλειψις τῶν ὀδόντων θὰ ἠλάττωνε κωμικῶς τὰς πρώ-
της δυνάμεως τραγικὰς ἐρωτήσεις του.

— Κι ἐδῶ ἐναυάγηθα !

Ἐλεγε νωδῶς μετὰ ταῦτα παραπονούμενος διὰ τὴν τύχην του
ὁ ἀγαθὸς μπαρμπα-Κώστας ὁ Ὁλλαντέζος, ἀπλοῦς κανδηλανάπτης
πλέον τοῦ ναοῦ, φέρων καταφανῆ τὰ διπλὰ σημεῖα τῶν διπλῶν ναυα-
γίων, τὸ ὀλλανδικόν του κασχέτο καὶ τὰς ἄνευ ὀδόντων σιαγόνas.
Ἀλλ' ἀντὶ τῆς καλύβης του πλέον ἐκατοικοῦσεν εἰς ἓνα πολὺ εὐμορφον
κελλίον, ὅπου τοῦ ἐκτίσαν οἱ ἐπίτροποι ἐντὸς τοῦ κηπαρίου τοῦ ναοῦ
καὶ ὅπου διῆλθε τὰ γηρατεῖα του ἀγαπώμενος ἀπὸ ὅλους.

« Διηγῆματα »

Ἀλ. Μωραϊτίδης

Η ΚΑΜΠΑΝΑ

Ὁ ἥλιος γέρνει στὸ βουνὸ
καὶ χάνεται καὶ σβήνει
κι ὀπίσω του τ' ὀλόχρυσο
τὸ πέρασμά του ἀφήνει...

Χτυπάει ἡ καμπάνα τοῦ χωριοῦ
ἀπ' τοῦ βουνοῦ τὰ πόδια,
ὁ ζευγολάτης στάθηκε
καὶ σαλαγάζει τὰ βόδια.

Γυρίζει, ἀκούει τὸν ἀχό,
τρεμουλιαστὰ ποὺ φτάνει,
στέκει..., κοιτάζω τὸ χωριὸ
καὶ τὸ σταυρό του κάνει.

« Ἀνοιχτὰ μυστικά »

Ἄλ. Φωτιάδης

ΤΟ ΕΙΚΟΝΙΣΜΑ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ

Τὸ χωρίον ὅλον εἰς τὴν προσέγγισιν τῶν ἐχθρῶν, μὴ ἔχον δυνάμεις διὰ νὰ ἀντισταθῇ, ἔκρινε φρόνιμον καὶ ἐπιβαλλόμενον ὑπὸ τῆς ἀνάγκης νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς οἰκίας καὶ νὰ σπεύσῃ πρὸς τὸ σπήλαιον, τὸ ὁποῖον πολλάκις ὑπῆρξεν ἡ σωτηρία του, ἀπὸ τινων δὲ ἡμερῶν ἡ μόνη μετὰ τὸν Θεὸν ἐλπίς καὶ καταφυγὴ του.

Ἐκεῖθεν οὐδεὶς φόβος. Ζωοτροφίας εἶχον μετακομίσει ἤδη ἱκανάς, πέντε δὲ μόνον ἄνδρες ἤρκουν, ὅπως ὑπερασπίσουν ἐν ἀνάγκῃ τὴν μικρὰν καὶ χαμηλὴν ὀπὴν, ἡ ὁποία, κρυμμένη ἐντὸς τῶν βράχων, ἐχρησίμευεν ὥς ἡ μόνη εἴσοδος.

Ἐκατοντάς ἀνθρώπων εὗρίσκετο ἤδη εἰς τὸν δρόμον. Προηγοῦντο αἱ μητέρες φέρουσαι τὰ βρέφη των, γραῖαι κρατοῦσαι μικρὰ δέματα ἐνδυμάτων τῆς πρώτης ἀνάγκης. Ἠκολοῦθουν δὲ οἱ ἄνδρες καὶ οἱ παῖδες ἐγείροντες ὀγκώδη φορτία ἐφαπλωμάτων ἢ ἄλλων πολυτίμων διὰ τὴν περίστασιν εἰδῶν. Ὁ φόβος, ὁμως, συνήγωνεν ὅλους εἰς ἓνα ὁμίλον πυκνόν. Ἄν ἐκ τῆς καμπῆς τῆς ὁδοῦ παρουσιάζοντο ἐχθροί, ἀλλοίμονον...

Τὸ σπήλαιον ἀπεῖχε τοῦ χωριοῦ ἐν τέταρτον περίπου· ἀλλ' ἐν τέταρτον ἐπίσης ἀπεῖχον τοῦ χωριοῦ οἱ ἐχθροί.

Πότε καὶ πότε, ἐνῶ τὰ σώματα ἐφέροντο ταχέως πρὸς τὰ ἐμπρός, αἱ κεφαλαὶ ἐστρέφοντο πρὸς στιγμὴν πρὸς τὰ ὀπίσω. Ἐπόθουν οἱ ὀφθαλμοὶ νὰ ἴδουν ἅπαξ ἔτι, νὰ ἀποχαιρετίσουν διὰ παντὸς ἴσως τοὺς ἐγκαταλειπομένους προσφιλεῖς οἴκους. Ποῖος ἐγνώριζεν, ἂν θὰ τοὺς ἐπανεβλεπον πλέον. Καὶ ἄλλοτε μόνον ἐρείπια πυρίκαυστα ἐπανεῦρον. Οἱ ὀφθαλμοὶ ἐδάκρυον εἰς τὴν θεάν ἐκείνην τὴν θλιβεράν καὶ τὰ χεῖλη ἡμιανοίγοντο, ἵνα προφέρουν ἀκαταλήπτους συλλαβάς.

Εἶχον διανύσει ἤδη τὸ ἥμισυ καὶ πλέον τῆς ὁδοῦ. Δὲν ἀπεῖχον ἢ ἑκατοντάδας τινὰς βημάτων ἀπὸ τὸ καταφύγιον. Ἦδη θὰ παρέκαμπτον τὸν λόφον, ὃ ὁποῖος θὰ ἀπέκρυπτεν ἀπ' αὐτοὺς τὴν θεάν τοῦ χωρίου. Καὶ ἐστρέφοντο διὰ νὰ περιβάλλουν αὐτὸ μὲ τὰ τρυφερώτατα ἀποχαιρετιστήρια βλέμματα.

— Ἄχ, τί ἔπαθα ! ἤκούσθη μία ἀνδρική φωνή.

ἽΟλοι ἐστράφησαν. Ὡμίλει ὁ Ἐμανώλης, ὕψηλόςσωμος καὶ λεπτοκαμωμένος νέος, ἐν ἀπὸ τὰ παλληκάρια τοῦ χωριοῦ.

Αὐτοστιγμὴ μία τῶν προπορευομένων γυναικῶν ὤρμησε πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν ἠρώτησεν ἀνήσυχος :

— Τί ἔπαθες, γυιέ μου ;

— Μάννα, ἀπεκρίθη μὲ φωνὴν τρέμουσαν, μάννα, ξέχασα τὸ ῥόμισμα τῆς Παναγιάς.

Ἡ γυνὴ ἐταράχθη, τὸ πρόσωπον αὐτῆς ὠχρίασε.

— Καὶ τώρα ; εἶπεν ὁ Μανώλης ἀτενίζων αὐτὴν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Τώρα θὰ γυρίσω νὰ τὸ φέρω !

Ἡ μήτηρ ὠχρίασε περισσότερον. Ὁ κίνδυνος ἦτο μέγας.

Κατ' αὐτὴν τὴν στιγμὴν οἱ ἐχθροὶ θὰ ἦσαν τόσον πλησίον τοῦ χωρίου, ὥστε αἱ σφαῖραι των δὲν θὰ ἐλυποῦντο τὸν υἱὸν τῆς.

— Γυιέ μου, μή, γυιέ μου, κατῶρθωσε ν' ἀρθρώσῃ ἱκετεύουσα αὐτὸν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν.

— Θὰ γυρίσω, μάννα.

— Μή, γυιέ μου, μή ! ἐπανελάβε κλονιζομένη ἐπὶ τῶν ποδῶν τῆς ἡ δυστυχῆς γυνή.

— Μανώλη, εἶπε παρεμβαίνων ἓνας γέρων, ὅ,τι ἔγινε ἔγινε. Πᾶμε, θὰ σκοτώσῃς τὴ μάννα σου, ἂν γυρίσῃς.

Ὁ Μανώλης ἀπεσπάσθη ἥρεμα ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πρεσβύτου καὶ μὲ ἐπιβάλλουσιν καὶ συγκινητικὴν φωνὴν εἶπεν :

— Ἡ μάννα μου εἶναι μάννα μου, μὰ ἡ Παναγία εἶναι Παναγία.

Καὶ ὥς ἠλεκτρισθεὶς ἀπὸ τοὺς ἰδικούς του λόγους ὥρμησε τρέχων πρὸς τὸ χωρίον, χωρὶς νὰ τολμήσῃ νὰ στρέψῃ ἓν ἀκόμη βλέμμα πρὸς τὴν μητέρα του. Ἐφοβεῖτο, μήπως, ὅ,τι δὲν ἔσχυσε τοῦ πρεσβύτου ἡ ἀπειλή, θὰ τὸ κατάρθωνον οἱ δακρυσμένοι ὀφθαλμοὶ της.

Ἡ μήτηρ ἀμίλητος παρηκολούθει διὰ τῶν ὀμμάτων της τὸν Μανώλην. Οὐδὲ λέξιν προέφερε πλέον. Ὅλαι αἱ αἰσθήσεις συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν ὄρασιν. Ὁ ὄμιλος τῶν φυγάδων κατ' ἀνάγκην ἐστάθη. Ἡ μήτηρ θ' ἀνέμενε τὸν υἱὸν της. Οἱ λοιποὶ θ' ἀνέμενον τὴν μητέρα καὶ τὸν υἱόν, ἀλλὰ καὶ μόνος ἂν ἦτο ὁ Μανώλης, θὰ τὸν ἀνέμενον, καί-τοι δὲν ἦτο ὅλως ἀκίνδυνος ἡ στάσις.

Ἦδη ταχὺς ὥς χελιδὼν ὁ Μανώλης, διασκελίζων φράκτας, ὑπερπηδῶν λίθους, ἵνα συντάμῃ τὴν ἀπόστασιν, ἐπλησίαζεν εἰς τὸ τέρμα τοῦ δρόμου του, τοὺς πρώτους τοῦ χωρίου οἰκίσκους.

Ὅλιγον ἔτι καὶ θὰ τὸν ἔχανον ἀπὸ τὰ βλέμματά των κρυπτόμενον ὀπισθεν αὐτῶν.

Ἡ στιγμή ἦτο κρίσιμος δι' ὅλους. Φοβερά διὰ τὴν μητέρα. Εἰ-κοσι, δέκα, πέντε πηδήματα ἀκόμη καὶ δὲν θὰ τὸν βλέπῃ πλέον... Θὰ τὸν χάσῃ διὰ παντός...

Τὰ δάκρυα ἐγέμισαν καὶ πάλιν τοὺς ὀφθαλμούς της. Δὲν τὸν ἔβλεπε πλέον.

— Μανώλη μου ! ἔκραζεν ὀλοφυρομένη.

Οἱ ἐχθροὶ εἶχον εἰσέλθει ἤδη εἰς τὸ χωρίον καὶ ἐξήταζον τὰς πρώ-τας αὐτοῦ οἰκίας μὲ ὕβρεις καὶ βλασφημίας. Ἦλπιζον ὅτι θὰ εὕρισκον εἰς αὐτὸ καλὴν λείαν, ἀλλ' ἤδη ἔβλεπον ὅτι οὐδὲν σχεδὸν τοὺς εἶχον ἀφήσει οἱ Χριστιανοί.

Ὁ Μανώλης δὲν τοὺς ἔβλεπεν ἀκόμη. Ἦκουσε τὰς φωνάς των, ἀλλὰ δὲν ἐδειλίασε.

Εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἰκίσκον, κατεβίβασεν ἀπὸ ἓνα καπνισμένον κοί-λωμα τοῦ τοίχου τὸ εἰκόνισμα καὶ τὸ κατεφίλησεν εὐλαβῶς.

« Ἡ μάννα μου εἶναι μάννα, μὰ ἡ Παναγία εἶναι Παναγία ». Αὐτὰ δὲν εἶχεν εἰπῇ ; Καὶ θὰ ἄφηγε λοιπὸν τὴν Παναγίαν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀπίστων ; Αὐτὴ ἡ ἰδίᾳ ἡ μάννα του δὲν τοῦ εἶπε πρὸ τῆς ἀναχωρή-σεώς των : « Μανώλη, τὰ μάτια σου τέσσερα, μὴν ξεχάσῃς τὸ εἰκόνι-σμα ! »;

Μετὰ τὴν ἀστραπιαίαν ταύτην σκέψιν ὁ Μανώλης ἡσπάσθη καὶ

πάλιν τὸ εἰκόνισμα. Ἦδη παρεκάλει τὴν Παναγίαν νὰ τὸν σώσῃ. Οἱ λόγοι τοῦ πρεσβύτου : « Θὰ σκοτώσῃς τὴ μάνα σου », ἐπανῆλθον εἰς τὴν μνήμην του. Ἀλλὰ δὲν θὰ ἔβαζε τὸ χέρι της ἡ Παναγία ;

Στιγμαὶ μόλις παρῆλθον, ἀφ' ὅτου ἡ μήτηρ τοῦ Μανώλη ἐκραγεῖσα εἰς ὀλοφυρμὸν ἐκραξε τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ της. Στιγμαὶ μόλις, ἀλλὰ χρόνος ἀτελεύτητος διὰ τὴν μὴ βλέπουσαν πλέον αὐτὸν μητέρα. Ἦκουε μόνῃ αὐτὴ τοὺς πυροβολισμοὺς χωρὶς νὰ τοὺς ἀκούουν οἱ ἄλλοι. Ἐβλεπε μαχαίρας ν' ἀστράπτουν, πληγὰς νὰ καταφέρωνται, αἷματα... χωρὶς νὰ βλέπουν οἱ ἄλλοι... Αἰφνης χαρμόσυνοι κραυγαὶ ἀντήχησαν πανταχόθεν. Ὁ Μανώλης ἐφάνη δρομαίως παρακάμπτων τὸν τελευταῖον τοῦ χωρίου οἰκίσκον. Ἡ μήτηρ ἐσφόγγισε τοὺς ὀφθαλμούς, διὰ νὰ βλέπῃ εὐκρινέστερον.

— Γεῖά σου, Μανώλη ! ἐφώναζαν ὅλοι.

— Ἡ Παναγία μαζί του, ἠυχήθη μεγαλοφώνως ἡ μήτηρ.

Καὶ ὁ Μανώλης ἔτρεχεν, ἤρχετο.

Ἀλλ' ἰδοὺ κάτι φοβερόν, φρίκη δι' ὅλους, κεραυνὸς διὰ τὴν μητέρα : δρομαῖοι παρουσιάζονται καταδιώκοντες αὐτὸν πέντε, δέκα, ἑκατὸν ἐχθροί.

Τὰ ὅπλα τῶν ὅλα στρέφονται κατ' αὐτοῦ. Οἱ στίλβοντες σωλήνες τῶν γίνονται μάχαιραι εἰς τὴν καρδίαν τῆς μητρός.

— Ἐχάθηκε ! κράζει ἡ δυστυχής.

— Παναγία μου !...

Τὰ ὅπλα ἐκπυρσοκροτοῦν. Αἱ σφαῖραι τὸν περικυκλώνουν. Ὁ Μανώλης ὑπερπηδᾷ τὸν φράκτην, τὰ ξηρόκλαδα κινοῦνται, τὰ λιθάρια ἀναπηδοῦν. Ἀλλ' ὁ Μανώλης δὲν πίπτει, τρέχει, ἔρχεται. Οἱ ἐχθροὶ πληθύνονται ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν, νέοι σωλήνες ὅπλων ἀναφαίνονται, νέαι σφαῖραι ἐξακοντίζονται, βοή, ἀλαλαγμοὶ ἀντηχοῦν. Ἀλλ' ὁ Μανώλης δὲν πίπτει, τρέχει, ἔρχεται. Ἦλθε.

Τὸ εἰκόνισμα ἐσώθη ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν καὶ ἔσωσε τὸν Μανώλην ἀπὸ τὰς σφαῖράς των. Ἦτο ἀπλοῦν συνηθισμένον εἰκόνισμα. Ἐκτοτε, ὅμως, ἔγινε θαυματουργόν, διότι ἡ Παναγία ἀπέναντι τοιαύτης αὐταπαρνήσεως δὲν ἀπηξίωσε νὰ περιβάλλῃ αὐτὸ διὰ τῆς Ἀγίας Τῆς χάριτος.

« Οἱ Κρῆτες μου »

Ἰω. Δαμβέργης

ΣΤΗΝ ΠΑΝΑΓΙΑ

Στὴν ἑρημὴ σου ἔρχομαι καὶ πάλιν ἐκκλησία,
ἀγαπημένη Παναγιά, χλωμή μου Παναγία !

Ἦρθα τὸν πόνο νὰ σοῦ πῶ, ποῦ ἔχω στὴν καρδιά μου.
Δὲν ἔχω ἄλλον ἀπὸ σέ, τὸ ξεύρεις, Δέσποινά μου.

Μάννα τοῦ κόσμου ! πρόφθασε· ἡ Χάρις Σου ἄς μὲ ράνη,
μ' ἀρρώστησε ἡ Μαρία μου, φοβοῦμαι μὴν πεθάνη.
Βασίλισσα τῶν οὐρανῶν, λευκὴ τοῦ κόσμου σκέπη,
μονάχα τώρα ἡ χρυσῇ εἰκόνα Σου μὲ βλέπει.

Ὅχι, δὲν ἦλθε σήμερα, σὰν ἄλλοτε μ' ἐμένα
ν' ἀνάψῃ τὰ κανδήλια Σου, καὶ κρέμονται, σβησμένα.

Ποιὸς θὰ σοῦ φέρῃ, Δέσποινα, στὴν ἑρημιὰ λιβάνι,
ἂν ἴσως ἡ Μαρία μου, ἂν ἴσως ἀποθάνῃ ;

Ὅχι, δὲν πῆγα σὲ γιατροὺς, γλυκειά μου Παναγία,
ἦλθα σὲ Σένα νὰ τὸ πῶ νὰ γιάνῃς τὴ Μαρία.

Ἀχ ! σ' ἐξορκίζω στὴ ματιὰ τοῦ τέκνου Σου τὴν πρώτη,
στὸ πρῶτο του χαμόγελο, στὴ σκεπτική του νιότη.
Σ' ὀρκίζω στὸ βαρὺ σταυρό, στ' ἀκάνθινο στεφάνι,
νὰ γιάνῃς τὴ Μαρία μου, γιατί θὰ μοῦ πεθάνῃ.

Ἀχ ! κάμε μοῦ τὴνε καλὰ, καλὴ μου Παναγία,
λαμπάδα στὴν εἰκόνα Σου ν' ἀνάψω τὴν ἁγία.
Μεγάλῃ σὰν τὸ σῶμα της, λευκὴ σὰν τὴν ψυχὴ της,
ἐμπρός Σου ν' ἀκτινοβολῇ καθὼς οἱ ὀφθαλμοὶ της.

Ἀχ ! κάμε μοῦ τὴνε καλὰ, ἡ Χάρις Σου ἄς τὴ γιάνῃ,
δὲν θέλω ἡ Μαρία μου, δὲν θέλω νὰ πεθάνῃ !

Ναί ! ἂν Σοῦ ἔφερα ποτὲ λουλούδια μυρωμένα,
ἂν ἔχω τὴν εἰκόνα Σου κι ἐγὼ λιβανισμένα,
ἂν τοῦ παιδιοῦ Σου ἔκλαψα τὰ πάθη, Παναγία,
— κι ἔχετε ἓνα ὄνομα μαζί μὲ τὴ Μαρία —
δὸς μου, ἄχ ! δὸς μου τῆς ζωῆς τὸ δροσερὸ βοτάνι
νὰ δώσω τῆς Μαρίας μου μὴ τύχη καὶ πεθάνῃ !

Ἄχ. Παράσχος

ΝΥΧΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΗ

Τὴν ἅγια νύχτα τὴ Χριστουγεννιάτικη
 λυγοῦν τὰ πόδια
 καὶ προσκυνοῦν γονατιστὰ τὴ φάτνη τους
 τὰ ἄδολα βόδια

Κι ὁ ζευγολάτης ξάγρυπνος θωρώντας τα
 σταυροκοπιέται,
 καὶ λέει μὲ πίστι ἀπ' τῆς ψυχῆς τ' ἀπόβαθα
 Χριστὸς γεννιέται.

Τὴν ἅγια νύχτα τὴ Χριστουγεννιάτικη
 κάποιοι ποιμένες
 ξυπνοῦν ἀπὸ φωνὲς ὕμνων μεσοῦρανες
 στὴ γῇ σταλμένες.

Κι ἀκούοντας τὰ « ὥσαννά » ἀπ' ἀγγέλων στόματα
 στὸ σκόρπιο ἄερα,
 τὰ διαλαλοῦν σὲ χειμαδιὰ λιοφώτιστα
 μὲ τὴ φλογέρα.

Τὴν ἅγια νύχτα τὴ Χριστουγεννιάτικη
 — ποιὸς δὲν τὸ ξέρει; —
 τῶν Μάγων κάθε χρόνο τὰ μεσάνυχτα
 λάμπει τὸ ἀστέρι.

Κι ὅποιος τὸ βρῇ μέσ' στ' ἄλλα ἀστέρια ἀνάμεσα
 καὶ δὲν τὸ χάσῃ
 σὲ μιὰ ἄλλη Βηθλεὲμ ἀκολουθώντας το
 μπορεῖ νὰ φτάσῃ.

« Φευγάτα Χελιδόνια »

Γ. Δροσίνης

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Εημέρωσαν Χριστούγεννα! Οἱ ἐκκλησιᾶς σημαίνουν,
κουνιοῦνται τὰ καμπαναριά, καὶ οἱ φωνές, πού βγαίνουν
ἀπ' τὸ βαθὺ καὶ διάπλατο κάθε καμπάνας στόμα,
μοιάζουν χερουβικούς ψαλμούς, σὰν ἀπ' τὸ οὐράνιο δῶμα.

Χιλιάδες τὰ Χριστούγεννα τὰ τραγουδοῦν ἄγγελοι,
καὶ κάθε ἀχτίδα ἀπὸ ψηλά, πού κάθε ἀστέρι στέλλει,
μοιάζει ἀγγελικὴ ματιά. Θρησκεία! γλυκεῖα μάννα,
τί ὁμορφὴ δίνεις ἐσὺ λαλιὰ καὶ στὴν καμπάνα,

καὶ πόσο ἐκείνη ἡ λαλιὰ σαλεύει τὴν καρδιά μας!
Πόσες ἐκεῖνος ὁ Σταυρὸς ἀπ' τὰ καμπαναριά μας
στὴν ἀντηλιάδα χύνοντας τόσες χρυσές ἀχτίδες
χύνει βαθιά μας, στὴν ψυχὴ, γλυκεῖες χρυσές ἐλπίδες!

Κι οἶδὺ ἐκεῖνες χαραυγές, πού ἄγγελοι κατεβαίνουν
μέσ' ἀπ' τὸν οὐρανὸ ψηλά κι ἔρχονται καὶ σημαίνουν
Χριστούγεννα κι Ἀνάστασι ὦ! τί μυστήριό χύνουν!
τί χαραυγοῦλες εἶν' αὐτές, πόση ζωὴ μᾶς δίνουν!

Εημέρωσαν Χριστούγεννα! Θύρες ὀλοῦθε ἀνοίγουν
κι ὀλοῦθε τώρα οἱ Χριστιανοὶ στὶς ἐκκλησιᾶς μας σμίγουν!

«Ὁ καλόγηρος τῆς Κλεισούρας τοῦ Μεσολογγίου»

Κ. Κρυστάλλης

Ο ΑΙΝΕΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΠΑΤΗΡ ΤΟΥ

Ὁ Αἰνεῖας ἦτο εἷς τῶν σημαντικωτέρων ἡρώων οἱ ὅποιοι μετὰ τοῦ Ἑκτορος γενναίως ὑπερήσπισαν τὴν Τρωάδα κατὰ τὴν δεκαετῇ πολιορκίαν τῶν Ἑλλήνων. Διηγοῦνται δὲ ὅτι, ἀφοῦ ἐκυρίευσαν ἐπὶ τέλους τὴν Τρωάδα οἱ Ἕλληνες, εὐσπλαγχνισθέντες τὴν δυστυχίαν τῶν νικηθέντων ἐκήρυξαν ὅτι ἕκαστος αὐτῶν ἠδύνατο νὰ λάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ ἐν τῶν πολυτιμωτέρων του καὶ ν' ἀναχωρήσῃ.

Ὁ Αἰνεῖας παραβλέψας πᾶν ἄλλο ἔλαβεν ἀνὰ χεῖρας τὸ ἄγαλμα

τῆς ἐφεστίου θεότητός του, διὰ νὰ ἔχῃ αὐτὴν βοηθόν, καὶ ἡτοιμάζετο νὰ ἐξέλθῃ.

Ἄλλ' οἱ Ἕλληνες εὐχαριστηθέντες διὰ τὴν εὐσέβειαν τοῦ ἀνδρὸς ἐσυγχώρησαν τότε εἰς αὐτὸν νὰ λάβῃ καὶ δεῦτερον τῶν πολυτιμοτέρων ἀντικειμένων του. Ὁ δὲ Αἰνείας ἀγαπῶν μετὰ τὸν Θεὸν τὸν πατέρα του Ἀγχίσην, ὄντα ὑπέργηρων, ἀσθενῆ καὶ τυφλόν, ἔλαβεν ἀμέσως καὶ αὐτὸν ἐπὶ τῶν ὤμων του καὶ ἐκίνησε παραβλέψας πάντα ἄλλον θησαυρόν. Τόσον δὲ ἡὐχαριστήθησαν οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τὴν ἀρετὴν ταύτην τοῦ Αἰνείου, ὥστε τῷ ἀπέδωκαν ἀμέσως ὅλην τὴν πολυτιμὸν του περιουσίαν, ἀποδείξαντες οὕτως ὅτι τοὺς εὐσεβεῖς καὶ φιλοστόργους υἱούς καὶ αὐτοὶ οἱ ἐχθροὶ των τιμοῦν καὶ σέβονται.

Μεταξὺ τῶν ἀρχαίων προγόνων μας οἱ Σπαρτιάται διεκρίνοντο διὰ τὸ πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ ἐν γένει διὰ τὸ πρὸς τοὺς γέροντας σέβας των καὶ διὰ τοῦτο οἱ Σπαρτιάται ἦσαν καὶ περισσότερον παντὸς ἄλλου λαοῦ ἀφωσιωμένοι εἰς τὴν πατρίδα των.

Ἡ πρὸς τοὺς γονεῖς ἀγάπη εἶναι ἡ πρώτη ἀγάπη, τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται ἐπὶ τῆς γῆς, εἶναι δὲ καὶ τὸ πρῶτον δεῖγμα τῆς ἀγαθῆς, τῆς εὐαισθήτου καὶ ἐναρέτου καρδίας. Ὁ ἀγαπῶν τοὺς γονεῖς του δύναται ν' ἀγαπήσῃ καὶ τοὺς ἀδελφούς καὶ τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους καὶ τοὺς συμπολίτας του καὶ τὴν κοινὴν μητέρα, τὴν πατρίδα. Ἄλλ' ὁ μὴ αἰσθανόμενος εὐγνωμοσύνην, σέβας καὶ ἀγάπην πρὸς τοὺς γεννήσαντας καὶ ἀναθρέψαντας αὐτὸν γονεῖς πῶς εἶναι ποτὲ δυνατόν ν' ἀγαπήσῃ ἄλλους, νὰ εὐγνωμονήσῃ πρὸς τοὺς εὐεργέτας, νὰ σεβασθῇ ἀνωτέρους καὶ ν' ἀφοσιωθῇ εἰς τὴν πατρίδα ;

« Γεροστάθης »

Α. Μελάς

ΕΙΣ ΤΟΝ ΓΟΛΓΟΘΑΝ

Ἦσουν βουνὸ καὶ ταπεινὸ καὶ στεῖρο
καὶ εἰς τὰ ἔρημα πλευρά σου γῦρο
μόλις ἐφύτρωναν φτωχὰ χορτάρια.

Ἡ φρίκη στήν κορφή σου τριγυρνοῦσε
καὶ πόδι καθαρὸ δὲν ἐπατοῦσε
τὰ αἵματοκυλισμένα σου λιθάρια.

Ἦσαν σπαρμένο με ληστῶν κρανία,
βογγοῦσε θάνατος καὶ ἁμαρτία
μέσ' στὸν ἀφωρισμένο σου ἀγέρα.

Μὰ φορτωμένος τὸ Σταυρὸ στὸν ὦμο
ὥσάν ληστής, τὸν φοβερό σου δρόμο
ἀνέβηκεν ὁ Λυτρωτὴς μιὰ μέρα.

Καὶ τ' οὐρανοῦ ἐγέλασε τὸ δῶμα
ἐπάνω εἰς τὸ ἄχαρό σου χῶμα,
κι ἀπὸ τὴν ὥραν ἁγιασες ἐκείνη,

γιατὶ με τοῦ Χριστοῦ μας τὸ μαρτύριο
τὸ πιὸ βαθὺ καὶ ὑψηλὸ μυστήριο
στά ὕψη σου, ὦ Γολγοθᾶ, ἐγίνη.

« Ποιήματα παλαιὰ καὶ νέα »

Ἄρ. Προβελέγγιος

ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΑΣΧΑΛΙΑ

Τὴν Μεγάλην Πέμπτην πρωί, ἀφοῦ ἐγύρισαν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν,
ὅπου εἶχον μεταλάβει ὅλοι, ἡ καλὴ καὶ προκομμένη μήτηρ ἀνασκουμπώ-
νεται καὶ ἀρχίζει νὰ βάφῃ ἐν τῇ χύτρᾳ τὰ αὐγά.

Ἐπειτα ἤρχισαν νὰ ἔρχωνται εἰς τὴν θύραν ἀνὰ ζεύγη τὰ παιδιά
τῆς πολίχνης με τὸν ὑψηλὸν καλάμινον σταυρόν, στεφανωμένον με
ρόδα, δενδρολίβανον καὶ ποικιλόχροα ἀγριολούλουδα.

Ἐφαλλον δὲ τὸ ἄσμα :

Βλέπεις ἐκεῖνο τὸ βουνὸ ποὺ φαίνεται ἀπὸ πέρα,
ἐκεῖ σταυρῶσαν τὸ Χριστό, τῶν πάντων Βασιλέα.

.....

Σῦρε, μητέρα μ', στὸ καλὸ καὶ στὴν καλὴ τὴν ὥρα,
κι ἐμένα νὰ με καρτερῇς τὸ Σάββατο τὸ βράδυ,
ὅταν σημαίνουν οἱ ἐκκλησιᾶς καὶ ψάλλουν οἱ παπᾶδες,
τότε καὶ σύ, μαννούλα μου, νὰ 'χῃς χαρὲς μεγάλες.

Καὶ τί χαρὲς μεγάλες, τῷ ὄντι, τί χαρὲς δι' ὅλα τὰ παιδιὰ. Καὶ ἡ καλὴ ἡ μήτηρ ἔδιδε προθυμότατα ἀνὰ δύο κόκκινα αὐγὰ εἰς ὅλα τὰ παιδιὰ !

Μετὰ ταῦτα ἡ μήτηρ ἤρχιζε νὰ ζυμώνῃ καὶ νὰ πλάθῃ ἀρκετὲς κουλοῦρες μετ' αὐγῶν διὰ τὸν σύζυγον, διὰ τὴν πενθεράν της, διὰ τὸν ἑαυτὸν της ὡς καὶ μικρὲς « κοκκῶνες » διὰ τὰ μικρὰ τέκνα της τὴν Μόρφω καὶ τὸν Εὐαγγελινὸν καὶ διὰ τὰ πτωχὰ παιδιὰ τῆς γειτονιάς.

Καὶ ἐπειδὴ ὁ μικρὸς Εὐαγγελινὸς μετὰ τὸ μοίρασμα ἔκλαιε λέγων ὅτι δὲν εἶναι ἀρκετὰ μεγάλη ἡ « κοκκῶνα » του, ἡ μήτηρ τοῦ ἔδιδεν ἄλλην, ἀλλ' αὐτὸς δὲν ἡμέρωνε. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι τὰς ἤθελε διὰ τὸν ἑαυτὸν του. Καὶ τότε ἡ μήτηρ τὸν ἐπαρηγόρει λέγουσα :

— Τὸ Σάββατο τὸ βράδυ θὰ 'ρθῇ ἡ κουρούνα « κρὰ κρὰ ! », νὰ φέρῃ τὸ τυρὶ καὶ τὸ κρέας « τσί τσί ! », καὶ τότε νὰ ἰδῇς χαρὲς, σὰν ἀκούσης « κρὰ κρὰ ! » τὴν κουρούνα νὰ χτυπᾷ τὸ παραθύρι : « Πάρε, Βαγγελινέ, πάρε καὶ τὸ τσί τσί νὰ φᾶτε ».

Καὶ ὁ μικρὸς ἐφέλλιζε καὶ αὐτός. « Θὰ θῇ κουρούνα νὰ φέρῃ τὰ τσί τσί » καὶ ἐνώνων τὰς χεῖρας, δακτύλους μεταξὺ δακτύλων κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῆς μητρός, ἐμιμεῖτο τὴν κίνησιν τῶν πτερῶν τῆς κουρούνας. Τὸ δὲ παιδίον τῆς γειτονίσσας ἐξαστές, ἀνιπτον, ρακένδυτον, καθισμέ-
νον εἰς μίαν γωνίαν μὲ τὴν « κοκκῶνα » εἰς τὰ χέρια του, διεμαρτύρετο καὶ ἔλεγε :

— Naί, θὰ 'ρθῇ ἡ κουρούνα, ἄμ' δὲ θὰ 'ρθῇ !

Καὶ τὴν Μεγάλην Παρασκευὴν, περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ἡ μήτηρ ὠδήγησε τὰ δύο παιδιὰ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἐκεῖ ἔκαμαν τρεῖς γονυκλισίας πρὸ τοῦ Κουβουκλίου καὶ ἡσπάσθησαν εὐλαβῶς τὸν Ἐπιτάφιον. Κατόπιν ἡσπάσθησαν τὸ ἀργυρόχρυσον Εὐαγγέλιον μὲ τ' ἀγγελούδια καὶ τὸν Σταυρὸν (τί χαρά, τί δόξα !) καὶ ἐπέρασαν τρεῖς φορὰς ὑπὸ τὸν ὕψηλόν καὶ μεγαλοπρεπῆ Ἐπιτάφιον.

Μικρὸν δὲ μετὰ τὰ μεσάνυχτα τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς ἡ μήτηρ ἐξύπνησε τὸν Εὐαγγελινὸν καὶ τὴν Μόρφω, καὶ ἐνῶ ἐσήμαιναν διὰ μακρῶν οἱ κώδωνες, ἐπῆγαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου ἐψάλη τὸ « ὦ γλυκύ μου ἄρ... » καὶ ἄλλα παθητικὰ ἄσματα.

Ἐπειτα οἱ πιστοὶ ὅλοι μὲ ἀναμμένας λαμπάδας ἐξῆλθον εἰς τὸ ὑπαιθρον κάτω ἀπὸ τὸ φέγγος τῆς σελήνης, ἥτις ἔφθινεν, ἐνῶ ἡ αὐγὴ ἤρχιζε πλέον νὰ λάμπῃ ροδίνῃ καὶ ξανθῇ.

Προπέμπουν καὶ ἀκολουθοῦν ὅλοι τὸν Ἐπιτάφιον μὲ σειρὰς ἀναμ-

μένων κηρίων. Ἡ αὔρα ἐκίνει ἡρέμα τὰς φλόγας τῶν λαμπάδων, χωρὶς νὰ τὰς σβήνῃ, καὶ ἡ ἀνοιξὶς ἐστελνε τὰ ἐκλεκτότερα ἀρώματά της εἰς τὸν Παθόντα καὶ Ταφέντα, ὡσὰν νὰ ψάλλῃ καὶ αὐτὴ :

— « ὦ γλυκύ μου ἔαρ, γλυκύτατόν μου τέκνον! ».

Τὰ δὲ παιδία προπορευόμενα τῆς πομπῆς ἔπραζον μεγαλοφώνως :
— « Κύριε ἐλέησον, Κύριε ἐλέησον, Κύριε ἐλέησον » ! Καὶ ὁ Εὐαγγελινὸς ἐφέλλιζε μετὰ τῶν ἄλλων : « Κύριε ἔησον ! Κύριε ἔησον ! ».

Καὶ ὕστερον, ὅταν ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος τοῦ Μεγάλου Σχββάτου, ὁ Εὐαγγελινὸς ἐξύπνησεν ἀπὸ τὰ βελάσματα τοῦ ἀρνίου, τὸ ὁποῖον ἡτοιμάζετο νὰ σφάξῃ διὰ τὴν οἰκογένειαν τοῦ καπετὰν Κομνιανοῦ ὁ γείτονας Νικόλαος, ὁ σύζυγος τῆς Μηλιᾶς.

Ὁ Εὐαγγελινὸς καὶ ἡ Μόρφω ἐξῆλθον εἰς τὸ προαύλιον. Τί ὠραῖον ! τί ἥρεμον ! τί λευκόμαλλον πού ἦτο τὸ ἀρνί. Καὶ πῶς ἐβέλαζε « μπε μπε » τὸ καημένο.

Τὴν ἐσπέραν ἔφερεν ὁ πατὴρ τὰς πασχαλινὰς λαμπάδας, ὠρκίας, λεπτὰς, περιτέχνους. Τί χαρά, τί θρίαμβος ! Φαντασθῆτε ὠραίας μικρὰς λαμπάδας μὲ ἄνθη τεχνητά, μὲ χρυσόχαρτα.

Ὁ Εὐαγγελινὸς ἤθελε νὰ πάρῃ τὴν τῆς ἀδελφῆς του, λέγων ὅτι ἐκεῖνῃ εἶναι μεγαλυτέρα. Ἡ μήτηρ του τὴν ἔδωκεν, ἀλλ' ὁ μικρὸς τὴν ἔσπασεν, ἐκεῖ πού ἔπαιζε μὲ αὐτήν, ἔσπασε καὶ τὴν ἰδικήν του καὶ ὕστερον ἔβαλε τὰ κλάματα. Ὁ πατὴρ τοῦ ἠγόρασεν ἄλλην, ἀφοῦ τὸν ὑπεχρέωσε νὰ ὑποσχεθῇ ὅτι δὲν θὰ τὴν πιάσῃ εἰς τὴν χεῖρα ἕως τὰ μεσάνυχτα, ὅταν θὰ ὑπάγουν εἰς τὴν Ἀνάστασιν.

Ὁ μικρὸς ἀπεκοιμήθη κλαίων καὶ χαίρων.

Μετὰ τὰ μεσάνυχτα ἐγένινεν ἡ Ἀνάστασις. Ἡστράψεν ὁ ναὸς ὅλος, ἡστράψε καὶ ἡ πλατεῖα ἀπὸ τὸ φῶς τῶν κηρίων. Τὰ παιδία ἤρχισαν νὰ καίουν μετὰ κρότου σπέρτα καὶ μικρὰ πυροκρόταλα ἔξω εἰς τὸν πρόναον.

Ἄλλα μικρὰ παιδιὰ, ἀγοράκια καὶ παιδίσκαι τετραετεῖς, μὲ τὰς κομπὰς ποικίλας λαμπάδας ἐτάχθησαν ἀνὰ τὸν χορόν, περὶ τὰ δύο ἀναλόγια καὶ παρὰ τὸ εἰκονοστάσιον καὶ ἤρχισαν νὰ θορυβῶσι, νὰ παίζωσι καὶ νὰ τσουγκρίζωσι τ' αὐγά των.

Μία παιδίσκη καὶ ἐν ἀγόρι πέντε ἐτῶν ἤρχισαν νὰ φιλονικῶσι περὶ τοῦ τίνος ἡ λαμπάδα ἦτο εὐμορφότερα.

— Ὅχι, ἡ δική μου ἡ λαμπάδα εἶναι καλύτερη.

— Ὅχι, ἡ δική μου.

— Ἐμένα ὁ πατέρας μ' τὴν ἐδιάλεξε καὶ εἶναι πιὸ καλὴ.

- 'Εμένα ἢ μάνα μ' τὴν ἐστόλισε μοναχὴ τῆς.
- Καὶ ξέρεи νὰ κάνῃ λαμπάδες ἢ μάνα σ' ;
- 'Οχι, δὲν ξέρεи ; Σὰν τῇ δικῇ σ'.
- Τέτοια παλιολαμπάδα !

Καὶ ἐξηκολούθησεν ἡ φιλονικία των, ἕως οὗτου ἔσπασαν τὰς λαμπάδας των καὶ κατέληξαν εἰς κλάματα.

Τὸ ἀπόγευμα πάλιν, ἀφοῦ ἐψάλλῃ ἡ δευτέρα Ἀνάστασις καὶ ἔγινεν ἡ Ἀγάπη, ἐξῆλθον ὅλοι εἰς τὴν πλατεῖαν.

Ὑστερον ἡ μήτηρ ἔστρωσε τὴν τράπεζαν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ παρέθεσε τὰ αὐτὰ τὰ κόκκινα, τὸ τυρὶ ποῦ εἶχε φέρεи ἡ κουρούνα, καὶ τὸ ἀρνὶ ψημένον. Τὰ παιδιὰ ἐστάθησαν εἰς τὴν τράπεζαν καὶ ἤρχισαν νὰ τσουγκρίζουν τ' αὐτὰ των.

Τί χαρά, τί ἀγαλλίασις !

« Παιδικὴ Πασχαλιὰ »

Ἄλ. Παπαδιαμάντης

ΕΞΟΧΙΚΗ ΛΑΜΠΡΗ

Καλὰ τὸ ἔλεγεν ὁ μπαρμπα-Μηλῖός, ὅτι τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἐκινδύνευον νὰ μείνουν οἱ ἄνθρωποι οἱ Χριστιανοί, οἱ ξωμερῖτες, τὴν ἡμέρα τοῦ Πάσχα ἀλειτούργητοι. Καὶ οὐδέποτε πρόρρησις ἔφθασε τόσον ἐγγὺς νὰ πληρωθῇ, ὅσον αὐτῇ· διότι δις ἐκινδύνευσε νὰ ἐπαληθεύσῃ, ἀλλ' εὐτυχῶς ὁ Θεὸς ἔδωκε καλὴν φώτισιν εἰς τοὺς ἀρμοδίους καὶ οἱ πτωχοὶ χωρικοί, οἱ γεωργοποιμένες τοῦ μέρους ἐκείνου, ἠξιώθησαν καὶ αὐτοὶ νὰ ἀκούσωσι τὸν καλὸν λόγον καὶ νὰ φάγωσι καὶ αὐτοὶ τὸ κόκκινον αὐγὸ.

Ὅλα αὐτά, διότι τὸ μὲν ταχύπλουν, αὐτὸ τὸ προκομμένον πλοῖον, τὸ ὁποῖον ἐκτελεῖ δῆθεν τὴν συγκοινωνίαν μεταξὺ τῶν ἀτυχῶν νήσων καὶ τῆς ἀπέναντι ἀξένου ἀκτῆς, σχεδὸν τακτικῶς δις τοῦ ἔτους, ἦτοι κατὰ τις δύο ἀλλαξοκαιρίες, τὸ φθινόπωρον καὶ τὸ ἔαρ, βυθίζεται καὶ συνήθως χάνεται αὐτανδρον· εἴτα γίνεται νέα δημοπρασία, καὶ εὐρίσκεται τολμητίας τις πτωχὸς κυβερνήτης, ὅστις δὲν σωφρονίζεται ἀπὸ τὸ πάθημα τοῦ προκατόχου του, ἀναλαμβάνων ἐκάστοτε τὸ κινδυνωδέστατον ἔργον· καὶ τὴν φορὰν ταύτην τὸ ταχύπλουν, λήγοντος τοῦ Μαρτίου, τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ τοῦ χειμῶνος γενομένου, εἶχε βυθισθῇ. Ὁ δὲ παπα-Βαγγέλης, ὁ ἐφημέριος ἅμα καὶ ἡγούμενος καὶ μόνος ἀδελφὸς τοῦ μονοδρίου τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου, ἔχων κατ' εὐνοίαν τοῦ ἐπισκόπου καὶ

τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐξάρχου καὶ τοῦ πνευματικοῦ τῶν ἀπέναντι χωρίων, καίτοι γέρων ἤδη, ἔπλεε τετράκις τοῦ ἔτους, ἦτοι κατὰ πᾶσαν τεσσαρακοστήν, εἰς τὰς ἀντίκρυ ἐκτεινομένης ἀκτάς, ὅπως ἐξομολόγησῃ καὶ καταρτίσῃ πνευματικῶς τοὺς δυστυχεῖς ἐκείνους κατὰ τὴν Μεγάλην Τεσσαρακοστήν, καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ ἐγκαίρως εἰς τὴν μονὴν του, ὅπως ἐορτάσῃ τὸ Πάσχα. Ἀλλὰ κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος τὸ ταχύπλου ἐῖχε βυθισθῇ, ὥς εἴπομεν, ἡ συγκαινωνία ἐκόπη ἐπὶ τινὰς ἡμέρας καὶ οὕτως ὁ παπα-Βαγγέλης ἔμεινεν ἀκουσίως ἠναγκασμένος νὰ ἐορτάσῃ τὸ Πάσχα πέραν τῆς πολυκυμάντου καὶ βορειοπλήκτου θαλάσσης, τὸ δὲ μικρὸν ποιμινίον του, οἱ γείτονες τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου, οἱ χωρικοὶ τῶν Καλυβιῶν, ἐκινδύνεουν νὰ μείνωσιν ἀλειτούργητοι.

Τινὲς εἶπον γνώμην νὰ παραλάβωσι τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα τῶν καὶ νὰ κατέλθωσιν εἰς τὴν πολίχνην, ὅπως ἀκούσωσι τὴν Ἀνάστασιν καὶ λειτουργηθῶσιν. Ἀλλ' ὁ μπαρμπα-Μηλὶός, ὅστις ἔκαμνε τὸν προεστὸν εἰς τὰ Καλύβια καὶ ἤθελε νὰ ἐορτάσῃ τὸ Πάσχα ὅπως αὐτὸς ἐννόει, καὶ ὁ μπαρμπ'-Ἀναγνώστης, χωρικός, ὅστις « τὰ ἤξευρεν ἀπ' ἑξῶ ὅλα τὰ γράμματα τῆς Λαμπρῆς », ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο ν' ἀναγνώσῃ τίποτε « ἀπὸ μέσα » καὶ ἐπεθύμει νὰ ψάλῃ τὸ « Σῶμα Χριστοῦ μεταλάβετε » —οἱ δύο οὗτοι ἐπέμειναν καὶ πολλοὶ ἡσπάσθησαν τὴν γνώμην τῶν, ὅτι ἔπρεπεν ἐκ παντὸς τρόπου νὰ πείσωσιν ἓνα τῶν ἐν τῇ πόλει ἐφημερίων ν' ἀνέλθῃ εἰς τὰ Καλύβια, νὰ τοὺς λειτουργήσῃ.

Ὁ καταλληλότερος δέ, κατὰ τὴν γνώμην πάντων, ἱερεὺς τῆς πόλεως ἦτον ὁ παπα-Κυριᾶκος, ὅστις δὲν ἦτο « ἀπὸ μεγάλο τζάκι », εἶχε μάλιστα καὶ συγγένειαν μὲ τινὰς τῶν ἐξωμεριτῶν καὶ τοὺς κατεδέχετο. Ὁ ἐφημέριος οὗτος, ὥς οἱ πλεῖστοι τοῦ γνησίου ἐλληνικοῦ κλήρου, ἦτο κατὰ πάντα ἄμемπτος. Ὁ παπα-Κυριᾶκος ἐπεθύμει νὰ ὑπάγῃ μὲν νὰ κάμῃ Ἀνάστασιν εἰς τοὺς χωρικοὺς, διότι ἦτο ἀνοιχτόκαρδος καὶ ἤθελε νὰ χαρῇ καὶ αὐτὸς ὀλίγην Ἀνάστασιν καὶ ὀλίγην ἄνοιξιν, ἀλλὰ δὲν ἤθελε ν' ἀφήσῃ τὴν ἐνορίαν μὲ ἓνα μόνον ἱερέα τοιαύτην ἡμέραν.

Ἀλλ' αὐτὸς ὁ παπα-Θωδωρῆς ὁ Σφοντύλας ὁ συνεφημέριός του, τὸν παρεκίνησε νὰ ὑπάγῃ εἰπὼν ὅτι καλὸν ἦτο νὰ μὴ χάσωσι καὶ τὸ εἰσὸδημα τῶν Καλυβιῶν, αἰνιττόμενος ὅτι, τὰ τε ἐκ τοῦ ἐνοριακοῦ ἔσοδα καὶ τὰ τῆς ἐξοχικῆς παροικίας, ἀμφότερα ἐξ ἰσοῦ θὰ τὰ ἐμοιράζοντο.

Τοῦτο ἔπεισε τὸν παπα-Κυριᾶκον νὰ ὑπάγῃ

Ἡ πούλια ἦτο ἡδὴ ὑψηλὰ « τέσσαρες ὥρες νὰ φέξῃ », καὶ ὁ μπαρμπ'-Ἀναγνώστης, ἀφοῦ ἐξύπνησε τὸν ἱερέα, κατασκευάσας πρόχειρον

σήμαντρον ἐκ στερεοῦ ξύλου καρυᾶς καὶ πληκτρον, περιήρχετο τὰ Καλύβια θορυβωδῶς κρούων, ὅπως ἐξεγείρῃ τοὺς χωρικούς.

Εἰσῆλθον εἰς τὸ μικρὸν ἐξωκκλήσιον τοῦ Ἀγίου Δημητρίου. Εἰς μετὰ τὸν ἄλλον προσήρχοντο οἱ χωρικοὶ μὲ τὰς χωρικὰς τῶν καὶ μὲ τὰ καλὰ τῶν ἐνδύματα.

Ὁ ἱερεὺς ἐβαλεν Εὐλογητόν.

Ὁ μπαρμπ'-Ἀναγνώστης ἤρχισε νὰ τὰ λέγῃ ὅλα ἀπ' ἐξω, τὴν προκαταρτικὴν προσευχὴν καὶ τὸν «Κανόνα», τὸ «Κύματι θαλάσσης...».

Ὁ παπα-Κυριᾶκος προέκυψεν εἰς τὰ βημόθυρα ψάλλον τὸ «Δεῦτε λάβετε φῶς».

Ἦναψαν τὰς λαμπάδας καὶ ἐξῆλθον ὅλοι εἰς τὸ ὑπαιθρον ν' ἀκούσωσι τὴν Ἀνάστασιν. Γλυκεῖαν καὶ κατανυκτικὴν Ἀνάστασιν ἐν μέσῳ τῶν ἀνθούντων δένδρων, ὑπὸ ἐλαφρᾶς αὔρας σειομένων εὐωδῶν θάμνων καὶ τῶν λευκῶν ἀνθέων τῆς ἀγραμπελιᾶς.

Ψαλόντος τοῦ «Χριστὸς ἀνέστη» εἰσῆλθον πάντες εἰς τὸν ναόν. Θὰ ἦσαν τὸ πολὺ ἑβδομήκοντα ἄνθρωποι, ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παῖδες.

Ὁ μπαρμπ'-Ἀναγνώστης ἤρχισε νὰ ψάλλῃ τὸν Κανόνα τοῦ Πάσχα, ὁ δὲ ἱερεὺς, ἅμα ἀντιψάλλον αὐτῷ ἐξ ἀνάγκης ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ Βήματος, ἐπροχώρησε καὶ ἀπετελείωσε τὴν λειτουργίαν.

Περὶ τὴν μεσημβρίαν, μετὰ τὴν δευτέραν Ἀνάστασιν, οἱ χωρικοὶ τὸ ἔστρωσαν ὑπὸ τὰς πλατάνους παρὰ τὴν δροσερὰν πηγὴν.

Ἡ δροσερὰ αὔρα ἐκίνει μετὰ θροῦ τοὺς κλῶνας τῶν δένδρων καὶ ὁ Φταμηνίτης μὲ τὴν λύραν τοῦ ἀντέδιδε φθόγγους λιγυροῦς.

Ὁ παπα-Κυριᾶκος προήδρευε τοῦ συμποσίου. Περὶ τὴν δείλην εἶχεν ἀρχίσει ὁ χορὸς, χορὸς κλέφτικος. Καὶ ὁ παπα-Κυριᾶκος μετὰ τῆς παπαδιᾶς καὶ τοῦ υἱοῦ του Ζάχου ἀποχαιρετίσαντες τὴν συντροφίαν κατῆλθον εἰς τὴν πολίχνην.

(Ἀπόσπασμα)

Ἀλ. Παπαδιαμάντης

Η ΗΜΕΡΑ ΤΗΣ ΛΑΜΠΡΗΣ

Καθαρώτατον ἥλιο ἐπρομνηοῦσε
 τῆς αὐγῆς τὸ δροσᾶτο ὕστερο ἀστέρι,
 σύννεφο, καταχνιά, δὲν ἐπερνοῦσε
 τ' οὐρανοῦ σὲ κανένα ἀπὸ τὰ μέρη·
 καὶ ἀπὸ κεῖ κινημένο ἀργοφυσοῦσε
 τόσο γλυκὸ στὸ πρόσωπο τ' ἀέρι,
 ποὺ λὲς καὶ λέει μέσ' στῆς καρδιᾶς τὰ φύλλα :
 « Γλυκειὰ ἡ ζωὴ κι ὁ θάνατος μαυρίλα ».

Χριστὸς Ἀνέστη ! Νέοι, γέροι καὶ κόρες,
 ὅλοι, μικροί, μεγάλοι, ἐτοιμαστῆτε·
 μέσα στὲς ἐκκλησίες τὲς δαφνοφόρες
 μὲ τὸ φῶς τῆς χαρᾶς συμμαζωχθῆτε·
 ἀνοιξατε ἀγκαλιὰς εἰρηνοφόρες
 ὀμπροστὰ στοὺς Ἀγίους καὶ φιληθῆτε·
 φιληθῆτε γλυκὰ χεῖλη μὲ χεῖλη,
 πέστε : « Χριστὸς Ἀνέστη ! », ἐχθροὶ καὶ φίλοι.

« Ὁ Λάμπρος » (ἀπόσπασμα)

Δ. Σολωμός

ΘΕΟΣ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΟΣ

Ὁ Θεὸς τὸν Θάνατον λυτρωτὴν τῶν πόνων
 ἐπεμψεν εἰς ἄρρωστον ἄνδρα γεωπόνον,
 νὰ τῷ δώσῃ ἄνεσιν τῶν δεινῶν καὶ κόπων
 καὶ εἰς ἀναπαύσεως νὰ τὸν φέρῃ τόπον.

Ἐφθασεν ὁ Θάνατος κι ἐπὶ τῆς καλύβης
 τοῦ πτωχοῦ ἐκάθισεν ὥς ἡ ὄρνις ἱβίς.
 Στεναγμοὶ ἠκούοντο, οἰμωγαὶ καὶ θρῆνοι,
 ὅλη κατεσείετο ἡ στέγη ἡ καλαμίνη.

Πέντε ἐξ ἀνήλικα καὶ ἀπὸ μητέρα
 ὄρφανὰ τὸν θνήσκοντα ἔκλαιον πατέρα.
 — Θνήσκεις, πάτερ ! ἐκραζον κύκλωθεν τῆς κλίνης,
 καὶ ἡμᾶς τὰ ἔρημα, ἄχ, ποῦ μᾶς ἀφήνεις ;

Ἦκουσεν ὁ Θάνατος καὶ τὰ ἐλυπήθη,
οἰκτιρμὸν ἡσθάνθησαν τ' ἄπονά του στήθη.
Ἀπρακτος ἐπέστρεψεν εἰς τὸν Κύριόν του,
κι ἐν ταύτῳ φοβούμενος τὸν φρικτὸν θυμὸν του,

- ἄφωνος εἰς τ' οὐρανοῦ ἴστατο τὰς θύρας.
— Διατί, ὦ Θάνατε, μὲ κενὰς τὰς χεῖρας ;
— Διὰ τὰ παντέρημα τίς θὰ προνοήσῃ,
ὅταν καὶ ὁ μόνος των βοηθὸς τ' ἀφήσῃ ;
— Τρέξε, εἰπ' ὁ Ἀναρχος, τρέξε ν' ἀποσπάσῃς
λίθον ἀπὸ τ' ἄμετρα βάθῃ τῆς θαλάσσης !
Εἶπε, κι εἰς τὴν ἄβυσσον, δίχως νὰ βραδύνῃ,
ὥς βολίς ὁ Θάνατος πίπτει μολυβδίνη.

- Καὶ εἰς τὰ οὐράνια μετὰ τάχους ἴσου
φέρει τὸν ζητούμενον λίθον τῆς ἀβύσσου.
— Θραῦσε τον ! Εἰς δάκτυλα δύο τὸν λαμβάνει,
τὸν συντρίβει κι ἐνδὸν του σκώληξ ζῶν ἐφάνη.

- Τότε ὁ Πανάγαθος ἔκραξεν ὀργίλως,
καὶ ὁ θόλος ἔτρεμε τ' οὐρανοῦ ὁ κοῖλος :
— Τίς εἰς τὰ ἀνήλια βάθῃ, ἀποκρίσου,
συντηρεῖ τὸν σκώληκα τοῦτον τῆς ἀβύσσου ;

Τίς ὁμοῦ δι' ἅπαντα προνοεῖ τὰ ὄντα ;
Τίς γινώσκει μέλλοντα, πρότερα, παρόντα ;
Τίς ἐμοῦ, ὦ βέβηλε, κάλλιον γνωρίζει
ἢ ζωὴν ἢ θάνατον πότε νὰ χαρίζῃ ;

Κι ἐν ταύτῳ τὸ σκῆπτρον του αἶρει ἡ δεξιὰ του,
δίδει εἰς τὸ μετάφρενον μίαν τοῦ Θανάτου.

Ἦστραψε κι ἐβρόντησε, τὸν κατακαφαίνει,
καὶ κωφὸς ὁ Θάνατος ἀπὸ τότε μένει.

Μάταια τὰ ὦτα του ὁ κλαυθμὸς μας κρούει.
Δὲν ἀκούει δέησιν, θρήνους δὲν ἀκούει.

Ἰω. Καρασούτσας

(Οἰκονομικὸς — γεωργικὸς — ναυτικὸς)

ΚΟΥΠΙ ΚΑΙ ΤΙΜΟΝΙ

‘Ησυχάζ’ ἡ θάλασσα, τὸ κουπὶ θυμώνει,
στρέφεται περήφανο, λέγει στὸ τιμόνι :
- Σκλάβος ἀλευθέρωτος πάντοτε δουλεύω,
σέρνω βάρη ἀσήκωτα καὶ τὰ κουβαλῶ,
μανιωμένα κύματα σχίζω καὶ παλεύω,
βγαίνω στὸ γιαλό.

Κι ἐνῶ ’γὼ μερόνυχτα στὴ δουλειὰ πεθαίνω,
ἐσὺ πάντα ξένοιαστο καὶ ξεκουρασμένο
ἀκουμπᾷς στὴν πρύμη σου, καὶ δουλειά σου μόνη
νὰ γυρίζης ἤσυχο καὶ καμαρωτό...
Φύγε, ξεφορτώσου με, ἄχρηστο τιμόνι,
εἶσαι περιττό !

Τρικυμία πλάκωσε καὶ τὸ κῦμ’ ἀφρίζει,
τὸ κουπὶ ἀνδρειεύεται, τὸν ἀγῶνα ἀρχίζει.
Μανιωμέν’ ἡ θάλασσα σὰν θεριὸ φουσκώνει
κι ἀψηφᾷ στὴ λύσσα της χίλια δυὸ κουπιὰ...
Τὸ κουπὶ ραγίζεται : — Πρόφθασε, τιμόνι,
δὲν ἀντέχω πιά !

« Ἀλάβαστρα »

Ἰω. Πολέμης

ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΔΟΝ ΑΔΡΙΑΝΟΥ

Οὐδεις εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ὀλίγοι εἰς ἄλλας πόλεις ὑπάρχουσι δρόμοι μακρότεροι τοῦ ἐκτεινομένου ἀπὸ τὸν φανὸν τοῦ Διογένοους μέχρι τοῦ Θεσίου, ἐπωνύμου τοῦ Ἀδριανοῦ. Κατὰ τὴν ποικιλίαν δὲν γνωρίζομεν ἐφάμιλλον αὐτοῦ κανένα. Πᾶν ὅ,τι θέλει καὶ πρὸ πάντων ὅσα δὲν θέλει εὐρίσκει τις εἰς τὴν ὁδὸν Ἀδριανοῦ : ἑλληνικὰ καὶ ρωμαϊκὰ ἐρείπια· χάρβαλα τῆς τουρκοκρατίας, στρατῶνας, τζαμιά, δεσποτῆρια· κρεοπωλεῖα, μπαχαρικά, ὑπαίθρια τηγανιστήρια· ἀμαξοπηγεῖα, ἀγγειοπλαστεῖα, φοίνικας, πλατάνους, ὀρνιθῶνας· λύκεια, παρθενοτροφεῖα, δημοτικὰ σχολεῖα· σταύλους, σφαγεῖα· φαρμακοπωλεῖα, ἱατροὺς, φερετροποιούς· κυπαρίσσους καὶ ὅ,τι ἄλλο χρειάζεται ὁ ἄνθρωπος ἐφ’ ὅσον ζῇ καὶ ἀφοῦ πεθάνῃ.

Κατάλληλος πρὸς ἐπισκόπησιν πάντων τούτων ὥρα τοῦ ἔτους καὶ τῆς ἡμέρας εἶναι τὸ θέρος, περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Ἐκεῖ διακρίνει τις εἰς τὸ βάθος αὐλῆς, ὅπισθεν κομποῦ κιγκλιδώματος, κατακόκκινον

ἄλσος ροδοδαφνῶν. Εἰς τὴν ἀντικρινὴν πρωταγωνιστεῖ μεγάλη μορέα καὶ ἡ παρέκει οἰκία ἐπισιχιάζεται ὑπὸ πυκνῆς ἀμπέλου. Εὐθὺς ἔπειτα ἐκτείνεται εἰς μῆκος ὑπερεκατὸν βημάτων ὑψηλός, παχὺς τοῦχος, τοῦ ὁποίου μόνον τὸ χρῶμα κατάρθρωσεν ὁ χρόνος νὰ ἀμαυρώσῃ, χωρὶς νὰ δυνηθῇ οὔτε μίαν νὰ χαράξῃ ρωγμὴν ἢ καὶ ἀμυχὴν ἐπὶ τῆς σκληρᾶς του ἐπιφανείας. Ὑπεράνω αὐτοῦ δύναται τις νὰ θαυμάζῃ τὰς ὑψηλοτέρας κυπαρίσσους τῶν Ἀθηνῶν, πυκνὰ φυλλώματα πλατάνων καὶ ἀκακιῶν καὶ φοίνικα ἄξιον τῆς χώρας τῶν Φαραῶ. Τὸ σύνολον ἔχει τὴν σοβαρὰν μεγαλοπρέπειαν παλαιῶν μοναστηρίων.

Εἰς τὴν ὁδὸν Ἀδριανοῦ καὶ τὰς παρακειμένας στενωποὺς πᾶσα αὐλὴ εἶναι μικροσκοπικὸν τεμάχιον ἑξοχῆς. Πλὴν τῶν δένδρων, τῆς ἀμπέλου, τῆς βρύσεως, τοῦ ὄνου, τῆς αἰγός, τῶν ὀρνίθων, τῶν χηνῶν καὶ τῶν παιδαρίων κοσμοῦσιν αὐτὴν περὶ τὸ ἐσπέρας φαιδροὶ ὄμιλοι γυναικῶν πάσης ἡλικίας, καθημένων εἰς τὰ σκαλοπάτια τῆς ἐσωτερικῆς κλίμακος ἢ ἐπὶ χαμηλῶν σκαμνίων, ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς πλατάνου ἢ τῆς μορέας. Αἱ γυναῖκες ξεκουράζονται, δροσίζονται, τρώγουν, φλυαροῦν καὶ καμαρώνουν τὸν δύνοντα ἥλιον ἢ τὴν ἀνατέλλουσαν σελήνην συναθροίζομεναι εἰς τὰ πεζοδρόμια· αἱ νοικοκυραὶ πράττουν ταῦτα ἐντὸς τῆς αὐλῆς τῆς οἰκίας των. Ἡ Πλάχα παρουσιάζει τὸ τελειότερον πρότυπον τῆς ἀθηναϊκῆς ταύτης οἰκοκυρᾶς, τῆς ἐχούσης τὸ « ἰδικόν της » καὶ περιοριζούσης τὰ ἐξοδά της εἰς τὸ ἥμισυ τῶν ἐσόδων, ὡσάκις ταῦτα υπερβαίνουν τὰ πρὸς λιτότατον βίον ἀναγκαῖα. Ἡ τοιαύτη αὐτάρκεια καὶ ἀσφάλεια τοῦ ἄρτου τῆς ἐπιούσης μεταδίδουν εἰς τὴν φυσιογνωμίαν τῶν καλῶν τούτων γυναικῶν ἰδιάζουσάν τινα ἔκφρασιν γαλήνης καὶ ἡρεμίας, δυσεῦρετον εἰς τε τὰς πτωχικὰς καὶ τὰς ἀριστοκρατικὰς συνοικίας, ὅπου διεξάγεται ἀγριώτερος « περὶ ὑπάρξεως ἀγών ». Αἱ γραῖαι Πλακιώτισσαι κάθονται συνήθως μεμονωμέναι ἐκεῖ· ἀναπνεύουν ἐν σιωπῇ μακαριότητι τὴν ἐσπερινὴν αὔραν, ἀναπαύονται ἀπὸ τοὺς κόπους τῆς ἡμέρας, τὸ μαγειρεῖον, τὸ ζύωμα, τὸ ράψιμον, τὸ πλύσιμον ἢ καὶ τὸ σφουγγάρισμα. Οἱ κόποι οὗτοι ἔχουν τὸ πλεονέκτημα ν' αὐξάνουν τὴν ἡδονὴν τῆς ἐσπερινῆς ἀναπαύσεως εἰς βαθμὸν τοιοῦτον, ὥστε οὐδεμία ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ εἶναι ὁ διαβάτης ψυχολόγος, διὰ νὰ τὴν διακρίνῃ ἐπὶ τοῦ προσώπου των καὶ νὰ τὴν ζηλεύσῃ ἐξ ὅλης καρδίας, ὅπως τὸ κηπάριον, τὴν βρύσιν, τὰς ὀρνίθιας, τὴν ροδοδάφνην καὶ ὅσα ἄλλα χρυσάουνον εἰς τὰς αὐλάς των αἱ ἀχτῖνες τοῦ δύνοντος ἡλίου...

« Ἀττικοὶ περίπατοι »

Ἑμμ. Ροῖδης

ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΑΣ

Τ' άσπρα σπιτάκια του ένα ένα,
σκόρπια, άσυντρόφευτα κι άνάρια
στή θάλασσα άντικρύ άπλωμένα
σά μονοκόμματα λιθάρια.

Τ' άσπρα σπιτάκια του κρυμμένα
μέσα σέ πράσινα κλωνάρια,
ήλιόφωτα, χαριτωμένα,
μικρά, άσβεστόχριστα, καθάρια,

πρώτη φορά όποιος τά θωρεϊ
γλυκειά άνοιξιάτικην ήμέρα
άπ' του βουνού τή ράχη πέρα,

κάτασπρα άρνάκια τά θαρρεϊ,
πού βόσκουνε, σκόρπιο κοπάδι,
σέ χλωροπράσινο λιβάδι.

Γ. Δροσίνης

ΤΟ ΧΩΡΙΟ

Μικρούλια, κατακαίνουργα,
γυρμένα στ' άκρογιάλι
θά πίστευες τά κύματα
πώς μόλις τά 'χαν βγάλει,
σά νά τά σάρωνε άπαλά
θαλασσινή φρεσκάδα,
φτωχά σπιτάκια χαμηλά,
γεματ' άσπράδα.

Καλοκαιριού τά χρύσωνε
ήμέρα ήλιοκαμένη,
άλλά ψυχή δέ θά 'βλεπες
μέσ' στο χωριό νά μένη,
ούτε τραγούδι ούτε μιλιά
νά τρέχη στόν άέρα.
Έλειπαν όλοι στή δουλειά,
στόν τρύγο πέρα.

Ποτάμι δὲν τὸ πότιζε,
 βαλανιδιές, πλατάνια
 δὲν ἔρριχναν τοῦ Ἰσκιου τους
 σ' αὐτὸ τὴν περηφάνεια.
 Μονάχ' ἀπὸ καμμιὰ μεριά
 ξεμύτιζε μυρτούλα,
 ἄλλοῦ ροδιά καὶ λυγαριά,
 καὶ μιὰ βρυσούλα.

Ἀπ' τὸ βουνό, ποὺ ὑψώνονταν
 στὰ βάθη, ἀντικρινά του,
 θ' ἀγνάντευες στῆς θάλασσας
 τὴν ἄκρη τῇ θωριά του
 σὰ ροῦχα στὴ σειρὰ λευκά,
 πῶτυχε 'κεῖ ν' ἀπλώσουν
 κάποια χεράκια ἐργατικά,
 γιὰ νὰ στεγνώσουν.

Μικρούλι, κατακαίνουργο,
 γυρμένο στ' ἄκρογάλι,
 βρέφος θὰ τὸ στοχάζοσιν
 μ' ὀλόξανθο κεφάλι,
 ὅπου γυρτὸ σὰν τὸ θωρῆ
 μὲ τὸ φιλὶ στὸ στόμα,
 πηγαίνει ὁ ὕπνος νὰ τὸ βρῇ
 καὶ μέρ' ἀκόμα.

Καὶ μόνο στὴ βασίλισσα
 τῆς ἐρημιᾶς γαλήνη
 ἢ θάλασσα ἠχολόγαι
 γλυκὰ γλυκὰ κι ἐκείνη :
 — Τὸ βρέφος σου τὸ χαρωπὸ
 κοιμίζεις, ὦ μητέρα,
 μὲ νανουρίσματος σκοπὸ
 νύχτα καὶ μέρα.

Κ. Παλαμᾶς

ΟΙ ΣΠΟΓΓΑΛΙΕΙΣ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Αἱ πρῶται σκιαὶ τοῦ λυκόφωτος ἀπλώνονται εἰς τὰ σπιτάκια τῆς Ὑδρας. Ὁ ἥλιος — πελωρία αἱματόχρωμη σφαῖρα — ἐβυθίσθη εἰς τὴν ὁμίχλην τοῦ ὀρίζοντος καὶ αἱ τελευταῖαι μελαγχολαὶ τῶν χρωμάτων ἐθάθησαν σιγὰ σιγὰ, ὑποχωροῦσαι εἰς τὴν ἡμερον γαλήνην τῆς σκιάς.

Ἐν τούτοις, μ' ἄλλο ὅτι ἡ ζωὴ τῆς φύσεως φαίνεται νὰ καταλαγιάζη, φωναί, τραγούδια καὶ βιολιὰ φθάνουν ἀπὸ παντοῦ τῆς κωμοπόλεως. Βρυασμὸς ἀσυνήθιστος γεμίζει τὰ ἀνηφορικὰ δρομάκια καὶ τὴν προκυμαίαν, ὅπου τὰ σπογγαλιευτικὰ καΐκια καὶ τεπόζιτα σαλεύονται ἐλαφρὰ εἰς τὸν νωχελῆ κυματισμὸν τῆς ἐσπέρας.

Ὅμιλοι ναυτικῶν, μορφαὶ χαρακωμένοι καὶ ψημένοι εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς θαλάσσης, ἀγκαλιασμένοι συνοδεύουν μὲ βραχνὰ ξεφωνητὰ τὸ τραγούδι τοῦ συντρόφου των.

Εἶναι οἱ σπογγαλιεῖς, ποῦ ἐτοιμάζονται διὰ τὸ ταξίδι καὶ οἱ ὅποιοι ἀποχαιρετοῦν τὴν πατρίδα καὶ τὴν ζωὴν τῆς ξηρᾶς.

Ἄλλ' ἡ διασκέδασις αὐτῇ εἶναι πένθιμος, διότι κανεὶς δὲν εἶναι βέβαιος, ἂν θὰ ἐπανάδῃ τὸν Ὀκτώβριον τὰ βουνὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ τὸ ἀσβεστόχριστο σπιτάκι, ὅπου εἶδε τὸ φῶς.

Καὶ ἡ εἰκὼν ἐξακολουθεῖ.

Ἐδῶ κάποιος ἐφοπλιστὴς συμφωνεῖ ἓνα δῦτην. Δύο τρεῖς ροδαῖδες καὶ κουπαῖδες μετροῦν τὰ χρήματα, τὰ ὅποια ἔχουν πάρει. Καὶ εἰς τὴν γωνίαν τοῦ δρομίσκου ὀλόκληρος οἰκογένεια, σύζυγος, παιδιὰ, γέροι γονεῖς, ἀδελφία, συνοδεύουν εἰς τὴν παραλίαν τὸν ἀγαπημένον των, τοῦ ὁποίου τὸ καΐκι κάνει ἀτόφε πανιά.

Εἰς τὴν νεόβαφην καὶ νεοπαλαμισμένην βρατσέραν ὁ παπα-Πάμφιλος κρατῶν θυμιατὸν εἰς τὸ χέρι, ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἀσκεπεῖς σπογγαλιεῖς, σκορπίζει γύρο τὸν χαπνὸν τοῦ μοσχολιβανιοῦ.

«Κρὶν-κράν ! Κρὶν-κράν ! ».

Ἡ θαυματουργὸς εἰκὼν τῆς Παναγίας μεγαλοπρεπῶς ἐνθρονισμένη εἰς ἓνα κόρκωμα προεδρεύει τῆς τελετῆς, ἔχουσα ἐμπρὸς ἀργυροῦν δοχεῖον μὲ τὸν ἀγιασμόν.

« Ὑπὲρ εὐκρασίας ἀέρων, εὐφορίας τῶν καρπῶν τῆς γῆς καὶ καιρῶν εἰρηνικῶν... ».

Ὑψώνεται ἡ φωνὴ τοῦ γέρου πατᾶ μὲ τὸν χιονοστέφανον τῶν λευκῶν μαλλιῶν καὶ τὴν πατριαρχικὴν γενειάδα.

« Ὑπὲρ πλεόντων, ὁδοιπορούντων, νοσούντων, καμνόντων καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν...».

« Ὑπὲρ τοῦ ἁγιασθῆναι τὸ ὕδωρ τοῦτο...».

Γύρο οἱ σπογγαλιεῖς, καπετάνιος, κουπαῆδες, ροδαῖδες, κολαουζέρηδες στέκουν εὐλαβῶς μὲ σταυρωμένα χέρια προσέχοντες εἰς τὴν παράκλησιν.

Εἶναι μορφαὶ ἡλιοκαμέναι καὶ ἄρρενωπαί, κορμοὶ ψημένοι ἀπὸ τὴν ἄλμην τῆς θαλάσσης, λαιμοὶ ταύρειοι καὶ βραχίονες στρογγυλοὶ ἔχοντες τὴν ἀβρότητα σιδερένιων κοπάνων.

Ἦδη ὁ παπα-Πάμφιλος βουτῶν τὸ κλαδὶ τοῦ βασιλικοῦ εἰς τὸ διαβασμένο νερὸ ἀγιάζει τὸ σκάφος καὶ τὰ σκάφανδρα, ραντίζει τὰ ἄρμενα, τὰ μηχανοκάικα καὶ τὰς ἀντλίας.

« Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν Σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν Σου...».

Ὅλοι σταυροκοποῦνται καὶ ἔρχονται νὰ ἱσπασθοῦν κατὰ σειρὰν τὸν σταυρόν, τὴν θαυματουργὸν εἰκόνα καὶ τὸ χέρι τοῦ παπᾶ.

Ἐκεῖνος ραντίζει μὲ τὸν βρεγμένον βασιλικὸν τὰ χαρακωμένα μέτωπα καὶ δίδει ἔπειτα νὰ τοῦ φιλήσουν τὸ χέρι.

— Καλὸ ταξίδι !... Καλὰ κέρδη !...

Ὁ διάκος παίρνει τότε εἰς τὰ χέρια τὴν εἰκόνα. Ἡ ἐξοδὸς τῆς ἀπὸ τὴν βρατσέρα χαιρετίζεται μὲ βροντεροὺς πυροβολισμοὺς ἐκ τῶν ὁποίων ἀντηχεῖ ὁ λιμὴν. Ὁ ἱερεὺς προχωρεῖ εἰς ἄλλα σκάφη.

Ἡμέραν παρ' ἡμέραν τέσσαρα ἢ πέντε σκάφη κάνουν ἑξαφνα πανιά καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον χάνονται εἰς τὰ βάθη τοῦ ὀρίζοντος.

Ὁ σφουγγαράς εἶναι τὸ ἀγαπημένον παιδί τῆς ἐλληνικῆς θαλάσσης, ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Θωράκης ἕως τοὺς τραχεῖς βράχους τοῦ Μαλέα, ἀπὸ τοὺς κόλπους τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἕως τὰς ἀκτὰς τοῦ Σαρωνικοῦ. Εἶναι ὁ μελαχροινὸς δαμαστής τοῦ κύματος καὶ ὁ ἐκβιαστής τῶν ὕγρων μυστικῶν του.

Ποία νῆσος τὸν εἶδε νὰ γεννηθῇ ;

Ἡ Αἴγινα ἄρά γε, ἡ Ὑδρα, αἱ Σπέτσαι, ἡ Κάλυμνος, ἡ Σύμη ἢ τῆς Προποντίδος αἱ γαλαναὶ ἀκταὶ ;

Ἀδιάφορον !

Ὅπου καὶ ἂν εἶδε τὸ φῶς, τὸ κύμα τὸν ἐγέννησε, ἡ ἄλμη του τὸν ἐψῆσε καὶ ἡ μεγάλη του ζωὴ ἐπλάσε τὴν ψυχὴν του. Ἐβύζασε νήπιον τὴν αἰθρίαν τῆς καὶ ἐπάλασεν ἑφηβος μὲ τὴν ὀργὴν τῆς.

Παιδί τῆς θαλάσσης, ἔζησε πάντοτε εἰς αὐτὴν καὶ ἄλλην ζωὴν δὲν δύναται οὔτε νὰ φαντασθῇ οὔτε νὰ ζήσῃ. Εἰπέτε του νὰ φύγῃ ἀλλοῦ, νὰ γίνῃ γεωργός, ἔμπορος, τεχνίτης, ὅ,τι ἄλλο ἐπάγγελμα προσοδοφόρον καὶ ἀναπαυτικόν. Θὰ κουνήσῃ μὲ περιφρόνησιν τὸ κεφάλι καὶ θὰ γέλῃ τὸ ἀγαθὸν τοῦ θαλασσινοῦ γέλιο.

— Ἔ, δὲν ξέρετε σεῖς!... λέγει ἐκεῖνο τὸ γέλιο : Σᾶς χαρίζει ὅλα τὰ καλὰ σας, ὅλας τὰς ἀναπαύσεις, ὅλας τὰς ἀσφαλείας τῆς ἡσύχου ζωῆς. Ἐκεῖνος ἐννοεῖ τὴν ζωὴν μὲ τὰς μεγάλας συγκινήσεις.

Αὔριον θὰ κλεισθῇ εἰς τὴν βρατσέραν καὶ τὸ μαϊστράλι θὰ τὸν σπρώξῃ σιγὰ σιγὰ κάτω εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀφρικῆς.

Βεγγάζη... Σφάξ... Τρίπολις !

Θ' ἀρχίσῃ πάλιν μῆνας ὀλοκλήρους εἰς τοὺς πυρωμένους ἐκείνους οὐρανούς τὸ παιγνίδι τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, τὴν καθημερινὴν πάλην μὲ τὰ στοιχεῖα.

« Οἱ σπογγαλιεῖς τοῦ Αἰγαίου »

Ἄγγ. Τανόγρας

Η ΨΑΡΟΒΑΡΚΑ

Ἔρχετ' ἡ ψαρόβαρκα, ἔρχετ' ὀλοῖσια
πέρ' ἀπ' τὸν Ἀσπρόβραχο κι ἀπ' τὰ Πετρονήσια.

Σὰ νεράϊδα ἀφρόπλαστη, νύφη φτερωτὴ
τὴ χαϊδεύει ὁ μπάτης.

Μύρια πλούτη ἀτίμητα στὴν ποδιά κρατεῖ,
ζηλευτὰ προικιά της.

Ἔρχετ' ἡ ψαρόβαρκα χρυσοστολισμένη,
ἔρχετ' ἀσημόζωστη καὶ ροδοντυμένη,
τοῦ πελάου ἀρχόντισσα βεργολυγερὴ
μὲ πολλὰ καμάρια,
πλούτη καὶ στολίδια της ἔχει καὶ φορεῖ
τοῦ γιαιοῦ τὰ ψάρια.

« Γαλήνη »

Γ. Δροσίνης

Η ΒΑΡΚΟΥΛΑ

Ριγμένη στ' ἀκρογιάλι ἡ πλανεμένη
βαρκούλα, σὰν ἐρείπιο τοῦ χρόνου
ἐκοίτετ' ὡς τὰ χτῆς σκελετωμένη,
κομμάτι τῆς ζωῆς, ξεσκλίδι πόνου.

Ἀνέμοι στοὺς ἄρμους τοὺς ἀνοιγμένους
φυσώντας ἀπ' τὴν πλώρη ὡς τὴν πρύμη,
περνοῦν καὶ παίρνουν πόθους πεθαμένους,
περνοῦν σὰν ὄρνια τρώγοντας ἀγρίμι.

Τὰ κύματ' ἀπαλὰ εἶτε μανιασμένα
— φιλοῦνε τὴ βαρκούλα ἢ τὴ χτυπᾶνε —
τὰ μυστικά της παίρνουν νεκρωμένα
καὶ στὸν βυθὸ τὸν ἄφαντο τὰ πᾶνε.

Μὰ νά ! οἱ ξυλοκόποι τὴ χαλοῦνε !
Ὁ γερο-ναύτης εἶπε στὰ παιδιὰ του :
τὰ κόκκαλά του θέλει νὰ κλειστοῦνε
στὰ ξύλα, πού 'χαν κλείσει τὴν καρδιά του.

Καὶ τώρα νεκροκρέβατο στὸ μνῆμα
μέσα ἡ βαρκούλα ἀγνώριστη ἔτσι ἐθάφτη,
νὰ ταξιδεύῃ αἰώνια δίχως κύμα
στὸ ἀτέλειωτο ταξίδι μὲ τὸ ναύτη.

Γιάννης Περγιλιτῆς

ΣΤΟ ΨΑΡΟΛΙΜΑΝΟ

Ὡ καλοθύμητες βραδινές ὥρες !
πρὶν ἀναφτοῦν στὰ σπίτια τὰ λυχνάρια,
δένονται στὸ μουράγιο σὰ μουλάρια
βαρεῖες ἀπ' τὰ βρεγμένα δίχτυα οἱ πλώρες.

Κι ἀνάμεσα ἀπὸ ξάρτια καὶ κατάρτια
ψαράδων ἀδερφές, γυναῖκες, κόρες,
φέρνουν ὀρθοστημένες κανηφόρες
τὰ ψαροκόφια γεμᾶτα ψάρια.

Στοῦ τηλεγράφου κελαηδοῦν τὰ τέλια
δυὸ χελιδόνια. Οἱ πάπιες σκοῦν στὰ γέλια.
Μιὰ χήνα τὰ λευκὰ φτερά της λούζει.

Κι ἡ θάλασσα, πού τὴ χαϊδεύει ὁ μπάτης,
κυλώντας ἀπαλὰ τὰ κύματά της
μοσκοβολᾷ σὰ νιόκοπο καρπούζι.

Γ. Δροσίνης

ΣΤΗ ΦΟΥΡΤΟΥΝΑ

Μαῦρα τὰ βουνά,
καταχνιὰ τὰ θάφτει,
θύελλα περνᾷ
καὶ βροντᾷ κι ἀστράφτει.

Γλάρος πού πετᾷ
φαγητὸ γυρεύει,
βάρκα στ' ἀνοιχτά,
ναύτης κινδυνεύει.

Ἄνεμος φυσᾷ,
ἢ καλύβα τρίζει,
ὁ γιालὸς λυσσᾷ
καὶ βογγᾷ κι ἀφρίζει.

Ἄχ, παρακαλῶ,
κάμε, Πλάστη, χάρι,
σῶσε τὸν καλὸ,
τὸ φτωχὸ βαρκάρη !

« Ἀτθίδες αὔραι »

Γ. Βιζυηνός

ΜΕ ΤΟ ΠΑΡΑΓΑΔΙ

Είναι από τὰ ἐλκυστικώτερα ψαρεύματα τὸ ψάρευμα τοῦ παραγαδιοῦ.

Ἐπὶ ἔτη ἡσυχολήθην εἰς τὸ ὥραϊον αὐτὸ ψάρεμα κατὰ τὰ διάφορα παράλια τῆς Ἑλλάδος. Ἄλλ' οἱ « καλάδες » (τὰ ριψίματα τοῦ παραγαδιοῦ), ποὺ ἔκαμα εἰς τὴν Σύρον, εἰς τὴν Κύθον καὶ ἄλλας νήσους, μοῦ ἀφῆκαν τὰς ζωηροτέρας ἀναμνήσεις.

Εἶχον δύο ἰδικά μου παραγάδια, τὰ ὅποια ἀνενέωσα ἐπανειλημμένως. Ἦσαν ὥραϊα παραγάδια, μὲ τριακόσια ἀγκίστρια ἕκαστον, καρφωμένα κυκλικῶς ἐπὶ φελλῶν εἰς τὸ χεῖλος δύο πανεριῶν, τὰ ὅποια ἐγέμιζεν ἡ μάννα τοῦ παραγαδιοῦ. Εἰς τὴν Σύρον εἶχον ἓνα τακτικὸν λεμβοῦχον, ἀφωσιωμένον ἄνθρωπον εἰς ἐμέ, ὅστις ἦτο παλαιὸς ναύτης καὶ μὲ ἐθεώρει ἀδελφικὸν φίλον. Αὐτὸς λοιπόν, ἅμα ἦτο νηνεμία καὶ ἐπετύγγανε καλὸν δόλωμα, ἤρχετο εἰς τὴν οἰκίαν μου, ἐλάμβανε τὰ παραγάδια, ἐδόλωνε τὰ ἐξακόσια ἀγκίστρια των καὶ μὲ ἐκάλει. Ἡ λέμβος του ἦτο μεγάλη, καὶ εἶχεν οὕτω τὸ πλεονέκτημα νὰ χωρῇ διὰ ψάρευμα ὁλόκληρον τὴν οἰκογένειάν μας, ὥς καὶ ἓνα δυὸ φίλους.

Ἐγνώριζε τοὺς ἐκεῖ βυθούς, ὥσάν νὰ ἦτο ὁ ἴδιος ψάρι. Καὶ μολονότι εἶχομεν ψαρεύσει πολλάκις, πάντοτε μοῦ ἐπανελάμβανε τὰς ὁδηγίας του.

Καὶ τώρα θὰ περιγράψω τὸ εὐτυχέστερον συριανὸν μου ψάρευμα τοῦ παραγαδιοῦ, ψάρευμα, τὸ ὁποῖον ἔκαμα μὲ τὴν οἰκογένειάν μου καὶ μὲ δύο προσκεκλημένους μου συναδέλφους.

Ἐξεκινήσαμεν ἀπὸ τὴν παραλίαν, τὸ « Νησάκι », τοῦ λιμένος τῆς Σύρου. Ἐγὼ ἤμην εἰς τὸ πηδάλιον, ἐκεῖνος εἰς τὰ κουπιά.

— Θώριε δῶ, ἀφεντικό, μοῦ λέγει, μὲ προσοχὴ τὴν πρώτην γραμμὴν στὸν Κάβο-Σκαλιὰ τοῦ νησιοῦ τοῦ Φαναριοῦ, καί, ἅμα φτάσωμε στὰ μισά, πάρε ἐπάνω τὸ τιμόνι καὶ ἄρχισε νὰ καλάρης τὸ παραγάδι. Ἀφοῦ καλάρης καμμιὰ ἑκατοστὴ ἀγκίστρια, νὰ γυρίσωμε πλώρη ἀντικρύζοντας τίς Δῆλες καὶ νὰ ρίξης τὸ ἀποδέλοιπο.

— Τὰ ξέρω, Γιώργη, τὰ ξέρω. Πόσες φορές θὰ τὰ ποῦμε ;

— Τὰ ξέρεις, ἀφεντικό, δὲ λέω ὅχι. Μὰ μὴ σοῦ κακοφαίνεται, καμμιὰ φορὰ ξεχνιέσαι, βόσκει ἄλλοῦ ὁ νοῦς σου, καὶ ἔτσι καλάρουμε τὸ παραγάδι ἐπάνω σὲ φυκιᾶδες καὶ ἄμμουδα καὶ προκόβουμε !

Ἄλλ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν τὸ παραγάδι ἔτυχεν εἰς τὰς καλυτέρας

θέσεις. Ἐκεῖ ὅπου ὑπῆρχον βράχοι καὶ τραγάνες καὶ ἀποχές, ὅπως τὸ ἀπέδειξε τὸ ἀποτέλεσμα.

Ἠρχίσαμεν τὸ ψάρευμα πρῶτὶ πολὺ, ἀπὸ τὴν αὐγὴν. Εἰς τὴν ἀρχὴν ἀνεσύραμεν χάνους, μεγάλους, ὅμως, κοκκινωποὺς χάνους. Εἶχον ἀρχίσει νὰ στενοχωροῦμαι καὶ νὰ γογγύζω, μήπως μόνον αὐτὸ θὰ εἶναι τὸ ψάρευμά μας, ἀλλ' ὁ μπάρμπα-Γιώργης μὲ καθησύχασε :

— Μὴ γίνεσαι γκρινιάρης, ἀφεντικό. Δὲν βλέπεις ποὺ εἶναι χάνοι τῶν βράχων κοκκινοκίτρινοι ; Ἄν ἦταν ἀσπρουλιάρικοι, ἀμμουδίτες, τότε θὰ εἶχες δίκιο νὰ χολοσκᾶς, γιατί θὰ εἴχαμε πέσει σὲ ἄμμουδα. Ἀλλὰ τώρα ἔχε τὸ νοῦ σου, καὶ θὰ δῆς λιθρίνια.

Καὶ τῷ ὄντι μετ' ὀλίγον ἤρχισα νὰ αἰσθάνωμαι ἐλαφροὺς παλμοὺς εἰς τὴν χεῖρα ἀπὸ τὸ παραγάδι. Ἦξευρα τί σημαίνουν, καὶ ἔσκυφα. Εἰς βάθος μέγα ἐφαίνοντο ἀκολουθοῦντα τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο εἰς ἀπόστασιν ὀργυιῶν τρία μικρὰ ψάρια, τὰ ὅποια ἐλεύκαζον· ἐπλεον δὲ ἀκτινοειδῶς, κατὰ τὸ μῆκος τοῦ παράμαλλου, ὅπου ἦσαν ἀγκιστρωμένα. Ἐφ' ὅσον ἀνέσυρον τὸ παραγάδι, τόσον ἐμεγάλωνον· προσήγγιζον εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος καὶ ἀπὸ τὴν ἀναπνοὴν των ἀνέβαινον φυσαλίδες. Μετ' ὀλίγον τὰ ἐξαγκίστρωνα. Ἦσαν ὠραῖα λιθρίνια σχεδὸν ἡμισείας ὀκᾶς, ἐρυθρόχρυσα, μὲ τὸν ἀνεκφράστου ὠραιότητος χρωματισμόν, ὁ ὁποῖος δευτερόλεπτα μόνον διαρκεῖ.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης καὶ ἐφεξῆς χάνοι καὶ λιθρίνια ἀνεσύροντο συνεχῶς. Ἀλλ' ἔπειτα εἰς ἱκανὴν ἔκτασιν τ' ἀγκίστρια ἀνεσύροντο μὲ τὰ δολώματα ἄθικτα. Ἰδιοτροπίαι αὐταὶ τῶν πυθμένων ! Ἀλλοῦ συναντᾶτε πλῆθος ψαριῶν καὶ ἄλλοῦ, μολοντί αἱ συνθῆκαι εἶναι εὐνοϊκαί, οὔτε ἐν. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀκόρεστος, καὶ αὕτῃ ἡ σειρὰ τῶν ἀγκιστριῶν μὲ τὰ ἄθικτα δολώματα μὲ ἐστενοχωρεῖ. Ἀνεσύροντο ἤδη τὰ τελευταῖα ἀγκίστρια. Ὅταν ἐξαφνα ἡσθάνηθην ἓνα τιναγμόν ἰσχυρόν καὶ παρ' ὀλίγον νὰ μοῦ φύγῃ τὸ παραγάδι ἀπὸ τὴν χεῖρα. Ὡς ἀπὸ τὸ βάρος ἐνόησα, θὰ ἦτο ἡ πέτρα, ἡ ὁποία δένεται εἰς τὸ τέλος τῆς μάννας, καὶ εἶχεν ἀνασυρθῇ ἀπὸ τὸν πυθμένα. Ἀφοῦ ἀνέσυρα μερικᾶς ὀργυιάς, τὸ ἔδωσα τὸ παραγάδι εἰς τὸν λεμβοῦχον καὶ ἐπῆρα ἐγὼ τὰ κουπιὰ.

— Μεγάλον ψάρι, ἀφεντικό ! Θὰ εἶναι κανένα σκυλόψαρο, τὸ ὁποῖον δὲν κατάφερε νὰ κόψῃ τὸ παράμαλλο. Ἄν πέσαμε σὲ σκυλόψαρο, δ,τι πιάσαμε πιάσαμε. Δὲν ἔχει ἄλλο !

Καὶ εἶχε δίκαιον, διότι εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν ὁ ψαράς δου-

λεύει διὰ λογαριασμόν τοῦ σκυλόψαρου, τὸ ὅποιον ἀκολουθεῖ τὸ ἀνά-
συρμα καὶ τρώγει τὰ ἀγκιστρωμένα ψάρια. Τὸ πολὺ πολὺ ἀνασύρει τις
τότε μερικὰ κεφάλια λιθρινιῶν πρὸς παρηγορίαν. Διότι φαίνεται ὅτι
τὰ κεφάλια τῶν λιθρινιῶν δὲν ἀρέσουν εἰς τὰ σκυλόψαρα.

Ἄλλ' εἶχομεν ἀπατηθῆ. Μᾶς ἀνέμενε δὲ πολὺ εὐχάριστος ἐκπλη-
ξις, διότι μετ' ὀλίγον τὸ ψάρι διεφάνετο εἰς μέγα βάθος. Ἔστιλβε !
Δὲν ἦτο λοιπὸν σκυλόψαρο, τὸ ὅποιον εἶναι βαθὺ φαιόχρουν, ὥς νὰ
μισοπενθηφορῇ. Ὅταν ὑπελείποντο δύο ἢ τρεῖς ὀργυαὶ διὰ νὰ φθάσῃ
εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, μοῦ ἐφώναξεν ὁ βαρκάρης.

— Γιὰ τὸ Θεό, μὴ ζητήσης νὰ τὴν ἀνεβάσῃς μὲ τὸ παράμαλλο
γιατὶ θὰ κοπῇ, ἅμα ξεενερίσῃ ἀπὸ τὸ βάρος τ' ἀχείλι της, καὶ θὰ τὴ
χάσουμε. Σιγὰ σιγὰ καὶ πρὶν ξεενερίσῃ θὰ βουτήξω τὸ χέρι μου μέσα
στὰ σπάραχνα, καὶ θὰ τὴν ἀνεβάσω στερεὰ πιασμένη ἀπὸ τὸ κεφάλι.
Ἄλλιῳς τὴν χάσαμε.

Καὶ αὐτὸ τὸ ψάρι, τὸ ὅποιον προσηγόρευεν εἰς θηλυκὸν γένος,
ἦτο συναγρίς, συναγρίς πέντε ἕως ἑξ ὀκάδων, ἥτις μετ' ὀλίγον ἐσπαρ-
τάριζε μέσα εἰς τὴν κουπαστὴν.

Μετὰ τὴν θαυμαστὴν αὐτὴν ἐπιτυχίαν ἀνεσύραμεν ἐπάνω σει-
ρὰν ἀπὸ χελιδονόψαρα. Εἶναι τοῦτο ψάρι, τὸ ὅποιον πετᾷ ἐκτὸς τῆς
θαλάσσης, ὅταν καταδιώκεται, ὅχι ὑψηλά, ἀλλὰ παραλλήλως πρὸς τὴν
ἐπιφάνειαν εἰς μικρὸν ὕψος. Ἐχει πολὺ ἄσχημον κεφαλὴν, πλακωτὴν,
μὲ μεγάλα μάτια, ὁμοιάζουσιν πολὺ μὲ τὴν κεφαλὴν τῆς χελώνης.
Ἐχει λέπια σκληρά, χονδρὸν δέρμα καὶ πτερύγια ἀπὸ μεμβράνην
σχεδὸν διαφανῇ μὲ διάφορα χρώματα, πτερύγια, τὰ ὅποια μοιάζουν
εἰς τὸ σχῆμα τὰ πτερύγια τῆς νυκτερίδος.

Παράδοξα αὐτὰ τὰ ψάρια, τὰ ὅποια ἔβλεπον πρῶτην φοράν καὶ
μὲ πολλὴν περιέργειαν οἱ δύο ποσοσκεκλημένοι συνάδελφοί μου. Εὐθὺς
ὥς τὰ ἀνέσυρον, ὁ μπαρμπα - Γιώργης ἄφηκε ἀμέσως τὰ κουπιά,
ἀφίρει τὸ ἀγκίστριον μὲ πολλὴν προσοχὴν ἀπὸ τὰ χεῖλη των, καὶ τὰ
ἐρριπτεν ἐκ νέου εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐγνώριζεν ὁ καλὸς ἄνθρωπος
ὅτι μοῦ ἦτο ἀδύνατον νὰ ὑποφέρω τοὺς σπαρακτικούς θρήνους αὐτοῦ
τοῦ ψαριοῦ. Διότι βογγᾷ καὶ στενάζει σπαρακτικῶς αὐτὸ τὸ ψάρι.

Τὸ τελευταῖον ψάρι, τὸ ὅποιον ἐκρεμάτο εἰς ἀγκίστριον τοῦ
πρώτου παραγαδιοῦ, ἦτο μία ἐκπληξις. Εἶναι ψάρι, τὸ ὅποιον ψα-
ρεύεται μὲ χονδρὰ παραγάδια τῆς νυκτὸς εἰς τὰ μεγαλύτερα βάθη,
ὅπου φαρεύονται οἱ βακαλαοὶ καὶ οἱ βάλχοι, ψάρια συγγενῇ τῶν ρο-

φῶν καὶ πολλάκις μεγαλύτερα τούτων. Καὶ ἦτο τὸ ψάρι τοῦτο ὁ λεγόμενος « σάνπιερος » ἢ « χριστόφαρο » εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος, ὅπου δὲν εἰσέδυσεν ἡ ἰταλικὴ ὄνομασία. Εἶναι λεπτὸν καὶ πλατύτατον, στακτοπράσινον, καὶ ἔχει τὸ ἰδιαίτερον χαρακτηριστικόν, ὅτι φέρει καὶ ἀπὸ τὰς δύο πλευρὰς ἀπὸ μίαν μαύρην βουλλαν ὡς ἀποτύπωμα δακτύλων.

Ἄλλ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν καὶ τὸ δεύτερον παραγάδι μᾶς ἐχαροποίησε μὲ ψάρευσμά τι ὄχι πολὺ σύνηθες. Ἀνέσυρον ἐν πρᾶγμα βαρὺ ἐνόμιζέ τις ὅτι εἶχε προσκολληθῇ πέτρα τῶν βυθῶν εἰς τι τῶν ἀγκιστρῶν· τοῦτο συμβαίνει συχνά. Ἀνασύρει δηλ. τὸ παραγάδι λίθους μὲ ὠραίους χρωματισμούς, διατρήτους, στολισμένους μὲ ποικίλα ζώφυτα καὶ μὲ περιεργότατα φυτὰ τῆς ἐναλίου χλωρίδος ὄλων τῶν χρωμάτων.

Ἄλλὰ δὲν ἦτο λίθος. Διότι, ὅταν ἔπιασε τὸ παραγάδι ὁ μπαρμπα - Γιώργης μὲ τὴν πολὺ μεγαλυτέραν πεῖραν του, μοῦ εἶπε :

— Δὲν αἰσθάνθηκες, λοιπόν, κανένα χτύπημα, ἀφεντικὸ ; διόλου ; Οὔτε τὸ χτύπημα ποὺ κάνει ὁ ἀστακός, χτυπώντας τὸ κορμί του μὲ τὴν οὐρά ; Ἄλλὰ τώρα δὲν ἀκούω καὶ ἐγὼ τίποτε. Μήπως ἠπατήθην ; Ἀσφαλῶς ἠπατήθην.

Καί, ὅμως, ἦτο πράγματι ἀστακός, πελώριος ἀστακός δύο ὀκτάδων περίπου. Ἄλλ' εἶχε συμβῇ τὸ ἐξῆς, ἕνεκα τοῦ ὁποίου ὁ μπαρμπα - Γιώργης δὲν ἠσθάνετο πλέον τὰς παλμικὰς κινήσεις τῆς οὐρᾶς τοῦ ἀστακοῦ.

Ἐνῶ τὸν ἀνεσύρομεν, ὀκτάπους πρῶτου μεγέθους τὸν εἶχεν ἐναγκαλισθῇ· τὸν περιέσφιγγε καὶ τοῦ ἐθλιβε τὰ κόκκαλα μὲ τοὺς ἰσχυροὺς πλοκάμους του, ἵνα τὸν ἀπομυζήσῃ διὰ τῶν ἀπομυζητικῶν θηλῶν του.

Ἐνωεῖται ὅτι, ὅταν θὰ ἐφθανεν ὁ ἀστακός εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ὁ ὀκτάπους θὰ μᾶς ἀπεχαιρέτα.

Ἄλλ' ὁ μπαρμπα - Γιώργης ἦτο ἄνθρωπος προνοητικός. Πάντοτε κατὰ τὸ ψάρευμα εἶχε μαζί του καὶ τὴν ἀπόχην. Τὴν ἐβύθισε λοιπὸν μὲ προσοχὴν, καὶ ἐνῶ τὸ ἐνηγκαλισμένον σύμπλεγμα εὗρίσκετο μίαν ὀργυιὰν κάτω τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος, τὸ περιέκλεισεν εἰς τὸ δίκτυον τῆς ἀπόχης καὶ τὸ ἔρριπεν εἰς τὴν κουπαστὴν.

« Ψαράδικες ἱστορίες »

Ἑμμ. Λυκούδης

Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΝΑΥΤΗ

Ξύπνα τὸ πέλαγο τὸ κοιμισμένο,
φύσα ἀγεράκι μου ἔσπερινό !
Μὲ χιόνι σήκωνε στεφανωμένο
τὸ κύμα, ἀγέρι μου, τὸ γαλανό !

Φύσα καὶ φτέρωνε τὸ καϊκάκι,
ἀφρὸς τὰ στήθη του νὰ τοῦ φιλᾷ,
ν' ἀνοίγῃ πίσω του βαθὺ αὐλάκι,
νὰ φεύγουν πλάγι μας βουνὰ ψηλά.

Ἡ νύχτα ἀπλώνεται, τ' ἀστέρια σπέρνει
καὶ τρεμοσβήνουνε στὸν οὐρανό.
Τὸ τρεχαντήρι μου μὲ χάρι γέρνει
τ' ἀγέρι ἥσυχο καὶ σιγανό.

Τὸ ἑφταδιάμαντο λαμπρὸ στεφάνι
τῆς Πούλιας πρόβαλε, φεγγοβολεῖ !
Τρέχε, δελφίνι μου, καὶ μᾶς προφτάνει
ἡ δροσοστόλιστη ἀνατολή !

Μέσ' ἀπ' τὰ κύματα σὲ φῶς λουσμένη
βγαίν' ἡ πατρίδα μου ! ὦ. τί χαρά !
Ἐκεῖ ἡ μαννούλα μου μὲ περιμένει,
θωρεῖ τὴ θάλασσα καὶ λαχταρᾷ.

Τρέξε στὰ πόδια τῆς ! Ἀπ' τ' ἀκρογιαλὶ
ρίχνει ἀνήσυχη ἐδῶ ματιά.
Πές τῆς πῶς μ' ἔφερες ὀπίσω πάλι
ἐσὺ, πού μ' ἔσυρες στὴν ζενιτειά.

« Ποιήματα »

Ἄρ. Προβελέγγιος

ΤΟ ΑΛΩΝΙΣΜΑ

Αἱ θημωνιαί τοῦ θερισμοῦ ὑψώνονται ὁλόχρυσοι μίαν φορὰν τὸ ἔτος, τὸν μῆνα Ἀλωνάρην - Ἰούλιον, ὡσὰν πύργοι εἰς τὸ ὑψηλὸν ὄροπέδιον τοῦ χωρίου. Ἐκεῖ ἐπάνω κάθε χωρικός ἔχει τὴν θημωνιάν του, πλησίον τῆς ὁποίας ὅλον τὸν μῆνα τοῦτον ἐργάζεται καὶ ζῇ. Τὰ ἀλώνια ἐδῶ καὶ ἐκεῖ λάμπουν στρωμένα, ἔτοιμα νὰ δεχθοῦν τὰ δεμάτια τῶν σπαρτῶν μὲ τὴν αὐγὴν, διὰ ν' ἀρχίσῃ τὸ ἀλώνισμα.

Καὶ ἐν παμμέγιστον, πέραν ἐκεῖ εἰς τὸ ἄκρον, τοῦ γερο - Δήμου, τοῦ πρωτογεωργοῦ καὶ πρωτοκτηματίου, μὲ τὴν αὐγὴν — πρῶτῃ πρῶτῃ — ἄρχισε τὸ ἀλώνισμα πρῶτον. Τέσσαρα ἄλογα πηδοῦν ἐπάνω εἰς τὰ λυμένα δεμάτια τοῦ σίτου καὶ τὰ διαλύουν καὶ συντρίβουν τὰ καρπερὰ των στάχυα.

Καὶ ὁ γερο - Δήμος μαστίζει καὶ παρακινεῖ τὰ ἄλογά του εἰς τοὺς ἀτελευτήτους κύκλους των. Μέσα εἰς τὸ μεγάλο ἐκεῖνο πετράλωνον τρέχει λαχανιασμένος κι ἀλωνίζει, ἐνῶ οἱ παραγυιοὶ του παραστέκονται καὶ τὸν ὑπηρετοῦν.

Ἄ ! Ἄ ! ἀκούεται ἡ φωνὴ τοῦ πρώτῃ ὀπισθεν τῶν τεσσάρων ἀλόγων καὶ ἐξυπνᾷ τοὺς ἄλλους γεωργούς, ποὺ ἀκόμη κοιμῶνται. Ἡ κυρα-Δήμαινα, ὅπως καὶ εἰς ὅλα τῆς πάντοτε οἰκονόμος, σαράνει μὲ ἓνα ἀγροτικὸν σάρωθρον τὰ στάχυα, ποὺ σκορπίζουν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ τὸ σιτάρι. Σαράνει καὶ συνάμα μὲ τὸ σάρωθρόν της τὸ ἀκανθωτὸν διώκει τὰς ὀρνίθας καὶ τὰς χήνας, αἵτινες ὁμοῦν καὶ καταπίνουν ὁλόκληρα στάχυα.

Μετ' ὀλίγον ὅλα τὰ ἀλώνια ἐτέθησαν εἰς κίνησιν. Ὅλον τὸ ὄροπέδιον ἀντηχεῖ ἀπὸ τὰς ζωηράς κραυγὰς τῶν γεωργῶν, οἱ ὅποιοι μαστίζουν τὰ ἄλογα.

Ἄ ! Ἄ ! ἀκούεται ἡ φωνὴ των.

Ἀλλὰ πρῶτος εἰς ὅλα ὁ γερο - Δήμος, ὁ πρωτογεωργός· πρῶτος εἰς τὸ ἀλώνισμα, πρῶτος εἰς τὴν φωνήν. Αὐτὸς διακρίνεται εἰς τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο ὄροπέδιον. Κοντὸς καὶ παχὺς μὲ ἓνα πλατύγυρον σκιαδίου, κατακόκκινος, μὲ ἀνοικτὰ τὰ στήθη ἀλωνίζει καὶ φωνάζει : Ἄ ! Ἄ ! Χωμένος μέσα εἰς τὰ λυμένα δεμάτια τῶν σταχύων μέχρι τῶν γονάτων παραπεταῖ καὶ πίπτει καὶ σηκώνεται καὶ ξαναπίπτει καὶ πάλιν σηκώνεται. Μόλις ἡμπορεῖ νὰ παρακολουθήσῃ τοὺς κύκλους τῶν ἀλόγων του, τὰ ὅποια ἐρεθίζει τὸ μαστίγιον καὶ ἡ αὐστηρὰ φωνὴ του.

— Τὰ ἐλέη τοῦ Θεοῦ, γιγιέ μου !

Ἀκούεται παρέκει φωνὴ τρέμουσα γραίας, ἡ ὁποία βοηθεῖ τὸν υἱὸν τῆς τὸν Θανασόν, ὅπου μόνος μ' ἓνα ἄλογον ἀλώνιζει τὴν μικρὰν τοῦ θημωνιάν. Ἀφοῦ κατεπάτησε καὶ ὁ ἴδιος μὲ τὰ πόδια τοῦ ὀπισθεν τοῦ ἀλόγου τὰ στάχυα, σωρεύει τώρα τὸ ἀλώνισμα εἰς σωρὸν ὑψηλόν.

Ἀλλ' ὁ σωρὸς οὗτος φαίνεται ἀκόμη ὑψηλότερος εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς γραίας, ἡ ὁποία ὀνειρεύεται τὸν ἄρτον τῆς νέας ἐσοδείας. Ὀνειρεύεται καὶ συγκινεῖται μὲ τὴν σκέψιν, ὅτι θὰ φάγῃ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἄρτον ἀπὸ ἐφετεινὸν σιτάρι, ἄρτον μὲ τὸν ἰδρώτα τοῦ υἱοῦ τῆς ποτισμένον, ἄρτον μὲ τὰς μητρικὰς τῆς εὐλογίας ψημένον, τὸν ἄρτον, ὅπου εἶπεν ὁ Θεός : « Μὲ τὸν ἰδρώτα τοῦ προσώπου σου θὰ φάγῃς τὸν ἄρτον σου ». /

— Τὰ ἐλέη τοῦ Θεοῦ, γιγιέ μου !

Ὑψώθη ὁ ἥλιος ἕως δύο καλάμια εἰς τὸν ὀρίζοντα. Καὶ ἰδοὺ ἔξαφνα ἐπῆρε τὸ δροσερὸν ἀεράκι, τὸ ὁποῖον τόσον ζωογονεῖ τὰς καρδίας τῶν γεωργῶν καὶ δροσίζει τὰ στήθη των. Αἱ κορυφαὶ τῶν πεύκων ἐσείσθησαν πρῶται εἰς χαιρετισμόν.

« Χαίρεται ὁ πεῦκος, χαίρεται.

Χαίρεται τὸν ἀέρα... »,

ἀρχίζει νὰ τραγουδῇ τότε μία συντροφιά χωρικῶν.

Ὁ ἥλιος ὑψώνεται εἰς τὸ κατακόρυφον.

Καὶ ὁ Ζέφυρος ὀλονὲν δυναμώνει καὶ διασκελίζει τὰ βουνά. Γλυκὺ ἀκούεται τὸ θρόισμα τῶν πεύκων, καὶ δροσίζει τὰς ψυχὰς τῶν γεωργῶν...

Ἐβράδυσεν. Ὁ γερο - Δῆμος ἐξέξεψε τὰ τέσσαρα ἄλογά του. Ἐλευθερά τώρα, λυμένα, ξεξαλίζονται ἀπὸ τὸ κυκλικὸν ἀλώνισμα καὶ τρώγουν ἡρέμα νεοπατημένην καλάμην. Καὶ ὁ γερο - Δῆμος ἀκουμβήσας εἰς μίαν ἀπομείναςαν θημωνιάν τοῦ ξεκουράζεται, ἵνα μετ' ὀλίγον φάγῃ τὸ δεῖπνόν του, πὺ παρασκευάζει ἡ κυρά - Δήμαινα ἐκεῖ πλησίον.

« Μὲ τοῦ βοριά τὰ κύματα »

Ἀλ. Μωραϊτίδης

Ψ Ω Μ Ι

Καλόδεχτο τὸ φόρτωμα πού θά 'ρθῇ ἀπὸ τὸ μύλο,
 πρωτόπλαστο, πρωτάλεστο, πρώτη χαρὰ τῆς σκάφης.
 Ζυμώνουν τ' ἀνασκουμπωτὰ τῆς πρωτονύφης χέρια
 καὶ πλάθουν τὰ πρωτόπλαστα ψωμιὰ μὲ τὶς παλάμες
 μέσ' στὴν καλοπελεκητὴ πινακωτὴ — προικιὸ τῆς.
 Τὸ φοῦρνο καίει, τεχνίτισσα στὸ φοῦρνο, ἡ γριά κυρούλα,
 ξαναγιωμένη, ἀφήνοντας τὴ συντροφιά τῆς ρόκας.

Ὡ, βραδινὸ συμμάζεμα στὸ σπιτικὸ κατώφλι,
 καρτέρεμα ἀνυπόμονο τοῦ πυρωμένου φούρνου !
 Κι ὦ, μέθυσμα ἀπ' τὴ μυρωδιὰ πρώτου ψωμιοῦ πού ἀχνίζει,
 κομμένο ἀπὸ τὸ γέροντα παπποῦ χωρὶς μαχαίρι
 καὶ μοιρασμένο στὰ παιδιά, στὶς νύφες καὶ στ' ἀγγόνια !

Καὶ σύ, θυσία τῶν ταπεινῶν στὴ θεία τὴν καλωσύνη,
 σημαδεμένο ἀνάμεσα μὲ τοῦ σταυροῦ τη βοῦλλα,
 καλοπλασμένο πρόσφορο, τῆς ἐκκλησιᾶς μεράδι,
 πού θά κοπῆς τὴν Κυριακὴ μέσ' στ' ἀργυρὸ ἀρτοφόρι
 καὶ στ' ἅγιο δισκοπότηρο μὲ τὸ κρασί θά σμίξης !

« Κλειστὰ Βλέφαρα »

Γ. Δροσίνης

Η ΘΗΜΩΝΙΑ

Ἐγὼ εἶμαι ἡ βλογημένη θημωνιά.
 πού ἀπὸ χρυσᾶ πυργώνομαι δεμάτια.
 Ἐνα μονάχα μένει τὴ χρονιά,
 νὰ μὲ ζηλεύουν κάστρα καὶ παλάτια.
 Ἐγὼ εἶμαι ἡ βλογημένη θημωνιά.

Ἐμένα δὲ μὲ χτίζουσιν μὲ λιθάρια,
 μὲ χώματα, μὲ ξύλα, μὲ νερά.
 Μὲ στήνουν λυγερὲς καὶ παλληκάρια
 μὲ στάχυα, μὲ τραγούδια, μὲ χαρά,
 κι ὁ ἰδρὼς μὲ ραίνει μὲ μαργαριτάρια.

Ἐγὼ εἶμαι τῶν ἀνθρώπων ἡ κυψέλη,
 ποὺ κρύβω τὴν ἀτίμητη τροφή,
 ποὺ κάθε χρόνο ἡ μάννα γῆ τοὺς στέλλει
 μέσ' ἀπ' τὰ σπλάχνα μὲ στοργὴ κρυφῇ,
 γλυκύτερην ἀκόμα κι ἀπ' τὸ μέλι.

Λάμπω σὰν ἥλιος, λάμπω σὰν φεγγάρι,
 καὶ σέρνω σκλάβά ἐμπρός μου τὴ ζωὴ,
 μὲ τὸ χρυσόξανθό μου τὸ σιτάρι,
 ποὺ λαχταροῦν ρηγάδες καὶ λαοὶ
 καὶ μὲ λατρεύουν σὰν προσκυνητάρι.

« Νέα ποιήματα »

Γ. Στρατήρης

ΟΙ ΔΥΟ ΜΙΚΡΟΙ

Εἰς τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ δύο-μικροὶ ἴστανται. Ἡλιοκαῆ εἶναι τὰ πρόσωπά των καὶ τὰ ἐνδύματά των τετριμμένα. Ἀσκεπεῖς καὶ οἱ δύο καὶ ἡ δασεῖα κόμη των, ἄτακτος καὶ ἀκτένιστος, μόνη καλύπτει τὴν κεφαλὴν αὐτῶν. Ἀμφότεροι εἶναι τοῦ αὐτοῦ σχεδὸν ἀναστήματος καὶ μὲ ὁμοίομορφον περίπου τὴν πενιχρὰν περιβολήν, ἣν συμπληρώνει καταπίπτουσα ἀπὸ τῆς ζώνης μέχρι τῶν γονάτων μικρὰ ποδιά.

Ὁ εἷς κρατεῖ ἀνὰ χεῖρας τμῆμα χαρτίου κατερρακωμένον, κατεσπιλωμένον, ὑπομέλαν, ἐφ' οὗ διακρίνονται ἐξίτηλα τ' ἀποτυπώματα πληθὺς δακτύλων, ἐφ' ὧν διῆλθε. Καὶ ὁ ἄλλος, ὁ προστριβόμενος εἰς αὐτὸν μηρὸν πρὸν μηρὸν, ἀγκῶνα πρὸς ἀγκῶνα, κλίνει πλαγίως τὸ πρόσωπόν του ἐπὶ τοῦ χαρτίου καὶ ἀκροάζεται μετὰ προσοχῆς τῆς ἀναγνώσεως τοῦ γράμματος. Διότι εἶναι γράμμα, καὶ ὁ φάκελος αὐτοῦ ἐρριμμένος κεῖται πρὸ τῶν ποδῶν ἐπὶ τοῦ πεζοδρομίου. Εἶναι γράμμα δι' ἐπιτηδευμένων καλλιγραφικῶν χαρακτήρων γεγραμμένον μετ' ἐπιμελείας, μὲ εὐθείας τὰς σειράς, ὥς διὰ χάρακος τεθέντος ὑποκάτωθεν, ἴσως ἐπὶ τούτῳ, ὅπως τὰς σημειοῖ.

Καὶ ἀπευθύνεται, φαίνεται, πρὸς ἓνα τῶν μικρῶν, ἐκείνον ὅστις παρτήρει πλαγίως μετὰ προσοχῆς, ὥς προσπαθῶν νὰ μαντεύσῃ διὰ τοῦ βλέμματος τὴν ἄγνωστον αὐτῷ σημασίαν τῶν ἐπὶ τοῦ χάρτου σημείων.

ἄτινα τῷ ἀπαγγέλλει ὁ σύντροφός του, ὅστις εἶναι πλέον γραμματισμένος, εἰς ὃν, ὅπως ἐξάγεται, κατέφυγεν ἵνα τοῦ τὸ ἀναγνώσῃ.

Καὶ ἀναγινώσκει ὁ μικρὸς διερμηνεὺς πράγματι :

Καλαμάτα 27 Φεβρουαρίου 1884

Παιδί μου Γιώργη,

Πρῶτον ἔρχομαι νὰ ἐρωτήσω διὰ τὴν καλὴν σου ὑγείαν καὶ δεύτερον, ἂν ἐρωτᾷς καὶ δι' ἡμᾶς, καλῶς ὑγιαίνομεν.

Παιδί μου, σοῦ γράφω καὶ σοῦ λέω πὼς ἀφότου ἔφυγες εἶμαι εἰς μεγάλην ἀνησυχίαν καὶ λαχταρίζω νύκτα καὶ ἡμέραν κάθε ὥρα καὶ σιγμὴ πὼς νὰ βρίσκεσαι μοναχό σου σὲ τόσο μεγάλη πολιτεία, ποῦ χάγονται οἱ μεγάλοι καὶ ὅχι ἐσὺ δέκα χρονῶν παιδί, καὶ τί νὰ γίνεσαι. Τὸ γράμμα σου ἔλαβα, ὅπου μοῦ ἔγραφες πὼς ὁ μπάρμπας σου ὁ Ἀντώνης ἐφρόντισε καὶ σ' ἔβαλε σ' ἓνα μαγαζί μὲ τριάντα δραχμὲς τὸ μῆνα. Ἐκαμα, παιδάκι μου, τὸ σταυρό μου κι ἐπαρακάλεσα τὸ Θεὸ μέρες νὰ μοῦ κόβῃ καὶ χρόνους νὰ σοῦ τίς δίνη. Ἐλαβα καὶ τὰ δύο τάλληρα, ποῦ μοῦ ἔστειλες ἀπὸ τὸ μισθό σου μὲ τὸν Παναγιώτη, καὶ σὲ εὐχήθηκα ἢ δυστυχησμένη. Πέτρα νὰ πιάνης καὶ μάλαμα νὰ γίνεται. Τώρα, ἀπὸ τότε ἔχω νὰ μάθω γιὰ σένα. Τί κάνεις, τί γίνεσαι, δὲν ξέρω. Ξημερώνει, βραδυάζει, μὲ τὴν ἔννοια σου ζυπνῶ. Ἡ ἀδελφή σου μοῦ λέει : « Μὰ μὴ στενοχωριέσαι, τί κάνεις ἔτσι, θ' ἀρρωστήσης, καημένη μητέρα ! ». Μὰ ἐμένα ὕπνος δὲν μοῦ πάει νὰ συλλογίζωμαι ὁλοένα ποῦ νὰ εἶσαι καὶ πὼς νὰ περνᾷς. Ὅσους ἔρχονται αὐτοῦ πηγαίνω καὶ τοὺς ρωτῶ γιὰ σένα, μὰ ἀραιὰ καὶ ποῦ νὰ βρῶ κανένα νὰ μοῦ πῇ πὼς σὲ εἶδεν. Ἡ ἀδελφή σου μοῦ λέει πάλι : « Μὰ ποῦ νὰ τὸν ἰδοῦνε, μάννα, τόσος κόσμος ἐκεῖ πέρα... ». Μὰ ἐμένα μοῦ φαίνεται σὰν νὰ σ' ἔχω χαμένο καὶ σένα καὶ τὸν πατέρα σου... ».

Καὶ ἡ ἐπιστολὴ ἐξακολουθεῖ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τόνου καὶ δι' ἀναλόγων φράσεων, ἀνησυχίαν καὶ λύπην καὶ ἀγωνίαν ἐκδηλοῦσα. Προδήλως μητρὸς εἶναι τὸ κατερρακωμένον γράμμα, μητρὸς ἀγραμμάτου καὶ πτωχῆς — διὰ ξένης βέβαια χειρὸς γραφέν — μητρὸς, ἥτις θὰ κατέφυγεν ἴσως καὶ αὐτὴ εἰς κανένα γραμματισμένον, διὰ νὰ τῆς τὸ γράψῃ ὑπαγορεύουσα αὐτῷ, ὅπως ὁ υἱὸς τώρα εἰς τὸν μικρὸν φίλον του κατέφυγε, διὰ νὰ τοῦ τὸ ἀναγνώσῃ. Καὶ ἡ ἀγωνία, ἣν ἐκφράζει, εἶναι ἡ ἀγωνία τῆς

χωρισμένης από τὸν υἱὸν τῆς αὐτόν, ὃν ἔστειλε, φαίνεται, μακρὰν εἰς τὴν μεγάλην πολιτείαν, περὶ ἧς ὁμιλεῖ, εἰς τὴν Ἀθήνα, εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἀναγκασθεῖσα πιθανῶς ὑπὸ τῆς δυστυχίας, διὰ τὰ εὖρη πόρον ζωῆς, καὶ ἀγνοεῖ ἔκτοτε τί γίνεται καὶ πονεῖ διὰ τὸν χωρισμὸν του.

Ὁ μικρὸς ἀναγινώσκει ἀργὰ ἀργὰ, πιστῶς, εὐσυνειδήτως, συλλαβιστά, ἀπομονῶν τὰς λέξεις, διαιρῶν αὐτὰς μίαν πρὸς μίαν, ὥς νὰ ταῖς ἀποδίδῃ ὑπέροχον ἔννοιαν. Καὶ ὁ ἄλλος ἀκούει ἐν σοβαρότητι, συγκινημένος κάπως, παρακολουθῶν τὸ βλέμμα τοῦ φίλου του φερόμενον ἐπὶ τῶν γραμμῶν, διαπορούμενος ἴσως καθ' ἑαυτὸν πῶς τ' ἄψυχα αὐτὰ στοιχεῖα τὰ κεχαραγμένα διὰ μελάνης ἐπὶ τοῦ χάρτου νὰ ἡμποροῦν νὰ τῷ φέρουν τὴν φωνὴν τῆς μάνας του, νὰ τῷ φανερώσουν τί σκέπτεται, νὰ τῷ μεταδώσουν πληροφορίας, νὰ τῷ διαβιβάζουν ἐρωτήσεις, ὥς νὰ τὴν ἔχῃ ἐμπροστὰ του καὶ νὰ τὴν ἀκούῃ τὴν ἰδίαν.

Πρὸ τριῶν μηνῶν τὴν ἀφῆκεν ἐκεῖ κάτω εἰς τὴν πατρίδα των, τὴν Καλαμάταν, καὶ ἔφυγε καὶ ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, πλησίον τοῦ θείου του Ἀντώνη, διὰ νὰ τὸν βάλλῃ εἰς κανένα μαγαζὶ ἢ νὰ τὸν μάθῃ καμμίαν τέχνην. Καὶ ἔκτοτε πλανᾶται τὸ παιδίον ἀνά τὴν πρωτεύουσαν, ὑπὸ τὴν προστασίαν μὲν τοῦ θείου του πάντοτε, ἀλλ' ἀφειμένον εἰς τὰς ἰδίας του δυνάμεις, ἐργαζόμενον ὅπως ζήσει, καὶ ἀμειβόμενον διὰ λογαριασμὸν του, ὑπηρετῆς εἰς ἕνα μαγαζὶ, εἰς τὸ ὁποῖον τὸν ἔβαλε, μικροσκοπικὸς παλαιστής τοῦ ἀγῶνος τῆς ζωῆς. Καὶ ἰδοὺ ὁποῦ ἡ πτωχὴ μητέρα του, τὴν ὁποίαν ἐνόμιζεν, ὅταν ἔφευγεν, ὅτι τὴν ἔχανε διὰ παντός, ἡ ἀπομείνασα ἐκεῖ εἰς τὸν τόπον των, χήρα μὲ τ' ἄλλα δυὸ τῆς μικρά, ἀποφασίσασα νὰ τὸ ἐμπιστευθῇ ὥς εἰς ἄλλην μητέρα εἰς τὴν πρωτεύουσαν, εἰς τὴν Ἀθήνα, ὥς τὴν ὀνομάζει — ἰδοὺ ὁποῦ τοῦ γράφει τώρα — περίεργον! ὥς νὰ τοῦ ὁμιλῇ — ἀπὸ τὴν ἄκραν ἐκείνην τῆς Πελοποννήσου, ἀπὸ τὴν Μεσσηνίαν, διὰ νὰ τὸν ἐρωτήσῃ τί κάνει καὶ νὰ μάθῃ τί γίνεται!...

« Παιδί μου, λέγει ἡ ἐπιστολή, παιδί μου, νὰ ἔχῃς τὴν εὐχή μου, ν' ἀκοῦς τὸν μπάρμπα σου τὸν Ἀντώνη σὲ ὅ,τι καὶ ἂν σοῦ λέῃ, σὰ νὰ εἶμαι ἐγὼ ἡ ἴδια. Νὰ κάνῃς τὴν δουλειά σου ἄξια καὶ τίμια καὶ νὰ γίνῃς καλὸς ἄνθρωπος, καὶ νὰ ἰδῶ καὶ ἐγὼ καὶ τ' ἀδέλφια σου καλὸ ἀπὸ σένα, μὴ καὶ θέλῃσεν ὁ Θεὸς καὶ μᾶς πῆρε τὸν πατέρα σου καὶ μᾶς ἄφησε στοὺς πέντε δρόμους. Ν' ἀκοῦς τὸν ἀφεντικό σου καὶ νὰ κάνῃς ὅ,τι θελήματα σοῦ λέει. Τὰ λεπτά σου νὰ τὰ φυλάξῃς καὶ νὰ μὴν τὰ σκορπᾷς ἐδῶ κι ἐκεῖ καὶ ἅμα σοῦ περισσεύουν ἢ νὰ τὰ δίνῃς τοῦ μπάρμπα

σου νὰ σοῦ τὰ φυλάξῃ ἢ νὰ βρίσκῃς ἄνθρωπον πιστὸν ἀπὸ τοὺς πατριώ-
τας μας καὶ νὰ μοῦ τὰ στέλνῃς... Μοῦ εἶπαν πὼς αὐτοῦ εἶναι ἓνα σχο-
λεῖο γιὰ τὰ φτωχὰ παιδιὰ, τῶν Ἀπόρων, καὶ ἔγραψα καὶ εἰς τὸν μπάρ-
μπα σου νὰ σὲ βάλῃ καὶ ν' ἀρχίσῃς νὰ πηγαίνῃς, γιὰ νὰ μάθῃς καὶ λίγα
γράμματα, γιατί σήμερα ὁποῖος δὲν ξέρεي γράμματα χάνεται... ».

Τὸν συμβουλευεὶ δὲ οὕτω ἐπὶ μακρὸν ἐν ἀφελείᾳ, μετὰ πόνου ψυ-
χῆς, μετὰ κοινοτάτων, ἀλλὰ πλήρων ποιήσεως ἐν τῇ πεζότητί των ἐκ-
φράσεων μητρὸς ποθοῦσης νὰ ἴδῃ τὸ τέκνον της ἀποζῶν ἐκ τῆς ἐργα-
σίας του ἐν τιμῇ καὶ βοηθοῦν καὶ τὴν οἰκογένειάν του καὶ γινόμενον
ἄνδρα τέλειον καὶ ἀποκαθιστάμενον καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἐν
εὐτυχίᾳ. Καὶ τῷ δίδει ἐπὶ πολὺ ὁδηγίας καὶ περὶ τῶν ἐλαχίστων καὶ τὸν
νουθετεῖ καὶ τὸν ποδηγετεῖ ἢ καλῇ ἐπαρχιώτις. Τὸν νουθετεῖ πὼς πρέπει
νὰ βαδίζῃ ἐν τῷ βίῳ, ἀπαρallάκτως, νομίζεις, ὅπως θὰ τὸν ἐποδηγέται,
ὅταν ἦτο βρέφος καὶ θὰ τοῦ ἐμάνθανε πὼς νὰ βαδίζῃ ἐπὶ τοῦ ψυχροῦ
ἐδάφους τοῦ ταπεινοῦ των οἰκίσκου.

Καὶ ὁ μικρὸς συγκινεῖται προδῆλως ἐπὶ μᾶλλον, ἐφ' ὅσον προβαίνει
ἢ ἀνάγνωσις, καὶ ἐπὶ τῆς φυσιογνωμίας του ἀποτυποῦται ἐκφρασις ἐνδο-
μύχου ψυχικῆς ἐργασίας, ἥτις τελεῖται, φαίνεται, ἐν αὐτῷ ὑπὸ τὴν ἐπή-
ρειαν τοῦ γράμματος, καὶ ἐνίοτε τὸ ὄμμα του πλέει διὰ μιᾶς ὕγρον εἰς
αἰφνίδιον δάκρυ.

Ὅμως ἀπὸ μιᾶς στιγμῆς ἀπροσδόκητον νέφος ἐσκίασε τοῦ παιδίου
τὴν μορφήν. Τὰς παρειάς του ἀνέρχεται παραδόξως βίαιον ἐρύθημα
καὶ λευκαίνονται τὰ χεῖλη του τρέμοντα. Οἱ ὀφθαλμοὶ του μεγεθύνονται
ἐν ἐκπλήξει καὶ σχεδὸν ἀνοίγει τὸ στόμα ἀποροῦν.

Προβαίνουσα λέγει ἡ ἐπιστολή :

« Παιδί μου Γιώργη, κάποιος ἀπὸ τοὺς πατριώτας ἦρθε ἀπ' αὐτοῦ
καὶ τὸν ἐρώτησα καὶ μοῦ εἶπε πὼς εἶσαι κακὸ παιδί καὶ δὲ δουλεύεις τα-
κτικὰ εἰς τὸ μαγαζί καὶ γυρίζεις μὲ τοὺς μπερμπάντες στὰ σοκάκια καὶ
ξοδεύεις τὰ λεπτὰ σου ὅπου τύχῃ. Ἐγώ, παιδί μου, δὲν τὸ πιστέψα, μὰ
κυνταξε καλὰ νὰ μὴν τύχῃ καὶ εἶναι ἀλήθεια, γιατί δὲν θέλω πιά νὰ σὲ
ξέρω γιὰ παιδί μου... ».

Εἶναι πραγματικῶς διάδοσις ἀνακινωθεῖσα εἰς αὐτὴν ἡ εἶδησις ἣ
εἶναι τέχνασμα τῆς καλῆς μητρὸς ἐπιθυμούσης νὰ δοκιμάσῃ τὸν χαρα-
κτῆρα τοῦ παιδίου ; Ἀδελον. Ἀλλ' ἐκεῖνος, ἐφ' ὅσον προχωρεῖ ἢ ἀνά-
γνωσις, ἐπὶ τοσοῦτον κοκκινίζει ἐξ ἀγανακτήσεως καὶ ἐξαγριοῦται μὴ
συνεχόμενος πλέον :

- Ψέματα, ἀνακράζει αἰφνης ἐν ὀργῇ, εἶναι ψεύτης !
- Ποιὸς νᾶν' αὐτὸς τάχα ; λέγει διακόπτων τὴν ἀνάγνωσιν ἐρωτηματικῶς ὁ σύντροφός του.
- Τὸν ξέρω κι ἐγὼ τὸν ψεύτη ; ἀπαντᾷ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ὀργιζόμενος ὁ παῖς.
- « Σὲ φιλῶ. Ἡ μητέρα σου Ἀγγελικὴ », ἐπανελάβεν ὁ ἄλλος.
- Ἐτελείωσεν ἡ ἐπιστολή. Καὶ οἱ δυὸ μικροὶ ἀποχωρίζονται...
- Πότε θὰ ῥθῃς νὰ κάμουμε τὸ γράμμα ποὺ θὰ στείλω ; ἐρωτᾷ ὁ πρῶτος.
- Τὸ βράδυ νὰ μὲ περιμένῃς στὸ μαγαζί.
- Δίδουν τὰς χεῖρας, ἀποχαιρετίζονται ὡς μεγάλοι συμφωνοῦντες περὶ σπουδαίας τινὸς ὑποθέσεως. Καὶ ἐνῶ ὁ ἀναγνώστης τοῦ γράμματος ἀπέρχεται ἤδη, ὁ φίλος του ἴσταται ἀκόμη ἐπὶ μακρόν, διπλώνει μετὰ προσοχῆς τὸ ὑπομέλαν καὶ κατεσπιλωμένον χαρτίον, καί, ἐνῶ τὸ εἰσάγει εὐλαβῶς καὶ τὸ ἐναποθέτει εἰς τὸν κόλπον του :
- Ψεῦτες ! ὑποτονθορίζει ἐκ νέου μεταξὺ τῶν ὀδόντων του θυμωδῶς. Ψεῦτες !...

Περιοδικὸν « Ἑστία »

Μ. Μητσάκης

Η ΩΡΑΙΟΤΕΡΑ ΑΠΟ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΦΟΡΕΣΙΑΣ

Ὁ Κώστας ἦτο δώδεκα ἐτῶν παιδὶ καὶ ἡγάπα πολὺ τοὺς γονεῖς του, τὰ γράμματα καὶ κάτι ἄλλο..., τὸ κολύμβημα.

᾽Ω ! Πῶς τὸ ἡγάπα τὸ κολύμβημα !...

Ἡ μεγαλύτερα του εὐτυχία ἦτο νὰ σχίξῃ τὴν θάλασσαν ἀφήνων ὀπίσω του ὑγρὸν αὐλάκι ὡσάν βαρκοῦλα ἢ νὰ ταλαντεύεται γλυκὰ γλυκὰ ἐπάνω εἰς τὸ γαλαζοπράσινον νερόν. Τοῦ ἤρεσκε νὰ παίξῃ σάν ψάρι μέσα εἰς τὸ ἥσυχον κύμα, νὰ γλιστρᾷ σάν δελφίνι, νὰ κάμνῃ μακροβούτια, νὰ βλέπῃ θολά, σάν ἀπὸ μέσα ἀπὸ γυαλί, τὸν βυθὸν κάτω τῆς θαλάσσης μὲ τὰ φύκια του, τὰ ὅποια ἐτραβοῦσε, διὰ νὰ προχωρῇ γρηγορώτερα. Νὰ παίρνῃ φόρα, νὰ βουτᾷ μὲ τὸ κεφάλι καὶ νὰ βγαίνει ἐπάνω ἀναπνέων μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῶν πνευμόνων του καὶ ἐπειτα νὰ ρίπτῃ τὴν ἄμμον, τὴν ὅποιαν ἔφερεν ἀπὸ κάτω μὲ τὴν φούκταν του.

Ἐπῆγαινε βαθιά. Ὅταν ἦτο γαλήνη καὶ ἡ θάλασσα ὁμοίαζε μὲ

καθρέπτην, ἄλλον κρότον δὲν ἤκουεν ἐκεῖ μέσα εἰς τ' ἀνοικτὰ παρὰ τὸν κρότον τῶν χειρῶν του, μὲ τὰς ὁποίας ἐτάραζε τὴν θάλασσαν. Ὅταν ἦσαν κύματα, δὲν ἐφοβεῖτο. Ἡ θάλασσα σιγὰ σιγὰ τὸν εἶχε κάμει γενναῖον. Ἐπροχωροῦσε χωρὶς φόβον κατεπάνω τους καὶ μὲ ἓνα τράβηγμα τῶν χειρῶν, πού τὸν ἐτίναζεν ὑψηλά, τὰ ἐπηδούσε, χωρὶς νὰ σπάσουν εἰς τὸ πρόσωπόν του καὶ νὰ σκεπάσῃ ὁ ἀφρὸς τὸ κεφάλι του. Καὶ πότε τὸν ἀνέβαζαν ὑψηλὰ ὑψηλά, πότε τὸν κατέβαζαν χαμηλὰ χαμηλὰ μεταξὺ δύο θαλασσιῶν τοίχων. Ἐκινοῦντο τὰ κύματα, ἐβούιζαν σὰν ζωντανὰ ὄντα, καί, ὅπως τὸν ἐσήκωναν, τοῦ ἐφαίνοντο σὰν ἄλογα ἀτίθασα, τὰ ὁποῖα τὸν εἶχαν εἰς τὴν ράχιν των καὶ τὸν ἀνέτιναζαν, διὰ νὰ τὸν κρημνίσουν, ἀλλ' αὐτὸς μὲ τὰ χέρια του πού τ' ἀνοιγόκλειε διηύθυνε τὰ ἀφρισμένα χαλινάρια των...

Τὴν ἡγάπα πολὺ τὴν θάλασσαν ὁ Κώστας. Τὸν ἐνανούριζε μὲ τὸν ἥσυχον φλοῖσβόν της, τοῦ ἐνέπνεε θάρρος μὲ τὸν ρόχθον τοῦ θυμοῦ της καὶ τὸν ἔκαμνε ν' ἀγαπᾷ τὸν κίνδυνον. Καὶ τί δροσερόν πού ἦτο τὸ ἀεράκι της, καὶ τί ὠραῖα πού ἐμοσχοβολοῦσαν τὰ φύκια της, πού ὁμοιάζαν σὰν πράσινα κεντήματα !

Μίαν Κυριακὴν ὁ Κώστας εἶχεν ὑπάγει πάλιν εἰς τὴν ἀκρογιαλιάν. Ἐφυσοῦσεν ἥσυχος μπάτης. Τί ὠραία ἡμέρα διὰ κολύμβημα !

Ὁ Κώστας παρετῆρει μὲ ἀγάπην τὴν θάλασσαν. Μία φωνὴ τοῦ ἔλεγεν ἀπὸ μέσα του :

— Κολύμβα ! κολύμβα ! Τί ἔμορφη πού εἶναι ἡ θάλασσα ! Ἀκόμη στέκεσαι ;

Ἄλλ' ἄλλη φωνὴ τοῦ ἐψιθύριζε :

— Μὴ κολυμβᾶς, Κώστα, μὴ κολυμβᾶς ! Θυμήσου τί ὑπεσχέθης εἰς τὴν μητέρα σου !

Τὴν φωνὴν ταύτην ἐνόμιζεν ὁ Κώστας ὅτι ἤκουεν ἀπὸ τὴν καινούργιαν του φορεσιάν, τὴν ὁποίαν εἶχε πρωτοφορέσει τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Ἀλήθεια, πόσον κομψή, πόσον ὠραία φορεσιὰ ἦτο ἐκείνη ! Κάτασπρη, λινή. Τὴν εἶχε ράψει ἡ μητέρα του μὲ τὰ χέρια της καὶ εἶχε βάλει ἐπάνω της ὅλην τὴν καλαισθησίαν της καὶ ὅλην τὴν ἀγάπην, πού εἶχε διὰ τὸν υἱόν της.

Μὲ τί καμάρι τὴν εἶχε φορέσει ὁ Κώστας ! Ἀπὸ τὴν αὐγὴν ἔκαμιν ἐπίσκεψιν εἰς τὴν μάμμην του. Ἐπειτα ἐπῆγεν εἰς τὰς θείας του.. Ἐπειτα εἰς ὅλους τοὺς συγγενεῖς, καὶ τοὺς μακρινοὺς ἀκόμη, οἱ ὅποιοι ἠπόρησαν διὰ τὴν ἔκτακτον ἐκείνην τιμὴν. Καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ στόματα,

εἴτε γεροντικά εἴτε νεανικά εἴτε παιδικά, μίαν φωνὴν ἤκουε : « Τὴ ὠραία φορεσιά ! ».

Πῶς ἦτο λοιπὸν δυνατόν νὰ τὴν ἀποχωρισθῇ, νὰ τὴν ἀφήσῃ ἔξω εἰς τὴν ἀκρογιαλιάν, ἐπάνω εἰς τὰ χαλίκια, νὰ ἐμπιστευθῇ τὴν φύλαξίν της εἰς ἄλλα παιδιὰ, καὶ αὐτὸς νὰ ὀλογυρνᾷ μέσα εἰς τὴν θάλασσαν γυμνός ;

— "Ὅχι ! εἶπε. Δὲν θὰ κολυμβήσω.

Καὶ ἐπειδὴ εἶχε θέλῃσιν καὶ δὲν μετέβαλλε τὰς ἀποφάσεις του, δὲν παρετήρει μὲ ζήλειαν ἐν παιδίον, τὸ ὁποῖον ἐκολύμβῃα ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐκεῖ πλησίον. Εὐρῆκε μόνον τὰ πῶ καθαρὰ πετραδάκια τῆς ἀκρογιαλιάς, ἐκάθισεν ἐκεῖ μὲ προσοχὴν καὶ ἐκνιτταζε τὰ πλοῖα, ποῦ ἦσαν ἀραγμένα μακράν, καὶ τὰς λέμβους, ποῦ ἦσαν δεμένα ἀπὸ πίσω των.

Τί ἐσκέπτετο ὁ Κώστας ; Καὶ αὐτὸς δὲν τὸ ἤξευρε. Ἄφηνε τὰς σκέψεις του ἐλευθέρως νὰ περιφέρωνται ἐπάνω εἰς τὴν θάλασσαν, ἔως τ' ἀντικρινὰ βουνά, τὰ ὁποῖα ὅταν ἦτο ὁμίχλη, ἐφαίνοντο τόσον μακράν καὶ τώρα, ἐπειδὴ ἦτο αἶθριος ὁ καιρὸς, ἐφαίνοντο ὡς νὰ ἐκινήθησαν ἀπὸ τὴν θέσιν των καὶ νὰ ἐπλησίασαν.

Ἐξαφνα, ὅμως, ὁ Κώστας ἀκούει φωνὰς πλησίον του, ὁ νοῦς του ἐπιστρέφει γρήγορα ἀπὸ τὸ μακρινὸν ταξίδιον του εἰς τὴν παραλίαν.

— Ὁ Ἀντώνης τῆς Μήτηραινας πνίγεται ! Πάει ! Χάνεται !

Ἐκεῖ, ἐμπρὸς του, ἀρκετὰ βαθιὰ ὁ Κώστας, βλέπει δύο χέρια ποῦ κτυποῦν δυνατὰ τὴν θάλασσαν, ἀκούει μουγκρητὰ καὶ βλέπει ἓνα κεφάλι νὰ βουλιάζῃ, νὰ χάνεται κάτω ἀπὸ τὸ νερόν. Ἦτο τὸ παιδίον, τὸ ὁποῖον ἐκολύμβῃα, ἐνῶ ὁ Κώστας ἐκάθητο εἰς τὴν ἀκρογιαλιάν. Τὸ δυστυχὲς εἶχε προχωρήσει βαθιὰ, καί, ἐπειδὴ δὲν ἤξευρε νὰ κολυμβᾷ καλὰ, ἀπέκαμεν εἰς τὸν δρόμον καὶ ἐπάλλαιε μὲ τὰ κύματα. Μερικὰ παιδιὰ τὸ εἶχον ἴδει καὶ ἔβαλαν τίς φωνάς.

Ὁ Κώστας τινάζεται τότε ἐπάνω. Παρατηρεῖ τριγῦρο, ἀλλὰ κανὲν ἄλλο παιδίον δὲν εἶναι εἰς τὴν θάλασσαν. Καμμιά βάρκα δὲν περνᾷ.

Μετ' ὀλίγον φαίνεται πάλιν ἡ κεφαλὴ, ἀκούονται τὰ μουγκρητὰ καὶ τὰ δύο χέρια κτυποῦν μὲ ἀπελπισίαν τὴν θάλασσαν, ὡς νὰ θέλουν νὰ κρατηθοῦν εἰς τὴν ζωὴν ἀπὸ τὸ νερόν. Αὐτό, ὅμως, δὲν πιάνεται, δὲν κρατεῖται. Καὶ τὸ παιδί βουλιάζει...

Αἱ φωναὶ εἶχον ἀκουσθῇ μακρότερα. Πέραν δύο ναῦται σπρώχνουν πρὸς τὴν θάλασσαν μίαν βάρκαν τραβηγμένην ἔξω εἰς τὴν ἀκρογιαλιάν, καὶ εἰς ἄλλος τρέχει νὰ πάρῃ τὰ κουπιὰ ἀπὸ ἓνα μαγαζί. Ἀλλὰ θὰ

προφθάσουν ; 'Από την ἀκρογιαλιάν ἀκούονται σπαρακτικαί φωναί :

— Πνίγεται ! Πνίγεται ! Πάει, χάθηκε !

'Η καρδιά τοῦ Κώστα κτυπᾷ δυνατά. Δὲν θὰ προφθάσῃ ἡ βάρκα. Τὸ γνωρίζει. Μίαν φορὰν ἀκόμη θ' ἀναβῇ ἡ κεφαλὴ τοῦ πνιγομένου καὶ ἔπειτα θὰ μείνῃ ἐκεῖ κάτω μὲ μᾶτια ὀλάνοικτα, μὲ στόμα ἀνοικτό, χωρὶς ψυχὴν.

'Ο Κώστας λαμβάνει τὴν ἀπόφασίν του. Τραβᾷ βιαστικὰ τὸ σακκάκι του, τὸ πετᾷ χωρὶς νὰ ἰδῇ ποῦ πέφτει, καὶ ὁρμᾷ εἰς τὴν θάλασσαν. Κολυμβᾷ μὲ γρηγοράδα. Σχίζει γοργὰ τὴν θάλασσαν. Οὔτε νοιώθει ἂν τὸν βαρύνουν τὰ φορέματα ποῦ φορεῖ.

Τὸ πλῆθος, τὸ ὁποῖον ἐμαζεύθη ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τὴν ἀκρογιαλιάν, ἐμβάλλει ὀξεῖαν κραυγὴν. "Ολοι φοβοῦνται μήπως ἀντὶ ἐνὸς παιδίου πνιγοῦν δύο. Καὶ παρατηροῦν ὅλοι μὲ ἀγωνίαν τί θὰ γίνῃ.

'Ο Κώστας εἶχε πλησιάσει τώρα. "Ολην τὴν προσοχὴν του εἶχεν εἰς τὸ κεφάλι, τὸ ὁποῖον θ' ἀνέβαινε διὰ τελευταίαν φορὰν, καὶ μόλις τὸ εἶδε, τὸ ἀρπάζει ἀπὸ τὰ μαλλιά μὲ ὅλην του τὴν δύναμιν καὶ τὸ κρατεῖ ἔξω ἀπὸ τὸ νερόν. Εἶχεν ἀναγνώσει ἄλλοτε πῶς πρέπει νὰ καταπιανώμεθα, διὰ νὰ σώσωμεν ἕναν ποῦ πνίγεται. 'Επρόσεχε λοιπὸν νὰ μὴν ἀφήσῃ νὰ τὸν ἀγκαλιάσῃ τὸ παιδί ποῦ ἐπαράδερνε καὶ νὰ σύρῃ καὶ ἐκεῖνον μαζί του εἰς τὸν βυθὸν διὰ παντός. Μὲ τὴν μίαν του χεῖρα τὸ σπρώχνει πρὸς τὴν ἀκρογιαλιάν καὶ μὲ τὴν ἄλλην κολυμβᾷ. Φθάνουν μετ' ὀλίγον εἰς τὰ ρηχά. Πατεῖ μὲ τὰ πόδια του καὶ σύρει μὲ τὰ δύο του χέρια τὸ παιδί ἕως τὴν ἀκρογιαλιάν. Τότε ἔφθασε καὶ ἡ βάρκα μὲ τοὺς ναύτας.

"Ολοι ἐτριγύριζαν τὸ παιδί καὶ ἔσκυβαν μὲ καρδιοχτύπι ἀπ' ἐπάνω του. 'Ἦτο ἄρᾳ γε ζωντανὸν ἀκόμη ἢ εἶχεν ἀποθάνει ; Θὰ τὸ προφθάσουν ; Τὸ ἔβαλαν μπρούμυτα, μὲ τὸ κεφάλι κάτω, διὰ νὰ βγάλῃ τὴν θάλασσαν ποῦ εἶχε καταπίει. 'Ἦτο κατάχλωμον ὡς νεκρόν. "Εφθασε μετ' ὀλίγον ἡ χήρα ἡ μητέρα του μὲ λυμένα μαλλιά καὶ ἤρχισε νὰ κτυπιέται καὶ νὰ δέρνεται. 'Αλλ' εὐτυχῶς ὕστερα ἀπὸ λίγην ὥραν ἔνοιωσαν μίαν ἀδύνατον ἀναπνοὴν νὰ ἐξέρχεται ἀπὸ τὸ στόμα του. Τὰ κλειστὰ μᾶτια ἤνοιξαν καὶ ἀντίκρυσαν τὰ μᾶτια τῆς μητέρας, ποῦ τὸ ἐκράτει εἰς τὴν ἀγκαλιά της.

Τότε ἐνεθυμήθησαν τὸν σωτῆρα.

'Αλλὰ ματαίως τὸν ἐζητοῦσαν τριγῦρο των. 'Ο Κώστας δὲν ἦτο ἐκεῖ. 'Αφοῦ παρῆδωκεν εἰς τὰ χέρια τῶν ἀνθρώπων τὸ ἀναίσθητον

σῶμα, εἶχεν ἀποσυρθῇ παράμερα. Ἦτο τόσοι κουρασμένος !... Τοῦ ἐφαίνετο ὅτι θὰ λιγοθυμοῦσε. Τὰ αὐτιά του ἐβούιζαν καὶ ὅλα γυρνοῦσαν ὀλόγυρά του. Δὲν ἤμποροῦσε νὰ σταθῇ εἰς τὰ πόδια του. Ἐκάθισεν εἰς μίαν πέτραν, ἀνέπνευσε δυνατά, καί, ἀφοῦ συνῆλθεν ὀλίγον, ἐπῆρε τὸ σακκάκι του καὶ ἐτράβηξε πρὸς τὸ σπίτι του.

Δὲν ἐπῆγεν ἀπὸ τὸν πλατὺν δρόμον τῆς ἀκρογιαλιᾶς, ὅπου ᾔσαν τὰ καταστήματα καὶ τὰ καφενεῖα. Ἐχώθηκεν εἰς κάτι στενοὺς παράμερους δρομίσκους. Ἡ φορεσιά του, ἡ ὀλοκαίνουργη λινὴ φορεσιά του, ἦτο εἰς κακὴν κατάστασιν. Τὸ σακκάκι του τσαλακωμένον καὶ λερωμένον, τὸ γιλέκο καὶ τὸ πανταλόνι κολλημένον ἐπάνω του καὶ ἔσταζαν θάλασσας !

Ὅταν ἐπερνοῦσεν, αἱ γειτόνισσαι τὸν ἐκνταζαν μὲ βλέμμα ἐπιπλήξεως, ὡς νὰ ἤθελαν νὰ τοῦ εἶπουν :

— Τὸ κακόπαιδον ! Ἐπαιζε καὶ ἔπεσε στὴ θάλασσα. Κρῖμα στὰ ὁμορφα καινούργια ροῦχα.

Ὁ Κώστας ἤμποροῦσε νὰ εἶπῃ εἰς αὐτάς :

— Δὲν ἐπαιζα, ἐγλύτωσα μίαν ζωὴν !

Ἀλλὰ δὲν εἶπε τίποτε. Τί τὸν ἐνοιαζε ; Ἄς ἔλεγαν ὅ,τι ἤθελαν.

Ἀνέβη μὲ καρδιοχτύπι τὴν κλίμακα τῆς οἰκίας των. Τί θὰ ἔλεγεν ἡ μητέρα του, ὅταν θὰ τὸν ἐβλεπεν εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν ; Καὶ ἀλήθεια, ἐκπληξίς, λύπη καὶ θυμὸς ἐζωγραφίσθησαν μονομιᾶς εἰς τὸ πρόσωπόν της, ὅταν τὸν εἶδεν ἔτσι ἐμπρὸς της. Παρ' ὀλίγον πικρὸς λόγος νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὰ χεῖλη της. Ἀλλ' ὁ Κώστας, ὥχρὸς ἀκόμη ἀπὸ τὴν συγκίνησιν καὶ τὴν ἐξάντλησιν, ἔτρεξε πρὸς αὐτὴν καὶ τῆς διηγήθη τί εἶχε συμβῇ.

Τότε ἤνοιξεν ἐκεῖνη τὴν ἀγκάλην της καὶ ὥρμησεν ὁ Κώστας καὶ ἡ μητέρα του τὸν ἔσφιγγε δυνατά.

— Καὶ ἂν ἐπνιγόσουν καὶ σύ, παιδί μου ; τοῦ εἶπε μὲ τρέμουσας φωνήν. Καὶ τὰ δάκρυα ἔρρεον ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς της. Καὶ τὸν ἐπέπληττε τρυφερά, θωπευτικά, ὡς ν' ἀνατρίχιαζε ἀκόμη ἡ μητρικὴ της καρδιά ἀπὸ τὸν κίνδυνον τοῦ θανάτου ποὺ ἤγγισε τὸ παιδί της. Ἀλλ' ὁ Κώστας ἡσθάνετο ὅτι ἦτο πολὺ εὐχαριστημένη ἀπὸ αὐτὸν.

Ὁ πατέρας τοῦ Κώστα ἦτο εἰς τὸ καφενεῖον καὶ ἐκεῖ ἔμαθε τί συνέβη. Ἦλθε βιαστικὰ εἰς τὸ σπίτι. Ὅταν εἶδε τὸν Κώσταν, τὸν ἐσῆκωσεν ὕψηλὰ καὶ τὸν ἐφίλησε, καὶ ἐσκούπισε κρυφὰ ἓνα δάκρυ αὐτός, ὁ ὅποιος ποτὲ δὲν ἐδάκρυε.

Αὐτὰ φέρει εἰς τὸν νοῦν τοῦ τώρα ὁ Κώστας παρατηρῶν τὴν λινὴν φορεσιάν, τὴν ὁποίαν μὲ στοργὴν φυλάττει ἀπὸ τότε. Βλέπων αὐτὴν, ξαναβλέπει ἐμπρὸς τοῦ μίαν ἀπὸ τὰς ὠραιότερας στιγμὰς τῆς ζωῆς του. Αἰσθάνεται εἰς τὰ χεῖλη τοῦ τὰ φιλήματα τῆς μητέρας τοῦ καὶ ἐπάνω εἰς τὸ μάγουλόν τοῦ τὸ δάκρυ τοῦ πατέρα τοῦ. Ἀσφαλῶς ἡ φορεσιὰ αὐτὴ εἶναι ἡ ὠραιότερα, ἀπὸ ὅλας, ὅσας ἐφόρεσεν ἕως τώρα !

Ἄρ. Κουετίδης

Η ΣΤΑΦΙΔΑ ΤΟΥ ΓΕΙΤΟΝΑ

Γείτονά τοῦ δὲν ἄφηνε ἀπείραχτον ὁ Ἀντώνης ὁ Κατσιβούλης. "Ὅλο καὶ φιλονικοῦσε γιὰ τὰ σύνορα τῆς σταφίδας τοῦ. "Ἄν δὲν παράβλεπαν οἱ ἄλλοι νὰ τοὺς παίρνη κάθε χρόνο καὶ κάμποσο τόπο, ἔπρεπε νὰ περιμένουν δικαστήρια καὶ κάθε εἶδος ἀναποδιά. Μὰ περισσότερο εἶχε στενοχωρήσει τὸ Γιώργη τὸ Χριστοδουλιᾶ. "Ἐνα χαντάκι χωρίζε τις σταφίδες τοὺς, τ' ἁλώνια τοὺς καὶ τὰ σπίτια τοὺς.

Κάποιον Αὐγουστον ὁ Κατσιβούλης καὶ ὁ Χριστοδουλιᾶς εἶχαν μαζέψει στὴν ἀποθήκη τὸ πρῶτο χέρι. Μὰ ἡ περισσότερη σταφίδα ἦταν στ' ἁλώνια.

"Ἐνα μαυραδάκι φάνηκε στὸν οὐρανό. Ὁ Κατσιβούλης μὲ τὴν γυναῖκα τοῦ καὶ τὴ μεγαλύτερή τοῦ κόρη ἔλειπαν στὴν πόλι. Τὴ σταφίδα τὴν πρόσεχε τὸ μικρό τοὺς ἀγόρι, ὁ Νάσος, ὡς δέκα χρονῶν. Τὸν εἶχαν ἀφήσει ἐκεῖ γιὰ τὰ μάτια, γιατί κι ἀφύλακτη νὰ ἦταν, κανεὶς δὲν τὴν πείραζε.

— Δὲν μ' ἀρέσει τὸ σημάδι, εἶπε στοὺς δικούς τοῦ ὁ Χριστοδουλιᾶς. Γρήγορα νὰ μαζέψουμε τὴ μαυρομάτα, νὰ μὴν ἔχουμε τὰ ἴδια τὰ περσινά.

Πέρσι ἔτυχε κι αὐτὸς νὰ λείπη. Ἦταν ἡ γυναῖκα τοῦ, μὰ σὲ μιὰ δυνατὴ κι ἐξαφνὴ μπόρα ποὺ ἦρθε, λίγη σταφίδα πρόφτασε νὰ μαζέψη. Ὁ Κατσιβούλης μποροῦσε νὰ βοηθήσῃ, μὰ δὲν τὸ ἔκαμε. Ἀπάνω ἀπὸ τὸν ἐξώστη καθόταν καὶ ἔβλεπε μὲ χαρὰ πῶς ἔπιρνε τὸ νερὸ τὴν ξένη σταφίδα.

Τώρα ὁ Χριστοδουλιᾶς μὲ τοὺς δικούς τοῦ δούλευαν γρήγορα καὶ εἶχαν μαζεμένη τὴν περισσότερη σταφίδα. Ἀρχισαν νὰ πέφτουν οἱ πρῶτες ἀραιὲς σταλαματιές. Ὁ Νάσος τοῦ Κατσιβούλη ἔβλε τις φωνές. Καταλάβαινε τὸ κακὸ ποὺ τοὺς εὔρισκε, μὰ καταλάβαινε καὶ τὴν ἀδυναμία τοῦ.

—“Ε, θά κλάψης και σύ, όπως κλάψαμε και μεῖς πέρσι, εἶπε τὸ ἀγόρι τοῦ Χριστοδουλιᾶ.

— Κάνε τὴ δουλειά σου και τέτοια λόγια δὲ μ’ ἀρέσουν. Τ’ ἀκούς ;... Νὰ μὴ σ’ ἀκούσω νὰ τὸ ξαναπῆς ! εἶπε αὐστηρὰ ὁ Χριστοδουλιᾶς.

Δὲν ἤθελε τὸ κακὸ κανενός, μὰ και δὲν εἶχε σκοπὸ νὰ μαζέψῃ τὴ σταφίδα τοῦ Κατσιβούλη. Αὐτὸ δὰ ἔλειπε !...

“Ἐπειτα, ὅμως, συλλογίστηκε : « Καὶ τί φταίει τὸ μικρὸ νὰ πεινᾷ ὅλο τὸ χρόνο ; Κι ἔπειτα ἔχει νὰ παντρέψῃ και τὴν κόρη του και τὴν προῖκα θὰ τὴν δώσῃ ἀπὸ τούτῃ τὴ σταφίδα... Ὅθι εἰπῆς, κι ἐγὼ φτωχὸς ἤμουν κι εἶχα νὰ παντρέψω, κι ἐγὼ εἶχα μικρὰ και πείνασαν. Τὰ σκέφτηκε ἐκεῖνος ; Γιατί νὰ μὲ σκοτίζουν ἐμένα τώρα ; ».

“Ἡ σταφίδα του στὸ μεταξύ ἦταν ἀσφαλισμένη. Τώραμποροῦσε νὰ πάῃ σπιτάκι του. Δυνατὸς ἀέρας σήκωσε σύννεφο τὴ σκόνῃ, κι ὕστερα οἱ σταλαματιᾶς ἄρχισαν νὰ πέφτουν πιὸ πυκνά. Μιὰ ἀστραπὴ θάμπωσε τὰ μάτια τους κι ἀκολούθησε βροντὴ πού ἔσεισε τὴ γῆ.

— Κρῖμα νὰ χαθῇ ἡ μαυρομάτα ! συλλογίστηκε.

Πέρασαν ἀπὸ τὸ νοῦ τὰ ἐξοδα και τὰ βάσανα πού περνοῦν, ὥσπου ν’ ἀποθηκιάσουν τὴ σταφίδα και νὰ τὴν πουλήσουν. Κλάδεμα, σκάψιμο, ξανασκάψιμο, βλαστολόγημα, κορφολόγημα, χαράκωμα θειάφισμα και ράντισμα μὲ γαλαζόπετρα. “Ἐπειτα τὸ καρδιοχτύπι νὰ τρυγηθῇ ἡ σταφίδα, ν’ ἀπλωθῇ στὸ ἄλωνι, νὰ ξεραθῇ, νὰ μαζεუτῇ, νὰ τὴν βάλουν στὰ σακκιά καί... νὰ ῥθῃ κι ὁ ἔμπορος.

—“Αμαρτία νὰ χαθῇ ἡ μαυρομάτα ! εἶπε ἄλλιν ὁ Χριστοδουλιᾶς.

Στάθηκεν ἔπειτα γιὰ μιὰ στιγμὴ συλλογισμένος κι ἔπειτα φώναξεν :

—“Εμπρός, παιδιά, ἐλάτε νὰ μαζέψουμε και τοῦ γείτονα τὴ σταφίδα.

Κάτι θέλησαν νὰ μурμουρίσουν μερικοί, μὰ μὲ μιὰ ματιὰ ὁ Χριστοδουλιᾶς τοὺς ἔδωσε νὰ καταλάβουν πὼς ἔπρεπε νὰ τρέξουν, σὰ νὰ ἦταν δική τους και καλύτερα ἀκόμη. Δὲ δίστασαν περισσότερο, και ὅλοι ρίχτηκαν πρόθυμα στὴ δουλειά.

Τὴν ὥρα πού πλάκωσεν ἡ δυνατὴ βροχὴ κι αὐλάκωναν τὸν οὐρανὸ οἱ ἀστραπὲς και ξεκούφαιναν οἱ βροντές, δὲν ἦταν οὔτε ἐπυρὶ σταφίδα στ’ ἄλωνα. Τὴν ἴδια ὥρα φάνηκε ἀπάνω στὸ ἄλογό του τρεχᾶτος ὁ Κατσιβούλης. “Ἐσταζαν κι οἱ δυὸ ἀπὸ τὸ νερὸ και τὸν ἰδρῶτα. Καθὼς εἶδε ἀπὸ μακριὰ τὸ ἄλωνι ἄδειο, ἔβαλε τίς φωνές. “Οταν πλησίασε και εἶδε τὸ Χριστοδουλιᾶ, τοῦ κόπηκεν ἡ ἀναπνοή.

—“Εσύ νὰ μοῦ κάμῃς αὐτὸ τὸ καλὸ !

— Γιατί όχι; Γείτονες είμαστε, είπε με γέλιο ὁ Χριστοδουλιᾶς. Πρῶτα θὰ δῇ κανεὶς τὸ γείτονά του κι ὕστερα τὸν ἥλιο.

Ὁ Ἀντώνης ὁ Κατσιβούλης εἶχεν ἀπομείνει ἄφρωνος, σὰν ἀποσβολωμένος. Αἰσθανόταν δυὸ πράγματα ἐντελῶς ἀντίθετα. Αἰσθανόταν καὶ εὐγνωμοσύνη καὶ ντροπὴ! Εὐγνωμοσύνη γιὰ τὸ γείτονά του καὶ ντροπὴ γιὰ τὸν ἑαυτὸ του!

Νώντας Ἐλατος

Ο ΦΟΙΝΙΞ

Τὸν εἶδον τὸ πρῶτον ἀνάγλυφον ἐπὶ χαλκοῦ, ὅταν, ἐπταετῆς μόλις. ἀπεθαύμαζον ὑπερμεγέθη δεκάραν.

Εἶχεν ἀπλωμένας τὰς πτέρυγας τὸ πτηνόν, καθήμενον ἐπὶ δέσμης ξύλων, ἀπὸ τὰ ὅποια γλῶσσαι πυρὸς περιέβαλλον τὸ σῶμα του. Τὸ πτηνὸν ἀτάραχον, μὲ λαιμὸν τεταμένον ἀνέβλεπε πρὸς ἀκτινοβόλον σταυρὸν, ὁ ὁποῖος ἦτο ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν του.

Δὲν ἐγνώριζον οὔτε τί ἦτο τὸ νόμισμα, τὸ ὅποῖον ἐκράτουν ἀνὰ χεῖρας, οὔτε ποῖον ἦτο ἐκεῖνο τὸ πτηνὸν οὔτε καὶ ἡδυνάμην νὰ ἀναγνώσω ἀκόμη τὰ γράμματα, τὰ ὅποια τὸ περιέβαλλον κύκλῳ καὶ τὰ ὅποια ἐσημείωναν ἓνα ἡγιασμένον ὄνομα, « Ἰωάννης Καποδίστριας, Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος », ὄνομα, τὸ ὅποῖον ὁσάκις ἀναπολήσω, ἡ ψυχὴ μου κάμπτεται εἰς γονυκλισίαν.

Θὰ μὲ ἐρωτήσετε τί εἶναι τὸ πτηνὸν αὐτό; Εἶναι μόνον βέβαιον περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἀνάγεται εἰς τὴν τάξιν τῶν γαμψωνύχων καὶ τὸ γένος τῶν αετῶν. Ἄλλ' οὐδὲν ζωολογικὸν μουσεῖον τὸν φιλοξενεῖ, καὶ φοβοῦμαι ὅτι δυσκόλως θὰ ἀνεύρετε τῆς ὑπάρξεώς του μάρτυρας αὐτόπτας.

Ὁ Ἡσίοδος καὶ ὁ Ἡρόδοτος τὸν θέλουν ζῶντα ἡμίσειαν χιλιετηρίδα. Ἄλλοι ἀρχαῖοι συγγραφεῖς καὶ ἱστορικοί, Ἕλληνες καὶ ξένοι διάσημοι, λέγουν:

« Αἱ Ἰνδαὶ καὶ ἡ Αἰθιοπία γεννοῦν τὰ ὠραιότερα πτηνά. Τὸ περιφημότερον πάντων εἶναι ὁ φοῖνιξ, ἐὰν τὰ περὶ ὑπάρξεώς του δὲν ἀποτελοῦν μῦθον. Ζῇ εἰς καὶ μόνος φοῖνιξ καθ' ἅπαντα τὸν κόσμον, ὀλίγοι δὲ τὸν εἶδαν.

» Ἐχει, λέγουν, μέγεθος αετοῦ, γῦρο δὲ εἰς τὸν λαιμὸν πτέρωμα λάμπον ὡς χρυσός· τὸ ἄλλο σῶμα ἔχει πτέρωμα πορφυροῦν, ἡ οὐρὰ εἶναι

κυανῇ με παρένθετα ροδόχροα πτερά, ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς ἔχει λοφίον.

» Λέγουν ὅτι οὐδεὶς εἶδε ποτε τοῦτο νὰ τρώγῃ.

» Ὁ φοῖνιξ ζῇ εἰς τὴν Ἀραβίαν 509 ἔτη.

» Ὅταν γηράσῃ ὁ φοῖνιξ κατασκευάζει φωλεὰν ἀπὸ κλάδους κασσίας καὶ ἀπὸ ἄλλους εὐώδεις κλάδους· ἔπειτα γεμίζει τὴν φωλεὰν αὐτὴν ἀπὸ ἀρώματα, θέτει πῦρ καὶ θνήσκει καιόμενος ἐπ' αὐτῆς.

» Ἀπὸ τὴν τέφραν καὶ τὰ ὅσα τοῦ γεννᾶται κατ' ἀρχὰς σκώληξ, ὁ ὁποῖος μεταμορφοῦται εἰς φοῖνικα.

» Τὸ πρῶτον καθήκον τοῦ νέου φοῖνικος εἶναι ν' ἀποδώσῃ ἐπικηδείους τιμὰς εἰς τὰ λείψανα τῆς πρώην αὐτοῦ ὑπάρξεως καὶ νὰ φέρῃ ταῦτα μεθ' ὀλοκλήρου τῆς φωλεᾶς εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ἥλιου ἐπὶ βωμοῦ ».

Ἐπειδὴ εἶναι τοιαύτη ἡ ποιητικωτάτη περὶ τοῦ πτηνοῦ παράδοσις, ὁ Χριστιανισμός, ὁ ὁποῖος ἔχει ὡς δόγμα τὴν ἀθανασίαν, τὴν νίκην τοῦ θανάτου, τὴν Ἀνάστασιν καὶ τὴν ἀτελεύτητον αὐθυπαρξίαν τῆς ψυχῆς, δὲν ἠδύνατο νὰ εὗρῃ οὐδὲν τὸ ποιητικώτερον καὶ παραστατικώτερον σύμβολον ἀπὸ τὸν φοῖνικα.

Διὰ τοῦτο ἀπαντῶμεν ἐπὶ τῶν τάφων τῶν πρώτων χρόνων τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀνάγλυφον τὸν φοῖνικα, ὡς σύμβολον ἀναστάσεως εἰς νέαν ζωὴν. Καὶ τοιοῦτον σύμβολον θεωροῦν αὐτὸ οἱ Χριστιανοὶ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καὶ Χριστιανικοὶ συγγραφεῖς (Κλήμης, Ὁριγένης, Ναζιανζηνός).

Καὶ ἤδη, ὅταν ἡ Ἑλλάς σχίζουσα τὰ ἐντάφια σάβανα ἀνέστη ἐκ τοῦ τάφου, εἰς τὸν ὁποῖον ἐπὶ τόσους αἰῶνας κατέκειτο, ὅταν ἀληθῶς ἐκ τῆς τέφρας τῆς ἐγεννήθη κατὰ τὸν ποιητὴν ἡ Ἐλευθερία,

σὰν τὴ σπίθα κρυμμένη στὴ στάχτη,

ποῖον παραστατικώτερον, ποῖον ποιητικώτερον σύμβολον ἠδύνατο νὰ ἐκλέξῃ ὡς αἰώνιον αὐτοῦ ἔμβλημα τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστὰν Ἑλληνικὸν Ἔθνος, παρὰ τὸν φοῖνικα, τὸν ὁποῖον ὁ πατὴρ τοῦ Ἔθνους καὶ Κυβερνήτης Ἰωάννης Καποδίστριας, ὁ ὁποῖος ἐπίστευεν ἀδιασειστώως καὶ εἰργάσθη ὑπὲρ θεμελιώσεως ἀληθοῦς ἑλληνικοῦ μέλλοντος, ἔταξεν ἔμβλημα αὐτοῦ;

Ἡδύνατο ἐπιτυχέστερον νὰ συμβολίσῃ τὴν πίστιν του εἰς τὴν ἀνάστασιν τῆς Ἑλλάδος ὁ μέγας τοῦ Ἔθνους πολίτης;

« Σελίδες 1921 »

Ἐμμ. Λυκούδης

ΑΕΤΟΣ ΣΤΟ ΚΟΤΕΤΣΙ

Τὸν αἰετὸ τὸν ἔκλεισαν μέσα σ' ἓνα κοτέτσι.

Κι ὁ κόκκορας τὸν ρώτησε : « Γιατί πικραίνεσ' ἔτσι,
πού τὰ 'χεις ὅλα τώρα ;

Καὶ τὸ νερὸ στὸν τόπο του, καὶ τὸ φαῖ στὴν ὥρα,
καὶ στὰ κατσαύβραχα δὲν πᾶς, ὅπου μπορεῖ στὸ τέλος
μέσ' στὰ καλὰ καθούμενα νὰ φᾶς κανένα βέλος.

Γιὰ πές μου τί σοῦ λείπει

κι ὅλο σὲ δέρνει ἡ λύπη

καὶ τὴν καρδούλα σου χαλᾶς ; ».

Κι ἐκεῖνος τ' ἀποκρίθηκε : « Σὰν κόκκορας μιλάς ».

« Μῦθοι »

'Αλ. Φωτιάδης

Ο ΑΝΑΠΟΔΙΑΣΜΕΝΟΣ

Τὴν κοινὴν περιέργειαν εἶχε διαγείρει τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων ἡ γριὰ Σπύραινα. Τούλάχιστον δωδεκάκις ἀπὸ τῆς αὐγῆς εἶχεν ἐμφανισθῇ ἐπὶ τοῦ βράχου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐφαίνετο ὁ λιμὴν τῆς νήσου καὶ τὸ μακρινὸν πέλαγος.

— Τί νὰ ἔπαθεν ἄρά γε ; ἔλεγον αἱ γειτόνισσαι.

— « Οὔτε καράβια στὸ γιालὸ οὔτε πουλιὰ στὸν κάμπο ! », ἐμουρμούριζεν ἡ γραῖα καὶ ἐπέστρεφε περίλυπος, ἐνῶ ὁ βορρᾶς ἐφύσα μανιώδης.

Ἔπνεεν ἤδη ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα. Εἰς τὰ βουνὰ ἐλεύκαζον αἱ χιόνες καὶ ὁ βορρᾶς ἐμαίνετο εἰς τὸ πέλαγος. Οὐδὲν ἰστίον εἰς τὸν ἔρημον πόντον. Τὰ πλοῖα, μικρὰ καὶ μεγάλα, ἀποκλεισμένα εἰς τοὺς λιμένας. Καὶ αὐτοὶ οἱ ἄλιεῖς ἀπελπισθέντες πλέον ἔθεσαν ἐντὸς σάκκων τὰ δίκτυα, ἔσυραν εἰς τὴν ἀκτὴν τὰ πλοιαρία των καὶ καθήμενοὶ εἰς τὰ καφενεῖα τῆς παραλίας ἐρρόφων λαϊμαργῶς τὸν ἀργιλέν των.

Ἦτο πλέον δειλινόν. Ὅλοι οἱ οἰκογενειάρχαι ἐπρομηθεύοντο ἐκ τῆς ἀγορᾶς τὸ χοιρινόν διὰ τὴν αὐριανὴν ἐορτὴν καὶ ὅσα ἄλλα τρόφιμα ἀπῆται ἡ ἡμέρα. Καὶ ἡ γριὰ Σπύραινα ἐθεάθη καὶ πάλιν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βράχου. Ἐστρέφετο νὰ ἀπέλθῃ, ὅτε τὴν ἐσταμάτησε νεαρὸς ναύτης κατέρχόμενος εἰς τὴν ἀγοράν :

— Τὸν Γεωργάκη περιμένεις, θεῖα Σπύραινα ; Μὲ ποιό καράβι ταξίδεψε ;

— Μὲ τὸν καπετὰν Κωνσταντῇ, παιδάκι μου. Τὸν περιμένομεν ἀπὸ τῆ Σαλονίκη. Πῆγαν ἀλάτι ἀπὸ τὶς Φώκιες.

— Μὲ τὸν καπετὰν Κωνσταντῇ; λέγει ὁ ναύτης καὶ ἤρξατο γελῶν. Μὲ τὸν Ἀναποδιασμένο; Καὶ κάθесαι καὶ τὸν καρτερεῖς, θειά Σπύραινα; Θὰ τὸν θύμωσαν οἱ ναῦτες, καὶ θὰ τὸν πείραξεν ὁ Γεωργάκης, σὰν ἀστεῖος πού εἶναι, καὶ θὰ τὸ ἔσπασε τὸ παλιοκάμιο. Ξέρεις τί ἀναποδιασμένος πού εἶναι; Καλὰ Χριστοῦγεννα! προσέθηκεν ὁ ναύτης καὶ κατῆλθε πρὸς τὴν ἀγοράν.

Ἡ γραῖα ἔμεινεν ἄφωνος, προσπαθοῦσα νὰ ἐμποδίσῃ δυὸ μεγάλα δάκρυα, τὰ ὁποῖα ἔλαμψαν εἰς τὰ μάτια τῆς ὡσὰν διαμάντια.

Κάτι ἤξερεν ἡ γραῖα· κάτι εἶχεν ἀκούσει περὶ τοῦ καπετὰν Κωνσταντῇ καὶ ἤρχισαν νὰ παρουσιάζωνται εἰς τὴν μητρικὴν τῆς καρδίαν ἀόριστοι φόβοι. Καὶ ἐνῶ προηγουμένως εἶχεν ἀποφασίσει νὰ διέλθῃ ἐκ τοῦ κρεοπωλείου καὶ νὰ προμηθευθῇ ὀλίγον χοιρινόν, τώρα τόσον ἐλυπήθη, ὥστε ἐπανῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς μὲ κενὰς τὰς χεῖράς.

— Ἀκοῦς νὰ πάγῃ μὲ τὸν Ἀναποδιασμένον!

Δὲν εἶναι παράξενον ἐπάνω εἰς τὸ γλέντι του νὰ ἔσπασε τὸ παλιοκάμιο.

Ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς, τὸν ὁποῖον οἱ ἀστεῖοι καὶ εἴρωνες νησιῶται ἀπεκάλουν ἁ ν α π ο δ ι α σ μ ἔ ν ο ν, ἦτο πλοίαρχος ἐξήκοντα πέντε περίπου ἐτῶν. Ξηρὸς καὶ αὐστηρὸς, διεκρίθη πάντοτε διὰ τὴν φιλεργίαν του καὶ τὴν ναυτικὴν του ἱκανότητα. Πρῶτος αὐτὸς ἐτόλμησε νὰ ἐπιδείξῃ πλοῖον τῆς πατρίδος του, τὴν « Εὐαγγελίστριαν », εἰς τοὺς λιμένας τῆς Μαύρης Θαλάσσης· ἠδύνατο νὰ μαντεύῃ ὅλας τὰς μεταβολὰς τοῦ καιροῦ. Ἦτο εἰς ἄκρον οἰκονόμος καὶ τὸ ὄνειρόν του ἦτο ν' ἀποκτήσῃ μέγαν βρίκιον. Καὶ τὸ κατῴρωσε.

Μὲ ποῖαν χαρὰν κατέπλευσε διὰ πρώτην φοράν μὲ τὸ βρίκιον ἐκ τοῦ Δουνάβεως εἰς τὸν λιμένα τῆς νήσου! Ὅταν ἀπεβιβάζετο διὰ τῆς λέμβου εἰς τὸ λιμεναρχεῖον, οἱ ναῦται ἐκωπηλάτουν καὶ αὐτὸς ἐκαμάρωνεν εἰς τὴν πρύμνην.

Ἄλλ' εἶχε μίαν μεγάλην ἰδιοτροπίαν ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς. Δὲν ἐδέχετο ποτὲ ὁδηγίας καὶ παρατηρήσεις ἐκ μέρους τῶν ναυτῶν του διὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ πλοίου. Ὅσάκις δὲ ναῦται ἀγνοοῦντες τὴν ἰδιοτροπίαν του αὐτὴν ἤθελον νὰ ὁδηγήσωσι τὸν καπετὰν Κωνσταντῆν, οὗτος ἐπραττεν ὅπως τὸ ἐναντίον, ἔστω καὶ μὲ βλάβην τοῦ πλοίου του.

Τρις εἶχε προσαράξει τὴν « Εὐαγγελίστριαν » ἐπὶ βράχων, διότι κατὰ τὸν πλοῦν τῷ ὑπεδείχθη παρὰ ναύτου νὰ προσέξῃ, ἐπειδὴ ἐκεῖ κά-
που ἦτο ὕφαλος ἄγνωστος τάχα εἰς αὐτόν. Καὶ ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς
τὴν ἐγνώριζεν. Ἦξερεν, ὡς ἔλεγε, « νὰ περάσῃ ὅλες τὶς ξέρες μὲ κλει-
στά μάτια »· ἀλλὰ τοῦ ἤρχετο ἄσχημα « νὰ τὸν δασκαλεύουν τὰ παιδιὰ
του ».

Ὅταν τῷ ὑπεδείχθη ποτὲ γνωστὴ εἰς αὐτὸν ὕφαλος :

— Σὺ θὰ μὲ μάθῃς, ἀγράμματα ; εἶπεν ὁ Κωνσταντῆς θυμωμένος. Καὶ
ἐνῶ ἦτο ἑτοιμος μὲ δεξιωτάτην κίνησιν νὰ στρέψῃ τὴν πρῶραν καὶ νὰ
παρακάμψῃ τὴν ὕφαλον, διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι ὁδηγεῖται, ἐξηκολούθησε
νὰ πλέῃ κατ' εὐθεΐαν καὶ ἰδοῦ :

Κράφφ ! ἔτριξεν ἡ « Εὐαγγελίστρια » ἐπὶ τῆς ὕφαλου.

Εὐτυχῶς καὶ τὰς τρεῖς φορές οὐδὲν ἔπαθε τὸ ξύλινον σῶμα, ἐπὶ τοῦ
ὁποίου ἐξεθύμινε πάντοτε ἡ παράδοξος ιδιοτροπία τοῦ καπετὰν Κων-
σταντῆ.

Ἡ γριὰ Σπύραινα, ἴσως ἀπὸ τὸν γεννηθέντα ἐν αὐτῇ φόβον, ἀπέ-
καμε περὶ τὴν ὥραν τοῦ ἑσπερινοῦ καὶ δὲν ἐφάνη πλέον εἰς τὸν βράχον.
Ἦτο καὶ τόσον δριμύ τὸ ψῦχος... Μίαν στιγμὴν ἠκούσθη μία γειτόνισσα
εἰς τὴν θύραν :

— Τὰ συχαρίκια. Ἦλθ' ὁ Γεωργάκης.

— Ἦλθε, παιδί μου ;

Τοῦτο μόνον εἶπεν ἡ γριὰ καὶ ἐξῆλθε τρέχουσα πρὸς τὴν παραλίαν.
Ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς συνήθιζε πάντοτε τὰ Χριστούγεννα νὰ τὰ ἐορ-
τάζῃ εἰς τὴν πατρίδα του. Ποιμὴν τις ἀπὸ πρωΐας ἰδὼν πλοῖον κατερχό-
μενον ἐκ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, ἀνήγγειλε τοῦτο εἰς τὴν γριάν, ἥτις
ὡς εἶδομεν, τοσάκις παρετήρει τὸ πέλαγος ἀπὸ τοῦ βράχου.

Καὶ ἀληθῶς περὶ τὴν ἑσπέραν ἐφάνη ἡ « Εὐαγγελίστρια » κάμ-
πτουσα τὴν πρὸ τοῦ λιμένος ξηρὰν νησίδα καὶ προσπαθοῦσα διὰ λοξο-
δρομιῶν νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτόν, διότι τὴν ὥραν ἐκείνην ἔπνεεν ὀξύτατος
βορειοανατολικὸς ἄνεμος. Ἀλλὰ πολὺ ἐδυσκολεύετο νὰ προσεγγίσῃ τὸν
λιμένα.

Ὁ Κωνσταντῆς ἐπεριποιεῖτο πολὺ τὸ πλοῖον του. Ἦγάπα πολὺ τὸ
μαῦρο χρῶμα καὶ ἔστιλβε κατάμαυρη ἡ « Εὐαγγελίστρια ». Εἶχε συνθί-
σει, ὅταν ἐφθανεν εἰς τὴν πατρίδα του, νὰ ὑψώνῃ πλὴν τῆς μεγάλης ση-
μαίας τοῦ πλοίου του καὶ ὅλα τὰ ποικιλόχρωμα ἐκεῖνα σήματα τὰ « σε-

νιάλα » λεγόμενα, τὰ χρησιμεύοντα διὰ τὴν ἐν τῷ πελάγει συνεννόησιν.

— Θέλω νὰ με καταλαβαίνουν, σὰν ἔρχομαι, ἔλεγεν ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς.

Οἱ κάτοικοι εὐκόλως ἀνεγνώρισαν τὴν « Εὐαγγελίστριαν ». Συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν παραλίαν καὶ γυῖαριστοῦντο βλέποντες τὸ μικρὸν βρίκιον ν' ἀψηφῇ τὴν μανίαν τῶν κυμάτων. Ἄλλ' ἀνέμενον πάντοτε καὶ καμμίαν ἀναποδιὰν του, διὰ νὰ γελάσουν. Δὲν ἐφαντάζοντο, ὅμως, καὶ δὲν ἐπεθύμουν τόσον θλιβερόν ἀτύχημα.

Κατὰ τὴν τελευταίαν βόλταν ὁ Γεωργάκης ἐκ τῆς πολλῆς χαρᾶς, ὅτι ἔφθανεν εἰς τὴν πατρίδα του, καὶ βλέπων ὅτι ὁ πλοίαρχος κακῶς διηύθυνε τὸ πλοῖον ἐλησιμόνησε μὲ ποῖον εἶχε νὰ κάμῃ κὶ ἐφώναζε :

— Τί κάνεις, καπετὰν Κωνσταντῆ ;

Ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς εἶχεν ἤδη ἀντιληφθῇ τὸ λάθος του καὶ ἡτοιμάζετο νὰ τὸ διορθώσῃ. Ὑπακούων, ὅμως, εἰς τὴν ἰδιοτροπίαν του ἐθεώρησε καλύτερον νὰ καταστρέψῃ τὸ πλοῖον, παρὰ νὰ φανῇ ὅτι δὲν ἐγνώριζε τὴν ναυτικήν. Καὶ ἀφῆκε τὸ πλοῖον εἰς τὸ ἐπικίνδυνον δρόμον του.

Καὶ ἰδοὺ ἀπαίσιος τριγμὸς ἀκούγεται, ὥς νὰ ἐθραύοντο τὰ ὀστᾶ πελωρίου σκελετοῦ.

Ἡ « Εὐαγγελίστρια » εἶχε προσαράξει ἐπὶ τῆς βραχώδους ξηρονήσου.

Περὶ τῆς σωτηρίας της οὐδεμία ὑπῆρχεν ἐλπίς. Ἀλαλαγμοὶ ἤκούσθη πρὸς τὴν ἀγορὰν καὶ ὅλοι ἐσπευδαν πρὸς τὴν ξηρόνησον. Καὶ ἐν μέσῳ τοῦ ἀλαλαγμοῦ διεκρίνετο ὁ ὀλολυγμὸς τῆς γριᾶς Σπύραινας, ἡ ὁποία διαρκῶς ἐμουρμούριζε :

— Ἀκοῦς, νὰ πάῃ μὲ τὸν Ἀναποδιασμένον ! Ἀκοῦς ἐκεῖ !

Ἄλλοτε πάλιν ἐφώναζε πρὸς τὸν υἱόν της :

— Ἐβγα ἔξω, Γεωργάκη ! Ἐβγα ἔξω !

Ἄλλ' οἱ ναῦται ἔμενον ἀκόμῃ ἐντὸς τοῦ σκάφους, νομίζοντες ὅτι καὶ μὲ τὴν συνδρομὴν τῶν κατοίκων θὰ ἠδύναντο νὰ τὸ σώσουν.

Ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς, ὥς νὰ μὴ συνέβῃ τίποτε καὶ ὥς νὰ μὴ ᾔτο αὐτὸς ὁ αἷτιος τῆς καταστροφῆς του, κατεγίνετο καὶ αὐτός, μεταβαίνων ἀπὸ τῆς πρύρας εἰς τὴν πρύμνην καὶ ἐκφωνίζων ἀσυναρτήτους φράσεις.

Ἄλλ' ὅλα εἰς μάτην. Εἰς δυνατὸς κλονισμὸς διέλυσε τὸ πλοῖον καὶ διεσπάρησαν εἰς τὴν θάλασσαν ἱστοί, ἱστία, σχοινία, ξύλα καὶ διάφορα ἐπιπλα τοῦ πλοίου. Οἱ δὲ ναῦται μόλις ἐπρόφθασαν καὶ ἔσωσαν τὰς κασέλας των.

Οἱ νησιῶται τεθλιμμένοι βαθέως διελύθησαν. Ἐκαστος μετέβη εἰς τὸν οἶκον του, διὰ νὰ ἐγερθῇ μετὰ τὰ μεσάνυχτα εἰς τὴν χαρμόσυνον ἀκολουθίαν τῶν Χριστουγέννων.

Μετ' ὀλίγον ἔσβησαν καὶ τὰ φῶτα τῶν ὀλίγων οἰκιῶν, ἐν αἷς, φαίνεται, περισσότερον ἡγρύπνησαν. Πλὴν ἔξω εἰς τὰ Ἀλώνια οἰκίσκος τις μονόροφος διετῆρει τὸ φῶς του ἀκόμη· ἐκεῖ ἡ γριά Σπύραινα, ἡ μητέρα τοῦ Γεωργάκη, ἡγρύπνει καὶ φέρουσα καινουργές σάλι, ἀτάραχος καὶ γαληνιαία, καθήμενὴ παρὰ τὴν ἐστίαν ἐγυάλιζε μετὰ μητρικῆς ἀγαλλιάσεως τὰ ὑποδήματα τοῦ υἱοῦ της· καὶ αὐτὸς πλησίον τῆς πυρᾶς ἀνεπαύετο τεταραγμένον ὕπνον ἀκόμη, διότι ἀνελογίζετο, ἴσως, εἰς τὸν ὕπνον του, ὅτι ἐγένετο αἰτία τόσης καταστροφῆς, χωρὶς νὰ συλλογισθῇ τὴν ιδιοτροπίαν τοῦ Ἀναποδιασμένου.

« Διηγῆματα »

Ἀλ. Μωραΐτιδης

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Ὅταν ἔλθῃς καὶ βάρβαροι μὲ βιάσῃ καὶ μὲ νόμο
οὐκ ἀνθρώπων, ἀλλὰ
ἀνθρώπων ἴσως
μὲ βιάσῃς θρησκείαν, νόμους καὶ τὴν ἀρετήν
καὶ νόμους δικαιοσύνης
ἡ τίς ἔσται;

Ὁ βέλγος ἔχουσιν ἀρετὴν καὶ μὲ νόμους
μὲ βιάσῃς καὶ νόμους
καὶ νόμους ἡ βία

6. ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΟΣ ΕΘΝΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

μὲ τὴν ἑξῆς βία

Κι εἰς αὐτὴν αὐτοὶ τοὺς ἀνθρώπους ἔχουσιν
νόμους τῆς γένεως
μὲ νόμους ἴσως
καὶ βροντὰς οὐκ ἔχουσιν ἐπὶ τῇ γῇ, αὐτοὶ οὐκ ἔχουσιν
ὁ δὲ νόμος περὶ τῆς
ὁ δὲ νόμος δικαιοσύνης

ἡ βία

Η ΑΘΗΝΑ ΠΡΟΣΤΑΤΙΣ

Ἡ Ἀθήνη δὲν ἦταν θεὰ πολέμου, μίση. Ἐκπροσώπων αὐτὴ ἀνθρώ-
πινο γένος μὲ νόμους συμβουλίας. Αὐτὴ δούρειε αὐτὴ δούρειε καὶ ἀνθρώ-
ποις αὐτὴ βιάσῃς καὶ βιάσῃς ἐπὶ τῇ γῇ. Ἐπειτα αὐτὴ δούρειε γυν-
ναῖα ἀνθρώπων καὶ γὰρ αὐτὴ αὐτὴ ἀνθρώπων. Ἐπειτα ἡ αὐτὴ δούρειε
λεὺν τὴν πρὸς αὐτὸν τοὺς αὐτὸν καὶ αὐτὸν ἀνθρώπων. Στὴν αὐτὴ δούρειε ἡ
ἀνθρώπων τῆς οὐκ ἀνθρώπων, τῆς ἀνθρώπων, τῆς ἀνθρώπων. Ἀνθρώπων καὶ
τῆς ἀνθρώπων. Αὐτὴ ἀνθρώπων γὰρ τὴν ἀνθρώπων. Ἀνθρώπων αὐτὴ
ἴσως ἴσως αὐτὴ ἑλληνες δὲν θὰ ἀνθρώπων ἐπὶ τῇ γῇ. Δὲν ἀνθρώπων
αὐτὴ, ἡ ἀνθρώπων ἀνθρώπων, καὶ ἀνθρώπων τὴν ἀνθρώπων τῆς ἑλλήνων
ἐπὶ τὴν Πάρι. Καὶ τὸν, ἀνθρώπων καὶ βιάσῃς τὴν ἀνθρώπων.

Ο ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΟΣ ΕΘΝΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

“Όταν ἔχθροὶ καὶ βάρβαροὶ μὲ βέλη καὶ μὲ τόξα
σ’ ἀπόδιωξαν, ὦ Δόξα,
ἀνέβηκες ἐκεῖ·

κι ἀθάνατη ἐμαρμάρωσες, καθὼς καὶ στὸ παραμῦθι,
ποὺ πέτρινη ἐκοιμήθη
ἡ κόρη ἡ εὐγενική.

“Ο βράχος ἀξιώθηκε προσκύνημα νὰ γίνη
κι ἀθάνατος νὰ μείνη
στοῦ χρόνου τῇ βοή·
κι ἐμπνέει μεγάλα ὄνειρατα κι αἰσθήματα γενναῖα,
κι ἐνώνει αὐτὸς τῇ νέα
μὲ τὴν ἀρχαία ζωή.

Κι ὅλες οἱ σκόρπιες πέτρες του κι οἱ μαρμαρένιοι στῦλοι
γενῆκαν τόσα χεῖλη
μέ σάλπιγγος φωνή,
καὶ βροντερά σ’ ἐκήρυξαν στὴ γῆ, στὴν οἰκουμένη,
ὦ Δόξα τιμημένη,
ὦ Δόξα ἀληθινή !

Ἰω. Πολέμης

Η ΑΘΗΝΑ ΠΡΟΣΤΑΤΙΣ

Ἡ Ἀθηνᾶ δὲν ἦταν θεὰ πολεμικὴ μόνον. Ἐπροστάτευε τὸ ἀνθρώπινο γένος μὲ σοφὲς συμβουλές. Αὐτὴ ἐφεῦρε τὸ ἄροτρο κι ἔμαθε τοὺς ἀνθρώπους νὰ βάζουν τὰ βόδια στὸν ζυγό. Ἐπειτα ἐφεῦρε διάφορα γυναικεῖα ἐργόχειρα καὶ γι’ αὐτὸ εἶχεν ὀνομασθῇ Ἐργάνη. Σ’ αὐτὴν ὀφείλουν τὴν πρόοδόν τους αἱ τέχναι καὶ αἱ ἐπιστῆμαι. Σ’ αὐτὴν ἀπεδίδετο ἡ ἐφεύρεσις τῆς οἰκοδομικῆς, τῆς ποιητικῆς, τῆς ραπτικῆς. Ἀκόμη καὶ τῆς ἱατρικῆς. Αὐτὴ ἐφρόντιζε γιὰ τὴν μόρφωσιν. Ἄν δὲν ἦταν αὐτὴ, ἴσως ἴσως οἱ Ἕλληνες δὲν θὰ ἐνικοῦσαν στὴν Τροία. Δὲν ἔμποροῦσεν αὐτὴ, ἡ πολυσέβαστη παρθένος, νὰ ἀνεχθῇ τὴν ἀπαγωγὴ τῆς Ἑλένης ἀπὸ τὸν Πάρι. Καὶ τοῦ, ἐβοήθησε νὰ βγάλουν τὴν ντροπή...

Ἡ Ἀθηνᾶ ἦταν μιὰ θεά, πού εὐρίσκετο σ' ὅλες τῖς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς. Ἦταν ἡ ἀθάνατη πού ἐρρίζωνε κι ἔθρεφε μέσα στίς καρδιές τὸν πόθο τῆς δουλειᾶς, τὸν πόνο τῆς πατρίδος, κάθε εὐγενικὸ αἶσθημα. Ὁ Παλαμᾶς τραγουδώντας τῖς θεῖες χάρες της λέει :

Τῶν τραγουδιῶν οἱ ἀντίλαλοι κι οἱ βρόντοι τῶν ἀρμάτων
 ζευγαρωμένοι ἀκούγονται μέσ' στὸ γοργό σου διάβα.
 Περνᾷς, τὰ κάστρα τὰ ψηλά, τὰ σιδεροχτισμένα
 σωριάζονται, συντρίβονται σὰ νὰ ἦτανε γυαλένια,
 ἂν ἔτυχε καὶ τὰ ἔχτισαν τὰ χέρια τῶν ἀδίκων.

Περνᾷς, καὶ χῶρες ταπεινές, ξαρμάτωτες, μονάχες
 θεριεύουν κι εἶν' ἀνίκητες, φτάνει τὸ δίκιο νὰ ἔχουν,
 ἀπλώνεις τὴν ἀσπίδα σου καὶ τῖς ἀποσκεπάζεις.
 Κι ἐνῶ κρατεῖς φαρμακερὸ κι ἀλάθευτο κοντάρι,
 κι ἐνῶ προστάξεις δοῦλο σου τὸ θάνατο, τὸ φόβο,
 ἔχεις πιστὴ συντρόφισσα τὴν πλουτοδότρα Εἰρήνη,
 κι ἡ Νίκη ἐσέν' ἀκολουθεῖ μὲ τὴ Δικαιοσύνη.

Περνᾷς, συνάζονται οἱ λαοὶ στὰ καρπερὰ χωράφια
 κι οἱ βασιλιᾶδες κάθονται στὴ μέση σὰν πατέρες
 καὶ διαλαλοῦνε οἱ φύλακες κι ἀκοῦνε τὴ φωνὴ τους
 πεζοὶ καὶ καβαλλάρηδες καὶ βγαίνουν καὶ παλεύουν,
 κι οἱ μεγάλωφνοι ποιητὲς γεμᾶτοι ἀπὸ τὸ φῶς σου
 τίμια στεφάνια ἀπ' τὰ κλαριά τῆς δάφνης καὶ τῆς λεύκης,
 κι οἱ μεγάλωφνοι ποιητὲς γεμᾶτοι ἀπὸ τὸ φῶς σου
 στὴ λύρα τὴν ἐφτάχορδὴ τὴ νίκη τοὺς παινεύουν.

Τὰ βόδια τὰ δουλευτικὰ τῆς γῆς τὰ σπλάχνα ὀργάνουν
 κι ἀκολουθεῖ κατάκοπος ὁ ζευγολάτης· ὅμως
 μιὰ θύμησι ἀκριβώτατη τὸν κόπο του ἀλαφρώνει,
 τὸν καρτερεῖ ἡ γυναῖκα του στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ του,
 νὰ τὸν ποτίσῃ μὲ κρασί τὸ βράδυ σὰν γυρίσῃ.

Παρέκει γάμοι γίνονται κι ἀντιλαλοῦν φλογέρες,
 καὶ πᾶν ἐμπρὸς οἱ νιόνυφοι καὶ πίσω οἱ συμπεθέροι.

Στ' ἀμπέλια πλούσια κρέμονται τὰ κόκκινα σταφύλια,
 τρυγᾶνε οἱ νιοὶ καὶ πλάι τους νιές μὲ πλεχτὰ καλάθια,
 κι ὅταν τελειώνῃ ὁ τρυγητός, χοροί, χαρὲς ἀρχίζουν,
 καὶ λιγερόφωνο παιδὶ πικρὸ τραγούδι λέει,
 λέει τὸ τραγούδι τὸ παλιὸ τοῦ νιοῦ, ποῦ πῆρε ὁ Χάρος
 σὰ δροσερὸ τριαντάφυλλο στοῦ τρυγητοῦ τὸ κάμα.

Περνᾷς, κι ἀνθρωπινώτερο τὸν ἄνθρωπο τὸν κάνεις,
 σὰν ἀστραπή, σὰν ἄνεμος παντοῦ ταράζεις, λάμπεις,
 τ' ἄστρα τὸ φῶς σοῦ ζήλεψαν κι οἱ αἵτοὶ τὸ πέταμά σου !

Ὁ ποιητὴς τὴν βλέπει νὰ περνᾷ παντοῦ, νὰ βοηθῇ, νὰ μάχεται,
 νὰ ἐμπνέῃ, νὰ καθοδηγῇ. Μὰ κάποτε ἡ Ἀθηνᾶ ἐστάθηκεν « ἐδῶ στὴ μέ-
 γαλόπρεπην Ἀκρόπολιν ἐπάνω ». Καὶ τῆς λέει ὁ ποιητὴς :

Παλάτι σου εἶν' ὁ Ὀλυμπος, κι ἡ Ἑλλάδα εἶναι ναὸς σου,
 καὶ τοῦ ναοῦ σου ὁ πιὸ λαμπρὸς βωμὸς εἶν' ἡ Ἀ θ ῆ ν α !

« Ὑμνος εἰς τὴν Ἀθηνᾶν »

Κ. Παλαμᾶς

Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΧΟΛΗΝ ΗΡΩΩΝ ΤΟΥ ΚΕΝΤΑΥΡΟΥ ΧΕΙΡΩΝΟΣ

Κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους ἐβασίλευεν εἰς τὴν Ἰωλκὸν τῆς
 Θεσσαλίας ὁ υἱὸς τοῦ Κρηθέως Αἴσων. Ὁ Αἴσων εἶχεν ἀδελφὸν ἀπὸ
 ἄλλον πατέρα, τὸν Πελίαν. Ἡ μήτηρ τοῦ Πελίου καὶ τοῦ Αἴσωνος, ἡ
 Τυρῶ, ὅταν ἐγέννησε τὸν Πελίαν, τὸν ἀπέθεσεν εἰς δασῶδες ὄρος. Ἐκεῖ
 ἄγριος ἵππος τὸν ἐπάτησεν ἐλαφρῶς εἰς τὸ πρόσωπον, τὸ ὅποιον ἔγινεν
 ἐκ τούτου « πελιόν », δηλαδὴ μαυροκίτρινον.

Κάποιος ποιμὴν εὔρε τυχαίως τὸ παιδίον, τὸ παρέλαβε καὶ τὸ ὠνό-
 μασε Πελίαν ἀπὸ τὸ χρῶμα τοῦ προσώπου.

Ὅτε ἐνηλικιώθη ὁ Πελιάς, ἔγινε πολὺ σκληρὸς καὶ ἀπάνθρωπος καὶ
 ὅλοι τὸν ἐφοβοῦντο. Ἔμαθε τότε ὅτι ὁ Αἴσων ἦτο ὁμομήτριος ἀδελφός
 του καὶ κατάρθρωσε νὰ γίνῃ αὐτὸς βασιλεὺς τῆς Ἰωλκεῦ. Ἐντὸς ὀλίγου
 χρονικοῦ διαστήματος ὁ Πελιάς ἤρχισε νὰ συλλαμβάνῃ καὶ νὰ φονεύῃ
 ὅλους τοὺς συγγενεῖς του. Ὁ Αἴσων ἀντελήφθη ὅτι ἐκινδύνευεν σοβαρῶς.

Ἔλαβε λοιπὸν τὸ μικρὸν τοῦ τέκνον καὶ ἔφυγε διὰ νυκτὸς ἀπὸ τὴν Ἰωλκόν. Ἀπὸ φόβον μήπως συλληφθῇ καθ' ὁδὸν ἀπὸ τοὺς φύλακας τοῦ Πελλίου ἐβάδιζε διὰ μέσου ἀμπελώνων καὶ ἐλαιώνων καὶ ἔφθασεν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Πηλίου, πλησίον τοῦ μέρους, ἀπὸ τὸ ὁποῖον πηγάζει ὁ χεῖμαρρος Ἄναυρος.

Ἐκεῖ, κάτω ἀπὸ ἓν πυκνόφυλλον δένδρον, ἀνεπαύθη ὀλίγον μὲ τὸ τέκνον τοῦ καὶ κατὰ τὸ λυκαυγὲς ἤρχισε ν' ἀναβαίνειν εἰς τὸ ὄρος ἀπὸ ἀποκρήμνους καὶ δυσβάτους ἀτραποὺς καὶ μακρὰν ἀπὸ τὰς γνωστὰς διαβάσεις. Εἰς τὸν δρόμον τοῦ παρετήρησε πλησίον τῆς ρίζης μεγάλου πλατάνου πηγὴν ὕδατος διαυγοῦς καὶ εἰς τὸ βάθος μιᾶς δασώδους ἐκτάσεως σπήλαιον ἀπόκρημνον.

— Βλέπεις, υἱέ μου, εἶπεν ὁ Αἴσων, τὸ σκιερὸν ἐκεῖνο μέρος ; Ἐκεῖ εἶναι τὸ περίφημον σπήλαιον ἐνὸς σοφοῦ Κενταύρου. Ὁ Κένταυρος αὐτὸς ὀνομάζεται Χεῖρων. Ἐξεπαιδεύθη ἀπὸ τὴν Ἀρτέμιδα καὶ τὸν Ἀπόλλωνα. Εἶναι μοναδικὸς εἰς τὴν θήραν, θαύμασιος εἰς τὴν ἰατρικὴν, ἀφθαστος εἰς τὴν μουσικὴν, ἀνυπέρβλητος εἰς τὴν γυμναστικὴν καὶ διάσημος εἰς τὴν μαντικὴν τέχνην. Ὅλοι οἱ ἐπιφανεῖς ἥρωες ὑπῆρξαν μαθηταὶ τοῦ. Ἀλλ' ἄς προχωρήσωμεν πρὸς τὰ ἐκεῖ.

Μετ' ὀλίγον ἔφθασαν πλησίον τοῦ σπηλαίου. Ἐστάθησαν καὶ ἔβλεπον μὲ πολὺν θαυμασμόν. Ὡς τὸ μέρος ἦτο καταπράσινον καὶ κατάφυτον ἀπὸ μεγάλα καὶ πυκνόφυλλα δένδρα· εἰς τοὺς κλάδους τῶν εἶχον τὰς φωλεὰς τῶν ἀναρίθμητα πτηνῶν. Καὶ ἀπὸ τοὺς βράχους, ἔκωθεν τοῦ σπηλαίου, ἐκρέμοντο πρὸς τὰ κάτω κλήματα κατάφορτα ἀπὸ σταφυλᾶς. Ἀπὸ δύο δροσερὰς πηγὰς ἔτρεχεν ὕδωρ κρυσταλλῶδες καὶ ἐκυλίστο ἡρέμα κάτω εἰς χλοερὰν κοιλάδα. Ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ σπηλαίου ἤκούετο γλυκὺς ἤχος λύρας καὶ φωνὴ ἀνδρός, ὁ ὁποῖος ἔψαλλε. Καὶ ὅλη ἡ γῦρο ἔκτασις ἀντήχει ἀπὸ τὴν θεῖαν μελωδίαν.

Ὁ Αἴσων εἶπεν εἰς τὸ τέκνον τοῦ μὲ φωνὴν χαμηλὴν :

— Ὑπαγε, τέκνον μου, εἰς τὸ σπήλαιον. Θὰ εὕρῃς ἐκεῖ ἄνθρωπον παρὰδοξον. Μὴ τὸν φοβηθῇς· πλησίασον, βάλε τὰς χεῖρας σου ἐπάνω ἀπὸ τὰ γόνατά του καὶ εἰπέ του : « Ἐν ὀνόματι τοῦ Διός, τοῦ πατρὸς θεῶν καὶ ἀνθρώπων, ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς τίθεμαι ὑπὸ τὴν προστασίαν σου ».

Τὸ παιδίον ὑπήκουσε μὲ προθυμίαν εἰς τοὺς λόγους τοῦ πατρὸς τοῦ καὶ μὲ θάρρος καὶ ἀφοβίαν εἰσῆλθεν εἰς τὸ σπήλαιον. Ἐπροχώρησεν εἰς τὸ βάθος, ὅπου εἶδε τὸν Κένταυρον Χεῖρωνα καθήμενον ἐπάνω εἰς κλά-

δους μυρσίνης και δάφνης. Ἀπὸ τῆς κεφαλῆς μέχρι τοῦ μέσου εἶχε μορφήν ἀνθρώπου, πρὸς δὲ τὰ κάτω σῶμα ρωμαλέου ἵππου. Αἱ λευκαὶ τρίχες τῆς κεφαλῆς του ἐκυμάτιζον ἐπάνω εἰς τοὺς πλατεῖς ὤμους του, ὁ δὲ χιονόλευκος καὶ μακρὸς του πώγων ἐπιπτε μεγαλοπρεπῶς ἐπάνω εἰς τὸ στήθος του· οἱ ὀφθαλμοὶ του ἦσαν ἡμεροὶ καὶ γλυκεῖς, τὸ δὲ μέτωπόν του ὑψώνετο ὑπερήφανον.

Διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς του ἐκράτει χρυσὴν λύραν, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς ἔκρουεν ἀρμονικῶς τὰς χορδὰς καὶ ἔψαλλε μὲ φωνὴν γλυκεῖαν. Ἐψαλλε πῶς εἰς τὴν ἀρχὴν ἔγινε τὸ Χάος καὶ ἡ Γῆ· τὰ σκοτεινὰ Τάρταρα καὶ ὁ κάτασπρος Οὐρανός· τὰ ἀλμυρὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης καὶ οἱ αἰώνιοι θεοί, οἱ ὅποιοι κατοικοῦν εἰς τὰς ὑψηλὰς κορυφὰς τοῦ Ὀλύμπου. Ἐψαλλε τὴν δύναμιν τοῦ πυρὸς καὶ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ ἐντὸς τῶν σπλάγχχνων τῆς γῆς· τὰ μέταλλα καὶ τοὺς πολυτίμους λίθους· τὰ βότανα καὶ τὴν θεραπευτικὴν τῶν δυνάμιν· τὴν φωνὴν τῶν πτηνῶν καὶ τὴν πρόγνωσιν τοῦ μέλλοντος. Ἐψαλλε τὴν ὑγείαν καὶ τὴν ρώμην τοῦ σώματος· τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν γενναιότητα· τὴν μουσικὴν καὶ τοὺς ὕμνους· τὸ κυνήγιον καὶ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας, διὰ τῶν ὁποίων τὰ σώματα τῶν ἡρώων ἀναπτύσσονται εἰς κάλλος καὶ ἀκμὴν· ἔψαλλε τὸν πόλεμον καὶ τὸν ἔνδοξον θάνατον· τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἰσονομίαν· ἀκόμη δὲ καὶ τὴν δικαιοσύνην, ἡ ὁποία εἶναι ἡ βᾶσις τῆς κοινωνικῆς εὐδαιμονίας τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ μελωδικὴ φωνὴ τοῦ Κενταύρου ἐξεχύνετο ἐκ τοῦ σπηλαίου καὶ ἀντήχουν αἱ βαθεῖαι φάραγγες· τὰ δὲ ἄγρια θηρία ἐπλησίαζον πρὸς τὸ μέρος τῆς φωνῆς, ὥσάν νὰ ἐμαγεύοντο ἀπὸ τὴν γλυκύτητα τῆς μελωδίας. Ἐπὶ τῶν δένδρων, ἔξω τοῦ σπηλαίου, ἦτο συνηθροισμένον πλῆθος παντοειδῶν πτηνῶν, τὰ ὅποια ἐπέταξαν ἐκεῖ διὰ ν' ἀκούσουν τοὺς ὕμνους τοῦ σοφοῦ.

Τὸ παιδίον ἔμενε σιωπηλόν· ἐβλεπε μὲ θαυμασμὸν τὸν σεβάσιμον Κένταυρον. Ἦκουε μὲ προσοχὴν τὸ ἄσμα του καὶ ἐλησμόνησεν ἐντελῶς τὴν παραγγελίαν τοῦ πατρὸς του.

Ὁ Χείρων ἀντελήφθη τὸ παιδίον καὶ τὸ προσεκάλεσε νὰ ἔλθῃ πλησίον του. Ὁ μικρὸς ὑπήκουσεν. Ἐσπευσε πρὸς τὸν Χείρωνα καὶ ἠθέλησε νὰ θέσῃ τὰς χεῖρας του ἐπὶ τῶν γονάτων του· ἀλλ' ἐκεῖνος τὸν ἡμπόδισε καὶ μὲ τρόπον ἡμερον τοῦ εἶπε :

— Ἐγὼ γνωρίζω καλὰ καὶ σὲ καὶ τὸν πατέρα σου. Εἶπε εἰς τὸν πατέρα σου νὰ εἰσέλθῃ.

Τὸ παιδίον προθύμως ἐξετέλεσε τὴν παραγγελίαν τοῦ Κενταύρου καὶ ἐντὸς ὀλίγου εἰσῆλθεν ὁ Αἴσων.

— Διὰ τί δὲν ἦλθες ὁμοῦ μὲ τὸν υἱόν σου ; ἠρώτησεν ὁ Χείρων.

— Ἡθέλησα νὰ δοκιμάσω, ἀπεκρίθη ὁ Αἴσων, ἂν εἶναι τολμηρὸς καὶ ἄφοβος, ὅπως ἀρμόζει εἰς υἱὸν ἥρωος. Ἀλλά, διὰ τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου Διός, λάβε τὸν υἱόν μου ὑπὸ τὴν προστασίαν σου καὶ ἐκπαίδευσον αὐτὸν μετὰ τῶν υἱῶν τῶν ἄλλων ἡρώων. Ὅταν δὲ μεγαλώσῃ, ἅς κατεβῇ εἰς τὴν Ἰωλκὸν καὶ ἅς ἀπαιτήσῃ τὰ δίκαιά του.

Ὁ Χείρων ἤκουσε μὲ εὐμένειαν καὶ καλωσύνην τοὺς λόγους τοῦ Αἴσονος· ἔσυρε πλησίον του τὸ παιδίον, ἔθεσε τὴν χεῖρα του εἰς τὴν ξανθὴν του κεφαλὴν καὶ εἶπεν :

— Ἦκουσας τί εἶπεν ὁ πατήρ σου ; Θέλεις νὰ μείνῃς πλησίον μου ; Δὲν μὲ φοβεῖσαι ;

— Εὐχαρίστως θὰ μείνω πλησίον σου, ἀπεκρίθη τὸ παιδίον μὲ θάρρος, διότι τὸ θέλει ὁ πατήρ μου· οὔτε σὲ φοβοῦμαι. Θὰ ἤθελα μάλιστα ἐγὼ νὰ εἶμαι Κένταυρος, ἂν ἡδυνάμην νὰ εἶχα συγχρόνως καὶ τὸ χάρισμα τῆς φωνῆς σου.

Ὁ Χείρων εἶπε μειδιῶν :

— Κάθισε λοιπὸν πλησίον μου· θὰ ἔλθουν καὶ οἱ συμμαθηταί σου !

Ἐπειτα ἐστράφη πρὸς τὸν Αἴσωνα καὶ εἶπε :

— Σὺ δέ, υἱὲ τοῦ Κρηθέως, ὕπαγε ἡσυχος. Ὁ υἱός σου δὲν θὰ καταβῇ εἰς τὴν Ἰωλκὸν, πρὶν γίνῃ ἄξιος νὰ δοξάσῃ καὶ σὲ καὶ τὸ γένος του.

Δὲν παρῆλθε πολλὴ ὥρα καὶ ἔφθασαν οἱ παῖδες τῶν ἡρώων φέροντες ἄφθονον κυνήγιον.

Ὁ Χείρων θωπεύων διὰ τῶν χειρῶν τοὺς νεαροὺς κυνηγοὺς ἔλεγεν εἰς καθένα ἐπαινετικὸν λόγον.

Ἀμέσως ἔσχισαν ξύλα, ἤναψαν πυρὰν καὶ ἔψῃσαν τὰ κρέατα τῶν κάπρων καὶ τῶν ἐλάφων. Ἐπειτα ἐλούσθησαν μὲ ψυχρὸν ὕδωρ, ἔφαγον μὲ πολλὴν ὀρεξιν καὶ ἔπιον ὕδωρ ἀπὸ τὴν πηγὴν. Ὁ Χείρων δὲν ἐπέτρεπε νὰ πίοιεν οἶνον, διότι ἔλεγεν ὅτι ἦτο βλαβερὸς εἰς τοὺς νέους.

✓ Μετὰ τὸ δεῖπνον ἀνεπαύθησαν ὀλίγην ὥραν συνομιλοῦντες ἢ ψάλλοντες ἢ παίζοντες λύραν. Ἐπειτα ἐσηκώθη ὁ Κένταυρος καὶ ἐπροχώρησεν εἰς τὴν ἄκραν ὑψηλοῦ βράχου, ἀπὸ τὸν ὅποιον ἐφαίνετο ἡ θάλασσα, τὴν ὁποίαν ἐφώτιζεν ἡ σελήνη καὶ τὴν ἔκαμνε νὰ λάμπῃ ὡς ἄργυρος. Ἐκεῖ ἐστάθη, ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν του πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ ἤρχισε νὰ

κρούη τὴν λύραν ἁρμονικῶς, ἐνῶ συγχρόνως ἔψαλλε μὲ φωνὴν γλυκεῖαν ὕμνον εἰς τὴν νύκτα, τοὺς ἀστέρας, τὴν σελήνην.

Οἱ νέοι ἔμενον ἀκίνητοι καὶ ἤκουον μὲ εὐλάβειαν· ὅτε δὲ κατέβη ὁ Χείρων, ἔτρεξαν ὅλοι καὶ ἐφίλησαν τὰς χεῖρας του. Ἐπειτα ἕκαστος κατέβη εἰς τὴν κλίνην του. Ὁ Κένταυρος, ὅμως, δὲν ἐκοιμήθη· ἔμεινε πολλὴν ὥρᾳ ἄγρυπνος. Παρετῆρει τὸν δρόμον τῆς σελήνης καὶ τὰς θέσεις τῶν ἀστέρων καὶ ἐχάραττεν ἐπάνω εἰς ὅστρακα τὰ συμπλέγματα τῶν ἀστερισμῶν. Περὶ τὸ μεσονύκτιον εἰσῆλθεν εἰς τὸ σπήλαιον καὶ ἐκοιμήθη εἰς στῤῷμα μυρσίνης καὶ δαφνης σκεπασμένον μὲ πυκνόμαλλα δέρματα ἄρκτων.

Περὶ τὸ λυκαυγές, ὅτε ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ Πηλίου ἐφωτίσθη ἀπὸ τοῦ γλυκοῦ φῶς τῆς Ἀνατολῆς, ὁ ἀγαθὸς Χείρων ἐξύπνησε πρῶτος, ἐξῆλθε πρῶτος ἐκ τοῦ σπηλαίου καὶ μετέβη εἰς μίαν δροσερὰν πηγὴν. Ἐλουσε τὸ σῶμα του εἰς τὰ διαυγῆ ὕδατα αὐτῆς καὶ προσηυχήθη εἰς τοὺς θεοὺς, οἱ ὅποιοι δίδουν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὅλα τὰ ἀγαθὰ. Ἐπειτα ἐπέστρεψεν, ἔλαβε κερατίνην σάλπιγγα καὶ ἐσάλπισε τρίς. Οἱ παῖδες ἐξύπνησαν· ἔτρεξαν εἰς τὴν πηγὴν καὶ ἐλούσθησαν· κατόπιν ἐξῆλθον εἰς μακρὸν περίπατον, ὁ δὲ Κένταυρος προεπορεύετο διδάσκων.

Αἱ χρυσαῖ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου ἤρχισαν νὰ φωτίζουν τὰς κορυφὰς τῶν ὄρεων, ὅτε ὁ σοφὸς Κένταυρος καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπέστρεψαν εἰς τὸ σπήλαιον καὶ προεγευμάτισαν. Ἡ τροφή των ἦτο ἄρτος, μέλι, βούτυρον καὶ γάλα. Ἐπειτα ἔλαβε καθεὶς τὴν λύραν του καὶ ἐγυμνάζοντο εἰς τὸ μάθημα τῆς μουσικῆς ἐπὶ πολλὴν ὥραν.

Ὁ Χείρων, ὁσάκις ἤκουε παρατονίαν τινά, ἐλάμβανε τὸ πλῆκτρον ἀπὸ τῆς χειρὸς τοῦ μαθητοῦ καὶ μὲ μειδίαμα πατοικὸν ἐδίδασκε πῶς νὰ παίζει τὸν ἀρμόζοντα τόνον.

Ἡ μουσικὴ καὶ ἡ ποίησις καὶ αἱ ἄλλαι καλὰὶ λεγόμεναι τέχναι ἐξεγείρουν εὐγενῆ αἰσθήματα· ἐνθαοῦνουν εἰς ἔργα καλὰ καὶ μεγάλα προκαλοῦν τὸ ἔλεος, ἐμπνέουν τὴν γαλήνην, ἀνυψώνουν τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸν Θεόν! ἔλεγεν ὁ σοφὸς Χείρων.

Μετὰ τὸ μάθημα τῆς μουσικῆς ἐσηκώθησαν ὅλοι. Ἐκάθισαν εἰς λίθινα καθίσματα πλησίον εἰς τὰς ρίζας μεγάλων δένδρων καὶ ἤκουον μὲ προσοχὴν ἐπὶ πολλὴν ὥραν τὸ «περὶ Θεοῦ καὶ περὶ δικαιοσύνης μάθημα».

—Ἡ δικαιοσύνη, ἔλεγεν ὁ σοφὸς Κένταυρος, εἶναι ἡ βᾶσις τῆς ἀνωθρηπίνης κοινωνίας· ὅπου δὲν ὑπάρχει δικαιοσύνη ἐκεῖ συσσωρεύονται

ὅλα τὰ κακά, ὅσα βασανίζουν τὴν ἀνθρωπότητα. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς διώρισεν ἐπὶ τῆς γῆς βασιλεῖς, διὰ νὰ ἀγρυπνοῦν καὶ νὰ ἐπιβλέπουν τοὺς ὑπηρέτας τοῦ κράτους, νὰ μὴ παρεκτρέπωνται ἀπὸ τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης· πάντα δὲ παρεκτρεπόμενον τὸν τιμωροῦν αὐστηρῶς. Ὁ βασιλεὺς ὀφείλει νὰ θυσιάζεται ὑπὲρ τοῦ ἔθνους του, πρέπει νὰ προσπαθῇ ἡμέραν καὶ νύκτα νὰ καταστήσῃ τὸν λαόν του εὐτυχῇ καὶ τὴν βασιλείαν του κραταιὰν καὶ ἔνδοξον.

Τοιαῦτα ἔλεγεν εἰς τοὺς νεαροὺς ἥρωας, τῶν ὁποίων οἱ περισσότεροι ἦσαν ἐπίδοξοι διάδοχοι κραταιῶν βασιλέων.

Κατὰ τὸ δειλινὸν ἐπορεύοντο εἰς μέρος καταπράσινον καὶ ἐπίπεδον. Ἐκεῖ ἀπέβαλλον τὰ ἐνδύματά των καὶ ἤρχιζον γυμναστικὰς ἀσκήσεις. Ἄλλοι ἐπυγμάχουν, ἄλλοι ἔτρεχον, ἄλλοι ἐπήδων καὶ ἄλλοι ἐπάλαιον· ἀπὸ τὰς φωνὰς καὶ τοὺς γέλωτας αὐτῶν ἀντήχουν αἱ πέριξ κοιλάδες καὶ φάραγγες.

Ἐπειτα ὁ Χεῖρων ἐλάμβανεν εἰς τὰς χεῖρας τὴν λύραν καὶ οἱ νέοι ἐσχημάτιζον χορόν. Καὶ ὁ μὲν γέρων ἔκρουε τὰς χορδὰς ἀρμονικῶς, ἐκεῖνοι δὲ ἐχόρευον ρυθμικῶς.

Ὁ υἱὸς τοῦ Αἰσῶνος καθ' ἡμέραν διδασκόμενος καὶ γυμναζόμενος μετὰ τῶν συμμαθητῶν του ἀνεπτύσσετο καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ μετὰ παρέλευσιν καιροῦ ἔγινε θαλερὸς νεανίας, εὖρωστος καὶ δυνατός.

Ὁ Χεῖρων τὸν ἐδίδαξεν ὅλα, ὅσα ἐθεώρει ἀναγκαῖα, διὰ νὰ τὸν κατεστήσουν ἄξιον μαχητὴν καὶ τολμηρὸν ἥρωα· τὸν ἐδίδαξεν ὅχι μόνον τὴν μουσικὴν, ἀλλὰ καὶ πολλὰ μυστήρια τῆς ἱατρικῆς. Καὶ κατέστη ὁ υἱὸς τοῦ Αἰσῶνος ἔμπειρος εἰς τὸ νὰ διακρίνῃ τὴν ἱαματικὴν δύναμιν τῶν βοτάνων καὶ εἰς τὸ νὰ ἱατρεύῃ πᾶσαν πληγὴν. Ἐνεκα τούτου ὠνομάσθη Ἰάσων.

Ὅταν ἤλθεν ὁ χρόνος ν' ἀναχωρήσῃ ὁ Ἰάσων, ἤκουσε τὸν σοφὸν Χεῖρωνα νὰ τοῦ λέγῃ : « Ἰάσων, πρόσεχε εἰς δύο πράγματα. Ποτὲ μὴ φερθῇς ἀποτόμως πρὸς κανένα καὶ νὰ κρατῇς πάντοτε τὰς ὑποσχέσεις σου ».

Ὁ Ἰάσων ὑποσχέθη νὰ φυλάξῃ τὰς σοφὰς συμβουλὰς τοῦ σεβασμίου διδασκάλου του, τὸν κατεφίλησε μὲ δάκρυα εὐγνωμοσύνης καὶ ἀνεχώρησεν.

Ο ΠΡΙΑΜΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΧΙΛΛΕΥΣ

- ‘Ο Πρίαμος μέσ’ στη σκηνή μπαίνει τοῦ ‘Αχιλλέα.
Τὰ γόνατά του ἀγκάλιασε καὶ τοῦ φιλεῖ τὰ χέρια
καὶ μὲ τρεμάμενη φωνὴ παρακαλεῖ καὶ λέει :
- Θυμήσου, παλληκάρι μου, τὸ γέρο σου πατέρα.
Μπορεῖ κι αὐτὸν νὰ τυραννοῦν ἄλλοι γειτόνοι γῦρο
καὶ νὰ μὴν ἔχῃ βοήθῃ. Μὰ ζῇ μὲ τὴν ἐλπίδα
νὰ ἰδῇ τὸ λατρευτὸ τοῦ γιού. Μ’ ἀλλοίμονο σὲ μένα,
ὅπου ‘χασα τόσα παιδιά ! Καὶ τὸ καλύτερό μου
τὰ χέρια σου τὸ ἀφάνισαν. Ἔτσι τὸ ‘θελε ἡ μοῖρα,
ἐκείνου ποῦ μ’ ὠρφάνεψε τὰ χέρια νὰ φιλήσω...
Λυπήσου με καὶ πάρ’ τὴν πλοῦσια ξαγορά μου,
καὶ δῶς’ μου πίσω τοῦ φτωχοῦ παιδιοῦ μου τὸ κουφάρι.

- Σὰν εἶδε ἔτσι τὸν Πρίαμο δακρύζει ὁ ‘Αχιλλέας.
Κλαίει γιὰ τὸν πατέρα του, κλαίει καὶ γιὰ τὸν φίλο.
Κλαίει καὶ ὁ γέρο βασιλιάς γιὰ τ’ ἄμοιρο παιδί του.
Κι ἅμα τὸ κλάμα χόρτασαν, σηκώθηκε ὁ ‘Αχιλλέας
Καὶ τοῦ Πρίαμου ἔπιασε τὸ χέρι καὶ τοῦ λέει :
- Δυστυχισμένε βασιλιά, πῶς βάσταξε ἡ καρδιά σου
νὰ ‘ρθῇς ἐδῶ σὲ μένανε, ποῦ σοῦ ‘χω σκοτωμένα
τόσ’ ἀντρειωμένα σου παιδιά ; Καρδιά ἔχεις σιδερένια.
Μὰ σήκω τώρα, κάθισε, κι οἱ δύο μας τώρα πρέπει
τίς λύπες μας νὰ κλείσωμε στὰ βάθῃ τῆς ψυχῆς μας.
- Πῶς νὰ καθίσω, στρατηγέ, προτοῦ νὰ ἰδῶ τὸ γιό μου !
Δῶς’ μου τὸ παλληκάρι μου, καὶ πάρε, μὲ χαρά σου,
τὰ πλοῦσια δῶρα ποῦ ‘φερα. Καὶ οἱ θεοὶ νὰ δώσουν
πίσω νὰ πᾶς στὸν τόπο σου γιὰ τὸ καλὸ ποῦ κάνεις.

- Τότε λοξὰ τὸν κύτταξε καὶ τοῦ ‘πε ὁ ‘Αχιλλέας :
- Μὴ μ’ ἐρεθίζεις, γέροντα, νὰ μὴ τὸ μετανιώσω,
κεῖνο ποῦ θέλει ἡ γνώμη μου καὶ οἱ θεοὶ προστάζουν.
Κι ὁ Πρίαμος φοβήθηκε κι ἄλλο δὲν εἶπε λόγο.
Κι ἐκεῖνος σὰ λιοντάρι εὐθὺς ἀπ’ τὴ σκηνὴ τοῦ βγαίνει
κι οἱ παραγυιοὶ τοῦ πᾶν κοντά. Ξελεύουνε τ’ ἀμάξι
καὶ παίρνουνε τοῦ Ἑκτορα τὴν ξαγορά τὴν πλοῦσια.

Κι ὁ Ἀχιλλέας φώναζε καὶ πρόσταζε τὶς σκλάβες
καλὰ νὰ πλύνουν τὸ νεκρό, νὰ τὸν ἀλείψουν λάδι,
ἐκεῖ κάπου παράμερα, μὴν τὸν ἰδῇ ὁ γέρος.

Καὶ οἱ σκλάβες σὰν τὸν πλύνανε, μὲ λάδι τὸν ἀλείψαν
καὶ τὸν ὠμορφοστόλισαν. Καὶ τότε ὁ Ἀχιλλέας
μονάχος τὸν ἐσήκωσε, τὸν ἔβαλε στὸ στρώμα
κι οἱ παραγυιοὶ του, οἱ δυὸ μαζί, τὸν πῆγανε στ' ἀμάξι.

Ἦτοτε μπαίνειν στὴ σκηνή, κάθεται στὸ θρόνι του
κι εἶπε στὸ γερο - Πρίαμο, ποῦ ἀμίλητος καθόταν :

- Λεύτερο τώρα, γέροντα, τὸ λείψανο, ὅπως εἶπες,
ἤσυχο ἐκεῖ στὸ στρώμα του. Κι ἅμα χαράξῃ ἡ μέρα,
πάρ' το καὶ σῦρε στὸ καλό. Μόν' ἔλα τώρα, ἄς φᾶμε.
Εἶπε κι οἱ δοῦλοι του ἔσφαξαν λευκόμαλλον ἀρνάκι,
τὸ ψήσανε, τὸ λιάνισαν καὶ κάθισαν νὰ φᾶνε.

Ὁ γέρος πίνοντας ἐκεῖ θαυμάζει τοῦ Ἀχιλλέα
τὸ στέριο λεβεντόκορμο καὶ τὴν ἀντρίκιαν ὄψι,
κι ὁ Ἀχιλλέας τὸ ἀγαθὸ τὸ ἀνάβλεμμα τοῦ γέρου
καὶ τὴ γλυκειὰ του τὴ λαλιὰ καὶ τὴ σοφὴ κουβέντα.
Κι ἀφοῦ ἤπιαν κι ἀπόφαγαν, ὁ Πρίαμος τοῦ λέει :

- Παιδί μου, ἡ ὥρα πέρασε, πές τους νὰ μοῦ ἐτοιμάσουν
λίγο κι ἐγὼ νὰ κοιμηθῶ. Δὲν ἔχω κλείσει μάτι,
ἀφόντας ὁ λεβέντης μου σκοτώθηκε καὶ πάει.
Εἶπε ὁ Ἀχιλλέας κι ἐτοίμασαν, καὶ ρώτησε τὸ γέρο :
- Πές μου, πόσο θέλεις καιρὸ τὸν Ἑκτορα νὰ κλάψῃς,
νὰ πῶ νὰ πάψῃ ὁ πόλεμος ; Κι ὁ Πρίαμος τοῦ εἶπε :
- Μέρες ἐννιά τὸ λείψανο θὰ κλαῖμε μέσ' στὸν πύργο,
στὶς δέκα θὰ τὸν θάψουμε καὶ θὰ δειπνήσῃ ὁ κόσμος,
τὴ μέρα τὴν ἐνδέκατη θὰ στήσωμε τὸ μνημα.

Τ' ἄλλο πρωὶ σηκώθηκεν ὁ πικραμένος γέρος,
πῆρε τοῦ γιου τοῦ τὸ κορμὶ καὶ γύρισε στὴν Τροία,
κι ὅπως τὰ συμφωνήσανε ἔτσι κι ἔγιναν ὅλα.

« Ὀμήρου Ἰλιάς »
(Ραψωδία Ω)

Μετάφρασις Μ. Στασινοπούλου

ΑΓΩΝ ΑΡΜΑΤΟΔΡΟΜΙΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΡΩΑΔΑ

Κατὰ τὸ δέκατον ἔτος τοῦ Τρωικοῦ πολέμου εἶχε φονευθῇ, ὥς γνωστόν, πρὸ τῶν τειχῶν τῆς Τροίας ὁ Πάτροκλος. Ὁ Ἀχιλλεύς, ἀφοῦ ἀπένειμε πάσας τὰς ἄλλας ἐπικηδείους τιμὰς εἰς μνήμην τοῦ φίλου του, προκηρύσσει καὶ ἀγῶνας, εἰς τοὺς ὁποίους ἐκάλεσε νὰ μετὰσχουν οἱ ἐπιφανεῖς τῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνες. Πρῶτον ἐκ τῶν ἀγωνισμάτων ὠρίσθη τὸ θεαματικώτερον καὶ ἐλκυστικώτερον, ἡ ἀρματοδρομία.

Τὸ ἀρματοδρόμιον τῆς Τρωάδος εἶχε σχῆμα πελωρίου ἐπιμήκους τόξου, τοῦ ὁποίου ἡ μὲν χορδὴ ἐξετείνεται κατὰ μῆκος τῆς παραλίας, ἡ δὲ εἰς τὸ βάθος τῆς πεδιάδος κορυφὴ ὠρίζετο ἀπὸ τὸν καμπτήρα, ὁ ὁποῖος ἀπετελεῖτο ἀπὸ κορμὸν δένδρου. Τοῦτον ἀφοῦ θὰ ἔκαμπτον οἱ ἀρματηλάται, θὰ εἰσέρχοντο εἰς τὸ ἀριστερὸν σκέλος τοῦ ἀρματοδρομίου. Ἡ ἀφετηρία ἦτο εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ δεξιοῦ σκέλους. Ἀπέναντι δὲ τοῦ τέρματος ὑπῆρχε χαμηλὸς γήλοφος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐκάθηντο οἱ ἡγεμόνες. Ὁ ἄλλος λαός, διεσπαρμένος περὶ τὴν ἀπέραντον ἐξωτερικὴν γραμμὴν τοῦ ἀρματοδρομίου, περιέμενεν ἀνυπομόνως τὴν ἐναρξιν τοῦ ἀγῶνος.

Ὁ Ἀχιλλεύς ἦτο μὲν ἀθλοθέτης, ἀλλ' ἦτο συγχρόνως καὶ ἑλλανοδίκης. Ἡ κρίσις, ὅμως, καὶ ἡ ἀπόφασίς του περὶ τῶν ἀθλητῶν τότε μόνον θὰ εἶχεν ἀπόλυτον κύρος, ὅταν θὰ ἐπεδοκιμαζέτο καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας καὶ τὸν λαόν. Γενικὸς ἑφορος τοῦ ἀγωνίσματος ἦτο ὁ παιδαγωγὸς τοῦ Ἀχιλλέως Φοῖνιξ, ὁ ὁποῖος εἶχε σταθῇ καὶ ἐπώπτευνε εἰς τὸν καμπτήρα. Θὰ ἡγωνίζοντο δὲ πέντε ἀρματηλάται : ὁ ἐκ Φερῶν Εὐμηλος, ὁ Αἰτωλὸς Διομήδης, ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Μενέλαος, ὁ υἱὸς τοῦ Νέστορος Ἀντίλοχος καὶ ὁ Κρῆς Μηριόνης.

Ἡ κλήρωσις ἡνόνησε τὸν Ἀντίλοχον, ὁ ὁποῖος κατέλαβε τὴν ἐσωτερικὴν καμπύλην τοῦ στίβου. Δεύτερος ἐτάχθη δεξιόθεν ὁ Εὐμηλος, τρίτος ὁ Μενέλαος, τέταρτος ὁ Μηριόνης καὶ πέμπτος ὁ Διομήδης.

Ἀφοῦ πάντες κατέλαβον τὰς θέσεις των, εἰς ἓν σῆμα τοῦ Ἀχιλλέως ὑψώνουν τὰς μάστιγας καὶ καταφέρουν αὐτὰς ἐπὶ τῶν ἵππων, οἱ ὁποῖοι ὁρμοῦν μὲ καλπασμὸν ἐπὶ τοῦ στίβου. Ἡ φορὰ τῶν ἀρμάτων εἶναι ταχεῖα καὶ φαίνονται ταῦτα, ἄλλοτε μὲν ὅτι ἐγγίζουν τὸ ἔδαφος, ἄλλοτε δὲ ὅτι μετewρίζονται ὑπεράνω τῆς γῆς. Ὁ κονιορτὸς σηκώνεται εἰς νέφη. Αἱ χαῖται τῶν ἵππων κυματίζουν. Τὸν ἀέρα γεμίζουν οἱ κρότοι τῶν ἀρμάτων καὶ αἱ κραυγαὶ τῶν ἀγωνιστῶν, οἱ ὁποῖοι παροξύνουν τοὺς ἵππους.

Ἀστραπιαίως διανύεται ἀπὸ ὅλους τὸ δεξιὸν σκέλος τοῦ ἄρματο-
δρομίου. Κάμπτεται τώρα ὁ καμπτήρ καὶ εἰς τὸ ἀριστερὸν σκέλος πρῶ-
τος διακρίνεται νὰ εἰσέρχεται ὁ Εὐμηλος, πολὺ δὲ πλησίον του φαίνε-
ται νὰ ἔρχεται ὁ Διομήδης. Τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἐκφεύγει ἔξαφνα ἀπὸ
τὰς χεῖρας τοῦ Διομήδους ἡ μᾶστιξ καὶ ἔνεκα τούτου ἀνακόπτεται ἀπο-
τόμως ἡ ὁρμὴ τῶν ἵππων του. Τὸ ἄρμα του τώρα φέρεται ἀκανονίστως
ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ ἡ λύπη φέρει δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Αἰτω-
λοῦ. Εὐτυχῶς μὲ τὴν βοήθειαν τῆς Ἀθηναῖς, ὡς λέγει ὁ Ὅμηρος, ἀνα-
λαμβάνει τὴν μᾶστιγα καὶ μὲ μεγαλυτέραν τώρα ὁρμὴν ἐξακολουθεῖ τὴν
πορείαν του. Δὲν θὰ ἡδύνατο, ὅμως, νὰ φθάσῃ πλέον τὸν Εὐμηλον, ἂν
δὲν συνέβαινεν εἰς τοῦτον ἓν δυστύχημα. Ἐνῶ υπερήφανος καὶ βέβαιος
διὰ τὴν νίκην του ἐκάλπαζεν ὁ Εὐμηλος, ἔξαφνα θραύεται τὸ ἄρμα του,
διασκορπίζονται αἱ φορβάδες του, αὐτὸς δὲ ἐκτινάσσεται ἀπὸ τὸ ἄρμα
καὶ μωλωπίζεται δεινῶς εἰς τὸ πρόσωπον καὶ εἰς τὰς χεῖρας.

Ἐπωφεληθεὶς ἀπὸ τὴν ἀπροσδόκητον αὐτὴν εὐκαιρίαν ὁ Διομή-
δης παρεκκλίνει ὀλίγον τὸ ἄρμα του, προχωρεῖ καὶ ἀφήνει ὀπισθεν τὰ
συντρίμματα τοῦ Εὐμήλου κατευθυνόμενος εἰς τὸ τέρμα. Ὅπισω του
εἰς ἱκανὴν ἀπόστασιν ἔρχεται ὁ Μενέλαος καὶ τοῦτον ἀκολουθεῖ ὁ Ἀν-
τίλοχος. Διέτρεχον τὸν στίβον βαίνοντες ἀριστερά. Ἀλλ' ὅταν ἐπλησία-
σαν πρὸς τὸν χάνδακα, ὁ Ἀντίλοχος συλλαμβάνει ἀμέσως τὸ σχέδιον νὰ
κερδίσῃ τὴν νίκην μὲ στρατήγημα, μὲ κίνδυνον ἔστω καὶ τῆς ζωῆς του.

Σπεύδει λοιπὸν πρῶτος νὰ λοξεύσῃ δεξιὰ, ἀφοῦ ὑπελόγισεν ἀσφα-
λῶς ὅτι ὁ Μενέλαος ἢ θὰ ἐβάδιζε πάντοτε ἀριστερά καί, ὅταν θὰ διεπέρα
μὲ ὁρμὴν τὸν χάνδακα, θὰ ἀνετρίπετο ἢ θὰ ἐλόξευε καὶ αὐτὸς καὶ θὰ
ἔφθανε συγχρόνως μὲ τὸ ἄρμα του εἰς τὸ στενὸν πέρασμα. Ἀλλὰ τότε
ἢ θὰ συνεκρούοντο καὶ θὰ συνετρίβοντο καὶ τὰ δύο ἄρματα ἢ θὰ ὑπε-
χώρει ὁ Μενέλαος, ὅτε ὁ Ἀντίλοχος θὰ ἐκέρδιζεν ἀσφαλῶς τὴν νίκην.
Οἱ ὑπολογισμοὶ τοῦ Ἀντίλοχου δὲν διεψεύσθησαν. Ὁ Μενέλαος, ὁ
ὁποῖος ἀντελήφθη καὶ αὐτὸς τὸν χάνδακα καὶ ἐφοβήθη τὸν κίνδυνον,
ἐλόξευσε καὶ αὐτὸς δεξιὰ. Τοιουτοτρόπως τὰ ἄρματα συνητηθήσαν.
Ὁ Μενέλαος βλέπει τὴν ἀπερισκεψίαν τοῦ ἀντιπάλου του, τὸν ἐπιτιμᾷ
ὡς ἀδέξιον καὶ τὸν συμβουλεύει νὰ συγκρατήσῃ ὀλίγον τὸ ἄρμα του,
διὰ νὰ προσπαθήσῃ νὰ τὸν προσπεράσῃ εἰς τὸν κατόπιν εὐρύχωρον
δρόμον. Ἀλλ' ὁ Ἀντίλοχος, ἀδιάφορος εἰς τοὺς λόγους τοῦ Μενελάου,
μαστιγώνει τοὺς ἵππους του καὶ πρῶτος διέρχεται ταχέως τὸν στενὸν
δρόμον ἀφήνων τὸν Μενέλαον ὀπίσω εἰς ἀπόστασιν βολῆς δίσκου.

Ἡ ἀγωνία τῶν θεατῶν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο κορυφούται. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν Κρητῶν Ἰδομενεὺς ἔρχεται εἰς διαπληκτισμὸν μὲ τὸν Αἴαντα, τὸν υἱὸν τοῦ Ὀϊλέως, περὶ τοῦ ποῖος ἐκ τῶν ἀγωνιζομένων προηγείται. Εὐτυχῶς ἐπεμβαίνει ἀποφασιστικὸς ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ τοὺς ἐπαναφέρει εἰς τὴν τάξιν, ἀφοῦ συνέστησε νὰ ἔχουν ὀλίγην ὑπομονήν, διότι τὸ πέρας τοῦ ἀγῶνος δὲν θὰ βραδύνῃ. Καὶ πράγματι μετ' ὀλίγον καθαρὰ διακρίνεται τὸ ἄρμα τοῦ Διομήδους, τὸ ὁποῖον προχωρεῖ μὲ τόσῃν ὀρμῇ, ὥστε οἱ τροχοὶ του δὲν ἀφήνουν ἵχνη τῆς διαβάσεώς των ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Ὁ Διομήδης φθάνει πρῶτος, καὶ υπερήφανος, ἀφοῦ ἐπήδησεν ἀπὸ τοῦ ἄρμα, λαμβάνει τὰ βραβεῖα, τὰ ὁποῖα ἀποστέλλει ἀμέσως εἰς τὴν βασιλικὴν σκηνήν του.

Μετ' ὀλίγας στιγμὰς καταφθάνει ὁ Ἀντίλοχος ἀκολουθούμενος ἀπὸ τὸν Μενέλαον εἰς ἀπόστασιν ἐλαχίστην. Μετὰ τοῦτον καὶ εἰς ἀπόστασιν βολῆς δόρατος ἔρχεται ὁ Μηριόνης καὶ τελευταῖος ὁ Εὐμηλος, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς ἔσυρε τὸ ἄρμα του, διὰ δὲ τῆς ἄλλης ἐκράτει τὰ ἡνία τῶν ἵππων του.

Ὁ Ἀχιλλεὺς βλέπων τὸ θλιβερὸν κατάντημα τοῦ γενναίου Εὐμήλου, ὁ ὁποῖος διὰ τὴν ἀξίαν τῶν ἵππων του καὶ διὰ τὴν ἰδίαν του ἰκανότητα ἐθεωρεῖτο ἐκ τῶν προτέρων νικητῆς, συγκινεῖται. Ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν ἄλλων ἡ συμπάθεια περιβάλλει τὸν ἥρωα. Διὰ τοῦτο ὁ Ἀχιλλεὺς προτείνει νὰ δοθῇ εἰς τὸν Εὐμηλον τὸ δεύτερον βραβεῖον, ἀφοῦ τὸ ἀτύχημα δὲν προῆλθεν ἐξ αἰτίας του.

Ἀλλ' ὑπέρμαχος τοῦ δικαίου καὶ τῶν δικαιωμάτων του σηκώνεται εὐθὺς ὁ νεαρὸς Ἀντίλοχος καί, προτοῦ ἐπικυρωθῇ ὀριστικῶς τὸ δεύτερον βραβεῖον εἰς τὸν Εὐμηλον, προβάλλει ἔνστασιν :

— Θὰ θυμώσω, λέγει, πολὺ ἐναντίον σου, Ἀχιλλεῦ, ἂν ἐκτελέσῃς τὴν ἀπόφασίν σου. Μοῦ ἀφαιρεῖς αὐθαирέτως τὸ βραβεῖον μου μὲ τὴν πρόφασιν ὅτι, ἐὰν δὲν συνετρίβετό τὸ ἄρμα τοῦ Εὐμήλου, θὰ ἤρχετο αὐτὸς νικητῆς πρῶτος ἐξ ὧν. Ἀλλ' ἡ πρόφασις αὕτη οὔτε ἐπὶ τοῦ ὀρθοῦ οὔτε ἐπὶ τοῦ δικαίου στηρίζεται, διότι τὸ ἀτύχημά του ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς ἀλαζονείας του. Ὁ Εὐμηλος ἔχων πεποιθήσιν εἰς τὰς δυνάμεις του παρέλειψε πρὸ τοῦ ἀγῶνος νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν. Ἐὰν προσήρχετο εἰς τοὺς θεοὺς, δὲν θὰ ἔμενε τελευταῖος. Ἡ καθυστέρησίς του, ἀναγκαῖα συνέπεια τῆς ἀσεβείας του, εἶναι ἡ τιμωρία τῶν θεῶν. Ἐὰν σὺ τὸν λυπῇσαι, δὲν σ' ἐμποδίζει κανεὶς νὰ τοῦ δώσῃς ὅ,τι δῆποτε θέλεις ἀπὸ τὰ πολύτιμα τῆς σκηνῆς σου. Ἀλλὰ τὴν φορβάδα

αὐτὴν ἐγὼ δὲν θὰ ἐπιτρέψω εἰς οὐδένα νὰ τὴν λάβῃ, διότι μοῦ ἀνήκει, ἀφοῦ ἔφθασα δεύτερος. Ὅστις δὲ θέλει νὰ μοῦ τὴν διαφιλονικήσῃ, θὰ δοκιμάσῃ τὴν δύναμιν τῶν χειρῶν μου.

Ὁ Ἀχιλλεύς δὲν ἐξωργίσθη μὲ τοὺς λόγους τοῦ Ἀντιλόχου. Τοῦναντίον ἀνέγνώρισε καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἄλλοι ἡγεμόνες ὅτι εἶχε δίκαιον, καὶ ὅτι ὁ Εὐμήλος δικαίως ἐτιμωρήθη διὰ τὴν ἀσέβειάν του πρὸς τοὺς θεούς. Ἐνεκα τούτου ὁ Ἀχιλλεύς μετέβαλεν ἀμέσως γνώμην. Συνεχάρη τὸν φίλον του διὰ τὴν παρρησίαν του καὶ ἐδῆλωσεν, ὅτι ἐγκρίνει τὴν πρότασίν του νὰ δώσῃ εἰς τὸν Εὐμήλον ἐκ τῆς σκηνῆς του χαλκοῦν θώρακα μεγάλης ἀξίας. Τοιουτοτρόπως ὑπερίσχυσαν περιφανῶς ἡ εὐσέβεια καὶ τὸ δίκαιον, διεσώθησαν δὲ συγχρόνως ἡ ὑπόληψις καὶ ἀξιοπρέπεια τῶν ἑλλανοδικῶν.

Ἄλλ' ἂν ὁ Ἀντίλοχος διέσωσε τὸ βραβεῖον ἀπὸ τὰς χειρας τοῦ Εὐμήλου, ὁ ὁποῖος, ὡς εὐσυνείδητος, ἄφωνος παρέστη μάρτυς τῆς ἀνωτέρω σκηνῆς, ἔμελλε τώρα νὰ διαφιλονικηθῇ αὐτὸ ἀπὸ ἄλλον ἀνταγωνιστὴν, ὁ ὁποῖος δικαιοῦτερον θὰ τὸ διεξεδίκει.

Καὶ ἰδοὺ σηκώνεται ὁ Μενέλαος. Ἐπιβάλλει σιωπὴν εἰς ὅλους καὶ ἐπικαλεῖται τὴν ἀμερόληπτον καὶ δικαίαν κρίσιν τῶν ἡγεμόνων. Στρέφεται ἔπειτα πρὸς τὸν Ἀντίλοχον καὶ τῷ προτείνει νὰ ὀρκισθῇ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ποσειδῶνος, προστάτου τῶν ἀρματοδρομιῶν, ὅτι δὲν μετεχειρίσθη δόλον κατὰ τὸν ἀγῶνα.

Ὁ Ἀντίλοχος δὲν ἐδίστασεν οὔτε ἐβράδυνεν ν' ἀπαντήσῃ ὅπως ἤρμοζεν εἰς τὴν πρόκλησιν τοῦ Μενελάου. Διότι ἐπίστευεν ὅτι ὁ μεταχειριζόμενος δόλον δύναται μὲν νὰ κερδίσῃ τὴν νίκην καὶ τὸ ὑλικὸν βραβεῖον, ἀλλὰ χάνει τὴν μεγάλην, τὴν αἰώνιαν νίκην τῆς ἀρετῆς.

— Ἡσύχασε, εἶπε πρὸς τὸν Μενέλαον. Ἐγὼ βέβαια εἶμαι πολὺ νεώτερός σου, σὺ δὲ πρεσβύτερος καὶ ἐξοχώτερος. Γνωρίζεις ποῦ φθάνει ἡ ἀπερισκεψία νεαροῦ ἀνδρός, ὅταν ἡ φρόνησίς του δὲν εἶναι ἱκανὴ νὰ συγκρατήσῃ τὴν ὁρμὴν του. Ἀλλὰ μὴν ἀνησυχῆς. Εἶμαι προθυμότατος νὰ σοῦ παραχωρήσω ὅχι μόνον τὴν φορβάδα αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ πᾶν ὅ,τι ἔχω ἰδικόν μου, διότι οὔτε τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὴν ὑπόληψίν σου θέλω νὰ χάσω οὔτε πρὸς τοὺς θεοὺς νὰ ψευδορκήσω.

Ἀμέσως δέ, ἀφοῦ ἔλαβε μὲ τὰς ἰδίας του χειρας τὴν φορβάδα, παρέδωκεν αὐτὴν εἰς τὸν Μενέλαον.

Ἀπὸ τὴν εὐγενῇ αὐτὴν χειρονομίαν τοῦ Ἀντιλόχου ἐξαφανίζεται ἡ ὀργὴ τοῦ Μενελάου καὶ ἀνακουφίζεται ἡ ψυχὴ του, διότι δὲν ᾔθελε

νά γίνῃ ἐχθρὸς τοῦ φίλου του. Φαιδρύνεται το πρόσωπόν του καί, ἐνῶ ἀμιλλᾶται κατὰ τὴν μεγαλοψυχίαν πρὸς τὸν εὐγενῆ ἀντίπαλόν του, τῷ λέγει :

— Ἀντίλοχε, τώρα βέβαια θὰ παύσω νὰ ἔχω παράπονον ἐναντίον σου, ὁ ὅποιος οὐδέποτε μέχρι τοῦδε ἔδειξες ἐπιπολαιότητα καὶ ἀπερισκεψίαν. Μόνον σήμερον ὑπερίσχυσε τῆς φρονήσεώς σου ἡ νεανικὴ σου ὁρμή. Τοῦ λοιποῦ, ὅμως, ἀπόφευγε νὰ μεταχειρίζεσαι τοιαῦτα τεχνάσματα πρὸς τοὺς καλυτέρους σου. Ὅποιοσδήποτε ἄλλος Ἕλλην ὑπέπιπτεν εἰς αὐτὸ τὸ σφάλμα, δὲν θὰ τὸν συνεχώρουν. Σέ, ὅμως, σὲ συγχωρῶ, διότι καὶ σὺ καὶ ὁ ἀγαθὸς πατὴρ σου Νέστωρ καὶ ὁ ἀδελφός σου πολλὰ παθήματα πρὸς χάριν μου ὑπέστητε. Διὰ τοῦτο, ἂν καὶ μοῦ ἀνήκει ἡ φορβάς, σοῦ τὴν παραχωρῶ εὐχαρίστως, διότι πρέπει νὰ μάθουν καὶ αὐτοὶ ἐδῶ οἱ ἡγεμόνες ὅτι οὔτε ἰσχυρογνώμων εἶμαι οὔτε κατάχρησιν τοῦ ἀξιώματός μου θέλω νὰ κάμω.

✓ Αἱ διαθέσεις αὐταὶ καὶ οἱ λόγοι τῶν δύο εὐγενῶν ἀντιπάλων μεταβάλλουν τὸν χαρακτῆρα τῶν ἀγώνων. Ἐνῶ πρῶτον ἐπρόκειτο ἀγὼν διὰ τὴν νίκην τῆς ὕλικῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἀθλητικῆς δεξιότητος, αἴφνης μετατρέπεται εἰς ἀγῶνα εὐγενείας ἥθους. Εἰς τὸν ἀγῶνα αὐτὸν τῆς ἡμερότητος καὶ τῆς ἀμοιβαίας ἐκτιμήσεως δὲν ὑπάρχουν πλέον νικηταὶ καὶ ἡττημένοι οὔτε βραβεῖα ὕλικά, ἀλλὰ βραβεῖον αἰώνιον, τὸ βραβεῖον τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ θαυμασμοῦ.

Ὁ Ἀχιλλεύς, ἀφοῦ ἔδωκε τὸ τρίτον βραβεῖον εἰς τὸν Μενέλαον καὶ τὸ τέταρτον εἰς τὸν Μηριόνην, στρέφεται εἰς στιγμὴν εὐγενοῦς ἐξάρσεως τῆς ψυχῆς του πρὸς τὸν πατέρα τοῦ Ἀντιλόχου καὶ δίδει εἰς αὐτὸν τὸ πέμπτον βραβεῖον τῶν ἀγώνων. Μὲ τὴν πρᾶξιν του αὐτὴν ἠθέλησε νὰ δείξῃ ὁ ἥρωας ὅτι πατέρες, οἱ ὅποιοι ἀνατρέφουν τοὺς υἱοὺς των μὲ τοιαύτην εὐγενῆ ἀγωγὴν, εἶναι ἄξιοι πανελληνίων βραβείων· διότι ἀγαθὸς καὶ εὐγενὴς πατὴρ δὲν διαφέρει ἀπὸ ἑνα ὑπέροχον ἀθλητὴν.

« Διάλεξις »

Π. Ι. Θεοδωρόπουλος

ΕΚΤΩΡ ΚΑΙ ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ

- Τότε ἔτσι ἐκεῖνος κύτταξε σιωπῶντας τὸ παιδί του
 με θλιβερό χαμόγελο, κι ἡ ἑμορφή Ἀνδρομάχη
 ἤρθε κλαμένη, τοῦ ἴπιασε σφιχτὰ τὸ χέρι κι εἶπε :
- Καημένε, ἄχ! τὸ φιλότιμο θὰ σ' ἀφανίσῃ. Πές μου,
 τ' ἀθῶο αὐτὸ δὲν τὸ πονᾷς, δὲ μὲ λυπᾶσαι ἐμένα,
 πὺ μαύρη χήρα κι ἔρημη σὲ λίγο θὰ μ' ἀφήκῃς ;
 τί γλῆγορα ὅλοι οἱ Δαναοὶ θὰ τρέξουν νὰ σὲ σφάζουν.
 Μὰ ἂν εἶναι νὰ σὲ στερηθῶ, καλύτερα γιὰ μένα
 νὰ μὲ σκεπάσῃ ἡ μαύρη γῆς. Γιατὶ ἄλλο πιά ἀντιστύλι
 δὲ θὰ μοῦ μείνῃ, μόν' καημοί, τὰ μάτια σὰ σφαλίσῃς.
 Μὴ γὰρ πατέρα ἐγὼ ἔχω πιά ἢ τὴ γλυκειά μου μάννα ;
-

Ἔχτορα, τώρα ἐσὺ γονιὸς κι ἐσὺ γλυκειά μου μάννα,
 ἐσὺ εἶσαι σὲ μένα ἀδερφὸς καὶ τρυφερό μου ταίρι,
 μόν' πιά λυπήσου με, κι αὐτοῦ στοῦ κάστρο μείνῃ ἀπάνου,
 μήπως μὲ ρίξῃς σὲ χηρεὶά καὶ τὸ παιδί σ' ὀρφάνια.
 Καὶ στῆσ' τοὺς στοὺν Ἄρνο κοντὰ τοὺς λόφους, πὺ πατιέται
 ἐκεῖ πιδὸ ὁ τοῖχος εὐκόλα κι ἀνεβατὴ εἶναι ἡ χώρα.

.....

- Τότε ὁ μεγάλος Ἔχτορας τῆς ἀπαντᾷ δυὸ λόγια :
- Γυναῖκα, ναί, κι ἐγὼ ὅλα αὐτὰ στοῦ νοῦ μου τ' ἀναδεύω,
 ὅμωσιν τροπὴ ἀπ' τίς Τρώισσες, ντροπὴ ἵναι ὁμπρὸς στοὺς Τρῶες
 νὰ σέρνομαι ἔτσι σὰν κιοτῆς ἀλάργα ἀπ' τοὺς πολέμους...
- Μήτε τὸ θέλει μου ἡ καρδιά τί πάντα παλληκάρι
 ἔμαθα νὰ ἴμαι καὶ μπροστὰ στὶς κονταριές νὰ τρέχω,
 τὸ γονικό μου θέλοντας νὰ διαφεντέψω θρόνο.
 Ναί, ξέρω, μοῦ τὸ λέει αὐτὸ ἀλάθευτα ἡ ψυχὴ μου,
 θὰ φέξῃ ἡμέρα, δὲν ἀργεῖ, πὺ θάχαθῃ ἡ πατρίδα
 κι ὁ βασιλιάς ὁ Πρίαμος κι ὁ ξακουστὸς λαὸς του·
 μὰ δὲ μοῦ σφάζει τὴν καρδιά, τῶν Τρῶων σὰ λογιᾶζω
 τὰ πάθια ἢ καὶ τῶν δύστυχων γονιῶν μου οὔτε τόσο
 τῶν ἀδερφῶν μου, πὺ πολλοὶ μέσ' στὰ χρυσὰ τοὺς νιάτα
 θὰ κυλιστοῦν στοῦ αἵμα τους σφαγμένοι ἀπ' το Ἄρὺς γίτες,

ὅσο γιὰ σένα, ὅταν κανεῖς ἀπ' τῶν ὀχτρῶν τ' ἀσκέρι
σέ σέρνῃ σέ πικρὴ σκλαβιά στὰ δάκρυα βουτηγμένη,
κι ἄλλῃ ἴσως, στὸ Ἄργος ὅταν πᾶς, νὰ φαίνεται θὰ σέ βάζῃ
καὶ μὲ τὴ στάμνα ἀπ' τὴν πηγὴ νερὸ θὰ πᾶς νὰ φέρνῃς
ἄθελα, δόλια, μὰ σκληρὴ θὰ σέ στενεύῃ ἀνάγκη.

Καὶ σὰ σέ βλέπουν πού περνᾷς ἀχνὴ καὶ δακρυσμένη,
νὰ το, θὰ λέν, τοῦ Ἑχτορα τὸ ταῖρι, πού τῶν Τρώων
ἦταν τὸ πρῶτο αὐτὸς σπαθὶ στῆς Τροίας τοὺς πολέμους.
Ἔτσι ἴσως ποὺν κι ὁ πόνος σου θὰ ξανανοίγῃ πάντα,
σὰ βλέπῃς πῶς ἀπ' τὴ σκλαβιά νὰ βγῇς δὲν ἔχει ἐλπίδα.
Μὰ θέλω νὰ μὲ φάῃ ἡ γῆς, ἡ μαύρη πλάκα θέλω,
προτοῦ σέ δῶ νὰ δέρνεσαι καὶ σκλάβα νὰ σέ σέρνουν !

Ἔτσι τῆς εἶπε κι ἄπλωσε τὰ χέρια στὸ παιδί του.
Μὰ πίσω γέρνει τὸ παιδί στὸν κόρφο τῆς τροφοῦ του
μὲ τίς φωνές, τί τό 'σκιαζε ἡ ὄψι τοῦ γονιοῦ του,
σὰν εἶδε π' ἀστραφτε ὁ χαλκὸς σπιθόβολα ἀπ' τὸ κράνος
κι ἀπάνου σάλευε ἀγριωπὴ ἡ ἀλογίσια φούντα.

Γέλασε τότε ἡ μάνα του, μιὰ στάλα κι ὁ πατέρας,
καὶ βγάζει ἀπ' τὸ κεφάλι εὐτὺς ὁ Ἑχτορας τὸ κράνος
καὶ τ' ἀπιθώνει χάμου ἐκεῖ, καθὼς λαμποκοποῦσε·
κι ὅταν τὸ γυιό του φίλησε καὶ χόρεψε στὰ χέρια,
στὸ Δία κι ὄλους τοὺς θεοὺς δεήθηκε ἔτσι κι εἶπε :

- Παρακαλῶ σε, Δία μου, θεοί, παρακαλῶ σας,
ἄς δώσῃ ἡ χάρι σας κι αὐτό, ὁ γυιὸς μου μέσ' στοὺς Τρῶες,
ὅπως κι ἐγώ, νὰ ξακουστῇ ἔτσι ἀντρεπωμένους πάντα
κι ἄξιός τῆς Τροίας βασιλείας. Κι ἄς ποὺν γι' αὐτὸν μιὰ μέρα :
Αὐτὸς ἀπ' τὸν πατέρα του πολὺ πιὸ παλληχάρι,
καθὼς γυρνᾷ ἀπ' τὸν πόλεμο, καὶ ματωμένα ἄς φέρνῃ
στὸ σπῆτι λάφυρα ἀπ' ἑχτρὸ πού σκότωσε παρμένα,
πού νὰ τὸν δῇ ἡ μαννούλα του καὶ νὰ χαρῇ ἡ καρδιά της.
Εἶπε καὶ βάζει τὸ παιδί στῆς γυναικὸς τὰ χέρια
κι ἐκείνη πίσω τό 'γείρε στὸν μυρισμένο κόρφο
καὶ πικροχαμογέλασε μὲ μάτια δακρυσμένα...

« Ὅμηρου Ἰλιάς »
(Ραψωδία Ζ)

Μετάφρασις Ἀλ. Πάλλη

Η ΑΡΧΑΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ

Σήμερον ἐπεσχέφθην τὴν Ὀλυμπίαν. Πίστευσέ με μόνον καὶ χάριν τούτου ἀξίζει νὰ ἔλθῃ ξένος τις εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐνταῦθα ἡ ἀρχαιότης παρίσταται ἐνώπιόν σου περισσότερον ζωντανή καὶ μεγαλοπρεπὴς ἢ καὶ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν αὐτήν. Δὲν λέγω ὅτι διὰ τῆς θεάς τῶν ἐρειπίων ἡ φαντασία δύναται νὰ σχηματίσῃ τελειότεραν εἰκόνα τῆς ἀρχαιότητος. Ἡ Ὀλυμπία δὲν ἦτο πόλις, ἦτο ἱερόν. Ὑπὸ τὴν ἐποψιν τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, ἡ Πομπηία παρέχει μεγαλύτερον ἐνδιαφέρον. Εὐρίσκει δέ τις καὶ εἰς τὴν Νικόπολιν αὐτήν καὶ τὴν Πλευρώνα ὕλην δι' ἀρχαιολογικὰς μελέτας, τὴν ὁποίαν δὲν θὰ εὕρῃ ἐνταῦθα.

Ἡ Ὀλυμπία εἶναι τι ὅλως διάφορον, ἀλλὰ καὶ ὑπέρτερον.

Εἶδον ἀπὸ τοῦ Κρονίου λόφου τὰ ἐρείπια τῶν ναῶν, τῶν παλαιστρῶν, τῶν ἀναθηματικῶν μνημείων ἀπλούμενα ὡς εἰς χάρτην. Ἐνόμισα ὅτι ἀναξῇ ἐνώπιόν μου πᾶν ὅ,τι μέγα καὶ ὠραῖον ὑπῆρξεν εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα. Τὰ ἐντὸς τῆς στενῆς κοιλάδος συσσωρευμένα οἰκοδομήματα ἀνακαλοῦν εἰς τὴν μνήμην σου μυρίας ἀναμνήσεις. Ἐνθυμεῖσαι ὅτι ἐπὶ χίλια περίπου ἔτη ἐνταῦθα συνεκεντρώθη ὁλόκληρος ἡ δόξα τῆς Ἑλλάδος. Νομίζεις ὅτι ἀντηχοῦν εἰσέτι περὶ σὲ αἱ φωναί, αἵτινες ἐπευφήμουν τὸν Θεμιστοκλῆ, νικητὴν τῆς Σαλαμῖνος καὶ σωτῆρα τῆς Ἑλλάδος. Οἱ στέφανοι, τοὺς ὁποίους ὁ Πίνδαρος ἀπθανάτισε, περιπτανται ἐναερίως ἐνώπιόν σου. Ἐνταῦθα ὁ Θουκυδίδης, παῖς ἔτι, ἤκροάζετο τὰς διηγήσεις τοῦ Ἡροδότου, ἐνταῦθα συνήρχοντο οἱ τεχνῖται τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐξέθετον τὰ ἀριστουργήματά των εἰς τὸν θαυμασμόν θεατῶν, οἵτινες ἀπένεμον τὴν ἀθανασίαν. Ἡ ἀρχαία Ἑλλάς ὁλόκληρος συνοψίζεται, οὕτως εἰπεῖν, καὶ συγκεφαλαιοῦται ἐντὸς τῆς μικρᾶς ταύτης κοιλάδος.

Ἡ τοποθεσία τῆς Ὀλυμπίας ὁμοιάζει πρὸς μέγιστον ἀμφιθέατρον. Εἰς τὸ μέσον ἐτελεῖτο τὸ θέαμα. Οἱ περίξ λόγοι ἀποτελοῦν τὰς βαθμίδας. Οἱ θεαταὶ συνωθούμενοι ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν δένδρων ἔβλεπον ἀπὸ ὑψηλὰ τὴν λαμπρὰν τελετὴν τῶν ἀγώνων. Αἱ πολύχρωμοι χλαμύδες των, ποικίλλουσαι τὸ βαθύ πράσινον τῶν πεύκων, ἐπηλύξανον τὴν λαμπρότητα τῆς σκηνῆς. Εἰς τὰς γυναῖκας δὲν ἐπετρέπετο ἡ ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ περιβόλου εἴσοδος κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἀγώνων. Ἴσως, ὅμως, νὰ ἤρχοντο αὗται ἐπὶ τῶν λόφων, νὰ ὑπέκρυπτον τὸν πέπλον ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ φυλλώματος καὶ νὰ ἐθεώρουν κρυφίως τὸ ἀπηγορευμένον θέαμα.

Ἴσως ἐφθόνουν τὴν ἱερείαν τῆς Δήμητρος, ἥτις μόνη ἐκ τοῦ φύλου των εἶχε τὸ προνόμιον νὰ παρίσταται εἰς τὴν ἱερὰν τελετὴν. Ἐκ τοῦ ὑψώματος ἠδύναντο αἱ γυναῖκες νὰ βλέπουν καὶ τοὺς ἄγοντας τὰς πομπάς. Βραδέως διήρχοντο οὗτοι ἀναμέσον τῶν ὠραίων μνημείων τοῦ περιβόλου καὶ ἐπορεύοντο πρὸς τὸν ναὸν τοῦ Διὸς καὶ τὸ Ἡραῖον. Ἐπειτα ἴσταντο εἰς τὰ πρόθυρα, ἐνῶ οἱ ἱερεῖς ἐτέλουν τὴν θυσίαν ὑπὸ τὰς ἀνθοφόρους στήλας. Ἐκεῖθεν ἐξηκολούθουν τὴν παρέλασιν πέραν τοῦ ἱεροῦ τείχους τῆς Ἀλτεως. Τέλος παρετάσσοντο παρὰ τὸ στάδιον ἢ τὸν ἵππόδρομον, ὅπου ὁ νικητὴς ἐλάμβανε τὸν κότινον στέφανον.

Εἰς τὸ στάδιον καὶ τὸν ἵππόδρομον δὲν ἔγιναν ἀνασκαφαί, παρὲς εἰς ἐλάχιστα μέρη πρὸς ἐξακρίβωσιν τοῦ χώρου αὐτῶν.

Βλέπων τις εἰς τὰ σημεῖα ἐκεῖνα πόσον ἀνυψώθη τὸ ἔδαφος τῆς κοιλάδος, ἐννοεῖ καλύτερον τὸ μέγεθος τῶν γενομένων ἐργασιῶν. Ἡ ἀνύψωσις αὕτη ὀφείλεται εἰς ἀλλεπαλλήλους ἐπιστρώσεις. Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες εἶχον ἤδη καταργηθῆ κατὰ τὸ 394 μ.Χ. ἐπὶ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου. Δὲν εἶχεν, ὅμως, τὸ πᾶν καταστροφῇ. Μόλις κατὰ τὰς ἀρχάς τῆς 3ης ἑκατονταετηρίδος δύο σεισμοί, ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον, ἀνέτρεψαν ὅσας οἰκοδομὰς ἔμενον εἰσέτι ὄρθιαι. Αἱ στήλαι τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς κεῖνται παραλλήλως, μὲ τοὺς σπονδύλους των διαζευγμένους, ὅπως τότε κατέπεσαν.

Σύγχρονος κατάπτωσις χωμάτων ἐκάλυψε τὰ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Κρονίου λόφου κείμενα μνημεῖα. Ὁ ποταμὸς Κλάδεος, ὅστις ρεεῖ πρὸς δυσμὰς τῆς Ἀλτεως, ἐπλημμύρισε ταυτοχρόνως.

Τὰ ἐρείπια τῶν ἀνατραπέντων μνημείων ἐκαλύφθησαν τότε μὲ στρώμα γῆς πάχους ἐνὸς περίπου μέτρου. Ἐπὶ τοῦ νέου τούτου ἐδάφους ἤλθον καὶ κατώκησαν Χριστιανοί, τῶν ὁποίων τὰ διασωθέντα ἔχνη μαρτυροῦν τὴν ταπεινότητά.

Κατὰ τὴν νέαν ἑκατονταετηρίδα καὶ ἄλλη πλημμύρα τοῦ ποταμοῦ συνεπλήρωσε τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς. Ἀνύψωσεν ἐκ δευτέρου τὸ ἔδαφος τῆς κοιλάδος τρία καὶ τέσσαρα μέτρα. Τοιουτοτρόπως εἰς τὸν ξηρὸν σήμερον Κλάδεον ὀφείλομεν τοὺς θησαυροὺς, τοὺς ὁποίους διεφύλαξε διὰ τῶν πλημμυρῶν του.

« Ἀπὸ Νικοπόλεως εἰς Ὀλυμπίαν »

Δ. Βικέλας

ΑΓΩΝΕΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΙ ΚΑΙ ΑΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΔΕΣ

Με ἐξαιρετικὴν ἐπιμέλειαν ἐπεδίδοντο οἱ πρόγονοί μας εἰς τὴν γυμναστικὴν. Δὲν ὑπῆρχεν ἑλληνικὴ πόλις, ἥ ὅποια νὰ μὴ εἶχε γυμναστήριον (γυμνάσιον) κατὰδενδρον καὶ λαμπρῶς διακεκοσμημένον.

Ἡ σημασία, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἡ γυμναστικὴ διὰ τὸν βίον τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, καταφαίνεται ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας, τοὺς ὁποίους ἐτέλουν.

Ἐκεῖ εἰς τοὺς ἀγῶνας ὅλαι αἱ πόλεις τῆς Ἑλλάδος ἐπεδείκνυνον, διὰ τὴν ἐξαιρετικὴν εἶχον. Καὶ οἱ ἀριστοὶ καρποὶ τῆς γῆς καὶ τὰ εὐμελέστερα σώματα τῶν νέων καὶ τὰ τελειότερα ἔργα τῆς τέχνης καὶ τοῦ πνεύματος, ὅλα ἐπεδεικνύοντο εἰς τοὺς ἀγῶνας.

Οἱ πανελλήνιοι ἀγῶνες ἦταν τέσσαρες : τὰ Ἴσθμια, τὰ Νέμεα, τὰ Πύθια καὶ τὰ Ὀλύμπια.

Ἀλλ' ἡ ἀκμὴ καὶ ἡ λάμψις τῶν Ὀλυμπίων ἦτο ἀφθαστος.

Εἰς τὴν Ὀλυμπίαν ἡδύνατο κανεὶς νὰ θαυμάσῃ τῆς Ἑλλάδος τὴν ρώμην καὶ τὴν ἀλκὴν.

Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες ἦσαν ἀρχικῶς τοπικοί· ἀργότερον ἔγιναν πελοποννησιακοί, καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀνεπτύχθησαν εἰς πανελληνίους.

Πρῶτος ἰδρυτὴς τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων ἐθεωρεῖτο ὁ Ἡρακλῆς. Τοὺς διεργύθμισε δὲ ὁ βασιλεὺς τῆς Ἡλίδος Ἴφιτος.

Καθ' ἑκάστον πέμπτον ἔτος ἀνεχώρουν ἀπὸ τὴν Ὀλυμπίαν εἰς τὰ πέρατα τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν οἱ σ π ο ν δ ο φ ὀ ρ ο ι, διὰ νὰ ἀναγγεῖλουν τὴν ἐναρξιν τῆς ἱερομηνίας τῶν ἀγῶνων καὶ τῆς ἐκχειρίας.

Τότε κατέπαυε πᾶσα ἐχθροπραξία· εἰρήνη καὶ ἀδέλφωσις ἐξηπλώνετο εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ἀφόβως δὲ καὶ ἀκινδύνως ἡδύναντο νὰ ταξιδεύουν διὰ μέσου καὶ τῶν μέχρι χθὲς ἐχθρῶν καὶ πολεμίων οἱ ἀγωνισταὶ καὶ οἱ προσκυνηταὶ τοῦ ἱεροῦ ἢ οἱ θεωροὶ τῶν ἀγῶνων.

Καὶ συνέρρεον ἐκ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, ἐκ τῶν παραλίων τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ τῆς Μαιώτιδος· ἐκ τῆς Σικελίας καὶ τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος· ἐκ τῆς Μακεδονίας, τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Θρακίας· ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου· ἐκ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Κυρήνης. Συνέρρεον κατὰ χιλιάδας διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης οἱ εὐσεβεῖς καὶ οἱ φιλαθλοὶ καὶ ὅσοι ὠνεῖρεύντο νὰ ἴδουν τὴν πατρίδα τῶν θεῶν καὶ τῶν ἡρώων τῆς Ἑλλάδος.

Οἱ βάρβαροι καὶ οἱ δοῦλοι δὲν ἀπεκλείοντο τῆς θέας τῶν ἀγῶνων,

ἀλλὰ κυρίως Ἕλληνες ἔσπευδον εἰς τὸ ἐθνικὸν ἐκεῖνο κέντρον. Καὶ ὄχι μόνον κοινοὶ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ ἐπιφανεῖς σοφοὶ καὶ πολιτικοί, ὅπως ὁ Θαλῆς, ὁ Πυθαγόρας, ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Ἀλέξανδρος Α', ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ Ἡρόδοτος, ὁ Ἀλκιβιάδης, ὁ Θουκυδίδης, ὁ Σωκράτης, ὁ Πλάτων, ὁ Λυσίας, ὁ Δημοσθένης, ὁ Ἰσοκράτης, ὁ Λουκιανὸς καὶ ἄλλοι.

Πολλοὶ μάλιστα ἐκ τῶν σοφῶν, ποιητῶν καὶ ρητόρων ἀνεγίνωσκον ἢ ἀπήγγελλον συγγράμματα, ποιήματα καὶ λόγους.

Ὅτε ὁ πατὴρ τῆς Ἱστορίας, ὁ Ἡρόδοτος, ἀνεγίνωσκε τὴν ἱστορίαν τῶν Μηδικῶν πολέμων, ἀντελήφθη ἐκτὸς τῶν ἄλλων, οἱ ὅποιοι ἐδάκρυον, καὶ παῖδα ἄγνωστὸν του, τὸν ὅποιον ὁ πατὴρ τοῦ Ὀλοροῦ ἐπέπληττε διὰ τοῦτο. «Ὁλορε, ἡ φύσις τοῦ υἱοῦ σου κατέχεται ἀπὸ μεγάλης μάθηςιν», ἀνεφώνησε τότε ὁ Ἡρόδοτος. Καὶ ἦτο ὁ νέος ἐκεῖνος ὁ Θουκυδίδης, ὁ μετέπειτα μέγιστος τῶν ἱστορικῶν τῆς οἰκουμένης.

Τακτικοὶ ἐπισκέπται τῶν ἀγῶνων ἦσαν αἱ θ ε ω ρ ί α ι τῶν διαφόρων πόλεων καὶ ἀποικιῶν, δηλ. οἱ ἐπίσημοι πρέσβεις ἢ ἀντιπρόσωποι, τοὺς ὁποίους ἔστελλεν ἐκάστη πόλις.

Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ ἑλλαοδίκαι εἶχον ἤδη ὑποδεχθῆ καὶ καταγράψει εἰς τὸ λ ε ὕ κ ω μ α ἡ γ ρ α μ μ α τ ε ῖ ο ν τοὺς ἀγωνιστὰς μὲ τὸ ὄνομα αὐτῶν καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς πατρίδος των, ὡς καὶ τὰ ἀγωνίσματα, εἰς τὰ ὅποια θὰ μετεῖχον.

Ὁρος ἀπαραίτητος, διὰ νὰ γίνῃ κανεὶς δεκτὸς ὡς ἀγωνιστής, ἦτο νὰ εἶναι Ἕλλην τὴν καταγωγὴν καὶ πολίτης ἐλεύθερος, καὶ νὰ μὴ εἶχε διαπράξει ἀσέβειάν τινα.

Οἱ ἀγῶνες διήρκουν ἐπὶ πέντε ἡμέρας καὶ διεξήγοντο μὲ πολλὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ ἐπιβλητικότητα.

Ἐξαιρετικῶς πανηγυρική, ὅμως, ἦτο ἡ πέμπτη καὶ τελευταία ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπενέμοντο τὰ ἔθλα.

Ὅπισθεν τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς ἐπὶ αἰῶνας διετηρεῖτο μετ' εὐλαβείας καὶ προφυλάξεως εἰς κότινος. Παῖς ἀμφιθαλὴς (τοῦ ὁποίου δηλ. ἔξων ἀμφότεροι οἱ γονεῖς) ἔκοπτεν ἐκ τοῦ κοτίνου τούτου διὰ χρυσοῦ δρεπάνου δέκα ἐπτὰ κλάδους μικροὺς θαλλοὺς· ἕκαστος δὲ ἐκ τούτων ἐδένετο διὰ ταινιῶν καὶ ἐσχηματίζοντο οὕτω δέκα ἐπτὰ στέφανοι, ἰσάριθμοι πρὸς τὰ δέκα ἐπτὰ ἀγωνίσματα, τῶν ὁποίων ἦσαν βραβεῖα.

Ὁ κῆρυξ ἀνεκήρυσσε μὲ στεντορείαν φωνὴν ἐνώπιον τῶν Παν-

ελλήνων τὸ ὄνομα τῶν νικητῶν καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς πατρίδος αὐτῶν.

Ὁ Ὀλυμπιονίκης προσήρχετο πρὸ τῶν ἑλλανοδικῶν, ὅπου εἰς ἐξ αὐτῶν τὸν ἐστεφάνωνε διὰ στεφάνου κοτίνου, ἐν ᾧ τὸ πλῆθος τῶν θεατῶν μὲ ὑπέρτατον ἐνθουσιασμόν ἐπευφήμει τὸν εὐδαίμονα νικητὴν καὶ τὸν ἔρραινε μὲ μῆλα καὶ ρόδα καὶ φύλλα καὶ ἄνθη. Ὅνειρον παντὸς εὐρώστου καὶ ἡσχημένου ἀγωνιστοῦ ἦτο νὰ λάβῃ τὸν στέφανον καὶ νὰ ἀκούσῃ τὸ ὄνομα τοῦ ἀνακηρυττόμενον.

Ἰσόθεοι καὶ υἱοὶ θεῶν ἐθεωροῦντο οἱ νικηταὶ τῶν ἀγώνων· ἐθαυμάζοντο δὲ ἀκόμη περισσότερο, ἂν συνέπιπτε νὰ κατήγοντο ἀπὸ οἰκογένειαν Ὀλυμπιονικῶν. Καὶ ἡ πατρίς τῶν Ὀλυμπιονικῶν ἐτιμᾶτο ἐξαιρετικῶς.

Οἱ νικηταὶ συνοδευόμενοι ὑπὸ τῶν φίλων καὶ τῶν συμπολιτῶν των ἐπέστρεφον πανηγυρικῶς εἰς τὴν πατρίδα των. Καὶ ἡ πόλις των ἐκρήμνιζε μέρος τῶν τειχῶν της, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκην τειχῶν, ὅταν ἔχῃ τοιούτους πολίτας.

Ὁ νικητὴς διήρχετο ἐπευφημούμενος τὰς κυριωτάτας ὁδοὺς καὶ τὰς πλατείας τῆς πόλεως καὶ μετέβαινον εἰς τοῦ πολιούχου θεοῦ ἡ ἥρωος τὸν ναὸν ἢ τὸ ἱεῖον. Προσέφερεν εὐχαριστήριον θυσίαν καὶ ἀκολούθως παρεκάθητο εἰς τὸ δεῖπνον, τὸ ὁποῖον προσέφερε πρὸς τιμὴν τοῦ ἡ πόλις ἢ ὁ δῆμος.

Πλεῖσται ὅσαι τιμαὶ ἀπεδίδοντο εἰς τοὺς ἱερονίκας καὶ εἰς τὴν συνείδησιν ὅλων τῶν ἀνθρώπων ἐτιμῶντο ἐξαιρετικά. Περισσότερον ὅλων ἐτιμῶντο οἱ Ὀλυμπιονῖκαι. Ὁ Πίνδαρος, ὁ μέγιστος ἐκ τῶν λυρικῶν ποιητῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἔλεγεν : « Ὅπως τὸ ὕδωρ εἶναι τὸ ἄριστον ἐξ ὅλων τῶν στοιχείων τῆς φύσεως, ὅπως ὁ χρυσοῦς εἶναι τὸ πολυτιμότερον ἐκ τῶν μετάλλων, ὅπως τὴν ἡμέραν δὲν ὑπάρχει εἰς τὸν οὐρανὸν ἄστρον θερμότερον καὶ φωτεινότερον ἀπὸ τὸν ἥλιον, τοιοῦτοτρόπως δὲν ὑπάρχει καὶ ἀγὼν ἀνώτερος ἀπὸ τὰ Ὀ λ Ὑ μ π ι α ».

« Οἱ Ἀγῶνες »

Ἀντ. Κεραμόπουλος

ΥΜΝΟΣ ΟΛΥΜΠΙΑΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ

Ἀρχαῖο Πνεῦμ' ἀθάνατο, ἀγνὲ πατέρα
τοῦ ὠραίου, τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ ἀληθινοῦ,
κατέβα, φανερώσου κι ἄστραψε ἐδῶ πέρα,
στὴ δόξα τῆς δικῆς σου γῆς καὶ τ' οὐρανοῦ.

Στὸ δρόμο καὶ στὸ πάλεμα καὶ στὸ λιθάρι,
στῶν εὐγενῶν ἀγώνων λάμψε τὴν ὁρμή·
καὶ μετ' ἀμάραντο στεφάνωσε κλωνάρι,
καὶ σιδερένιο πλάσε κι ἄξιο τὸ κορμί.

Κάμποι, βουνὰ καὶ πέλαγα φέγγουν μαζί σου,
σὰν ἓνας λευκοπόρφυρος μέγας ναός.
Καὶ τρέχει στὸ ναὸ ἐδῶ προσκυνητῆς σου,
Ἀρχαῖο Πνεῦμ' ἀθάνατο, κάθε λαός.

« Ἀσάλευτη ζωὴ »

Κ. Παλαμᾶς

Ο ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΤΗΣ ΝΙΚΗΣ

Βλέπω τὸν κήρυκα γοργὰ κι ὀλόγυρα νὰ τρέχει,
κι ἀκούω νὰ κράζῃ τ' ὄνομα, καθὼς καὶ τὴν πατρίδα
τοῦ νικητῆ, ποὺ νίκησε καὶ σ' ὅλα βγῆκε πρῶτος.
Καὶ βλέπω τὸν ὁμορφονιὸ καὶ τ' ἄξιο παλληκάρι
νὰ ξεκινᾷ ἀπὸ τὸ σωρὸ κι ἀγάλια νὰ πηγαίνει
καὶ ν' ἀκουμπᾷ στὰ γόνατα τ' ἀριστεροῦ τοῦ χέρι
καμαρωτός, περήφανος μπρὸς στὸ χρυσὸ τραπέζι,
ποὺ ἀπθιωμένα ἀπλώνονται τὰ λιόφυλλα στεφάνια.
Τὴν ξέρω κείνη τὴν ἐλιά, τὴν ἄγρια, τὴν ἅγια.
Τὴν εἶδα, ποὺ τὴν φύτεψεν ὁ Ἡρακλῆς στὴν Ἄλτι,
κι ἄπλωσ αὐτὴ τὲς ρίζες της κι ἐθέριεψε γιὰ πάντα.
Εἶδα κι ἐκεῖνο τὸ παιδί, ποὺ ὀρφάνια δὲν γνωρίζει,
τό'δα νὰ κόβῃ τὰ κλαδιὰ μὲ τὸ χρυσὸ δρεπάνι
καὶ νὰ τὰ φέρνῃ τρέχοντας νὰ γίνουν τὰ στεφάνια.
Βλέπω τὸν πρῶτο νικητὴ στεφανωμένο τώρα !
Χαρὰ στὸ γέρο τὸ γονιό, ποὺ τὸν θωρεῖ ἀπὸ πέρα,

χαρὰ στὴ μάinna, μακριὰ πού καρτερεῖ μὲ πόθο...
 Χαρὰ στὴ δοξασμένη του καὶ ξακουστὴ πατρίδα,
 ὅπου γεννᾷ τέτοια παιδιὰ καὶ τέτοια παλληκάρια !. .

Ἰω. Πολέμης

Η ΕΠΙΣ ΑΘΗΝΑΣ ΚΑΙ ΠΟΣΕΙΔΩΝΟΣ

Μίαν ὥραίαν ἀττικὴν ἡμέραν, ἐνῶ λαμπρὸς ἀνέβαινεν ὁ ἥλιος ὑπεράνω τοῦ Ὑμηττοῦ, σκεπτικὸς ἐκάθητο ὁ Κέκροψ εἰς τὸν βράχον τῆς Ἀκροπόλεως. Γύρο του ἐκάθηντο αἱ τρεῖς θυγατέρες του. Ἐτραγουδοῦσαν καὶ ἐκέντων τὸν πέπλον τῆς Ἀθηνᾶς. ❧

Ἐξαφνα εἰς τὴν εἴσοδον τῆς Ἀκροπόλεως ἠκούσθησαν φωναὶ θορυβῶδεις, ὡς ἐὰν ἐφιλονίκουν ἄνθρωποι. Ἐντὸς ἀλίγου ἀντελήφθη ὁ Κέκροψ ὅτι αὐτοί, οἱ ὅποιοι ὠμίλουν τόσον μεγαλοφῶνως καὶ εἶχον πλέον εἰσέλθει εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ἦσαν εἰς ἀνὴρ εὐρωστος καὶ ἀθλητικὸς μὲ ὕγρὸν βλέμμα καὶ πῶγωνα μακρὸν καὶ κόμην κυματίζουσαν, καὶ μία γυνὴ εὐσχημος καὶ μεγαλοπρεπής.

— Μὲ συγχωρεῖς, ἰδικὸς μου εἶναι, ἔλεγεν ὁ ἀνὴρ μὲ ζωηρότητα.

— Καθ' ὀλοκληρίαν ἀπατάσαι, διότι εἶναι ἰδικὸς μου, ἀπεκρίνετο ἡ γυνὴ μὲ ὑπερηφάνειαν.

— Οὐδεὶς ἀκόμη μοῦ εἶπεν ὅτι ἀπατῶμαι, εἶπεν ὁ ἀνὴρ μὲ ὀργήν.

— Ἀντὶ νὰ φιλονικῶμεν, ἀπεκρίθη μετριοπαθῶς ἡ γυνή, ἰδοὺ ἐδῶ πρόχειρος δικαστής. Ἄς τοῦ ἐκθέσωμεν τὴν ἔριν ἡμῶν.

— Περὶ τίνος πρόκειται ; ῥώτησεν ὁ Κέκροψ.

— Ὁ τόπος οὗτος, ἀπεκρίθη ὁ ἀνὴρ, λέγω ὅτι εἶναι ἰδικόν μου κτῆμα καὶ ἔχω ἀπείρους ἀποδείξεις.

— Καὶ ἐγὼ κηρύττω ἀπεναντίας, διέκοψεν ἡ γυνή, ὅτι εἶναι ἰδικὸς μου καὶ κανεὶς δὲν μοῦ τὸ ἔχει ἀμφισβητήσει. Θέλομεν νὰ κρίνης μεταξὺ ἡμῶν.

— Καὶ ἔκρινα ἤδη, ἀπεκρίθη ὁ Κέκροψ. Ὁ τόπος οὗτος, ἂν ἐπιτρέπετε, δὲν εἶναι οὔτε τοῦ ἐνὸς οὔτε τοῦ ἄλλου, ἀλλ' εἶναι ἰδικὸς μου, διότι εἶμαι ὁ Κέκροψ, ὁ βασιλεὺς του.

— Τοῦτο δὲν ἐμποδίζει, ἀπήντησεν ὁ ἀνὴρ.

— Πῶς δὲν ἐμποδίζει ; εἶπεν ὁ Κέκροψ.

— Δὲν ἐμποδίζει, διότι εἰμαι ὁ Ποσειδῶν.

— Καὶ ἐγὼ ἡ Ἀθηνᾶ, προσέθεσεν ἡ γυνή.

— Ἀ ! τότε ἀλλάζει, ἀπεκρίθη ὁ Κέκροψ, καὶ τότε τὸ μόνον, τὸ ὁποῖον δύναμαι νὰ εἶπω, εἶναι ὅτι ἡ γῆ αὐτὴ εἶναι ἰδική σας καὶ ὄχι ἰδική μου. Ἀλλὰ τίνος ἐκ τῶν δύο ; Πῶς θέλετε νὰ τὸ κρίνω ἐγὼ ὁ θνητός ;

— Ἐγὼ τὴν ζῶνω εἰς τὰς ὑγρὰς ἀγκάλας μου καί, ἂν θέλω νὰ τὴν σφίγξω, τὴν καταστρέφω, εἶπεν ὁ Ποσειδῶν.

— Ἐγὼ προστατεύω καὶ σώζω τοὺς κατοίκους της καὶ ἡ πόλις αὐτὴ ἔχει τὸ ὄνομά μου, εἶπεν ἡ Ἀθηνᾶ.

— Δηλαδὴ τὸ ἰδικόν μου, εἶπε μέσα τοῦ ὁ Κέκροψ.

— Τὸ ἰδικόν σου ἔχει σήμερον, ἀπήντησεν ἡ θεά, διότι ἠννόησε τὰς σκέψεις του. Κεκροπία καλεῖται, ἐν ὅσῳ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰς πτωχὰς αὐτὰς καλύβας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν σκορπισθῇ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ἀποκρήμνου αὐτοῦ βράχου. Ἀλλὰ μὲ τὸ ὄνομα Ἀθῆναι θὰ ἴδῃ νὰ φθάνη ἡ δόξα της μέχρι τῶν ἄστρων. Θὰ ζήσῃ αἰωνίως καὶ θὰ ἀναδειχθῇ λαμπροτέρα ἀπὸ κάθε ἄλλην χώραν τῆς γῆς.

— Εἰς τὰ ὑγρά νῶτα μου θὰ τῆς φέρω θησαυροὺς ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς γῆς, εἶπεν ὁ Ποσειδῶν, καὶ θὰ τῆς παρουσιάσω τὰς ὁδοὺς τῆς δόξης καὶ τῆς ἰσχύος της.

— Ἐγὼ, ἀπήντησεν ἡ Ἀθηνᾶ, θὰ τῆς δίδω τὴν ἀνδρείαν εἰς τοὺς πολέμους καὶ τὴν φρόνησιν εἰς τὰς σκέψεις καὶ τὰς ἀποφάσεις, ἡ ὁποία σώζει καὶ μεγαλύνει τὰς πόλεις.

— Καί, ὅμως, εἶπε μὲ ὀργὴν ὁ Ποσειδῶν, τὴν χώραν, τὴν ὁποίαν καυχᾶσαι ὅτι θὰ προστατεύσης, ἀφήνεις νὰ ληστεύουν οἱ Βοιωτοί.

— Δὲν τὴν βλάπτουσι τόσον, ἀπεκρίθη μὲ πικρίαν ἡ Ἀθηνᾶ, ὅσον οἱ βάρβαροι τῇ Καρίας μὲ τὰς συνηθείας των, τοὺς ὁποίους τῆς φέρεις εἰς τοὺς λιμένας της.

— Βλέπω, ἀπεκρίθη ὁ Κέκροψ, ὅτι αἱ ὑποσχέσεις καὶ τῶν δύο διὰ τὴν χώραν αὐτὴν εἶναι πολὺ μεγάλαι καὶ ἴσαι ἀναμεταξύ των. Ἐπίσης εἶναι ἴσα καὶ ὅσα κακὰ φέρετε ἢ ἐπιτρέπετε εἰς τοῦτον τὸν τόπον. Εἰς τὰ παρόντα κακὰ δὲν δύναμαι νὰ στηρίξω τὴν κρίσιν μου. Διὰ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ πῶς νὰ κρίνω ἐγὼ ὁ ἐφήμερος θνητός, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχω τὴν δύναμιν νὰ προφητεύσω τὸ μέλλον ; Εἰμαι ἀπλοῦς ἄνθρωπος καὶ ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι ἄξιον εὐγνωμοσύνης θεωροῦμεν ὄχι ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ὑπόσχεται πολλά, ἀλλ' ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἀληθῶς εὐεργετεῖ.

Ἄν τὸ ἴδιον ἰσχύη καὶ εἰς τὸν Ὀλυμπον, πράξατε τώρα κάτι χάριν τοῦ τόπου αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν μεγαλυτέραν εὐεργεσίαν θὰ δοθῇ τὸ μεγαλύτερον βραβεῖον.

Καὶ οἱ δύο θεοὶ ἔκαμαν νεῦμα τότε, ὥς ἐάν ἔλεγον : « Μὰ τὸν Δία, δὲν ὀμιλεῖ ἀνόητα ».

— Μάλιστα, εἶπεν ὁ Ποσειδῶν. Καὶ ἰδοῦ!

Καὶ ἐκτύπησε βιαίως μὲ τὴν τρίαينάν του τὸν ξηρὸν βράχον. Ὁ βράχος ἐσείσθη δυνατὰ καὶ ἐσχίσθη εἰς δύο, ἡ δὲ τρίαина ἐβυθίσθη μέχρι τῶν σπλάχνων τῆς γῆς καὶ ἤνοιξε φρέαρ, τὸ ὁποῖον ἐγέμισεν ὕδωρ.

— Ἰδοῦ! ἐπανέλαβεν ὁ θεός, δίδω ὕδωρ εἰς τὴν ξηρὰν Ἀττικὴν. Ὁ ἥλιος θὰ ἐξήραινεν ὅλην τὴν ζωὴν, θὰ ἀπερρόφα τὰ σπάνια νερά τῶν ρυάκων τῆς, θὰ ἐμάραινε τὰ φυτά τῆς καὶ θὰ μετέβαλλε τὴν γῆν εἰς καιομένην κόνιν. Τὸ φρέαρ τοῦτο τὴν ἔσωσε. Τεχνητὸς ρυαξ θὰ ἀνέρχεται ἀπὸ τὰ βάθη τῆς γῆς καὶ θὰ σκορπίζῃ δρόσον καὶ ζωὴν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ θὰ μεταβάλλῃ τὴν ἔρημον χώραν εἰς καταπράσινον καὶ εὐφορον κῆπον. Ἄλλ' ὁ ρυαξ αὐτὸς θὰ δεικνύῃ συγχρόνως μὲ τοὺς κυματισμούς του, ὅτι δωρῶ εἰς τὴν χώραν τὴν θάλασσαν. Ἡ θάλασσα θὰ εἶναι τὸ πεδῖον τῶν θριάμβων τῶν κατοίκων τῆς καὶ θὰ περιφέρῃ τροπαιοῦχους τὰς σημαίας των ἕως ἐκεῖ, ὅπου φθάνουν τὰ κύματά τῆς.

— Αὐτά, εἶπεν ὁ Κέκροψ, δὲν εἶναι καθόλου εὐκαταφρόνητα. Ἄλλ' ὁ δικαστής, διὰ νὰ κρίνῃ ἀμερολήπτως, πρέπει νὰ ἀκούσῃ καὶ τὰ δύο μέρη.

Αὐτὴ ἦτο πλαγία πρόκλησις πρὸς τὴν Ἀθηναῖν, ἵνα καὶ αὐτὴ ὀμιλήσῃ. Τότε ἡ Ἀθηναῖα ἐκτύπησεν ἐπίσης τὴν γῆν, ἀλλὰ διὰ τοῦ ποδὸς τῆς, καὶ ἀμέσως ἐφύτρωσε παχύτατος βλαστὸς ἐλαίας, ὁ ὁποῖος ταχέως ἠϋξήθη εἰς θαλερὸν καὶ πολύκαρπον δένδρον. Ὁ Κέκροψ ἐτέρπετο βλέπων τὸ καταπράσινον καρποφόρον δένδρον καὶ ἐδρυσίζετο κάτω ἀπὸ τὴν ὥραιαν σκιάν του.

Ἡ Ἀθηναῖα ἀφοῦ ἔκοψε, τοῦ προσέφερεν ἓνα ἐκ τῶν πρασίνων καρπῶν αὐτοῦ. Ἄλλ' ὁ Κέκροψ, ὅταν τὸν ἐδοκίμασε, παρεμόρφωσε τὸ πρόσωπόν του σιωπῶν. Οἱ καρποί, ὅμως, τάχιστα ὠρίμασαν καὶ ἀπὸ πράσινοι ἔγιναν μαῦροι. Τότε ἡ Ἀθηναῖα ἔδωσε καὶ πάλιν καρπὸν εἰς τὸν Κέκροπα. Οὗτος, ἀφοῦ τὸν ἐγεύθη, τὸν εὗρε γλυκὺν καὶ ἡ πλάστιγξ τῆς κρίσεώς του ἀπὸ τὸν Ποσειδῶνα, πρὸς τὸν ὁποῖον εἶχε σχεδὸν κλίνει, ἤρχισεν ἤδη νὰ στρέφεται πρὸς τὴν ἐναντίαν διεύθυνσιν.

— Ἄν τὸ ὕδωρ γονιμοποιῇ τὴν γῆν, εἶπεν ἡ Ἀθηνᾶ, ἰδοὺ τὸ ἄριστον αὐτῆς προῖόν. Αὐτό, ἀφοῦ ἐνδύσῃ καὶ πεδιάδας καὶ ὄρη, θὰ μεταβάλλῃ τὴν ἔρημον χώραν τῆς Ἀττικῆς εἰς χαριέστατον κῆπον. Ὁ καρπὸς αὐτοῦ θὰ εἶναι τῶν κατοίκων αὐτῆς τροφὴ προσφιλῆς. Ὁ δὲ χυμὸς αὐτοῦ θὰ δωρίσῃ εἰς τὴν γῆν τὸ οὐράνιον φῶς καὶ θὰ μεταβάλλῃ τὴν νύκτα εἰς ἡμέραν. Ἀλλὰ πρὸ πάντων μὲ τὸ δένδρον τοῦτο δωρῶ τὸ ὑπέρτατον τῶν ἀγαθῶν, τὴν εἰρήνην, τῆς φρονήσεως τὴν θυγατέρα !

»Αὐτὴ ἡ εἰρήνη, εἶναι τῶν ἀνθρώπων ὁ μέγας εὐεργέτης, αὐτὴ εἶναι ὁ πλουτοδότης θεός, αὐτὴ στηρίζει τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν εὐημερίαν τῶν ἐθνῶν. Οἱ ἀνδρικοὶ ἀγῶνες, ὁ πόλεμος καὶ αἱ νῆκαι, τὰς ὁποίας θὰ στολίζουν ἐξ ἔσου καὶ οἱ κλάδοι μου, τότε συντελοῦν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην εὐτυχίαν, ὅταν μόνον προπαρασκευάζουν τὴν εἰρήνην. Ἄλλως φυτεύουσιν χωρὶς νὰ θερίζουν, καταστρέφουσιν χωρὶς νὰ οἰκοδομοῦν. Εὐτυχὴς ὁ λαός, ὁ ὅστος ἀγαπᾷ τὴν εἰρήνην καὶ ὁ ὅποιος νικᾷ ὄχι διὰ νὰ νικήσῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ διατηρήσῃ τὴν εἰρήνην. Πᾶσα ἡμέρα αὐτοῦ εἶναι ἡμέρα εὐδαιμονίας, πᾶν βῆμα αὐτοῦ τὸν ὁδηγεῖ εἰς εὐπορίαν, πᾶς βῶλος τῆς γῆς του μεταβάλλεται εἰς χρυσόν. ☼

— Καὶ τῶν δύο τὰ δῶρα εἶναι θεῖα καὶ ἀνεκτίμητα. Ἀλλ' ἐπειδὴ εἰς τὴν ἀσθενῇ ἀνθρωπίνῃ μου κρίσιν ἀνετέθη ἡ ἐκλογὴ μεταξὺ αὐτῶν, παρακαλῶ καὶ τοὺς δύο νὰ εἰσθε εὐσπλαχνικοὶ εἰς τὴν χώραν ταύτην. Ἀλλὰ τὴν κυριότητα αὐτῆς ἀναθέτω εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος δὲν ὑπόσχεται μόνον τοὺς κεραυνοὺς τῶν πολέμων. Τὴν παραχωρῶ εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος μᾶς χορηγεῖ καὶ τὰ ἀγαθὰ τῆς εἰρήνης καὶ τὸ ἥμερον καὶ διαρκὲς αὐτῆς φῶς. ✓

Μόλις εἶπεν αὐτὰ ὁ Κέκροψ, ὁ Ποσειδῶν θυμωμένος ἀνεπήδησε καὶ ἐκτύπησε τὸ ἔδαφος τῆς Ἀκροπόλεως διὰ τῆς τριαίνης του τόσον ἰσχυρά, ὥστε τὰ ἔχνη τῶν ὀδόντων της φαίνονται ἀκόμῃ μέχρι σήμερον ἐπὶ τοῦ βράχου, ὅστις εὐρίσκεται ἐντὸς τοῦ ἔπειτα κτισθέντος Ἐρεχθείου α

« Ἄπαντα »

Ἀλ. Ραγκαβῆς

ΦΑΕΘΩΝ, ΥΙΟΣ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ

Μίαν φοράν, εἰς ἀρχαιοτάτους καιροὺς, κατ'ῶκει εἰς ἄγνωστόν τινα καὶ βαθεῖαν κοιλάδα, ἐντὸς σκιεροῦ ἄλσους δαφνῶν, ἀφιερωμένου εἰς τὸν Ἀπόλλωνα, γυνὴ ὠραία καὶ νέα ὀνομαζομένη Κλυμένη. Ἀπέφευγε δ' αὐτὴ τὴν κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων καὶ καθ' ἡμέραν, εἰς τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, συνέλεγεν ἄνθη καὶ ἐστεφάνωνε τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνος, ἔπειτα δὲ ὅλον τῆς τὸν καιρὸν ἐξώδευεν εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν θυγατέρων τῆς καὶ τοῦ υἱοῦ τῆς, ὅστις ὀνομάζετο Φαέθων.

Τὸ παιδίον ἦτο σπανίας ὠραιότητος. Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἦταν γαλανοὶ ὥς τὸ χρῶμα τοῦ οὐρανοῦ, ἡ κόμη τοῦ ἦτο ξανθὴ καὶ ἐχρύσιζε καί, ὅταν ἐμειδία, ἔλεγες ἐχάραξεν ἡ ἀνατολή. Ἡ ἀγάπη τῆς μητρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν τοῦ πρὸς αὐτὸν ἦτο λατρεία. Ἀλλὰ καὶ εὐφυΐαν καὶ καλὴν θέλησιν εἶχεν ὁ μικρὸς Φαέθων, καὶ ὅ,τι τὸν ἐδίδασκον ἡ μήτηρ τοῦ καὶ αἱ ἀδελφαί του, τὸ ἐμάνθανεν εὐκόλως καὶ προθυμότατα. Καὶ εἰς τὴν ἀνδρείαν δὲ καὶ εἰς τὰς ἀσκήσεις τοῦ σώματος ἐξαισίως ἐπέδιδε, καὶ ὅλοι οἱ ὀμηλικῆς τοῦ τῶν περίξ κοιλάδων τὸν ἐθεώρουν κατὰ πάντα ἀνώτερόν των.

Ἀλλὰ τοῦτο εἶχε καὶ τὸ κακόν τοῦ μέρους, ὅτι συνηθίσας εἰς τοὺς ἐπαίνους ἀπώλεσε τὴν μετριοφροσύνην, ἥτις εἶναι τῶν προτερημάτων ὁ στολισμός, καὶ ἐγένεν οἰηματίας. Τὸ κακόν δὲ ἦτο ὅτι οὔτε ἡ μήτηρ οὔτε αἱ ἀδελφαί του συνετέλουν πολὺ εἰς τὸ νὰ ἐλαττώσῃ τὴν φιλαυτίαν του, διότι ἡ ὑπερβολὴ τῆς ἀγάπης τὸν ἐβλαπτεν ἀντὶ νὰ τὸν ὠφελῇ.

Πατέρα δὲν εἶχεν ἴδει οὐδ' ἤκουσε νὰ γίνῃ ποτὲ λόγος περὶ τοῦ πατρὸς του. Μόνον ἄπαξ, ὅταν ἡ μήτηρ τὸν ἐδίδασκεν ὅτι ὁ πατὴρ τοῦ Διὸς ἦτο ὁ Κρόνος καὶ πατὴρ τοῦ Κρόνου ὁ Οὐρανός, ἠρώτησεν αἴφνης ὁ μικρὸς Φαέθων :

— Καὶ ἰδιὸς μου πατὴρ ποῖος εἶναι ;

Τότε ἡ Κλυμένη ἠναγκάσθη, μετὰ πολλὰς παρορμήσεις τοῦ νεαροῦ υἱοῦ, νὰ τοῦ ἀποκαλύψῃ ὅτι ὁ πατὴρ τοῦ ἦτο ὁ θεὸς Ἀπόλλων.

Μετά τινα ἔτη οἱ κάτοικοι τῶν περίξ χωρῶν εἶχον μεγάλῃν πανήγυριν καὶ ἀγῶνας εἰς τιμὴν τοῦ θεοῦ. Συνέρρευσαν λοιπὸν ἐκεῖ οἱ ἀξιώτεροι νέοι ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος, ἵνα διαγωνισθῶσιν. Ὅστις ὑπερίσχυεν ἐλάμβανε στέφανον, ἐπῃνεῖτο, ἐχειροκρατεῖτο, καὶ εὐτυχεῖς ἐλογίζοντο οἱ γονεῖς, οἷτινες τὸν ἐγέννησαν.

Μεταξὺ ὅλων τῶν ἀγώνων λαμπρότεροι ἐθεωροῦντο οἱ ἵππικοί, καὶ τὸ πλῆθος ὅλον ἦτο βέβαιον ὅτι τὸ βραβεῖον θὰ λάβῃ εἰς Θεσσαλός, ὅστις ἐκάρητο ὑπερήφανος εἰς τὸν μέγιστον καὶ ὠραιότατον ὅλων τῶν ἵππων καὶ ἐφαίνετο ἔχων μεγάλην ἐπιτηδειότητα νὰ τὸν διοικῇ. Καὶ τῷ ὄντι, ὅταν ἤρχισαν νὰ τρέχωσιν, αὐτὸς ἐτινάχθη ὅλων ἐμπρός. Ὁ δὲ Φαέθων, ὅστις καὶ αὐτὸς ἠγωνίζετο μετὰ τῶν ἵππέων, ἔμεινε μακρὰν ὀπίσω, ἀναβαίνων ἵππον, ὅστις ἐφαίνετο ἄγριος καὶ νευρώδης, ἦτο ὅμως μικρὸς καὶ οὐχὶ ἐπιδεικτικός. Ἀλλ' ὅτε δὲν ἀπεῖχον πλέον πολὺ τοῦ τέρματος, ἐπληξε δι' ἐνὸς τῶν πτερινιστήρων τὸν ἵππον του, ὅστις δὲν ἦτο, ὡς οἱ ἄλλοι, ἐξηντλημένος, ἐπήδησε μέγιστον πῆδημα, καὶ τρέχων ὡς ἀστραπὴ ἐφθασε πρὸ τοῦ Θεσσαλοῦ.

— Εὕγε ! Εὕγε ! ἐφώναζον αἱ χιλιάδες τῶν θεατῶν, ὅτε ἐφάνη εἰς τὰς ὄψεις ὅλων ὁ νεανίας ὠραῖος καὶ φέρων τῆς νίκης τὸν στέφανον.

Μετὰ δὲ τὸ ἵπποδρόμιον ἤρχισεν ἡ ἄρματοδρομία καὶ μετὰ θαυμασμοῦ εἶδε τὸ πλῆθος τὸν Φαέθοντα, τὸν ὁποῖον ἐνόμιζε κατάκοπον ἐκ τῆς πρώτης νίκης, παραταχθέντα καὶ εἰς τοῦτον τὸν ἀγῶνα. Οἱ ἵπποι του ἦσαν τέσσαρες, ξανθοὶ καὶ τόσον θυμοειδεῖς καὶ ἀνυπόμονοι, ὥστε οἱ θεαταὶ ἐπίστευον ὅτι τότε κατὰ πρῶτον ἐξεύχθησαν εἰς ἄρμα, ἐφοβοῦντο δὲ διὰ τοῦτο τὰ ἔσχατα διὰ τὸν Φαέθοντα.

Ἀλλ' ὡς τὸ σύνθημα ἐδόθη, ὁ νέος τοὺς ἠγγισεν ἐλαφρῶς διὰ τῆς μαστίγος, τοὺς προεκάλεσε διὰ γλυκείας φωνῆς, καὶ οἱ ἵπποι ὤρμησαν ὡς βέλος ἐμπρός. Θαυμασία δὲ ἦτο ἡ ἄνεσις καὶ ἡ ἐπιδεξιότης, μεθ' ἧς διηύθυνε τὰς ἡνίας, ἀπέφευγε τὰ προσκόμματα, ἔκοπτε τὴν ὁδὸν τῶν ἀνταγωνιστῶν του σοφοῦς ἐλιγμούς ἐκτελῶν. Καὶ μόλις ἐφθασεν εἰς τὸ τέρμα, διὰ στιβαρᾶς χειρὸς ἀνεχαίτισε τοὺς ἵππους, ἀνεπήδησε τοῦ ἄρματος καὶ ἔρριψε τὰς ἡνίας εἰς τὸν ἵπποκόμον, πρὶν ἀφίχθῶσιν οἱ ἄλλοι.

Ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν θεατῶν ὄρια δὲν ἐγνώριζεν. Αἱ εὐφημιαὶ τῶν ἐφθανόντων μέχρις οὐρανοῦ καὶ ὅλαι αἱ χεῖρες πρὸς αὐτὸν ἐξετείνοντο καὶ ἔρριπτον στεφάνους.

Ὅρια δὲν εἶχεν ἡ εὐτυχία τῆς Κλυμένης, ὅταν εἶδεν αἴφνης ἐμπρός της τὸν Ἀπόλλωνα νὰ ἐπισκέπτεται τὴν οἰκίαν της συνοδεύων τὸν νικητὴν υἱόν. Μετὰ μεγίστης δὲ χαρᾶς ἤκουσε καὶ τὸν Φαέθοντα διηγούμενον περὶ τῶν θριάμβων του. Κατωτέρα δὲ τῆς ἰδικῆς της δὲν ἦτο καὶ τῶν θυγατέρων της ἡ ἀγαλλίασις διὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ πατρὸς των καὶ διὰ τὰς νίκας τοῦ ἀδελφοῦ των.

Ἄλλὰ τὰ πάντα ἥλλαξαν μορφήν, ὅταν ὁ Ἀπόλλων εἶπε :

— Κλυμένη, ὡς μήτηρ ὑπακούεσαι ὑπὸ τοῦ νεανίσκου τούτου. Εἰπέ του νὰ μὴ ἐπιμένῃ νὰ μοῦ ζητῇ ὅ,τι μοῦ ἐζήτησεν.

— Ὅχι, μήτηρ, μὴν τὸν ἀκούης, ἀνέκραξεν ὁ Φαέθων. Μοῦ ὑπεσχέθη νὰ μοῦ δώσῃ ὅ,τι τοῦ ζητήσω. Ἐζήτησα νὰ ὀδηγήσω καὶ ἐγὼ μίαν μόνον ἡμέραν τὴν ἁμαξάν του εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ δὲν θέλει νὰ μὲ ἀφήσῃ.

— Τὸν ὀλεθρόν σου, ἀλόγιστε, ἀπεκρίθη μετὰ περιπαθείας ὁ Ἀπόλλων, τὴν καταστροφὴν σου ζητεῖς. Ἡξεύρεις τί εἶναι οἱ ἵπποι μου, τοὺς ὁποίους ζητεῖς νὰ δαμάσῃς ; Ζήτησον ἐπίσης νὰ ἡνιοχήσῃς τὴν βροντὴν καὶ τὸν κεραυνόν.

— Φίλτατε Φαέθων, ἀνεφώνησε τρέμουσα ἡ μήτηρ του, ἄφησε τὴν φαντασίαν αὐτὴν. Ἄν δυστύχημα σοῦ συμβῇ, ἤξευρε ὅτι μὲ φονεύεις.

Ὅμοίως καὶ αἱ ἀδελφαὶ του τὸν ἐλάμβανον εἰς τὰς ἀγκάλας των καὶ τὸν παρεκάλουν. Ἄλλ' ἐκεῖνος γελῶν ὑπεροπτικῶς :

— Φοβεῖσθε, ἔλεγε, διότι δὲν μὲ εἶδατε εἰς τὸ ἵπποδρόμιον. Ὅ,τι καὶ ἂν εἶναι οἱ ἵπποι τοῦ πατρός μου, ἵπποι εἶναι πάντοτε. Καὶ θὰ ἰδοῦν ἂν ἡμπορῶ νὰ τοὺς δαμάσω.

— Νεανίσκε, νεανίσκε, εἶπεν ὁ Ἀπόλλων, ἡ ὑπεροψία εἶναι μέγα ἀμάρτημα. Ἀμάρτημα πολλάκις θανάσιμον.

— Ἄλλ' ἀρνήθητι τὸ ἄφρον ζήτημά του, εἶπεν ἡ Κλυμένη πρὸς τὸν θεόν. Ὅτε ὑπεσχέθης, δὲν ἤξευρες τί θὰ σοῦ ζητήσῃ.

— Τοῦτο δυστυχῶς δὲν δύναμαι, εἶπεν ὁ Ἀπόλλων. Ὡμοσα κατὰ τῆς Στυγός, καὶ ὁ φοβερός αὐτὸς ὄρκος παρὰ τοῖς θεοῖς δὲν ἀναιρεῖται.

Ὅτε ἡ δυστυχὴς Κλυμένη ἤκουσε τοῦτο, παρεδόθη εἰς ὅλην τὴν ἀπελπισίαν της, καὶ μόλις κατῴρθωσεν ὁ Ἀπόλλων νὰ τὴν παρηγορήσῃ ὀλίγον, ὑποσχεθεὶς ὅτι θέλει ὀδηγήσῃ καὶ διατάξῃ τὸν υἱόν του πῶς νὰ πράξῃ, ἵνα ἀποφύγῃ πᾶν δυστύχημα.

Μετὰ νέας λοιπόν, ἐπίσης ματαίας, προσπαθείας τοῦ νὰ μεταπίσσωσι τὸν ἰσχυρογνώμονα παραλαβὼν αὐτὸν ὁ Ἀπόλλων ἀπῆλθεν εἰς τὸν Ὀλυμπον, ὅπου τὸν ἔφερεν ἐν ἀκαρεῖ, διότι οὕτως ὥδοιπόρουν οἱ θεοί. Ἐκεῖ δὲ τὸν ὠδήγησεν ἀμέσως εἰς τὸ ἵπποστάσιόν του, στίλβον ὅλον ἐκ χρυσοῦ. Ἐκεῖ τέσσαρες χιόνος λευκότεροι ἵπποι σκάπτοντες τὸ ἔδαφος δι' ἀργυρῶν ὀπλῶν ἔτρωγον χρυσὴν κριθὴν εἰς ἀργυρᾶς φάτνας καὶ εἰς κρυσταλλίνους κάδους ἔπινον νέκταρ, τὸ ποτὸν τῶν θεῶν. Ἴπποκόμοι δὲ αὐτῶν ἦσαν εἰκοσιτέσσαρες νέαι παρθέναι, αἱ Ὡραι, δώδεκα αἱ τῆς νυκτός, μελανὰ ἐνδεδυμέναι, καὶ δώδεκα λευκοφόροι, αἱ τῆς ἡμέρας.

Τότε ἐδίδαξεν ὁ Ἀπόλλων εἰς τὸν υἱὸν τοῦ πῶς ἡμέρως νὰ προσφωνῇ τοὺς ἵππους, πῶς νὰ τοὺς ψηλαφῇ, χωρὶς νὰ τοὺς πλήττῃ διὰ τῆς χρυσῆς μάστιγος, πῶς νὰ τοὺς ὀδηγῇ, ἀλλὰ νὰ μὴ τοὺς παροξύνῃ, πῶς νὰ κρατῇ τὰς ἡνίας, χωρὶς οὔτε νὰ τὰς τείνῃ οὔτε νὰ τὰς χαλαρώνῃ. Καὶ ἀφοῦ καὶ ἄλλα ὠφέλιμα τῷ παρήγγειλε, τὸν ἐνουθέτησε διὰ τελευταίαν φορὰν νὰ παραιτηθῇ τῆς ἀνοήτου ἀποφάσεώς του, ἀλλὰ καὶ πάλιν χωρὶς νὰ τὸν πείσῃ.

— Καίρὸς λοιπόν, εἶπε.

Καὶ τοῦ ἔδειξε τὰς Ὠρας τῆς νυκτός, αἵτινες εἶχον στρέψει τὰ νῶτα σιωπηλῶς, καὶ τὰς Ὠρας τῆς ἡμέρας, αἵτινες μειδιῶσαι καὶ ἐλαφρῶς ὀρχοῦμεναι ἐπλησίαζον καὶ ἐζεύγνυν τοὺς τέσσαρας λευκοὺς ἵππους εἰς δίφρον κατάχρυσον, ὃν ἐκάλυπτον μύριοι καὶ μύριοι ἀκτινοβολοῦντες ἀδάμαντες.

Ὁ Φαέθων ἐθαμβώθη τὸ κατ' ἀρχάς. Ἀλλ' εὐθὺς πάλιν θάρρος λαβὼν ἐπήδησεν εἰς τὸν δίφρον βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅστις διὰ τελευταίαν φορὰν τὸν ἐσφιγξεν εἰς τὰς ἀγκάλας του.

— Ἀγαθὴ τύχη ! τῷ εἶπεν. Προσοχὴν, ἡρεμίαν πνεύματος καὶ περὶ σκεψιν !

Τότε προὔχώρησε νεᾶνις φαιδρά, ἔχουσα ρόδων πλήρεις τὰς χεῖρας, ἤνοιξε διὰ χρυσοῦ κλειδίου τὴν πύλην τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἐσχόρπισε τὰ ρόδα εἰς τὸ κατώφλιον. Τὴν αὐτὴν στιγμήν ὁ Ἀπόλλων προσεφώνησε τοὺς ἵππους καὶ αὐτοὶ ἐκινήθησαν.

Κατ' ἀρχάς ἐβάδιζον βῆμα βραδύ, διότι ἡ ἀνοδος ἦτο ἀπότομος. Ἀλλὰ τοῦτο ἐστενοχώρει τὸν τολμητῖαν, ὅστις ἐνθυμούμενος τὰ ἵπποδρόμια ἐκραύγαζεν « ἐμπρὸς λοιπόν », καὶ ἐκτύπα διὰ τῆς μάστιγος τὸν ἄερα.

Εἰς τὴν ξένην ταύτην φωνήν, εἰς τῆς μάστιγος τὸ πλατάγισμα οἱ ἵπποι ἀνετινάχθησαν σφοδρῶς καὶ ἤρχισαν καλπάζοντες ὥς παράφοροι. Ὁ πλατὺς οὐρανὸς ἐφευγεν ὑπὸ τοὺς πόδας των καὶ περὶ τὸν Φαέθοντα ἦτο χάος, ὅπου ἐβλεπεν ἐν σκοτοδίνῃ σπινθηροβολοῦντας ἀστερισμοὺς εἰς σχῆμα καρκίνων, σκορπίων καὶ λεόντων, καὶ βαθέως ὑπὸ τοὺς πόδας του τὴν γῆν, ἥτις ἐστρέφετο ὥς χειρόμυλος.

Ἀλλ' ὁ Φαέθων ἦτο γενναῖος. Ἦρπασε τοὺς χαλινούς καὶ σπασμωδικῶς τοὺς ἀνέσυρεν. Οἱ ἵπποι τότε ἀνωρθώθησαν εἰς τοὺς ὀπίθιους των πόδας.

Ὁργιζόμενος ὁ νεανίας τοὺς ἐκτόπησε διὰ τῆς μάστιγος, καὶ αὐ-

τοὶ φοβερῶς χρεμετίσαντες καὶ φυσήσαντες ἐκ τῶν ρωθῶνων φλόγας ὥρμησαν, ὡς ἂν ἐδιώκοντο ὑπὸ τῶν ἀνέμων. Ἐκ τοῦ χρεμετισμοῦ των οἱ θόλοι τοῦ οὐρανοῦ ἐσεισθήσαν. Ἐκ τῶν φλογῶν των τὰ σύννεφα ἐβάφησαν ἐρυθρά. Πᾶν κίνημα τοῦ νέου των ἡνιόχου τοὺς ἡρέθιζε ἢ τοὺς ὠδήγει, καὶ ἐφέροντο τυφλῶς καὶ ἀτάκτως. Καὶ ὅτε μὲν ἀνέσυρε τοὺς χαλινούς, ἀνεπήδων πρὸς τὰ ἄνω σχεδὸν καθέτως, καὶ εἰς ὀλίγα λεπτὰ ἀνέβαινον εἰς ἀχανῆ ὕψη μακρυνόμενοι τῆς γῆς. Ἡ γῆ τότε ἐστερημένη τῆς θερμότητος τοῦ ἡλίου ἐκαλύπτετο ὑπὸ χιόνων καὶ ὑπὸ πάγων, καὶ οἱ ποταμοὶ ἐγίνοντο κρύσταλλα, καὶ φυτὰ καὶ ζῷα καὶ ἄνθρωποι ἀπέθνησκον ἐκ τοῦ ψύχους. "Ότε δὲ ἐκουράζοντο οἱ εὐρωστοὶ του βραχίονες καὶ ἐχαλαροῦντο οἱ χαλινοί, ὥρων οἱ ἵπποι κατὰ κεφαλῆς πρὸς τὴν γῆν, καί, ὅπου ἐπλησίαζον, αἱ πεδιάδες μετεβάλλοντο εἰς ἀμμόδεις ἐρήμους καὶ ἤναπτον ὡς λαμπάδες τὰ δάση, καὶ οἱ ποταμοὶ ἐξηραίνοντο καὶ ἀπέραντος πυρκαϊὰ ἐβοσκεν εἰς τὰ ὄρη καὶ εἰς τῶν ἀνθρώπων τὰς κατοικίας.

Τότε μεγάλη κραυγὴ ἠγέρθη ἐξ ὅλης τῆς γῆς. Οἱ ἄνθρωποι ἐξέπεμπον δεήσεις πρὸς τὸν Δία νὰ ἀποτρέψῃ τὸ μέγα δεινόν.

Ὁ δὲ Ζεὺς ἰδὼν τὸν ἥλιον ὅτι ἐκινεῖτο, ὡς ἂν ἐμέθυε, καὶ ἐνόησας ὅτι ὀδηγεῖ αὐτόν, οὐχὶ ὁ Ἀπόλλων, ἀλλὰ χεῖρ πρωτόπτερος καὶ ἀνικανος, ἤρπασε μετ' ὀργῆς τὸν κεραυνὸν καὶ τὸν ἐσφενδόνισε κατὰ τοῦ αὐθάδους. Φοβερὸς τριγμὸς ἠκούσθη καθ' ὅλην τὴν φύσιν. Ὁ κεραυνὸς ἐνέσκηψεν εἰς τὴν ἄμαξαν, καὶ πλήξας ἀπεκύλισε τὸν Φαέθοντα. Καὶ οἱ μὲν ἵπποι, γνωρίσαντες τὴν βροντὴν τῶν θεῶν, ἔντρομοι ἐπέστρεψαν εἰς τὴν φάτνην των, ἀφέντες καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὴν γῆν εἰς σκότος βυθισμένη. Τὸ δὲ σῶμα τοῦ δυστυχοῦς νεανίου φερόμενον διὰ τοῦ κενοῦ ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν, παρὰ τὸν ποταμὸν Ἡριδανόν, ὡς ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι, εἰς τὸ μέρος ἀκριβῶς ὅπου ἔμενον ἡ μήτηρ καὶ αἱ ἀδελφαὶ του μετ' ἀγωνίας περιμένουσαι τὴν ἐπιστροφὴν του.

Τὴν ἀπελπισίαν των ἕκαστος δύναται νὰ φαντασθῇ. Τὸν ἀγαπητὸν τῆς καρδίας των, τὸν πλήρη ζωῆς καὶ ἐλπίδων νεανίαν, τὸν εἶχον ἤδη ἐμπρὸς των πτώμα ἀμορφον καὶ ἡκρωτηριασμένον. Διὰ τῶν χειρῶν των ἔσκαψαν τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ καὶ τὸν ἐνεταφίασαν, καὶ ἐκεῖ τὰς εὕρισκεν ὁ ἀνατέλλων, καὶ ἐκεῖ ὁ δῦων ἥλιος νὰ κλαίωσιν ἀπαρηγορήτως, καὶ ὁ ποταμὸς ἔπινε τὰ δάκρυά των.

Ὁ Ἀπόλλων, ὅμως, ἠλέησε τὴν γυναῖκα καὶ τὰς θυγατέρας του. Καὶ νὰ ἐλαττώσῃ μὲ τὴν θλιῦσιν των δὲν ἠδύνατο, διότι καὶ ὁ ἴδιος τὴν

συνεμερίζετο, ἀλλ' ὅπως τὴν καταστήσῃ ὀλιγώτερον ἐπαισθητὴν εἰς αὐτάς, εἰς τὴν παραποταμίαν· ἐκείνην, ὅπου ἐφαίνοντο ὡς ριζώσασαι, τὰς μετεμόρφωσεν εἰς δένδρα, τὰς ἱτέας, αἵτινες, ὡς γνωστόν, φαίνονται ὡς κλαίουσαι, καὶ « κλαίουσαι » τῷ ὄντι ὀνομάζονται παρὰ τοῦ λαοῦ. Τὰ δὲ πύρινα δάκρυά των σταλάζοντα εἰς τὸν ποταμὸν μετεβλήθησαν ἐντὸς τῶν κυμάτων του εἰς τὴν πολύτιμον ἐκείνην κιτρίνην ὕλην, ἥτις ὀνομάζεται ἤλεκτρον.

Περιοδικὸν « Παρνασσὸς »

Ἀλ. Παγκαβῆς

ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ

Μέγιστον καὶ κάλλιστον ἔργον τοῦ νομοθέτου ἐθεώρει ὁ Λυκοῦργος ὅτι ἦτο ἡ ἀνατροφή τῶν νέων, διότι ἐκ τῶν ἡθῶν καὶ τῆς ἀγωγῆς τῶν πολιτῶν ἰδίως κρέμαται ἡ εὐδαιμονία τῶν πόλεων. Εὐτυχεῖς δὲ αἱ πόλεις ἐκεῖναι, εἰς τὰς ὁποίας οἱ πολῖται ὑπακούουν εἰς τοὺς νόμους οὐχὶ ἐξ ἀνάγκης, ἀλλ' εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν προαίρεσιν ὑπέκοντες.

Διηγοῦνται ὅτι, διὰ τὰς πείσῃ ὁ Λυκοῦργος τοὺς Σπαρτιάτας περὶ τῆς μεγάλης ἐπιρροῆς, τὴν ὁποίαν ἡ ἀνατροφή ἔχει ἐπὶ τῆς φύσεως, ἐπέδειξεν εἰς αὐτοὺς δύο διδύμους σκύλακας, ἐξ ὧν τὸν μὲν εἶχεν ἀναθρέψει κυνηγετικόν, ζωηρὸν καὶ εὐκίνητον, τὸν δὲ θηλυπρεπῆ, λαίμαργον καὶ ὀκνηρόν. Ὅπως δὲ καταστήσῃ ὁ Λυκοῦργος τοὺς πολίτας τῆς Σπάρτης ὑγιεῖς καὶ εὐρώστους, ἀπὸ τῶν γυναικῶν ἤρχισε τὰς φροντίδας αὐτοῦ, ὁρθῶς σκεπτόμενος ὅτι ἀπὸ τὰς μητέρας ἰδίως ἐξαρτᾶται ἡ εὐεξία τῶν τέκνων. Ὅθεν ἀπήτησεν οὐχὶ μόνον οἱ νέοι, ἀλλὰ καὶ αἱ νεάνιδες τῆς Σπάρτης νὰ γυμνάζωσι τὰ σώματά των καὶ διὰ τοῦ δρόμου καὶ διὰ τῆς πάλης καὶ διὰ τοῦ δίσκου καὶ διὰ τοῦ ἀκοντίου. Ἐνισχύουσιν δὲ τοιοιυτοτρόπως τὰ σώματα αὐτῶν, προητοιμάζοντο μητέρες καὶ τροφοὶ ὑγιεῖς καὶ εὐρωστοὶ εὐρώστων καὶ ὑγιῶν τέκνων.

Συγχρόνως δὲ ἀνατρεφόμεναι ὑψηλοφρόνως αἱ Σπαρτιάτιδες καθίσταντο πλήρεις εὐγενῶν αἰσθημάτων, ἐξ ὧν ἐξεῖχε τὸ ὑψηλὸν αἶσθημα τῆς φιλοπατρίας. Ὅθεν ἡ μὲν Γοργῶ ἀποστέλλουσα τὸν υἱὸν της εἰς τὴν μάχην δὲν ἔκλαιεν, ἀλλ' « ἡ τὰν ἡ ἐπὶ τὰς » ἔλεγε πρὸς αὐτόν, ἐνῶ τῷ παρέδιδε τὴν ἀσπίδα του. Ἡ δὲ Ἀργιλεωνίς, ὅτε ἔμαθεν ὅτι ὁ υἱὸς της Βρασιδᾶς ἐφονεύθη εἰς τὴν μάχην, ἀντὶ νὰ κλαύσῃ καὶ νὰ λυπηθῇ, ἠρώτησεν ἂν ἔπεσεν ἐνδόξως καὶ ἀξίως τῆς Σπάρτης. Ἀλ-

λοιμόνον δὲ εἰς τὸν Σπαρτιάτην, ὅστις ἔρριπτεν ἐν τῇ μάχῃ τὴν ἀσπίδα καὶ τὰ ὅπλα του, ὅπως σωθῇ. Ὁ δειλὸς καὶ ρίψασπις ἦτο ἐν Σπάρτῃ τὸ ἀντικείμενον τῆς γενικῆς περιφρονήσεως καὶ ἀποστροφῆς. Ἐὰν ἦτο ἄγαμος, δὲν εὑρίσκε σύζυγον, ἐὰν εἶχε θυγατέρας, δὲν εὑρίσκε γαμβρόν ! Ὡστε δικαίως ὁ Ξενοφῶν λέγει ὅτι δὲν θαυμάζει ἂν οἱ Σπαρτιάται ἐπρωτίμων τὸν θάνατον τοῦ τοιούτου ἀτίμου καὶ ἐπονειδίστου βίου.

Τοιαύτας γυναῖκας ἔχουσα ἡ Σπάρτῃ δὲν ἠδύνατο εἰμὴ νὰ λαμπρυνθῇ καὶ νὰ δοξασθῇ, διότι ἐκ τῆς ἀνατροφῆς τῶν γυναικῶν κρέμαται ἰδίως ἡ εὐδαιμονία τῶν λαῶν· αὐταὶ εἶναι αἱ πρῶται παιδαγωγοὶ τῶν τέκνων, αὐταὶ εἰσάγουσιν ἐν τῷ βίῳ τὴν σωτήριοιαν λιτότητα ἢ τὴν φθοροποιὸν πολυτέλειαν, αὐταὶ διατηροῦσι τὰ ἀγνὰ ἥθη, ἅτινα σφάζουσι τὰς κοινωνίας ἢ διατρέφουσι τὴν κακοήθειαν, ἥτις ἐξαντλεῖ, ἐξευτελίζει καὶ καταστρέφει τοὺς λαούς.

Ἰδίως δὲ καὶ τὰ τῆς διαίτης τῶν βρεφῶν ἦσαν κανονισμένα ἐν Σπάρτῃ, ὅπως ὑγιᾶ καὶ εὖρωστα καὶ ἀφοβα ἀναδειχθῶσιν, ὅθεν καὶ διὰ οἴνου ἔλουον αὐτά, ὅπως τὰ ἐνισχύσωσι, καὶ ἄνευ σπαργάνων τὰ ἀνέτρεφον, ὅπως μὴ παρεμποδίζηται ἡ ἐλευθέρᾳ ἀνάπτυξις τῶν μελῶν των, καὶ εἰς τὸ σκότος καὶ εἰς τὴν ἀπομόνωσιν τὰ συνήθιζον, διὰ νὰ μὴ φοβῶνται μηδὲ νὰ κλαίωσι, καὶ περὶ τὴν τροφήν τὰ ἐμάνθανον νὰ μὴ ἔχωσιν ἰδιοτροπίας. Καὶ μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν ἑπτὰ ἐτῶν τοιοῦτοτρόπως ἀνέτρέφοντο τὰ παιδιά τῆς Σπάρτης ὑπὸ τῶν γονέων αὐτῶν. Γινόμενα δὲ ἑπταετῇ ἐλαμβάνοντο παρὰ τῶν γονέων καὶ παρεδίδοντο εἰς τοὺς παιδαγωγούς, οἵτινες ἀνέτρεφον αὐτά, ἰδίως ὅπως τὰ προπαρασκευάσωσιν ἀνδρείους καὶ πειθαρχοῦντας στρατιώτας τῆς Σπάρτης. Καὶ γράμματα μὲν δὲν ἐμάνθανον, εἰμὴ τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα. Ἐγυμνάζοντο νὰ τρέχωσι, νὰ πηδῶσι, νὰ παλαίωσι, νὰ ρίπτωσι δίσκον ἢ ἀκόντιον, ἅπας δὲ ὁ βίος αὐτῶν ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἦτο σχολεῖον καρτερίας, πειθαρχίας καὶ λιτότητος· ἡ τροφή των ἦτο ἀπλουστάτη, ἡ ἐνδυμασία τῶν ἐλαφρά, ὁ ὕπνος τῶν ἐπὶ καλὰμων.

Ἐδιδάσκοντο προσέτι νὰ ἀποκρίνωνται μετὰ βραχύτητος ζωηρᾶς καὶ ἀποφθεγματικῆς, ἥτις κατέστη ὁ παροιμιώδης χαρακτήρ τῆς Σπαρτιατικῆς ὁμιλίας. Ὅτε π.χ. προέτρεπέ τις τὸν Λυκούργον νὰ συστήσῃ ἐν Σπάρτῃ δημοκρατίαν, λακωνικῶς ὁ Λυκούργος τῷ ἀπήντησε : « Σὺ γὰρ πρῶτος ἐν τῇ οἰκίᾳ σου ποίησον δημοκρατίαν ». Ὁ σύντομος καὶ εὖρωστος λόγος ἀποδεικνύει νοῦν ὑγιᾶ καὶ εὖρωστον.

Κατεβάλλετο δὲ πᾶσα προσπάθεια ἐν Σπάρτῃ, ὅπως γίνωσιν οἱ

νέοι εὐπειθεῖς, σεμνοί, σώφρονες, σεβόμενοι τοὺς γέροντας, τὰς ἀρχὰς καὶ τοὺς νόμους τῆς πατρίδος, ὅπερ ἐθεωρεῖτο ἡ κυριωτέρα βάσις πάσης εὐδαίμονος πολιτείας. Τὸ βῆμα καὶ τὸ βλέμμα τῶν νέων Σπαρτιῶν ἐπεδείκνυν τὴν κοσμιότητα καὶ τὴν σωφροσύνην αὐτῶν· ἐνώπιον τῶν πρεσβυτέρων ἦσαν πάντοτε συνεσταλμένοι ὡς κόραι καὶ σιωπηλοὶ ὡς ἀγάλματα, τὴν δὲ μέθην ἐβδελύττοντο βλέποντες τοὺς ἐπίτηδες ἐνώπιον αὐτῶν ἐκτεθειμένους δούλους, τοὺς ὁποίους εἴλωτας ἐκάλουν, μεθύνοντας καὶ τὰ αἰσχίστα ἐν τῇ μέθῃ πράττοντας.

Διὰ τῆς τοιαύτης ἀνατροφῆς τῶν νέων καὶ οἱ θεσμοὶ τοῦ Λυκούργου ἐπὶ αἰῶνας ἀλώβητοι διετηρήθησαν καὶ ἡ δόξα τῆς Σπάρτης ἀμάραντος ἀνεδείχθη.

Ἐκ δὲ τῶν ὠραίων τεχνῶν αἱ μόναι τὰς ὁποίας ἐδιδάσκοντο οἱ νέοι τῆς Σπάρτης ἦσαν ὁ χορὸς, τὸ ἱερὸν καὶ ἥρωικόν ἔσμα, ὁ αὐλὸς καὶ ἡ κιθάρα. Ἀλλὰ καὶ ὁ χορὸς ἦτο ἀνδρικός, οὐχὶ θηλυπρεπής, ἐρρυθμίζετο δέ, ὅπως διερεθίζῃ τὴν φιλοτιμίαν τῶν νέων, διότι, τριῶν ὄντων τῶν χορῶν κατὰ τὰς τρεῖς ἡλικίας, ὁ μὲν χορὸς τῶν γερόντων ἀρχόμενος ἔφαλλεν : « Ἄμμες ποκ' ἤμες ἄλκιμοι νεανίαι » (Ναί ! ἡμεῖθα ἡμεῖς ποτε ἀνδρεῖοι νεανίαι). Ὁ δὲ χορὸς τῶν ἀκμαζόντων ἀνδρῶν ἀπαντῶν ἔφαλλεν : « Ἄμμες δέ γ' εἰμές· αἱ δὲ λῆς, πεῖραν λαβέ » ('Ἄλλ' ἤδη εἵμεθα ἡμεῖς, δοκίμασον, ἂν θέλῃς). Ὁ δὲ χορὸς τῶν παίδων ἔλεγεν : « Ἄμμες δέ γ' ἐσόμεθα πολλῶ κάρρονες » ('Ἡμεῖς δὲ θέλομεν φανῇ πολὺ καλύτεροί σας).

Ἀπὸ τῆς ἡλικίας τῶν εἴκοσιν ἐτῶν ἤρχιζεν ἡ στρατιωτικὴ ὑπηρεσία τοῦ Σπαρτιάτου, ἐξακολουθοῦσα ἀδιακόπως μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν ἐξήκοντα ἐτῶν καὶ διὰ τοῦτο οἱ Σπαρτιάται ἔχοντες πάντοτε ὡς σύνθημα τὸ « νίκη ἢ θάνατος » ἀνεδείχθησαν ὁ πολεμικώτερος λαὸς τῆς Ἑλλάδος.

Γερουσιασταὶ δὲ ἐξελέγοντο, κατὰ τὴν νομοθεσίαν τοῦ Λυκούργου, πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν ἀποθνησκόντων οἱ ἔχοντες ἡλικίαν ὑπὲρ τὰ ἐξήκοντα ἔτη καὶ ἀνακηρυττόμενοι ὑπὸ τοῦ λαοῦ ὡς ἄριστοι κατὰ τὴν ἀρετὴν καὶ σωφρονέστεροι καθ' ἅπαντα τὸν βίον.

Ἐὰν δέ τις δὲν ἐξελέγετο, δὲν ἡγανάκτει οὐδὲ ὕβριζεν οὐδὲ ἐσυκοφάντει, ἀλλ' ἔχαιρε, διότι ἡ πατρίς, τὴν ὁποίαν πάντες ὡς κοινὴν μητέρα ἡγάπων καὶ τῆς ὁποίας τέκνα εὐπειθῇ πάντες ἐθεωροῦντο, εἶχεν ἄλλους καλυτέρους αὐτοῦ. Τοὺς λόγους τούτους εἶπε χαίρων ὁ Σπαρτιάτης Παιδάρητος, ὅτε ἀντ' αὐτοῦ ἐξελέχθησαν ἄλλοι.

“Ότε ὁ Λυκοῦργος εἶδε τοὺς Σπαρτιάτας συνθησάντας εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν νόμων αὐτοῦ, καὶ τὰ καλὰ καὶ σωτήρια ἀποτελέσματα τῆς νομοθεσίας του, ἡφράνθη, καθῶς, κατὰ τὸν Πλάτωνα, ἡφράνθη καὶ ὁ Θεός, ὅτε ἐπλασε τὸν κόσμον καὶ εἶδε τὴν πρώτην ἁρμονικὴν αὐτοῦ κίνησιν. Τότε δὲ ἐπεθύμησε νὰ καταστήσῃ διαρκῇ καί, εἰ δυνατόν, ἀθάνατον τὴν νομοθεσίαν του ἐπ’ ἀγαθῷ τῆς Σπάρτης.

“Όθεν συγκαλέσας εἰς ἐκκλησίαν τοὺς βασιλεῖς, τοὺς γερουσιастὰς καὶ τὸν λαὸν ὁ Λυκοῦργος ἐζήτησε παρ’ αὐτῶν νὰ τῷ ὑποσχεθῶσιν ἐνόρκως, ὅτι δὲν θέλουσι μεταβάλλει ἢ μετακινήσει τι ἐκ τῆς νομοθεσίας του, μέχρις οὗ ἐπανέλθῃ ἐκ Δελφῶν, ὅπου ἐπρόκειτο νὰ μεταβῇ, ὅπως συμβουλευθῇ τὸν θεὸν περὶ τῆς νομοθεσίας του καὶ περὶ τῆς ἀνάγκης τροπολογιῶν εἰς αὐτήν. Ἀφοῦ δὲ πάντες προθύμως ὠρκίσθησαν ὅτι, ἂν ὁ Λυκοῦργος δὲν ἐπανέλθῃ, οὐδὲν ἐκ τῆς νομοθεσίας αὐτοῦ θέλουσι μεταβάλλει, ὁ Λυκοῦργος ἀνεχώρησεν εἰς Δελφούς, ὅπου ἡ Πυθία τοῦ Ἀπόλλωνος τῷ εἶπεν ὅτι οἱ νόμοι του καλῶς ἔχουσι καὶ ὅτι ἡ Σπάρτη θέλει διαμείνει ἐνδοξοτάτη, ἐν ὧσφ φυλάττει τοὺς νόμους αὐτοῦ.

Τὸν χρησμὸν τοῦτον ἔσπευσε νὰ κοινοποιήσῃ ὁ Λυκοῦργος εἰς τὴν Σπάρτην, ἀλλ’ ἐφοβεῖτο μήπως οἱ συμπολίται του θεωροῦντες ἑαυτοὺς λευμένους ἐκ τοῦ ὅρκου των ἐπιχειρήσωσι μεταβολὰς εἰς τὴν νομοθεσίαν του πρὸς βλάβην τῆς Σπάρτης. “Όθεν ἐπ’ ἀγαθῷ τῆς πατρίδος αὐτοῦ ἀπεφάσισε νὰ ὑποβληθῇ εἰς ἐκούσιον ἐξορίαν μακρὰν τῆς φίλης Σπάρτης. Καὶ ἐνῶ, κατὰ τὸν σοφὸν Εὐριπίδην, οὐδὲν φίτερον τῆς πατρίδας γῆς, μακάριοι δὲ ὅσοι εὐτυχοῦντες ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν πατρίδι διάγουσιν, ὁ Λυκοῦργος ὑπ’ εὐγενοῦς φιλοπατρίας ἐμπνεόμενος ἐθυσίασε τὴν γλυκυτάτην ταύτην μακαριότητα ἀπομακρυνθεὶς διὰ παντὸς τῆς πατρίδος του, μέχρις οὗ ἀπέθανεν, ὡς λέγουσιν, ἐν Κρήτῃ, ὑποβληθεὶς οὕτως εἰς ὅλας τὰς στερήσεις καὶ τὰς πικρίας, τὰς ὁποίας ἡ ξενιτεία καθ’ ἡμέραν ποτίζει τοὺς ξένους.

Ἡ εὐγενὴς καὶ φιλόπατρις ἐπιθυμία τοῦ Λυκοῦργου ἐξεπληρώθη πληρέστατα, διότι οἱ Σπαρτιάται, πιστοὶ εἰς τὸν ὅρκον των, διατηρήσαντες ἐπὶ πενταχόσια ὅλα ἔτη τοὺς νόμους του, διὰ τῆς φιλοπατρίας καὶ τῆς ἀνδρείας των πρωτεύουσαν τῆς Ἑλλάδος ὅλης ἀνέδειξαν τὴν Σπάρτην.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ Ο ΔΙΚΑΙΟΣ

Δικαίως θαυμάζεται ὁ Ἀριστείδης περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλον πολιτικὸν ἄνδρα τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν διὰ τὴν σὺν φρόνα διαγωγὴν του καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ πολιτικοῦ του βίου.

Ὁ Ἀριστείδης παρעυρεθεὶς καὶ εἰς τὰς τρεῖς ἐνδόξους κατὰ τῶν Περσῶν μάχας ὄχι μόνον ἀνδρείως ἡγωνίσθη, ἀλλ' εἰς ἐκάστην ἐξ αὐτῶν ἔδωκε μεγάλα καὶ σωτήρια μαθήματα ἀρετῆς καὶ φιλοπατρίας.

Εἰς τὸν Μαραθῶνα μᾶς ἐδίδαξεν ὅτι δὲν εἶναι ἐξευτελισμός, ἀλλὰ μάλιστα ἐντιμὸν εἰς ἡμᾶς καὶ σωτήριον εἰς τὴν πατρίδα τὸ νὰ παραχωρῶμεν τὰ πρωτεῖα εἰς τοὺς ἐμπειροτέρους καὶ ἱκανωτέρους ἡμῶν.

Εἰς τὴν μάχην τῆς Σαλαμῖνος μᾶς ἐδίδαξεν ὅτι ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ βωμοῦ τῆς πατρίδος κάθε προσωπικὸν πάθος πρέπει προθύμως νὰ θυσιάζωμεν, κάθε ἔχθραν νὰ λησιμονῶμεν καὶ καλὸν ἀντὶ κακοῦ νὰ ἀποδίδωμεν, πᾶν δὲ προτέρημα καὶ πᾶσαν ὑπεροχὴν τοῦ ἐχθροῦ μας δημοσίως νὰ ἀναγνωρίζωμεν.

Εἰς δὲ τὴν μάχην τῶν Πλαταιῶν μᾶς ἐδίδαξεν ὅτι εἶναι μωρία τὸ νὰ ζητῶμεν τιμὴν ἀπὸ τὰς θέσεις, διότι αἱ θέσεις δὲν τιμοῦν τοὺς κατέχοντας αὐτάς, ἀλλ' ἡ ἱκανότης καὶ ἡ ἀρετὴ τιμοῦν τὰς θέσεις, καὶ ὅτι χωρὶς ἔνωσιν καὶ ὁμόνοιαν κανένα μέγα ἔργον δὲν κατορθώνεται διὰ τὸ καλὸν τῆς πατρίδος.

Μετὰ τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος, ὅτε τὰ στρατεύματα τῶν Ἀθηναίων ἐπανῆλθον εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀφῆκαν τὸν πτωχόν, ἀλλ' ἐνάρετον Ἀριστείδην νὰ φυλάξῃ τοὺς αἰχμαλώτους Πέρσας καὶ τὰ πλουσιώτατα λάφυρα.

Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τόσης ἀφθονίας χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, χωρὶς οὐδεμίαν ἐπιτήρησιν, οὔτε αὐτὸς ἠθέλησε νὰ ἐγγίσῃ τίποτε ἀπὸ τὰ λάφυρα οὔτε εἰς ἄλλον ἐπέτρεψε νὰ λάβῃ τίποτε ἀπὸ αὐτά. « Χρεωστοῦμεν », ἔλεγε πρὸς τοὺς συμπολίτας του, « νὰ ὑπηρετῶμεν τὴν πατρίδα, ὄχι διὰ νὰ πλουτίσωμεν ἢ διὰ νὰ δοξασθῶμεν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐκπληρώσωμεν τὰ πρὸς αὐτὴν ἱερὰ τοῦ πολίτου καθήκοντα, ἔστω καὶ χωρὶς πληρωμῆν, ἔστω καὶ χωρὶς δόξαν ».

Εἰς τὴν εὐγενῇ του ψυχῇ ἡ ἀγάπη τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς πατρίδος ἐμηνδένιζε κάθε ἄλλο αἶσθημα, ἐπομένως καὶ τῶν χρημάτων τὴν ἀνάπην καὶ τῆς δόξης τὴν δίψαν.

Ἐὰν ὁ Ἀριστείδης καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν συμπολιτῶν του δὲν ἦσαν

τοιούτοι, ἀλλὰ φιλοχρήμαται, τρυφηλοὶ καὶ πολυτελεῖς, ἡ ἔνδοξος μάχῃ τῶν Πλαταιῶν δὲν ἤθελεν σώσει τὴν Ἑλλάδα ἐκ τοῦ περσικοῦ ζυγοῦ, ἡ δὲ ἑλληνικὴ ἐλευθερία, τὰ φῶτα καὶ ὁ πολιτισμὸς ἤθελον ἐκλείψει ἔκτοτε διὰ παντός.

Ὁ Εἰρηνιστὴς ἀναχωρήσας ἐντροπιασμένος εἰς τὴν Ἀσίαν ἀφῆκεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν στρατηγὸν τοῦ Μαρδόνιου, διὰ νὰ ὑποδουλώσῃ τοὺς ἐλευθέρους Ἕλληνας. Ὁ δὲ Μαρδόνιος, νομίζων ὅτι εὐκολώτερον ἦτο νὰ ὑποδουλώσῃ αὐτοὺς διὰ τοῦ χρυσοῦ παρὰ διὰ τῶν ὅπλων, ἀπέστειλε πρέσβυν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. Οὗτοι τότε, δυστυχεῖς, πένητες καὶ ἄστεγοι, εἶχον ἐπανελθεῖν εἰς τὰς Ἀθήνας, τὰς ὁποίας τὸ πῦρ καὶ ὁ σιδηρὸς τοῦ Εἰρηνιστοῦ εἶχον ἐρημώσῃ καὶ καταστρέψῃ.

Ὁ πρέσβυς τοῦ Μαρδόνιου ἐπρότεινε λοιπὸν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους τὰ ἑξῆς :

— Ὁ Μαρδόνιος εἶναι ἕτοιμος ν' ἀνιδρύσῃ δι' ἐξόδων τοῦ ὅλας τὰς κατακαίσας οἰκίας σας καὶ τοὺς καταστραφέντας ναοὺς, νὰ σᾶς χορηγήσῃ δὲ ἄφθονα χρήματα καὶ νὰ σᾶς κάμῃ κυρίους τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, ἐὰν ἐδέχεσθε νὰ καταθέσῃτε τὰ ὅπλα σας.

Οἱ Σπαρτιάται γνωρίζοντες τὴν ἄκραν πτωχείαν, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχον καταντήσῃ οἱ Ἀθηναῖοι ἀπὸ τὴν καταστροφὴν τῆς πόλεως καὶ τὴν ἐρήμωσιν τῶν ἀγρῶν των, ἐφοβήθησαν, μήπως εἰς τὴν ἀπελπισίαν των παραδεχθῶν τὰς χρηματικὰς προτάσεις τοῦ Μαρδόνιου. Δι' αὐτὸ ἔστειλαν συγχρόνως πρέσβεις εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ παρεκάλουν τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἀπορρίψουν τὰς περσικὰς προτάσεις καὶ νὰ ἐξακολουθήσουν ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος.

Τότε ὁ Ἀριστείδης, ἐκφράζων καὶ τὰ ἰδικά του καὶ τῶν συμπολιτῶν του τὰ αἰσθήματα, ἔδωκε τὴν ὥραιαν ἐκείνην καὶ ἀξιοθαύμαστον ἀπάντησιν, ἡ ὁποία καὶ μόνῃ ἦτο ἱκανὴ ν' ἀπαθανατίσῃ τὸ ὄνομά του. Ἰδοὺ ἡ ἀπάντησις τοῦ πτωχοῦ Ἀριστείδου :

— Συγχωροῦμεν εἰς τοὺς Πέρσας νὰ νομίζουν ὅτι τὰ πάντα δύνανται νὰ ἐξαγορασθῶν μὲ τὰ χρήματα, διότι αὐτοὶ οὐδὲν πολυτιμώτερον τοῦ χρυσοῦ γνωρίζουν. Ἀλλ' ἀγανακτοῦμεν κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν, οἱ ὅποιοι ἀποβλέποντες εἰς τὴν πτωχείαν καὶ δυστυχίαν μας λησμονοῦν τὴν ἑλληνικὴν ἀρετὴν καὶ φιλοτιμίαν μας. Ἀς πληροφορηθῶν οἱ Λακεδαιμόνιοι ὅτι οὔτε δι' ὅλον τὸ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τὸ ἐντὸς αὐτῆς χρυσοῖον ἤθελάν ποτε πωλῆσαι οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος. Ἀς μάθῃ δὲ

καὶ ὁ Μαρδόνιος ὅτι μόνον ὅταν ὁ ἥλιος παύσῃ τὸν δρόμον του, θέλομεν παύσει καὶ ἡμεῖς ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ πατρίδος καὶ ἐλευθερίας.

Μετὰ τὴν γενναίαν ταύτην ἀπάντησιν ἡ ἐνδοξος μάχη τῶν Πλαταιῶν ἐγένεν, ὁ Μαρδόνιος κατεστράφη καὶ ἡ Ἑλλάς ἐσώθη !

« Γεροστάτης »

Α. Μελάς

Ο ΒΟΣΠΟΡΟΣ ΚΑΙ ΤΟ BYZANTION

Εἰς τὴν καλυτέραν θέσιν τῆς Ἑλληνικῆς Μεσογείου ἰδρύθη εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων μία πόλις, ἡ ὁποία ἀπὸ τότε μέχρι σήμερον ἐγένεν ἀφορμὴ πολλῶν πολέμων. Ἡ πόλις αὕτη εἶναι τὸ Βυζάντιον, ἡ κατόπιν ὀνομασθεῖσα Κωνσταντινούπολις.

Ἡ θέσις, εἰς τὴν ὁποίαν ἰδρύθη, εἶναι θαυμασία. Μὲ ἓνα μικρὸν πορθμὸν χωρίζεται ἡ Εὐρώπη ἀπὸ τὴν Ἀσίαν. Ἡ θάλασσα καθιστᾷ τὸν τόπον αὐτὸν τὸν μὲν χειμῶνα γλυκύν, τὸ δὲ θέρος δροσερόν.

Ἡ εὐφορία τῶν πέριξ τόπων, καὶ ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐν Ἀσίᾳ, εἶναι ἐξαιρετική. Λειμῶνες χλοεροὶ ἐκτείνονται καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη τοῦ Βοσπόρου εἰς μεγάλας ἐκτάσεις, ὅπου βόσκουν ἄφθονα πρόβατα καὶ βόες. Εἰς τοὺς ἀγροὺς ὠριμάζουσιν οἱ δημητριακοὶ καρποί· αἱ ἄμπελοι παράγουσιν εὐώδεις μεγάλας σταφυλάς, μεταξὺ δὲ αὐτῶν ὑφoῦνται κατὰ φορτα κατὰ τὸ θέρος τὰ καρποφόρα δένδρα, κερασέαι μὲ τραγανά, μέγала ὡς καρύδια, καὶ βαρύτατα κεράσια, ἀπιδέαι, ροδακινέαι, συκαῖ μὲ γλυκύτατα ὡς μέλι σῦκα, πεπόνια καὶ καρπούζια, τῶν ὁποίων ὅστις ἐδοκίμασε τὴν γλυκύτητα, ποτὲ δὲν τὰ λησμονεῖ.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν καρποφόρων ἄφθονα εἶναι καὶ τὰ ἄλλα δένδρα, τὰ ὁποῖα μὲ τὴν πρασινάδα των γλυκαίνουν ὅπου στρέψῃ τις τὸ βλέμμα, αἱ πλάτανοι, αἱ κυπάρισσοι, αἱ δάφναι, αἱ μυρσίαι, τὰ πεῦκα. Τί δὲ νὰ εἴπῃ τις διὰ τὰ ἄνθη, τὰ τριαντάφυλλα, τὰ γαρύφαλα, τοὺς μενεξέδες καὶ τόσα ἄλλα ; Πάντα ταῦτα, καθὲν εἰς τὴν ἐποχὴν του, γεμίζουν τὸν ἀέρα μὲ τὴν εὐωδίαν των, ἀναπαύουν τὸ βλέμμα καὶ πλημμυρίζουν τὴν καρδίαν μὲ χαράν.

Ἄλλ' ἐὰν ἡ γῆ παρέχῃ εἰς τοὺς τόπους αὐτοὺς τόσον ἄφθονα τὰ ἀγαθὰ της, καὶ ἡ θάλασσα δὲν μένει ὀπίσω. Ἡ Προποντίς, ἡ ὁποία στενεύει καὶ κλείεται ἀπὸ τὸ ἐν μέρος μὲ τὸν Βόσπορον καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος μὲ τὸν Ἑλλήσποντον, εἶναι ὡσὰν μία μεγάλη γαληνιαία λίμνη. Εἰς

τὰ ἥσυχα νερά της εὐρίσκουν καταφύγιον ἀπὸ τὰ θυμωμένα νερά τῆς Μεσογείου ἑκατομμύρια ἰχθύων. Ἀλλὰ μεγάλα κέρδη ἔχουν κυρίως οἱ ἄλιεῖς ἀπὸ τοὺς ἰχθύς, οἵτινες κατ' ἀγέλας κατέρχονται διὰ τοῦ Βοσπόρου ἀπὸ τὸν Εὐξείνιον Πόντον. Ἡ μεγίστη αὕτη θάλασσα, ἥτις μόνον διὰ τοῦ στενοῦ αὐτοῦ συνδέεται μὲ τὴν Μεσόγειον, ἔχει ὕδατα γλυκύτατα, ἐξ αἰτίας τῶν πολλῶν ποταμῶν, οἵτινες ἐκβάλλουσιν εἰς αὐτήν. Καθὼς δὲ παρετήρησαν πολλοί, δὲν ἔχει καὶ θαλάσσια θηρία. Διὰ τοὺς δύο αὐτοὺς λόγους πολλὰ εἶδη ἰχθύων τῆς Μεσογείου καταφεύγουν εἰς τὸν Εὐξείνιον, διὰ νὰ πολλαπλασιασθῶσιν ἥσυχά ἐκεῖ. Ἀνέρχονται τὴν ἄνοιξιν καὶ κατέρχονται κατὰ τὸ φθινόπωρον εἰς μεγάλας ἀγέλας. Τότε οἱ ἄλιεῖς τοῦ Βοσπόρου καὶ τῆς Προποντίδος συλλαμβάνουσιν αὐτοὺς κατὰ χιλιάδας. Δύο δὲ εἶναι τὰ πολυπληθέστερα ἐξ αὐτῶν : οἱ σκόμβροι (σκουμπριά) καὶ αἱ παλαμίδες, ἐκ τῶν ὁποίων μεγάλας ποσότητας οἱ ἄλιεῖς ταριχεύουσι καὶ ἀποστέλλουσιν εἰς ὅλας τὰς χώρας.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῆς θαυμαστῆς ταύτης εὐφορίας τῆς ξηρᾶς καὶ τοῦ πλοῦτου τῆς θαλάσσης καὶ ἄλλη ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τόσων πολέμων διὰ τὴν θέσιν αὐτήν.

Ὁ Βόσπορος εἶναι τὸ κλειδίον τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Ὅστις κατέχει τὸν Βόσπορον δύναται ἢ νὰ λαμβάνῃ φόρους ἀπὸ τὰ πλοῖα, τὰ ὁποῖα μεταβαίνουν ἢ ἐπιστρέφουν ἀπὸ τὸν Πόντον, ἢ καὶ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν διάβασιν αὐτῶν ἐντελῶς. Οὕτω δὲ τὰ πολυάριθμα προϊόντα τῶν χωρῶν, τὰς ὁποίας βρέχει ὁ Εὐξείνιος, τῆς Βουλγαρίας, τῆς Ρουμανίας, τῆς Ρωσίας, τοῦ Καυκάσου, τῆς Βορείου Μικρᾶς Ἀσίας, δὲν δύνανται νὰ ἐξέλθωσι. Τὰ πολυτιμότερα δὲ καὶ ἀφθονώτατα ἐξ αὐτῶν σήμερον εἶναι τὰ σιτηρὰ τῆς Ρωσίας καὶ τὰ πετρέλαια τοῦ Βατούμ.

Ὡσὰν δὲ νὰ ἐφρόντισεν ἐπίτηδες ἡ φύσις, ἔδωκεν εἰς τὸν κατέχοντα τὸ στενὸν καὶ ναύσταθμον ἀσφαλέστατον, τὸν παμμέγιστον Κεράτιον λιμένα. Λέγεται οὕτω, διότι ὁμοιάζει πρὸς κέρατον ἐλάφου. Τὴν εἴσοδον αὐτοῦ σχηματίζουν δύο ἀκρωτήρια. Εἰς τὴν εἴσοδόν του ἔχει ἄνοιγμα δύο χιλιομέτρων, ὅσον δὲ προχωροῦμεν ἐντὸς στενεύει ὀλίγον κατ' ὀλίγον. Εἶναι βαθὺς μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς ἀκτῆς, ὥστε καὶ μεγάλα πλοῖα νὰ προσορμίζωνται ἀφόβως. Καὶ ἀπὸ τὰς δύο ὄχθας τοῦ ὑψώνονται βουνά, ὥστε εἶναι ἡσφαλισμένος πανταχόθεν ἀπὸ τοὺς ἀνέμους. Ἐξω ἡμπορεῖ νὰ βοῆζῃ ἡ ἀγριωτέρα καταιγίς, εἰς τὸν Κεράτιον, ὅμως, εἶναι γαλήνη.

Ὁ Βόσπορος ὁμοιάζει μὲ ἓνα ποταμόν. Τὸ μῆκος του ἀπὸ τὸν Εὐξείνιον ἕως τὴν Προποντίδα εἶναι 27 χιλιόμετρα, τὸ δὲ μεγαλύτερον

πλάτος του είναι 3.200 μέτρα, ἄλλοῦ, ὅμως, στενεύει ἕως 500 μέτρα.

Τὸ θέαμα, τὸ ὁποῖον παρουσιάζει εἰς τοὺς διαπλέοντας αὐτόν, εἶναι μαγευτικόν. Καὶ ἡ εὐρωπαϊκὴ καὶ ἡ ἰασητικὴ ἀκτὴ αὐτοῦ παρουσιάζουν μεγάλην ποικιλίαν· ἄλλοι μὲν καταβαίνουν ἀπότομοι καὶ κρημνώδεις, καὶ τὰ νερά σκορπίζουν τοὺς ἀφρούς των εἰς τὰ ἀκρογᾶλια· ἄλλοι πάλιν πλησιάζουν ὁμαλῶτα πρὸς τὴν θάλασσαν, ἡ ὁποία τὰς φιλεῖ με ἥσυχα ἥσυχα κυματάκια. Ἐδῶ μικρὰ ἀκρωτήρια προχωροῦν ἄγρια πρὸς τὴν θάλασσαν, παρέκει κολπίσκοι νανουρίζουν ἥσυχα ἐπάνω εἰς τὰ νερά των εἰδῶν εἰδῶν πλοίαρια καὶ λέμβους. Καὶ εἰς ὅλα ἀπλώνεται τριγῦρο ἀτελείωτη πρασινάδα. Βάλετε εἰς ὅλα αὐτὰ καὶ τὴν ἐλαφρὰν αὐραν τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πετρινῶν τὰ κελαδήματα καὶ θὰ ἐννοήσετε διατί, ὅστις περνᾷ ἀπ' ἐκεῖ, λέγει καθ' ἑαυτόν : « Ἄχ, ἂς ἦταν ποτὲ νὰ μὴ τελειώσῃ τὸ ταξίδι ! ». Θὰ ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι εὐρίσκεται εἰς καμμίαν ἀπὸ τὰς μαγικὰς λίμνας τῶν παραμυθιῶν, ἂν δὲν τὸν ἀφύπνιζεν ἀπὸ τὸ ὄνειρον αὐτὸ τὸ ρεῦμα τοῦ πορθμοῦ.

Καὶ πράγματι τοῦ Βοσπόρου τὸ ρεῦμα εἶναι ὀρμητικόν. Εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον ἐκβάλλουσι τριάκοντα περίπου ποταμοὶ μεγάλοι· οὗτοι μὲ τοὺς ὄγκους τῶν ὑδάτων των φέρουν μέχρι τῆς θαλάσσης καὶ μεγίστους ὄγκους χωμάτων καὶ πετρῶν. Διὰ τοῦτο τὰ ὕδατα τοῦ Εὐξείνου διαρκῶς πληθύνονται καὶ ὑψώνονται· τὰ δὲ πλεονάζοντα ὕδατα ἐξέρχονται μὲ ὀρμὴν διὰ τοῦ Βοσπόρου εἰς τὴν Προποντίδα καὶ ἔπειτα διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου εἰς τὴν Μεσόγειον. Δι' αὐτὸ εἴπομεν ὅτι ὁ Βόσπορος ὁμοιάζει μὲ ποταμόν.

Ἄδ. Ἀδαμαντίου

Ο ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Ἡ ἐθνουσιαστικὴ ὀρμὴ τῶν στρατῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ ἡ ἰσχυρὰ συγκρότησις τῶν στρατῶν τῆς Ρώμης ἐκληροδοτήθησαν εἰς τὰς στρατιάς τοῦ μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ὁ Χριστιανὸς Ἕλληνας στρατιώτης τοῦ μεσαίωνα, ὁ Βυζαντινὸς στρατιώτης, ὅπως θὰ τὸν εἰπώμεν — ἀφοῦ τὴν μεσαιωνικὴν μας αὐτοκρατορίαν τὴν ὀνομάζομεν Βυζαντινὴν — ὁ Βυζαντινὸς λοιπὸν στρατιώτης εἶναι ἀπόγονος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ τῶν ἀρχαίων Ρωμαίων στρατιωτῶν. Καὶ ἐπεὶ οἱ λαμπρότεροι στρατοὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἦσαν οἱ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου,

και τῆς ἀρχαίας Ρώμης οἱ χριστιανικοὶ στρατοί, διὰ τοῦτο ὁ Βυζαντινὸς στρατιώτης εἶναι ὁ ἀπόγονος τοῦ Μακεδόνος καὶ τοῦ Χριστιανοῦ Ρωμαίου στρατιώτου. Διότι εἰς τὰ δύο μεγάλα ὀνόματα, τὰ ὀνόματα τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, συνοψίζεται ὁλόκληρος ὁ χαρακτήρ τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας καὶ τοῦ Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος. Οἱ Βυζαντινοί, δηλαδή οἱ προπάτορές μας τοῦ μεσαίωνα, εἶναι οἱ κατ' εὐθεῖαν ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Παρέλαβον, ὅμως, πολλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους, καὶ ἡ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία ὑπῆρξε κατ' ἀρχὰς μία συνέχεια τῆς Ρωμαϊκῆς. Διὰ τοῦτο ὁ Βυζαντινὸς αὐτοκράτωρ ἐτιμᾶτο καὶ ἐπροσκυνεῖτο ἀπὸ τοὺς ὑπηκόους του καὶ ἀπὸ τοὺς ξένους λαούς, ὡς ὁ ἀπόγονος τῶν δύο μεγάλων βασιλέων, τοῦ Μακεδόνος καὶ τοῦ Ρωμαίου.

Ὁ Βυζαντινὸς στρατιώτης, καὶ μάλιστα ὁ πεζός, ὁμοιάζε με Μακεδόνα καὶ με Ρωμαῖον στρατιώτην. Ὁ ὅπλισμός ὁμοιάζε περισσότερον με τὸν ἀρχαῖον ρωμαϊκόν. Ἐφόρει ἀλυσιδωτὸν θώρακα, ὁ ὁποῖος ἐλέγετο λ ω ρ ί κ ι ο ν. Εἶχε περικεφαλαίαν, ἡ ὁποία ἐλέγετο κ α σ ί ς (ἡ λέξις εἶναι μακεδονικὴ), καὶ εἰς τοὺς πόδας του περικνημίδας. Αὐτὰ ἦσαν τὰ ἀμυντικὰ ὅπλα του. Ὡς ἐπιθετικὰ δὲ ὅπλα εἶχεν ὅμοια με τὰ τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων, πολὺ μακράν λόγχην, ὅπως καὶ ἐκεῖνοι, ἡ ὁποία ἐλέγετο κ ο ν τ ά ρ ι ο ν, καὶ πολὺ κοντὸν σ π α θ ί ο ν. Ἡ ἀσπίς, ἡ ὁποία ἐλέγετο σ κ ο υ τ ά ρ ι ο ν, ὁμοιάζει καὶ αὐτὴ με τὴν ἀρχαίαν.

Τὸ βυζαντινὸν στράτευμα περιελάμβανε, ὅπως καὶ τὰ ἀρχαῖα, τοὺς βαρέως ὀπλισμένους, σ κ ο υ τ ά τ ο υ ς (διότι εἶχον τὸ σκουτάριον), καὶ τοὺς ἐλαφρῶς ὀπλισμένους με τ ο ξ ά ρ ι ο ν, τοὺς τ ο ξ ό τ α ς. Ὑπῆρχον δὲ καὶ ἱππεῖς τ ο ξ ό τ α ι, ἀλλ' οἱ ἐπιφόβοι ἱππεῖς ἦσαν οἱ κ α τ ά φ ρ α κ τ ο ι, οἱ ὁποῖοι ἐπροφυλάσσοντο ὁλόκληροι με ἀλυσιδωτὸν ὀπλισμόν, ὅπως καὶ οἱ ἱππῶται τῆς Δύσεως.

Κανεῖς ἄλλος ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους στρατοὺς δὲν ἦτο τόσο πολὺ παρεσκευασμένος, ὅσον ὁ βυζαντινός. Οἱ μεσαιωνικοὶ μας πρόγονοι εἶχον τελειοποιήσει τὴν στρατιωτικὴν τέχνην εἰς μέγιστον βαθμόν, ὅσον οὐδεὶς ἄλλος λαός. Μόνον ἀφ' ὅτου ἐχρησιμοποιήθη ἡ πυρῖτις καὶ κατεσκευάσθησαν ὅπλα καὶ κανόνια, ἀπὸ τοῦ 1500, ἥλλαξεν ἡ στρατιωτικὴ τέχνη. Οἱ βυζαντινοὶ στρατοὶ ἦσαν οἱ πρῶτοι στρατοὶ τοῦ κόσμου.

Οἱ χριστιανικοὶ μας στρατοὶ τοῦ μεσαίωνα εἶχον τελειοτάτην ὀργάνωσιν, ὅχι μόνον εἰς τὸν ὀπλισμόν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐπιμελητείαν. Καὶ διὰ τοῦτο βλέπομεν τοὺς Χριστιανούς μας αὐτοκράτορας νὰ ὀδη-

γοῦν ἐντὸς ὀλίγων ἑβδομάδων τὸν στρατὸν των ἀπὸ τὴν Βουλγαρίαν εἰς τὴν Συρίαν.

Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὰς ἄλλας σπουδαίας πόλεις τῆς αὐτοκρατορίας ὑπῆρχον μεγάλοι ἀποθῆκαι ὅπλων, ἐνδυμασιῶν καὶ παντὸς ἄλλου χρησίμου πράγματος εἰς ἓνα στρατὸν. Δὲν εἶχε δὲ ὁ βυζαντινὸς στρατὸς μόνον πεζικὸν καὶ ἵππικόν, ἀλλ' εἶχε καὶ τὸ πυροβολικόν του, ὡς εἴπωμεν. Εἶχε παντὸς εἶδους μηχανήματα διὰ τὰς πολιορκίας πόλεως, πετροβόλα ὄργανα, κλίμακας, ξυλίνους πύργους. Ἦτο δὲ καταλεπτῶς ὀρισμένον πόσον θὰ βαδίσῃ ὁ στρατὸς, ἀπὸ τοῦ θὰ λάβῃ τὰς προμηθείας, ποῦ θὰ εὕρῃ ὕδωρ, ποῦ πρόκειται νὰ σταθμεύσῃ. Καὶ ἠκολούθουν αὐτὸν μεγάλοι ἐφοδιοπομπαί.

Ἄλλ' ἐκεῖνο ἰδίως, τὸ ὁποῖον προκαλεῖ τὸν θαυμασμόν, ἦτο ἡ τελειότης νοσοκομειακῆς ὑπηρεσίας ἐνὸς βυζαντινοῦ στρατοῦ. Κατὰ τὴν ὥραν τῆς μάχης ὑπῆρχον ἰδιαίτεροι τραυματιοφορεῖς, οἱ ὁποῖοι ἀπέσυρον τοὺς τραυματίας, ὅπισθεν δὲ τοῦ στρατοῦ ἦσαν τὰ φορητὰ νοσοκομεῖα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐδίδοντο αἱ ἱατρικαὶ βοήθειαι. Καὶ ἐδῶ πρέπει νὰ ἐξάρωμεν τὴν ἐπιείκτιαν καὶ τὴν μαλακότητα, τὴν ὁποίαν ἐδείκνυν εἰς τοὺς νικημένους οἱ Βυζαντινοὶ στρατηγοί. Οἱ μεσαιωνικοὶ μας στρατοὶ ἦσαν ἀληθινοὶ χριστιανικοὶ στρατοί.

Εἰς ἰδιαίτερον σῶμα ἀνῆκεν ὁ στρατιώτης, ὁ ὁποῖος ἐφύλαττε τὰ σύνορα. Ἐπειδὴ δὲ ἐλέγοντο ταῦτα ἄκραι, καὶ ὁ στρατιώτης τῶν ἄκρων ἐλέγετο ἀκρίτας. Ἐκεῖ εἰς τὰ σύνορα ἡγρούνουν οἱ ἀκρίται, διὰ νὰ ὑπερασπίζωνται τὴν χριστιανικὴν αὐτοκρατορίαν. Πύργοι καὶ κάστρα τοὺς ἐπροστάτευον, μεγάλοι στρατιωτικαὶ ὁδοὶ τοὺς ἐβαλλον εἰς συγκοινωνίαν μὲ τὸ κέντρον. Κατ' ἀποστάσεις εἰς τὰς κορυφὰς βουνῶν ἦσαν κτισμέναι βίγλαι, δηλαδὴ ὕψηλοι πύργοι. Ἐν καιρῷ κινδύνου ἤναπτον οἱ φρουροὶ πυράς. Ὡς μὲ ὀπτικὸν τηλεῖγραφον ἐπῆγγαιεν ἀμέσως εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἢ εἰδησις μιᾶς ἐχθρικῆς ἐπιδρομῆς. Καὶ ὁ Χριστιανὸς βασιλεὺς ἐξῆρχετο εἰς τὸν πόλεμον.

Ὁ δὲ στρατιώτης τῶν ἄκρων, ὁ ἀκρίτας, ὁ σιδηροῦς στρατιώτης, ὁ ὁποῖος ὑπερησπίζετο ἡμέραν καὶ νύκτα εἰς τὰ σύνορα τὸ χριστιανικὸν βασίλειον, ἔγινεν ὁ ἀθάνατος τύπος τοῦ Χριστιανοῦ Ἑλληνος ἥρωος. Ἀπὸ τὸν στρατιώτην ἀκρίταν ἐπλασεν ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς κατὰ τὸν μεσαιῶνα τὸν ἀνδρειωμένον, ὁ ὁποῖος εἰς τὰ ὑπέροχα δημῶδη τραγοῦδια ὀνομάζεται Διγενὴς Ἀκρίτας καὶ νικᾷ ὅλους τοὺς ἐχθροὺς, ἀκόμη καὶ αὐτὸν τὸν Χάρον εἰς τὰ σιδερένια ἀλώνια.

Ἦτο στρατὸς ἦτο ἡ κεφαλὴ καὶ αἱ χεῖρες τῆς πολιτείας. Ὁ αὐτοκράτωρ χαιρετίζει τοὺς στρατιώτας του ὡς ἐξῆς : « Ἀγωνίσασθε, τοῦ Χριστοῦ στρατιῶται καὶ παιδιά ἐμά, ἵνα ἐπιδείξησθε τὴν ἀνδρείαν ὑμῶν, τὴν πρὸς τὸν Θεὸν πίστιν ὁρθὴν καὶ τὴν πρὸς τὴν βασιλείαν ἀγάπην ».

Ὁ Βυζαντινὸς λοιπὸν στρατιώτης ἦτο στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ. Ὡφειλε νὰ δείξῃ τὴν ἀνδρείαν του, νὰ μὴ ἀφήσῃ τὴν σταυροφόρον σημαίαν του, διότι ἄλλως ἐθανατώνετο ἀμέσως. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ἐδείκνυε τὴν ὁρθὴν πίστιν εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν πατρίδα. Ἐμάχετο λοιπὸν μὲ τὴν ὁρμὴν τῶν στρατιωτῶν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ μὲ τὴν πίστιν τῶν στρατιωτῶν τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου.

Ἄδ. Ἀδαμαντίου

Ο ΔΙΠΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

Καβάλλα πάει ὁ Χάροντας
τὸ Διγενῆ στὸν Ἀδῆ
κι ἄλλους μαζί... Κλαίει, δέρνεται
τ' ἀνθρώπινο κοπάδι.

Καὶ τοὺς κρατεῖ στ' ἀλόγου του
δεμένους τὰ καπούλια,
τῆς λεβεντιάς τὸν ἄνεμο,
τῆς ὁμορφιάς τὴν πούλια.

Καὶ σὰν νὰ μὴν τὸν πάτησε
τοῦ Χάρου τὸ ποδάρι,
ὁ Ἀκρίτας μόνο ἀτάραχα
κυττάει τὸν καβαλλάρη.

— Ὁ Ἀκρίτας εἶμαι, Χάροντα,
δὲν περνῶ μὲ τὰ χρόνια.
Μ' ἄγγιξες καὶ δὲ μ' ἐνοιωσες
στὰ μαρμαρένια ἁλώνια

Εἴμ' ἐγὼ ἡ ἀκατάλυτη
 ψυχὴ τῶν Σαλαμίνων.
 Στὴν Ἑφτάλοφην ἔφερα
 τὸ σπαθί τῶν Ἑλλήνων.

Δὲ χάνομαι στὰ Τάρταρα,
 μονάχα ξαποσταίνω.
 Στὴ ζωὴ ξαναφαίνομαι
 καὶ λαοὺς ἀνασταίνω.

Κ. Παλαμάς

ΤΟ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΟΚΤΟΝΟΥ

Εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Ἀθηναῖοι ἐκτιζον πρὸ τοῦ Παρθενῶνος ναὸν ἀφιερωμένον εἰς τὴν Ρώμην καὶ τὸν αὐτοκράτορα αὐτῆς, εἰς τὴν Παλαιστίνην ἐγεννᾶτο ὁ Βασιλεὺς τοῦ κόσμου, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.

Ἡ διδασκαλία του ἐμελλε νὰ καταρρίψῃ τὴν ἀρχαίαν θρησκείαν μὲ ὅλους τοὺς ναοὺς καὶ μὲ ὅλα τὰ ἀγάλματα τῶν ἐλληνικῶν θεῶν.

Οἱ Ἀπόστολοι ἔφερον τὸ Εὐαγγέλιον ἐνωρὶς εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ ἡ νέα θρησκεία ἦτο ἀκόμῃ ἀνίσχυρος καὶ οἱ ὁπαδοὶ αὐτῆς κατεδιώκοντο, πολλοὶ δὲ ἐμαρτύρησαν ὑπὲρ τῆς πίστεώς των.

Ὅταν, ὅμως, ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἐγένεν αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὰ πράγματα ἤλλαξαν. Ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ἀνεγνωρίσθη ὡς θρησκεία τοῦ κράτους καὶ ἡ ἀρχαία ἐσβηνεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον, μέχρις ὅτου ἐπὶ τέλους οὐδεὶς ὁπαδὸς αὐτῆς ἐμεινεν.

Εἰς τοὺς χρόνους αὐτοὺς τοῦ ἀνταγωνισμοῦ μεταξὺ τῶν δύο θρησκειῶν ἀπωλέσθησαν πολλὰ ἔργα τῆς ἀρχαίας τέχνης, τόσον εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅσον καὶ ἀλλοῦ. Οἱ Χριστιανοί, καὶ πρὸ πάντων οἱ μοναχοί, κινούμενοι ἀπὸ ὑπερβολικὸν ζῆλον κατὰ τῶν εἰδώλων, συνέτριβον τὰ ἀγάλματα τῶν ἀρχαίων θεῶν καὶ πολλάκις κατέστρεφον καὶ αὐτοὺς τοὺς ναοὺς των.

Εὐτυχῶς, ὅμως, τὰ κυριώτερα οἰκοδομήματα τῆς Ἀκροπόλεως δὲν ἐβλάβησαν. Μετεβλήθησαν εἰς χριστιανικὰς ἐκκλησίας καὶ τοιουτοτρόπως διεσώθησαν.

Πρῶτος ἐξ ὧν τῶν ναῶν ἀφηρέθη ἀπὸ τοὺς εἰδωολάτραις καὶ ἀφιερῶθη εἰς τὴν Παναγίαν ὁ Παρθενών. Ἡ μετατροπὴ αὐτοῦ εἰς χριστιανικὴν ἐκκλησίαν ἐγένεν ἴσως ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ, ὁ ὁποῖος ἐκτίσεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας.

Κατὰ τὴν μετατροπὴν ἐγιναν καὶ μερικαὶ μεταρρυθμίσεις ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τῆς χριστιανικῆς λατρείας. Κατεσκευάσθησαν ἀψίδες, ἠγοίχθησαν θύραι, ἐκτίσθη νάρθηξ, εἰκονοστάσιον, γυναικωνῆτις καὶ ἄλλα.

Ἀναμφιβόλως ἐβλάψαν ἄρκετὰ αἱ μεταρρυθμίσεις αὗται τὸν Παρθενῶνα. Παρ' ὅλα ταῦτα, ὅμως, ἐξηκολούθησεν ὁ Παρθενὼν νὰ εἶναι ὁ ὡραιότερος καὶ μεγαλοπρεπέστερος ναὸς τῶν Ἀθηνῶν. Αὐτὸς ἦτο ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς τῆς πόλεως, καὶ ἡ Παναγία, ἡ ὁποία ἐλατρεύετο εἰς αὐτόν, ὠνομάζετο Ἀθηνιώτισσα, ὡσὰν νὰ ἦτο αὐτὴ ἡ κατ' ἐξοχὴν προστάτις τῶν Ἀθηνῶν.

Καὶ τὸ Ἐρέχθειον καὶ ὁ ναὸς τῆς Νίκης μετετράπησαν εἰς χριστιανικὰς ἐκκλησίας. Πλεῖστα πολύτιμα ἀγάλματα κατεστράφησαν ἢ ἐφθάρησαν. Τὰ ἀναπόσπαστα, ὅμως, τμήματα τῶν κτιρίων δὲν ἐβλάβησαν, ὅπως αἱ Καρυάτιδες, τὰ αἰτώματα, αἱ μετόπαι, ἡ ζωφόρος τοῦ Παρθενῶνος καὶ ἄλλα.

Τὰ πάντα εἶχον τότε ἀλλάξει.

Αἱ Ἀθῆναι δὲν ἦσαν πλέον πόλις ἀνεξάρτητος καὶ αὐτόνομος, ἀλλὰ μικρὰ ἐπαρχιακὴ πόλις μεγάλου κράτους, τοῦ ὁποῦ πρωτεύουσα ἦτο ἡ Κωνσταντινούπολις. Καὶ ὅταν μὲν οἱ αὐτοκράτορες αὐτῆς ἦσαν φρόνιμοι, γενναῖοι καὶ δραστήριοι, αἱ ἐπαρχίαι εἶχον τοῦλάχιστον ἀσφάλειαν καὶ εἰρήνην καὶ ἀπελάμβανον εὐημερίαν τινά. Ὅταν, ὅμως, ἦσαν — ὅπως συνέβη συχνά — ἀδύνατοι ἢ ἐστενοχωροῦντο ὑπὸ πολλῶν συγχρόνως ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν, τότε αἱ ἐπαρχίαι ὑπέφερον τὰ πάνδεινα. Ἀταξία ἐπεκράτει παντοῦ, διάφοροι βάρβαροι γείτονες εἰσέβαλλον εἰς τὴν χώραν καὶ ἐληλάτουν αὐτήν. Πειραταὶ ἀπεβιβάζοντο εἰς τὰς παραλίας καὶ ἤρπαζον ὅτι εὕρισκον.

Καὶ αἱ Ἀθῆναι φυσικὰ ὑπέφερον καὶ αὗται πολλὰ ἀπὸ διαφόρους ἐχθροῦς. Καὶ ἡ Ἀκρόπολις σπανίως εἶχε καθ' ὅλην αὐτὴν τὴν περίοδον ἡμέρας ὁμοίας μὲ τὰς παλαιὰς ἐκεῖνας τὰς γεμάτας δόξαν καὶ λαμπρότητα, ὅταν οἱ σύγχρονοι τοῦ Περικλέους Ἀθηναῖοι, ἐλεύθεροι καὶ ὑπερήφανοι ἀνέβαινον εἰς τὸν ἱερὸν βράχον, διὰ νὰ προσφέρουν εἰς τὴν Ἀθηνῶν τὸν νέον πέπλον καὶ τὴν μεγάλην ἐκατόμβην.

Μία ἀπὸ τὰς σπανίας αὐτὰς ἡμέρας ἦτο ἐκείνη τοῦ ἔτους 1018 μετὰ Χριστόν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Βασίλειος ὁ Β' ἐπεσκέφθη τὴν Ἀκρόπολιν καὶ ἀνέβη εἰς τὸν Παρθενῶνα, διὰ νὰ προσευχηθῇ.

Ὁ ἀνδρεῖος αὐτὸς βασιλεὺς, ὁ ὁποῖος ἐπωνομάσθη Βουλγαροκτόνος, ἐπολέμησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη καὶ μὲ ἐπιμονὴν κατὰ τῶν Βουλγάρων. Καὶ ἐπὶ τέλους κατετρόπωσεν αὐτοὺς ἐντελῶς καὶ κατέστρεψε τὸ βασίλειόν των. Τότε κατέβη ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν, ὅπου εὐρίσκετο, μέχρι τῶν Ἀθηνῶν. Ἀκολουθοῦμενος ἀπὸ τοὺς νικηφόρους στρατιώτας του ἀνέβη μὲ μεγάλην πομπὴν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Εἰσῆλθεν εἰς τὸν Παρθενῶνα καὶ ἐπροσκύνησε καὶ ἡὐχαρίστησε τὴν Θεοτόκον διὰ τὰς νίκας του κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Προσέφερε δὲ εἰς τὸν ναὸν αὐτῆς καὶ πολλὰ πολύτιμα δῶρα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ μία χρυσὴ κανδήλα.

Τὸ προσκύνημα αὐτὸ τοῦ Βουλγαροκτόνου εἶχε μεγάλην σημασίαν. Καὶ ἐὰν ἡ Ἀκρόπολις εἶχε ψυχὴν, ὁλόκληρος θὰ συνεταράσσετο ἐκ θεμελίων ἀπὸ χαράν, ὅταν ὁ αὐτοκράτωρ ἐπάτησε τὸ ἱερὸν ἔδαφος τῆς.

Ὁ Ἕλλην αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀφοῦ κατέστρεψεν ἕνα ἀπὸ τοὺς ἐπικινδυνωδεστέρους ἐχθροὺς τοῦ Ἑλληνισμοῦ, κατέβη μέχρι τῶν Ἀθηνῶν, αἱ ὁποῖαι ἦσαν τὸ φωτεινότερον κέντρον τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους, διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν Παναγίαν καὶ ν' ἀφιερῶσιν μέρος ἀπὸ τὰ πολύτιμα λάφυρα, τὰ ὁποῖα εἶχε κυριεύσει ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς.

Ἐκ τοῦ βιβλίου « Ἀκρόπολις » 1918

Χρ. Τσουντας

ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ ΤΟ ΓΙΟΦΥΡΙ

(Εἰς πολλοὺς λαοὺς ἐπικρατεῖ ἡ δοξασία ὅτι, διὰ νὰ εἶναι στερεὸν καὶ προφυλαγμένον ἀπὸ κάθε κίνδυνον ἕνα οἰκονομικὸν οἰκοδόμημα, πρέπει νὰ κτισθῇ εἰς τὰ θεμέλιά του ἢ εἰς τοὺς τοίχους του ἐν ζῶν. Συμφώνως πρὸς τὴν δοξασίαν ταύτην καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν καὶ εἰς τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ὑπάρχουν παραδόσεις ὅτι ἐθυσιάσθησαν ἀνθρώπινα ὑπάρξεις κατὰ τὴν θεμελίωσιν μεγάλων οἰκοδομημάτων. Τὸ θῦμα ἐγίνετο τὸ σ τ ο ι χ ε ι ὁ τοῦ οἰκοδομηματος, διὸ καὶ σ τ ο ι χ ε ι ὡ σ ι ς ἐλέγετο ἀπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς ἢ διὰ θυσίας οἰκοδομήσεις. Εἰς τοιαύτην παράδοσιν στηρίζεται καὶ τὸ ἐπόμενον πανελλήνιον τραγούδι, τοῦ ὁποίου παραλλαγὰι ἀναφέρονται καὶ εἰς ἄλλας γεφύρας ἢ ἄλλα οἰκοδομήματα, π.χ. εἰς τὴν γέφυραν τοῦ Σπερχεῖου, τοῦ Πηνειοῦ, τῶν Ἀδάνων, εἰς τὴν βρύσιν τῆς Ἀράχovas, εἰς τὸ ὕδραγωγεῖον

τῶν Δέρκων κλπ. Τὴν ἑλληνικὴν ταύτην παράδοσιν παραλαβόντες προσ-
ήρμοσαν εἰς ἰδικὰ τῶν οἰκοδομῆματα καὶ οἱ ἄλλοι λαοὶ τῆς Ἑλληνικῆς χερ-
σονήσου).

Σαράντα πέντε μάστοροι καὶ ἐξῆντα μαθητάδες
γεφύριν ἐθεμέλιωναν στῆς Ἄρτας τὸ ποτάμι.

Ὀλημερίς τὸ χτίζανε, τὸ βράδυ ἐγκρεμιζόταν.

Μοιρολογοῦν οἱ μάστοροι καὶ κλαῖν οἱ μαθητάδες :

- Ἀλλοίμονο στοὺς κόπους μας, κρῖμα στὶς δούλεψές μας,
ὀλημερίς νὰ χτίζουμε, τὸ βράδυ νὰ γκρεμίζεται !

Πουλὰκι ἐδιάβη καὶ ἔκατσεν ἀντίκρυ στὸ ποτάμι.

Δὲν ἐκελάηδε σὰν πουλὶ μὴδὲ σὰν χελιδόνι,

παρὰ ἐκελάηδε καὶ ἔλεγεν μ' ἀνθρώπινη λαλίτσα :

- Ἄν δὲν στοιχειώσετε ἀνθρώπο, γιοφύρι δὲ στεριώνει.
Καὶ μὴ στοιχειώσετε ὄρφανό, μὴ ξένο, μὴ διαβάτη,
παρὰ τοῦ πρωτομάστορα τὴν ὁμορφὴ γυναικα,
πύρχεται ἀργὰ τ' ἀποταχὺ καὶ πάρωρα τὸ γιόμα.

Τ' ἄκουσ' ὁ πρωτομάστορας καὶ τοῦ θανάτου πέφτει.

Πιάνει, μηνάει τῆς λυγερῆς μὲ τὸ πουλὶ τ' ἀηδόνι :

« Ἀργὰ ντυθῇ, ἀργὰ ἀλλαχτῇ, ἀργὰ νὰ πάῃ τὸ γιόμα,
ἀργὰ νὰ πάῃ καὶ νὰ διαβῇ τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι ».

Καὶ τὸ πουλὶ παράκουσε καὶ ἀλλιῶς ἐπῆγε καὶ εἶπε :

« Γοργὰ ντύσου, γοργὰ ἄλλαξε, γοργὰ νὰ πᾶς τὸ γιόμα,
γοργὰ νὰ πᾶς καὶ νὰ διαβῇς τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι ».

Νὰ τῆνε καὶ ἐξανάφανεν ἀπὸ τὴν ἄσπρη στράτα.

Τὴν εἶδε ὁ πρωτομάστορας, ραγίζεται ἡ καρδιά του.

Ἀπὸ μακριὰ τοὺς χαιρετᾷ καὶ ἀπὸ κοντὰ τοὺς λέει :

- Γειά σας, χαρά σας, μάστοροι καὶ σεῖς οἱ μαθητάδες.
Μὰ τί ἔχει ὁ πρωτομάστορας καὶ εἶναι βαργωμισμένος ;
- Τὸ δαχτυλίδι τόπεσε στὴν πρώτη τὴν καμάρα,
καὶ ποιός νὰ μπῇ καὶ ποιός νὰ βγῇ τὸ δαχτυλίδι ναῦρη !
- Μάστορα, μὴν πικραίνεισαι καὶ ἐγὼ νὰ πᾶ' σ' τὸ φέρω,
ἐγὼ νὰ μπῶ καὶ ἐγὼ νὰ βγῶ τὸ δαχτυλίδι ναῦρω.

- Μηδὲ καλὰ κατέβηκε μηδὲ στὴ μέση ἐπῆγε.
- Τράβα, καλέ μ', τὸν ἄλυσσο, τράβα τὴν ἀλυσίδα,
τὶ ὅλον τὸν κόσμον ἀνάγειρα καὶ τίποτες δὲν ἦῤα.
Ἕνας πιχάει μὲ τὸ μυστρὶ καὶ ἄλλος μὲ τὸν ἀσβέστη,
παίρνει κι ὁ πρωτομάστορας καὶ ρίχνει μέγα λίθο.
- Ἀλλοίμονο στὴ μοῖρα μας, κρῖμα στὸ ριζικό μας !
Τρεῖς ἀδερφάδες ἤμαστε, κι οἱ τρεῖς κακογραμμένες.
Ἡ μιά ἔχτισε τὸ Δούναβη κι ἡ ἄλλη τὸν Ἀφράτη
κι ἐγώ, ἡ πλιὸ στερνότερη, τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι.
Ὡς τρέμει τὸ καρυόφυλλο, νὰ τρέμη τὸ γιοφύρι,
κι ὥς πέφτουν τὰ δενδρόφυλλα, νὰ πέφτουν οἱ διαβάτες.
- Κόρη, τὸ λόγον ἔλλαξε κι ἄλλη κατάρα δῶσε,
πῶχεις μονάκριβο ἀδερφό, μὴ λάχῃ καὶ περάση.
Κι αὐτὴ τὸ λόγον ἔλλαξε κι ἄλλη κατάρα δίνει :
- Ἄν τρέμουν τ' ἄγρια βουνά, νὰ τρέμη τὸ γιοφύρι,
κι ἂν πέφτουν τ' ἄγρια πουλιά, νὰ πέφτουν οἱ διαβάτες.
Τὶ ἔχω ἀδερφό στὴν ξενητειά, μὴ λάχῃ καὶ περάση.

« Ἐκλογαὶ » Ν. Πολίτου

Δημοτικόν

7. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

7. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Ο ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ ΠΑΣΤΕΡ

Ὁ Λουδοβίκος Παστέρ ἐγεννήθη εἰς τὴν Δόλην, μικρὰν γαλλικὴν πόλιν, ἥ ὁποία κεῖται πλησίον τοῦ ὄρους Ἰούρα, τὴν 17 Δεκεμβρίου 1822.

Ὁ πατὴρ του ἦτο συνταξιούχος ἐπιλοχίας, παρασημοφορημένος μάλιστα ἐπ' ἀνδραγαθίᾳ εἰς τὸ πεδὶον τῆς μάχης. Μετὰ τὴν ἀποστρατείαν του κατέμεινεν εἰς τὴν Δόλην, ὅπου ἐξήσκει τὸ ἐπάγγελμα τοῦ βυρσοδέψου. Καί, ὅμως, ἐκ τοῦ ταπεινοῦ βυρσοδέψου καὶ τοῦ πτωχικοῦ οἴκου ἐγεννήθη μέγας εὐεργέτης τῆς ἀνθρωπότητος, τὸν ὁποῖον βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνες ἐπεσκέφθησαν καὶ ἐτίμησαν μὲ τὰς ὑψίστας τιμὰς, καὶ τοῦ ὁποῖου ἡ ἀνθρωπότης ὅλη αἰωνίως θὰ προφέρῃ τὸ ὄνομα μετὰ σεβασμοῦ μεγάλου.

Εἰκοσαετῆς ὁ Παστέρ εἰσήχθη εἰς τὴν « Ἀνωτάτην Σχολὴν Θετικῶν Ἐπιστημῶν » τῶν Παρισίων.

Ὅτε ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν, ἡσχολεῖτο ἰδίως περὶ τὴν φυσικὴν καὶ τὴν χημείαν. Εἰς τὰς διαφόρους διὰ τοῦ μικροσκοπίου ἐρεῦνας του ἀνεκάλυψεν ὅτι εἰς τὰ μόρια τοῦ κονιορτοῦ καὶ εἰς τὰ διάφορα ὑγρὰ πλανῶνται ὀργανικὰ ὄντα, τὰ ὁποῖα ζοῦν, κινεῦνται καὶ πολλαπλασιάζονται.

Τοῦτο ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ἀφορμὴν νὰ μελετήσῃ μετ' ἐπιμονῆς τὰς ιδιότητας καὶ τὴν ζωὴν τῶν μικροβίων καὶ νὰ ἀνακαλύψῃ πλῆθος πραγμάτων, τὰ ὁποῖα μέχρι τότε ἦσαν ἄγνωστα.

Ἀνεκάλυψεν λοιπὸν ὅτι τὰ μικρόβια, τὰ ὁποῖα ἀφθονοῦν εἰς τὴν φύσιν, συντελοῦν εἰς τὰς ζυμώσεις, δηλ. εἰς τὰς μεταβολάς, εἰς τὰς ὁποίας ὑπόκειται πᾶν ὑγρὸν ἢ πᾶσα ζωικὴ ἢ φυτικὴ οὐσία.

Αἱ ζυμώσεις εἶναι ἔργον τῶν μικροβίων, τὰ ὁποῖα ὑπὸ εὐνοϊκούς ὁρους πολλαπλασιάζονται καταπληκτικῶς ἐντὸς ὀλίγου διαστήματος καὶ ἀλλοιώνουν τὰς οὐσίας κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον. Ἄνευ αὐτῶν οὔτε τὸ γάλα θὰ ἐπήγνυτο οὔτε τὸ γλεῦκος θὰ μετεβάλλετο εἰς οἶνον ἢ ὀξος οὔτε ἡ ζύμη τοῦ ἄρτου θὰ διεστέλλετο οὔτε σῆψις θὰ ἐπῆρχετο.

Ὁ Παστέρ μετὰ πολλὰ πειράματα ἀνεκάλυψεν ἐπίσης ὅτι, ἐὰν θερμανθοῦν αἱ οὐσίαι εἰς ὑψηλὸν βαθμὸν θερμοκρασίας, καταστρέφονται τὰ ἐντὸς αὐτῶν μικρόβια καὶ παρακωλύεται πᾶσα ἀλλοίωσις τῶν οὐσιῶν τούτων.

Ὁ Παστέρ θέσας ἐντὸς κλιβάνου ἀγγεῖα περιέχοντα γάλα καὶ βούτυρον παρετήρησεν ὅτι αἱ οὐσίαι αὗται διετηροῦντο ἐπὶ μακρὸν χρόνον.

Ἡ θερμότης τοῦ κλιβάνου ἐφόνευε τὰ ἐντὸς αὐτῶν μικρόβια, τὰ ὅποια θὰ ἦσαν ἀπαραίτητα διὰ τὴν ζύμωσιν, θὰ διετηροῦντο δὲ αἱ οὐσίαι αὗται ἐπ' ἄπειρον εἰς καλὴν κατάστασιν, ἂν νέα μικρόβια τὰ ὅποια ἤρχοντο ἀπὸ τοῦ ἀέρος δὲν προσέβαλλον αὐτάς.

Κατὰ τὸ ἔτος 1865 ἐπιζωοτία ἐνσκήψασα εἰς τὴν μεσημβρινὴν Γαλλίαν κατέστρεψε τοὺς μεταξοσκώληκας καὶ ἐπέφερεν ἀνυπολόγιστους οἰκονομικὰς καταστροφὰς εἰς τοὺς πληθυσμούς τῆς χώρας ἐκείνης.

Ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις ἀπέστειλε τὸν Παστέρ, ἵνα μελετήσῃ καὶ ἀνακαλύψῃ τὴν αἰτίαν τῆς νόσου, καὶ ἵνα προσπαθήσῃ νὰ ἐξεύρῃ θεραπείαν. Ὁ Παστέρ διῆλθε πέντε ὁλόκληρα ἔτη ἐντὸς τῶν βομβυκοτροφείων. Διαρκῶς ἐμελέτα, εἰργάζετο, ἐκοπίαζε, μέχρις ὅτου ἐπέτυχε νὰ ἀποδείξῃ ὅτι αἰτία τῆς νόσου εἶναι τὰ μικρόβια, τὰ ὅποια εἰσερχόμενα μετὰ τῆς τροφῆς εἰς τὸν ὄργανισμόν τῶν σκώληκων κατέστρεφον τοὺς· ἀπέδειξεν ὅτι ἀπὸ ἑνα καὶ μόνον ἀσθενῆ σκώληκα εἶναι εὐκολώτατον νὰ μεταδοθῇ ἡ νόσος εἰς πάντας τοὺς σκώληκας, οἱ ὅποιοι ἐκτρέφονται εἰς τὸ ἴδιον δωμάτιον.

Ἀφ' οὗ ἀνεκαλύφθη τὸ αἷτιον τῆς νόσου, ἡ θεραπεία ἦτο εὐκολος πλέων· ἡ καθαριότης, ἡ ἀπολύμανσις, ἡ ἐκτροφή ἐκάστης ἡλικίας εἰς ἰδιαίτερα διαμερίσματα καὶ ἡ καταστροφή τῶν προσβεβλημένων ὑπὸ τῆς νόσου μεταξοσκώληκων συνετέλεσαν εἰς τελείαν θεραπείαν τοῦ κακοῦ.

Ἐκτοτε ἡ θεραπεία τῶν μεταξοσκώληκων ἐξέλιπε· πάντες δὲ σχεδὸν οἱ πεπολιτισμένοι λαοὶ προμηθεύονται ὡς μεταξοσκώληκων ἐξητασμένα μικροσκοπικῶς καὶ παρεσκευασμένα κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ Παστέρ.

Διὰ τὴν σπουδαιοτάτην ταύτην ἐφεύρεσιν ὁ Παστέρ ὑπεβλήθη εἰς πολλοὺς κόπους· ἡσθένησε δὲ ἐπικινδύνως καὶ ἔπαθε παράλυσιν τῆς δεξιᾶς χειρὸς καὶ τοῦ δεξιοῦ ποδός. Καὶ παρ' ὅλα ταῦτα δὲν ἔπαυσε τὰς ἐρεῖνας του.

Ὁ Παστέρ παρετήρησεν ὅτι τὰ μικρόβια, ὅταν ἔρχονται εἰς συνάφειαν πρὸς τὸν οἶνον, πρὸς τὸν ζῦθον, πρὸς τὸ γάλα καὶ πρὸς πάσας τὰς οὐσίας, ἀλλοιώνουν ταύτας καὶ προξενοῦν διαφόρους ἀσθενείας αὐτῶν. Ἀλλὰ μικρόβια ἐρχόμενα εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὸ αἷμα τῶν ζῶων καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐπιφέρουν διαφόρους νόσους. Μετὰ τὰς παρατηρή-

σεις ταύτας ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην τῶν νόσων τῶν κατοικιδίων ζῴων καὶ εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ προβλήματος, ἃν καὶ αὐταὶ προέρχονται ἀπὸ τὰ μικρόβια. Ἐπίστευε δὲ μετὰ πεποιθήσεως, ὅτι, μετὰ ἐπιτυχῇ διάγνωσιν καὶ ἐξακρίβωσιν τῆς αἰτίας τῶν νόσων, θ' ἀποβῇ εὐκολος ἡ θεραπεία αὐτῶν διὰ τῆς καταστροφῆς τῶν μικροβίων.

Σπουδαῖαι ἀνακαλύψεις αὐτοῦ εἶναι ὁ προφυλακτικὸς ἐμβολιασμός κατὰ τοῦ σ π λ η ν ἄ ν θ ρ α κ ο ς τῶν ζῴων, τῆς ἐ ρ υ θ ρ ᾱ ς τῶν χοίρων καὶ τῆς χ ο λ έ ρ α ς τῶν ὀρνίθων.

Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οἱ ἄνθρωποι ἔθαπτον τὰ πτώματα τῶν ζῴων, τὰ ὅποια ἀπέθνησκον ἐξ ἀνθρακος· ἐθεώρουν τοῦτο ἐπαρκὲς προφυλακτικὸν μέτρον κατὰ τῆς μεταδόσεως τῆς νόσου. Ἀλλὰ τοῦτο ἦτο πλάνη· διότι τὰ μικρόβια τοῦ ἀνθρακος ζοῦν ὑπὸ τὴν γῆν ὀλόκληρα ἔτη· οἱ δὲ σκώληκες, οἱ ὅποιοι τρώγουν ταῦτα μετὰ τῶν πτωμάτων, ἐξέρχονται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς καὶ μεταδίδουν τὰ μικρόβια εἰς τὰ ἄλλα ζῶα. Ἐκτοτε, καθ' ὑπόδειξιν τοῦ Παστέρ, τὰ ζῶα, τὰ ὅποια ἀποθνήσκουν ἐξ ἀνθρακος, καίονται.

Αἱ ἀνακαλύψεις τοῦ Παστέρ συνεκίνησαν ὅλον τὸν κόσμον. Εἰς ἱατρικὸν συνέδριον, τὸ ὅποιον συνεκροτήθη ἐν Λονδίῳ, τρισχίλιοι ἱατροὶ ἠκροῶντο ὀρθιοὶ καὶ ἐπὶ πολλὴν ὥραν καὶ χειροκρότουν τὸν Παστέρ.

Συνεχίζων ὁ ἀκάματος Παστέρ τὰς ἐρεῦνας του, ἀνεῦρε τὰ αἷτια τῶν μεταδοτικῶν νόσων τοῦ ἀνθρώπου.

Τὸ 1885, ὡς ὑψιστον ἐπιστέγασμα τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ, ἐφεῦρε τὴν θεραπείαν τῆς λύσσης δι' ἐμβολιασμοῦ καὶ κατέστη περιώνυμος ὁ Παστέρ.

Τὸ ὅτι ὑπάρχουν μικρόβια, τὸ ὅτι διὰ τούτων μεταδίδονται καὶ ἀναπτύσσονται αἱ νόσοι εἶναι γινῶσις μεγίστη καὶ ὠφελιμωτάτη· ἡ ἱατρικὴ ἐπιστήμη ἀκολουθοῦσα τὴν ἀρχὴν ταύτην ἀνεκάλυψε τὰ μικρόβια τῶν πλείστων καὶ σπουδαιοτάτων νόσων.

Καὶ ἂν ἡ ἱατρικὴ ἐπιστήμη δὲν ἐφεῦρε μέχρι τοῦδε τὰ μέσα τῆς θεραπείας ὅλων τῶν ἀσθενειῶν, ἐφεῦρεν, ὅμως, πολλὰ καὶ ποικίλα προληπτικά, ἀπολυμαντικά καὶ ἄλλα προφυλακτικά μέτρα. Διὰ τῶν μέτρων τούτων κατέστησε τὰ μικρόβια ἀνίκανα, ὅχι μόνον νὰ δράσουν, ἀλλὰ καὶ νὰ ζήσουν ἀπλῶς καὶ νὰ ἀναπτυχθοῦν ἐντὸς ξένου σώματος ὑγιοῦς ἢ καὶ ἀσθενικοῦ.

Εἰς τὴν χειρουργικὴν ἐπιστήμην ὑπῆρξε σωτηρία ἡ ἀρχὴ τοῦ

Παστέρ, ὁ παστερισμός, ὁ ὁποῖος εὐρύτατα χρησιμοποιεῖται σήμερον. Διὰ τῶν ἐπιδέσμων καὶ τῶν ἀπολυμαντικῶν μέσων ἐπιτυχάνεται, ὥστε μὴδὲ πυρετὸς ἀπλοῦς νὰ προσβάλλῃ τοὺς ὑφισταμένους ἐγγείρῃσιν, ἀκόμη καὶ ὅταν ὁλόκληρα μέλη τοῦ σώματος ἀποκόπτωνται.

Οἱ διεθνεῖς θαυμασταὶ τοῦ μεγάλου Παστέρ δι' ἐράνων, οἱ ὁποῖοι ἀπεστάλησαν ἐκ πάσης γωνίας τῆς γῆς, συνέλεξαν μέγα χρηματικὸν ποσόν, διὰ τοῦ ὁποῖου ἀνηγέρθη τὸ 1886 τὸ μέγα Ἰνστιτούτον Παστέρ ἐν Παρισίοις, τὸ ὁποῖον χρησιμεύει ὡς λυσσιαστρεῖον καὶ ὡς ἐργαστήριον μικροβιολογικῶν μελετῶν.

Πρὸ τοῦ Ἰνστιτούτου σύμπλεγμα χαλκοῦν παριστᾷ ἓνα ποιμενό-
παιδα, ὁ ὁποῖος κρατεῖ ἐκ τοῦ λαιμοῦ λυσσῶντα λύκον καὶ προσπαθεῖ νὰ δέσῃ τὸ στόμα τούτου.

Ὁ ἥρωικὸς οὗτος ποιμενόπαις εἶναι ὁ δεκατετραετὴς Ζουμπίλ, ὁ ὁποῖος, διὰ νὰ σώσῃ τέσσαρας μικροὺς παῖδας ἀπὸ λύκου λυσσῶντος, ὥρμησε, συνέλαβε τὸν λύκον, παρὰ τοῦ ὁποῖου ὑπέστη πολλὰ δῆγματα, περιέσφιξε δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν τὸν λαιμὸν αὐτοῦ καὶ τέλος τὸν ἔσυρε καὶ τὸν ἐπνίξεν ἐντὸς τῆς λίμνης. Αὐτὸς εἶναι ὁ πρῶτος λυσσό-
δηκτος, τὸν ὁποῖον ἐθεράπευσεν ὁ Παστέρ.

Τὸ σύμπλεγμα συμβολίζει τὰς δύο νίκας : τὴν μεγάλην νίκην τοῦ μικροῦ βοσκοῦ καὶ τὴν νίκην τοῦ Παστέρ κατὰ τῆς λύσεως.

Ὁ Παστέρ ἐρευνῶν καὶ ἐργαζόμενος μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς τῆς ζωῆς του ἀπέθανε τὴν 28ην Σεπτεμβρίου 1895 καὶ ἐτάφη εἰς τὸ Πάνθειον τῶν Παρισίων.

Κατὰ τὸ 1920 ἰδρύθη καὶ ἐν Ἀθήναις διὰ δωρεῶν καὶ κρατικῆς ἀρωγῆς « Ἰνστιτούτον Παστέρ ».

Τοῦτο ἔχει προορισμὸν τὴν μελέτην τῶν μολυσματικῶν καὶ παρασιτικῶν νόσων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν κατοικιδίων ζώων ἐν Ἑλλάδι καὶ τὴν ὑπόδειξιν μέτρων πρὸς παρακώλυσιν τῆς μεταδόσεως αὐτῶν. Ἐχει προσέτι τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀγῶνος κατὰ τῆς ἐλονοσίας καὶ τῆς φυματιώσεως καὶ τὴν παρασκευὴν διαφόρων ἐμβολίων.

Δ. Κακλαμᾶρος

Η ΧΑΡΑ

Ζητῶ τὴν χαρὰν πότ' ἐδῶ, πότ' ἐκεῖ.
 Ποῦ εἶναι, εἰπέτε μου, ποῦ κατοικεῖ ;
 Δὲν εἶναι εἰς λόφους κι εἰς ὄρη ὑψηλά.
 Εἰπέ τε μου, ποῦ ἡ μορφὴ της γελᾷ ;

Εἰς βάθῃ κοιλάδων ἐπῆγα ζητῶν
 Τὸν ρύακα εἶδα ποῦ πίπτει κροτῶν
 καὶ παίζει καὶ σύρει νερὰ καθαρά.
 Μαζί των δὲν ἔπαιζε πλὴν ἡ χαρά.

Ἐζήτησα αὐτὴν εἰς σκιάς τῶν δασῶν.
 Ἐγέλων τὰ φῶτα ἀστέρων χρυσῶν
 πτηνὸν ἐκελάδει εἰς μυρσίνην χλωράν,
 πλὴν ἔψαλλε θρήνους καὶ ὄχι χαράν.

Ἐζήτησα αὐτὴν εἰς εὐθύμους χορούς,
 εἰς δείπνων θαλάμους λαμπρούς κι ἡχηρούς,
 εἰς φῶτα, εἰς σκεύη χρυσᾶ κι ἀργυρᾶ,
 πλὴν αὕτη· εἰς αὐτὰ δὲν εὐρέθῃ ἡ χαρά !

Τὴν ἔφθασα τέλος, τὴν εὔρον μακράν,
 μακράν εἰς χωρίου κοιλάδα μικράν
 τριγῦρο της εἶχε παιδιὰ ἀρκετά·
 κι ἐπηδὰ μ' ἐκεῖνα κι ἐγέλα μ' αὐτά.

Ποῦ εἴσθε, καλοὶ παιδικοὶ μου καιροί ;
 ἐφώναξα τότε μὲ στῆθος βαρύ.
 Πλὴν μόλις τὴν εἶδα, πετᾷ ἡ χαρά,
 κι αὐτὴ ἦταν ἡ πρώτη κι ἐσχάτη φορά !

8. ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

8. БІОГРАФІА

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΖΑΠΠΑΣ

Εἰς ἓν μικρὸν χωρίον τῆς Ἡπείρου, τὸ Λάμποβον, ἐγεννήθη τὸ 1800 ἀπὸ γονεῖς πτωχοὺς ἓνα ἀγοράκι, τὸ ὁποῖον ἐβάπτισαν Βαγγέλην. Τὸ παιδί ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐμεγάλωσεν. Ἦτο ἔξυπνον, ζωηρόν, φιλότιμον. Γράμματα δὲν ἔμαθε πολλά, διότι τὸ μικρὸν χωρίον μὲ τὰς ἑκατὸν πεντήκοντα οἰκίας του δὲν εἶχε σχολεῖον. Ὅσα ἔμαθε, τὰ ἔμαθε μόνος του ἢ ἐρωτῶν τὸν ἱερέα, ὁ ὁποῖος τὰ ἤξευρε καὶ αὐτὸς ὀλιγοστά.

Ἀλλὰ περισσότερον καὶ ἀπὸ τὰ γράμματα ἠγάπα ὁ Βαγγέλης τὰ ὅπλα. Ἀπὸ μικρὸς ἦτο καλὸς σκοπευτής. Δὲν θὰ εἶχεν ὑπερβῇ τὸ δέκατον τρίτον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ὅτε τὸν ἐστρατολόγησεν ὁ Ἀλῆ - πασᾶς ὁ Τεπελενλῆς καὶ τὸν ἔστειλε φρουρὸν εἰς ἓν φρούριον πλησίον τῶν Ἰωαννίνων. Ἐκεῖ ἔμεινεν ὁ Βαγγέλης ἐπτὰ ἔτη. Ἐγένινεν εἴκοσι χρόνων καὶ ἦτο πρῶτος εἰς τὴν τόλμην καὶ τὴν ἐξυπνάδα.

Τὸ 1820 ὁ Ἀλῆ - πασᾶς ἐπανεστάτησε κατὰ τοῦ σουλτάνου. Οὗτος ἀπέστειλε στρατεύματα καὶ ἀρχιστράτηγον τὸν Πασόμπην μὲ τὴν διαταγὴν νὰ καταπνίξῃ τὴν ἐπανάστασιν, νὰ συλλάβῃ ζωντανὸν τὸν Ἀλῆν, ἢ, ἂν φονευθῇ, νὰ τοῦ ἀποστείλῃ τὴν κεφαλὴν του.

Τότε ὁ Πασόμπης ἐκάλεσεν ἐξ ὀνόματος τοῦ σουλτάνου τοὺς ἀνδρείους Σουλιώτας νὰ συμπολεμήσουν κατὰ τοῦ Ἀλῆ. Ἐξ αἰτίας τοῦ Ἀλῆ - πασᾶ ἑστέναζον οἱ ἄμοιροι εἰς τὴν ξενιτειὰν καὶ μὲ λαχτάραν ἐκύτταζαν ἀπὸ τὴν Κέρκυραν τὰ βουνὰ τῆς ἀγαπημένης πατρίδος των. Ὑπεσχέθη νὰ ἀποδώσῃ εἰς αὐτοὺς ἐλευθέραν τὴν ἡρωικὴν των πατρίδα. Οἱ Σουλιῶται ἔτοξεζαν προθύμως, ἠνώθησαν μὲ τὸ στράτευμα τοῦ σουλτάνου, ἐπολέμησαν, ὅπως πάντοτε, ἡρωικὰ καὶ ἐκυρίευσαν ἀρκετάς πόλεις.

Ἀλλ' ὁ Πασόμπης δὲν παρέδιδε τὸ ποθητὸν Σούλι εἰς τοὺς ἀνδρείους Σουλιώτας, καὶ οἱ Σουλιῶται δυσηρεστημένοι ἐστρατοπέδευαν χωριστὰ ἀπὸ τὸ σουλτανικὸν στράτευμα. Τότε ὁ Ἀλῆς ἐσκέφθη νὰ ὠφελῇ ἀπὸ τὴν δυσარέσκειαν αὐτὴν καὶ νὰ ἐλκύσῃ τοὺς Σουλιώτας μὲ τὸ μέρος του. Ἐκάλεσε λοιπὸν τὸν ἀρχηγὸν τῶν Σουλιωτῶν, τὸν Μᾶρκον Μπότσαρην, εἰς τὰ Ἰωάννινα, εἰς τὴν μικρὰν νῆσον τῆς λιμνης, ὅπου εἶχε τὴν κατοικίαν του. Ἡ συμφωνία ἐγένινεν ἀμέσως.

Τὴν 6ην Δεκεμβρίου 1820 μία φοβερὰ « μπαταριά », συμπτροκρότησις τριακοσίων σουλιώτικων ὅπλων, ἐδόνησε τὸν ἀέρα. Ταυτοχρό-

νως μία δυνατή φωνή έβροντοφώνησε πρὸς τὸ σουλτανικὸν στρατό-
πεδον :

—“Ε ! σεῖς ! Ἐκ τῶρα κι ἐδῶ ἔχομεν πόλεμον. Σᾶς τὸ λέγω ἐγώ,
ὁ Μᾶρκος Μπότσαρης, διὰ νὰ μὴ μὲ νομίζετε ἄπιστον.

Τὴν συμπτουροκρότησιν ἐκείνην τῶν ὄπλων καὶ τὴν φωνὴν ἤκου-
σεν ὁ Βαγγέλης, ἔμαθεν ὅτι οἱ Σουλιῶται πολεμοῦν διὰ τὴν ἐλευθέρω-
σιν τοῦ Ἀλῆ, ἀλλὰ πρὸ πάντων διὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Γένους καὶ
φεύγει ἀπὸ τὸ φρούριον. Τρέχει πρὸς τὸν Μπότσαρη, ὅστις τὸν ἐδέ-
χθη εἰς τὸ ὀνομαστὸν σουλιώτικον σῶμα του.

Ὁ Βαγγέλης ἦτο τῶρα ὠραῖος καὶ ὕψηλός νέος, μὲ μύστακα λε-
πτόν, ζωηροὺς ὀφθαλμοὺς, σῶμα εὐκαμπτον, εὐκίνητον καὶ χαριτωμέ-
νον. Ἀληθινὸς λεβέντης. Τόσῃν ἐδειξεν ἀνδρείαν ἀμέσως, ὥστε ὁ Μπό-
τσαρης τὸν ἔκαμε πρωτοπαλλήκαρόν του. Εἰς ὅλους τοὺς κινδύνους,
εἰς ὅλα τὰ τολμηρὰ ἐκεῖνα κατορθώματα τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, ὁ
Βαγγέλης ἦτο τὸ δεξιὸν χέρι.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ καπετὰν Ζέρβας ἡτοιμάσθη νὰ ἐκστρατεύσῃ μὲ
διακόσια παλληκάρια εἰς τὴν Ἥπειρον καὶ ὁ Βαγγέλης ἐζήτησεν ἀπὸ
τὸν ἀρχηγόν του τὴν ἄδειαν νὰ ὑπάγῃ καὶ αὐτός. Καὶ ἐπῆγε.

Τὸ Σούλι τῶρα τὸ κατεῖχαν οἱ Σουλιῶται, ἀλλὰ πολυάριθμος
ἐχθρικός στρατὸς τὸ ἐπολιορκεῖ ἀπ’ ὅλα τὰ μέρη. Ἦτο ἀπόλυτος
ἀνάγκη νὰ συνεννοηθῇ ὁ Ζέρβας μὲ τοὺς πολιορκουμένους διὰ νὰ ἐπι-
τεθοῦν ἐκ συμφώνου κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ἐκεῖνοι ἀπὸ τοὺς βράχους τοῦ
Σουλίου καὶ οἱ στρατιῶται τοῦ Ζέρβα ἀπὸ τὴν κοιλάδα. Ἀλλὰ πῶς νὰ
γίνῃ ἡ συνεννόησις ; Ἐν τούτοις ἔπρεπε νὰ εἰδοποιηθοῦν οἱ Σουλιῶται.

— Παιδιά, λέγει ὁ καπετὰν Ζέρβας, ποῖος πάει στὸ Σούλι ;

Σιωπὴ ἐπεκράτησε μερικὰς στιγμὰς· οὔτε ἀναπνοὴ δὲν ἤκούετο.
Ἐξαφνα ἐτινάχθη ἐπάνω ἓνα παλληκάρι.

— Ἐγὼ πάω ! εἶπε μὲ ἀπόφασιν.

Ἦτο ὁ Βαγγέλης.

— Ἄν πάῃ ὁ Βαγγέλης, πηγαίνω καὶ ἐγὼ μαζί του, λέγει ἄλλος ἄν-
δρεῖος.

Ὁ Βαγγέλης δὲν ἦτο μένον ἀτρόμητος, ἀλλὰ καὶ πολὺ ἐξυπνος.
Ἐγνώριζεν ὅτι οἱ πολιορκηταὶ εἶχον ραμαζάνι καὶ ὅτι μετὰ τὴν δύσιν
τοῦ ἡλίου, πεινασμένοι καὶ ἐξηντλημένοι, ἐρρίπτοντο ὅλοι εἰς τὴν τρο-
φὴν μετὰ τὴν νηστείαν τῆς ἡμέρας. Ἐκείνην τὴν ὥραν ἐξέλεξεν ὁ
Βαγγέλης διὰ τὸ τολμηρόν του σχέδιον.

Ἐπροχώρησε μὲ τὸν σύντροφόν του χωρὶς νὰ τὸν ἐνοήσουν πλῆσιον τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοπέδου, ἔπειτα ἐσκεπάσθη ὁλόκληρος μὲ χόρτα καὶ φύλλα δένδρων, ἔπεσε κάτω καὶ συρόμενος μὲ τὴν κοιλίαν, μὲ τὸν σύντροφόν του ὀπίσω του, διέσχισε τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον. Οἱ ἐχθροὶ ἀνύποπτοι κατ' ἀρχὰς δὲν ἐνόησαν τίποτε. Ἄλλ' ὅταν εἶδον νὰ προχωροῦν τὰ ζωντανὰ ἐκεῖνα δένδρα, τὰ πράσινα φαντάσματα, ἐτινάχθησαν ἐπάνω φωνάζοντες :

— Σουλιῶται ! Σουλιῶται ! Καὶ ἤρχισαν νὰ πυροβολοῦν. Ἄλλ' οἱ δύο ἄνδρεῖοι εἶχον ἤδη ἀπομακρυνθῇ. Ἐξαφνα ἀνωρθώθησαν, ἐπέταξαν τὰ χόρτα καὶ τὰ φύλλα καὶ ταχεῖς ὡς ἀστραπὴ εἰσώρμησαν εἰς τὸ δάσος καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἀνέβησαν εἰς τὸ φρούριον τῆς Κιάφας.

Φαντάζεσθε μὲ ποῖον ἐνθουσιασμόν τοὺς ὑπεδέχθησαν οἱ πολιορκούμενοι !

Ὁ Βαγγέλης ἐξηκολούθησε νὰ ρίπτεται εἰς τοὺς κινδύνους, ἕως ὅτου ἡ Ἑλλὰς ἐγινεν ἐλευθέρα. Ἡ πατρίς ἐτίμησε τὸ ἥρωικὸν τέκνον της, τὸν ἀνύψωσεν εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ταξιάρχου καὶ τοῦ ἐχάρισεν ἐθνικὰς γαίας.

Ἄλλ' ὁ Βαγγέλης ἤθελεν ἐνέργειαν, ζώην, κίνησιν. Τώρα ποῦ ἐπέρασεν ἡ λαχτάρα τῶν κινδύνων ἤθελε νὰ ἀφοσιωθῇ εἰς κάτι πολὺ μεγάλον, τὸ ὁποῖον νὰ ἀπαιτῇ ὅλην τὴν ἐνέργειαν τῆς ψυχῆς του.

Τὸ 1831 ἀφῆκε καὶ τὸν βαθμὸν καὶ τὰς ἐθνικὰς γαίας καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὸ χωρίον του, διὰ νὰ ἀποχαιρετήσῃ τοὺς ἰδιικούς του. Ἡσθάνθη τὴν καρδίαν του νὰ αἱματώνῃ βλέπων τὸ χωρίον του σλαβωμένον. Ἐκεῖνας τὰς ἡμέρας εἶχαν ἀφήσει ἐλευθέραν ἀπὸ τὰς φυλακὰς τὴν γραῖαν μητέρα του. Ὁ Βαγγέλης ἐφίλησε μὲ δάκρυα τὸ χέρι τῆς μητέρας του, ἐπῆρε τὴν εὐχὴν της, ἔκαμε τὸν σταυρόν του καὶ ἔφυγεν εἰς τὴν ξενιτειάν, εἰς τὴν Βλαχίαν. Ἐφθασεν εἰς τὸ Βουκουρέστι.

Χρήματα δὲν εἶχεν, ἀλλ' εἶχε μεγάλην πεποίθησιν εἰς τὴν Θεῖαν Πρόνοιαν καὶ εἰς τὰς ἰδικὰς του δυνάμεις. Ἀπεφάσισε νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὴν γεωργίαν. Καὶ κατ' ἀρχὰς ἐνοικίασε τὰ κτήματα τῶν ἐκεῖ ἐλληνικῶν μοναστηρίων. Καὶ ἀφωσιώθη εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς μὲ σύστημα καὶ μὲ μέθοδον. Ὅταν ἤλθεν ἡ ὥρα τοῦ θερισμοῦ κανὲν κτῆμα δὲν εἶχε δώσει τόσον ἄφθονον καρπόν.

Τότε ἔφθασεν ἐκεῖ ὁ ἐξάδελφός του Κωνσταντῖνος, ὅστις μὲ τὴν εὐφυίαν καὶ τὴν δραστηριότητά του ἐγινε πολύτιμος βοηθὸς τοῦ ἐξαδέλφου του.

Ὁ Βαγγέλης ἡγόρασεν ἐν τῷ μεταξὺ πολλὰ καὶ μεγάλα κτήματα καὶ ἔγινεν ἑκατομμυριούχος.

Ἀλλὰ μέσα εἰς τὸν πλοῦτον, εἰς τὴν εὐτυχίαν, μέσα εἰς τὴν ἡγεμονικὴν τοῦ ζωῆν δὲν ἔλησμόνησε τὴν Πατρίδα. Ἡ ἀγάπη τοῦ ἔθους καὶ τώρα τόσο μεγάλη, ὅσον εἰς τὴν νεότητά του. Τότε τῆς εἶχεν ἀφιερῶσαι τὴν ζωὴν του, τώρα ἦλθεν ἡ ὥρα νὰ τῆς ἀφιερῶσῃ τὴν περυσίαν του.

Ἡ Ἑλλάς δὲν εἶχεν ἀκόμῃ συνέλθει ἐντελῶς ἀπὸ τὴν ἐρήμωσιν τῆς μακρᾶς σκλαβιάς. Ὁ Βαγγέλης, ὅστις ἐγνώριζεν ἐξ ἰδίας πείρας τὰ ἀγαθὰ τῆς γεωργίας, ἀπεφάσισε νὰ τὴν βοηθήσῃ. Ἐδῶσεν ἀρκετὸν ποσὸν καὶ διωργανώθη τὸ 1859 ἡ πρώτη ἔκθεσις — τὰ « Ὀλύμπια » — εἰς τὴν ὅποιαν ἔλαβον μέρος χίλιοι περίπου ἐκθέται ἐξ ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐξέθεσαν προϊόντα γεωργίας, κτηνοτροφίας καὶ βιομηχανίας.

Ὁ Βαγγέλης ἐνεθαρρύνθη ἀπὸ τὴν ἐπιτυχίαν καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἰδρῦσῃ καὶ ὠραῖον μεγαλοπρεπὲς κτίριον διὰ τὰ « Ὀλύμπια », ὥρισε δὲ νὰ γίνεταί κατὰ τριετίαν ἔκθεσις ὅλων τῶν προϊόντων καὶ νὰ βραβεύωνται τὰ καλύτερα.

Τὸ 1865 ἀπέθανεν ὁ Βαγγέλης. Ὅταν ἡνοίχθη ἡ διαθήκη του, ὁ κόσμος ἐπληροφορήθη ὅτι ἐδῶρισεν ὅλην τὴν ἀκίνητον περιουσίαν του εἰς τὸ ἔθνος. Δὲν ἔλησμόνησεν, ὅμως, καὶ τὸ πτωχὸν χωρίον του, ἐφρόντισε νὰ ἐπισκευασθῇ ἡ ἐκκλησία καὶ νὰ κτισθῇ σχολεῖον.

Συμφώνως πρὸς τὴν διαθήκην του τὰ ὀστᾶ τοῦ Ζάππα μετεφέρθησαν ἐκ Βλαχίας καὶ ἐτάφησαν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σχολείου τοῦ Λαμπόβου, ἡ δὲ κεφαλὴ του εἰς ἓνα τοῖχον τοῦ Ζαπτείου.

Κάθε ἐπισκέπτης τοῦ ὠραίου μεγάρου, ἀφοῦ περάσῃ τὰ μαρμάρινα προπύλαια καὶ προχωρήσῃ εἰς τὴν ὠραίαν στρογγύλην στοάν, εἰς ἓνα τοῖχον δεξιὰ ἐπὶ ἐρυθρᾷ πλακὸς ἀναγινώσκει :

« ΕΝΤΑΥΘΑ ΚΕΙΤΑΙ Η ΚΕΦΑΛΗ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΖΑΠΠΑ »

Ἄρ. Κουρτίδης

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΥΖΗΣ

Ὁ Νικόλαος Γύζης ὑπῆρξεν ὁ μεγαλύτερος Ἕλλην ζωγράφος τῆς ἐποχῆς μας.

Ἐγενήθη τὴν 1 Μαρτίου 1842 εἰς τὴν Τῆνον. Ἐν τῷ πατρικῷ του οἴκῳ ὑπῆρχεν ἀνηρτημένη ἐντὸς πλαισίου χαλκογραφία τις, παριστῶσα ἓνα ἐκ τῶν ἀνδρῶν τῆς Ἐπαναστάσεως. Ὁ μικρὸς Νικόλαος μόλις πενταετής, ἐπὶ ὥρας ἔμενεν ἐνώπιον αὐτῆς καὶ τὴν παρατήρει μετὰ προσοχῆς.

Ἡμέραν τινά, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ μήτηρ του ἀπουσίαζεν ἐκ τῆς οἰκίας, κατώρθωσε νὰ καταβιβάσῃ τὴν εἰκόνα καί, ἀφοῦ ἐπεξεργάσθῃ αὐτὴν καὶ ἐκ τοῦ πλησίον, ἔλαβε τεμάχιον χάρτου καὶ μολυβδοκόνδυλον καὶ ἤρχισε νὰ τὴν ἀντιγράψῃ. Τὸ πρῶτον αὐτὸ ἔργον ὁ μικρὸς ζωγράφος ἀποπεράτωσε μετὰ τινας ἡμέρας μὲ τὴν ἄδειαν τῆς μητρός του· φαίνεται δὲ ὅτι, ὡς ὁ ἴδιος διηγεῖτο κατόπιν, τὸ ἀντίγραφον ὁμοίαζε πολὺ μὲ τὸ πρωτότυπον.

Μετὰ ἓν ἔτος ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὁ πατὴρ του ἀποκατέστη οἰσγενειακῶς ἐν Ἀθήναις. Ἡ γείτων, μετὰ τῶν τέκνων τῆς ὁποίας ὁ μικρὸς Γύζης ἔπαιζεν ἐν Ἀθήναις, ἔτυχε νὰ ἔχῃ ἀνηρτημένους εἰς τὸν οἶκον τῆς δύο χαλκογραφίας. Ὁ Γύζης ἐβασάνιζε τὴν μητέρα του καθ' ἐκάστην παρακαλῶν αὐτὴν νὰ ζητήσῃ τὰς χαλκογραφίας, διὰ νὰ τὰς ἀντιγράψῃ. Ἐπειδὴ, ὅμως, ἡ μήτηρ του ἐδίσταζεν, ὁ μικρὸς μετέβη μόνης του καὶ τὰς ἐζήτησεν ἀπὸ τὴν καλὴν γείτονα. Τῷ ἐδόθη πρῶτον ἡ μία, τὴν ὁποίαν καὶ ἀντέγραψε τόσον πιστῶς, ὥστε ἡ ὁμοίότης τοῦ ἀντιγράφου πρὸς τὸ πρωτότυπον ἐξέπληξε τοὺς πάντας.

Κατόπιν ἀντέγραψε καὶ τὴν ἄλλην μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιτυχίας. Ἐκτοτε, παρὰ τὴν ἀντίστασιν τοῦ πατρός του, ἐπεδόθη εἰς τὴν ζωγραφικὴν, ἐνῶ ἡ μήτηρ του κρυφίως ἐχορήγει εἰς αὐτὸν τὰ ὑλικά. Κατόπιν, ὅμως, εἰσέχθη ὑπὸ τοῦ πατρός του εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον, διότι ἐπέισθη καὶ οὗτος ὅτι ὁ μικρὸς Νικόλαος εἶχεν ἐξαιρετικὴν κλίσιν.

Ὁ Γύζης εἰσῆλθεν εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον ὀκταετής. Ὁ πατὴρ του ἠναγκάσθη νὰ τὸν δηλώσῃ ὡς δωδεκαετῇ, διότι ἄλλως δὲν θὰ ἐγίνετο δεκτός, ὡς πολὺ μικρός. Ἦτο ὁ πρῶτος τῆς τάξεώς του, ἡρίστευε πάντοτε εἰς ὅλους τοὺς διαγωνισμοὺς καὶ διετήρησε τὰ πρωτεῖα εἰς ὅλας τὰς τάξεις τοῦ Πολυτεχνείου.

Εἰς ἡλικίαν 23 ἐτῶν ἐστάλη ὡς ὑπότροφος εἰς Μόναχον πρὸς

ἐξακολούθησιν τῶν σπουδῶν του. Εἰς τὸ Μόναχον εἰργάσθη ἐπὶ ἑξ ἔτη εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν, τὰ δὲ δύο τελευταῖα ἔτη ἐφοίτησεν εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Πιλότου, ὁ ὁποῖος μεγάλως ἐτίμα τὸν Γύζην, ὅχι μόνον διὰ τὴν ὑπέροχον αὐτοῦ καλλιτεχνικὴν ἰδιοφυΐαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν ἐξαίρετον αὐτοῦ χαρακτῆρα.

Μετὰ τὴν ἀποφοίτησιν ἐκ τῆς Ἀκαδημίας ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας πρὸς τοὺς γονεῖς του, ἔπειτα δὲ ἐπεχείρησε ταξίδιον σπουδῆς εἰς Μικρὰν Ἀσίαν, μεθ' ὃ ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας. Μολονότι αἱ παιδικαὶ ἐντυπώσεις ἀπὸ τὴν ἡλιόλουστον πατρίδα του οὐδέποτε εἶχον ἐξαφανισθῇ ἀπὸ τὴν μνήμην του, ἐν τούτοις νέαν δρόσον καὶ ζωὴν προσέλαβον αὐταί, ὅτε ὁ Γύζης ἐπανεῖδε τὴν εὐλογημένην χώραν. Ἡ ζωηρότης τοῦ χρωματισμοῦ τῶν μετὰ ταῦτα εἰκόνων του, ὡς καὶ πλεῖστα θέματα αὐτῶν ὀφείλονται κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὰ ταξίδια ταῦτα.

Νυμφευθεὶς ὁ Γύζης ἐν Ἀθήναις τὴν Ἀρτεμιν Νάζου, ἦλθεν εἰς Μόναχον καὶ ἵδρυσεν ἐκεῖ εὐδαίμονα οἶκον. Ἀπὸ τοῦ 1880 ἔγινεν ἐπίτιμον μέλος τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Μονάχου, ἀπὸ δὲ τοῦ 1882 διωρίσθη καὶ τακτικὸς καθηγητὴς αὐτῆς.

Ὅτε τὸν ἐξήτησεν ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις νὰ ἔλθῃ εἰς Ἀθήνας καὶ νὰ ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν τῆς Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν, πόσῃ χαρὰν ἠσθάνθη! Μὲ ποίους παλμούς ἀνελογίζετο τὰς εὐτυχεῖς ἡμέρας, αἱ ὁποῖαι τὸν ἀνέμενον ὑπὸ τὸν γαλανὸν οὐρανὸν τῆς Ἑλλάδος! Ἀλλὰ δὲν ἠτύχησεν ὁ Γύζης νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ γλυκὺ τοῦτο ὄνειρόν του. Μακρὸς καὶ ἐξαντλητικὸς πυρετὸς τὸν κατέβαλε, τὸν ἔρριψε κλινῇ καὶ τέλος τὸν ἔφερον εἰς τὸν τάφον τῇ 22 Δεκεμβρίου 1900. Ἡ ξένη γῆ ἐδέχθη τὸ τετιμημένον σῶμα του καὶ τὸ διαφυλάττει φιλοστόργως ὡς δευτέρα πατρίς τοῦ μεγάλου τέκνου τῆς Ἑλλάδος.

Τὰ ἔργα τοῦ Γύζη, ἐμπνευσμένα κατὰ τὸ μέγιστον μέρος τῶν ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν ζωὴν καὶ ἀπὸ τὰς ἑλληνικὰς ἐθνικὰς καὶ θρησκευτικὰς παραδόσεις, ἐτίμησαν κατ' ἐξοχὴν τὴν νεωτέρα ἑλληνικὴν τέχνην καὶ ἔδωκαν εἰς τὸν ἴδιον πανευρωπαϊκὴν φήμην ζωγράφου ἐξαιρετικῆς ἀξίας. Ἐκ τῶν πινάκων του, πολλοὶ τῶν ὁποίων εὐρίσκονται εἰς τὰς Πινακοθήκας τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Μονάχου καὶ τῆς Δρέσδης, σπουδαιότεροι θεωροῦνται : « Τὸ τάμα », « Ἡ Ἰουδίθ », « Τὸ κρυφὸ σχολεῖν », « Τὸ παραμῦθι τῆς γιαγιάς », « Ἡ δόξα τῶν Ψαρῶν », « Ἡ ἀρμονία », « Ἡ ἀποθέωσις τῆς Βαυαρίας », « Ἡ ἑαρινὴ συμφωνία » κλπ

Ἐκθεσις τῶν ἔργων του ὠργανώθη ἐν Ἀθήναις κατὰ Μάρτιον τοῦ 1928.

Ἡ φιλοπατρία του ἦτο φλογερά. Ὅσακις ἔγραφε περὶ Ἑλλάδος, περιέκλειεν εἰς τὸν χάρτην ὅλην του τὴν ψυχὴν καὶ ἐξέφραζεν ὅλον του τὸν πόνον διὰ τὰ δεινοπαθήματά της. Ἐγραφε κάποτε εἰς φίλον του : « Δὲν ἤμπορῶ ἀκόμη νὰ ἐννοήσω εἰς τί ἔπταισεν αὐτὴ ἡ ἐνδοξος παλαιὰ Ἑλλὰς καὶ ἔπρεπε νὰ καταδικασθῇ πρὸ χιλιάδων ἐτῶν εἰς τὸν σπαραγμὸν καὶ τὴν ὑποδούλωσιν τῶν ἰσχυροτέρων βαρβάρων. Μήπως διότι ἐφώτισε τὴν οἰκουμένη καὶ διότι ἥλλαξε τοὺς θεοὺς αὐτῆς, ἡ μήπως διότι εἶναι ὡραία καὶ γλυκεῖα ; ».

Πρὸς οἰκεῖν του, ὁ ὁποῖος τῷ παρεπονεῖτο διὰ τὸν καύσωνα τῶν Ἀθηνῶν, ἔγραφε τὰ ἐξῆς : « Σᾶς συλλυποῦμαι, ὅτι ὑποφέρετε ἀπὸ τόσῃν ζέστῃ. Εἰς τοῦτο πταίετε σεῖς οἱ ἴδιοι. Ἐὰν δενδροφυτεύσετε, θὰ εὗρουν τοῦλάχιστον τὰ παιδιὰ καὶ τὰ ἐγγόνια σας δροσερώτετον κλῖμα. Κρῖμα εἰς τὴν ὡραίαν Ἑλλάδα μας. Μόνον τοὺς σπόρους τῶν ὀπωρικῶν, τὰ ὁποῖα τρώγετε, ἂν ἐρρίπτετε εἰς τὴν γῆν, τὴν ἀγίαν γῆν τῆς Ἑλλάδος, αὐτὴ θὰ σᾶς ἐδώριζε δένδρα. Πολλὰ θὰ ἐχάνοντο, ἀλλὰ καὶ πολλὰ θὰ ἐμεγάλωναν ».

Τὸν Αὐγούστον τοῦ 1895, ὀλίγον πρὶν ἢ ἐπισκεφθῇ πάλιν τὰς Ἀθήνας, ἔγραψεν εἰς τοὺς οἰκείους του : « Τὸ πρὸ τόσων ἐτῶν σχέδιόν μου νὰ ἔλθω εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ νὰ σᾶς ἶδω, νὰ ἐπανίδω τὴν πατρίδα μου, τὰ ἀδελφία μου, τοὺς φίλους μου, νὰ ἶδω τὴν θάλασσαν, τὴν ὁποίαν ἀγαπῶ καὶ φοβοῦμαι, τὸν ζωγραφιστὸν ὀρίζοντα τῶν Ἀθηνῶν, Θεοῦ θέλοντος, πραγματοποιεῖται μετ' ὀλίγας ἡμέρας. Τὸ ὄνειρον αὐτὸ μου φέρει διαδοχικῶς χαράν, λύπην, φρίκην, γλυκύτητα... Ἄν ἰδῇτε ὅτι πολὺ συγκινοῦμαι, στείλατέ με πάλιν ὀπίσω, διώξατέ με πάλιν εἰς τὰ ξένα... ».

Ναοῦ θυσιαστήριον ἦτο τὸ ἐργαστήριόν του καὶ ἱεροφάντης πιστὸς καὶ θεόπνευστος ὁ διδάσκαλος. « Ἐκαθήμεθα, γράφει εἰς ἓκ τῶν μαθητῶν του, καὶ ἐκνιτάζαμεν τοὺς ἀμαυροὺς μελαγχολικοὺς ὀφθαλμούς του. Ἀγάπη ἔλαμπε μέσα εἰς αὐτούς, μόνον ἀγάπη. Καὶ ἡ ἀγάπη αὐτὴ διεχύνετο θαυμασιῶς εἰς τὰς καρδίας μας καὶ διαρκὲς εἰρήνην ἐβασίλευεν ἐντός μας, ὅταν ἀφήναμεν τὸν διδάσκαλον ».

Στ. Σπεράντσας

ΤΟ ΜΑΓΟ ΣΑΣ ΤΟ ΦΩΣ

Η καμμένη Χριστούγεννα γιορτή
καί μου φερόμεν τήν ψυχή
κι ανοίγεται ή καρδιά μου καί σπέρνεται
θαύματα τήν προσευχή

Άγιος Αγίας τριπλοαγγέλων,
καί τίς καρδίας όφένετε παρόντες
τών πρώτων, των αρχαίων Χριστιανών,
στό έσπερο τό τραπέ των ούρανών.

9. ΝΕΩΤΕΡΑ ΕΘΝΙΚΗ ΖΩΗ

αίτου άπ' τή σάπη τή δική σας μια
ζούσαν μικροί, τρανοί, πλούσιοι, φτωχοί,
κι έβλεπ' τους άνθρώπους με ψυχή!

Άγαστες, ό! φαήτε πάλι έμπρός μου!
Αίγις τής πίστης, χριστουίς του κόσμου,
κι ές βλάση με τό μάγο σας τό φως
ές άνθρώπους των άνθρώπων, έθελός.

Κ. Παλαμάς

Ο ΚΑΙΝΕΤΑΝ ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ

(Ο Ίσκιος, έκ άπό τό πιο λυρικό τραγουδάκι του Σουλά, πρὸς
τός από σπουδαί, στο λυράρι, στην όμορφή, στο τραγουδί, στο χορό κι
στο περπάτημα, αντανάσταν τήν πετόμορη Χάϊκο από τήν Κίνα. Διό
είχε μείνει άνθρώπος του εδών Δεσπ: Χαρά στο ταίριασμένο τ'
άντραγόνο: διότι παίρνει τήν περιστέρη κι ή πιστή-
ρα των άίτις.

Με τή στιγμή που κόπηκε η νύχτα το καπνισμένο φως του γαϊφύρι
κι άπτεσαν τό σπουδαίο σά χαλάει έπαιξε ή νύχτα έκ έρωτατό το
γάλο, σόριότρε από γή κι μαύρο άμα πετότρε άπ' τό στήθος της
κι χύθηκε από σάλα πάνα στην κάπνιστρα κι ήσυχότατα νοστατό τήν
Η Χάϊκο ήταν κερή! Σκόρπιο κι άλλα γυρία τίποτα άπο τό έρωτα
με έρωτατός αίνε και άόχη βαριά στο στήθος. Μένει ό γαϊφύρι ο Ίσκι-
ος έκ έρωτα πουδινό).

9. ΝΕΩΤΕΡΑ ΕΘΝΙΚΗ ΣΧΗ

ΤΟ ΜΑΓΟ ΣΑΣ ΤΟ ΦΩΣ

Ἡ καμπάνα Χριστούγεννα χτυπάει
καὶ μοῦ φτερώνει τὴν ψυχὴ,
κι ἀνοίγεται ἡ καρδιά μου καὶ σκορπάει
θυμίαμα τὴν προσευχή.

Ἀγίες ἀγάπες τρισευλογημένες,
ποὺ τὶς καρδιὲς ὑψώνετε παρθένες
τῶν πρώτων, τῶν ἀρχαίων Χριστιανῶν,
στὸ δνεῖρο τὸ τρανὸ τῶν οὐρανῶν.

Ἀγάπες μεγαλόδωρες περίσσια,
κάτου ἀπ' τὴ σκέπη τὴ δική σας ἴσια
ζοῦσαν μικροί, τρανοί, πλούσιοι, φτωχοί,
κι ἔδενε τοὺς ἀνθρώπους μιὰ ψυχὴ !

Ἀγάπες, ὦ ! φανῆτε πάλι ἐμπρός μου !
Αὐγὲς τῆς πίστεως, χρυσαυγὲς τοῦ κόσμου,
κι ἄς βλέπη μὲ τὸ μάγο σας τὸ φῶς
ὁ ἀνθρωπος τὸν ἀνθρώπο, ἀδελφός.

Κ. Παλαμᾶς

Ο ΚΑΠΕΤΑΝ ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ

(Ὁ Σπύρος, ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ λεβέντικα τσοπανόπουλα τοῦ Σουλιοῦ, πρῶτος στὸ ντουφέκι, στὸ λιθάρι, στὴν ὁμορφιά, στὸ τραγούδι, στὸ χορὸ καὶ στὸ περπάτημα, παντρευστόταν τὴν πεντάμορφη Χαίδω ἀπὸ τὴν Κιάφα. Δὲν εἶχε μείνει ἀνθρώπος ποὺ νὰ μὴν ἔλεγε: Χαρὰ στὸ ταιριασμένο τ' ἀντρώγουνο· αἰτὸς παίρνει τὴν περιστέρα κι ἡ περιστέρα τὸν αἰτό.

Μὰ τὴ στιγμή ποὺ πάτησε ἡ νύφη τὸ κατώφλι τῆς θύρας τοῦ γαμπροῦ κι ἔπεφταν τὰ ντουφεκία σὰ χαλάζι, ἔμπηξε ἡ νύφη ἓνα ξεφωνητὸ μεγάλο, σωριάστηκε κατὰ γῆς καὶ μαῦρο αἷμα πετάχτηκε ἀπ' τὰ στήθια της καὶ χύθηκε σὰν αὐλάκι πάνω στὴν κάτωσπερη κι ἡλιόπλουμη φορεσιά της!

Ἡ Χαίδω ἦταν νεκρή! Σκόρπιο κι ἀλαλο γύρισε πίσω ὅλο τὸ Σούλι μὲ σακρυσμένα μάτια καὶ λύπη βαρεῖα στὰ στήθια. Μόνον ὁ γαμπρὸς ὁ Σπύρος δὲν φάνηκε πουθενά).

Κανείς δὲν τὸν εἶδε κατὰ ποῦ εἶχε κάνει. Κανείς δὲν τὸν εἶδε τί δρόμον εἶχε πάρει. Τὸ ἄλογό του γύρισε μονάχο στὸ σπίτι του χωρὶς καβαλλάρη καὶ μὲ τὰ χαλινάρια σβάρνα. "Ἄλλοι ἔλεγαν ὅτι θὰ ἔπεσε στὸ ποτάμι καὶ πνίγηκε, ἄλλοι ὅτι θὰ τρύπωσε σὲ καμμιὰ σπηλιά κι ἐκεῖ πέθανεν ἀπὸ τὴν πίκρα του, χωρὶς νὰ τὸν ἰδῇ κανείς, κι ἄλλοι ὅτι ἐπῆρε τῶν ὀμματιῶν του. Τὸ Σούλι τὸν ἔχασε, τὸ σπίτι του τὸν ξέγραψεν ἀπὸ τοὺς ζωντανούς κι ἔκανε τὰ μνημόσυνά του !

"Ὅπως ἡ λύπη τρώγει τὴ χαρά, ἔτσι κι ὁ καιρὸς τρώγει τὴ λύπη, σὰν ποὺ τρώγει ὅλα τὰ πράματα. Πέρασαν χρόνια πολλὰ καὶ ξεχάστηκεν ὁ νυφιάτικος θάνατος τῆς Χάιδως ἀπὸ τὴν Κιάφα κι ὁ γαμπριάτικος χαμὸς τοῦ Σπύρου ἀπὸ τὸ Σούλι. ✓

Μιά μέρα, ὕστερα ἀπὸ σαράντα χρόνια ἀπὸ τὸ σκοτωμὸ τῆς Χάιδως καὶ τὸν ξαφανισμὸ τοῦ Σπύρου, λίγους μῆνες ὕστερα ἀπὸ τὸν πρῶτο πόλεμο, ποὺ ἔχουν κάνει οἱ Σουλιῶτες μὲ τὸν Ἀλῆ-πασά, ἔφαινε ἕνας κηλόγηρος, ξηντάρης ἀπάνω κάτω στὴν ἡλικία, ψηλὰ στὸ μοναστήρι τοῦ Σουλιῶ, τὸ ἀθάνατο Κούγκι. "Ἐρχονταν ἀπὸ τὸ "Ἁγιον Ὅρος κι ἤξερε πολλὲς γλῶσσες, καὶ τὰ ρούσικα. "Ἐφερε σταυρούς γιὰ τὲς γυναῖκες καὶ τὰ παλληκάρια καὶ κομπολόγια γιὰ τοὺς γέροντες καὶ τὶς γριές. Κανένας δὲν τὸν εἶχεν ἰδεῖ ποτὲ οὔτε εἶχε μάθει ποῦθε κρατοῦσεν ἡ γενιά του. "Ἦταν πάντα κατσοφιασμένος, κι ὅταν τὸν ρωτοῦσαν ποῦθε εἶναι, ἀλλάζε κουβέντα καὶ δὲν ἀπολογιόταν. Σὲ λίγο ἐκέρδισε τὴν ἐμπιστοσύνη τῶν Σουλιωτῶν, ἔγινε γούμενος, πνευματικὸς καὶ δάσκαλος ὅλων τῶν Σουλιῶν καὶ τῶν Παρασουλιῶν. "Ὡμνυαν ὅλοι στ' ὄνομά του, καὶ δὲν ἦταν κρίσι καὶ φιλονικία, ποὺ νὰ μὴν πᾶν σ' αὐτόν. "Ὅ,τι ἔλεγε ἦταν καλῶς εἰπωμένο, κι ὅ,τι ἔκανε καλῶς καμωμένο, κι ὅλοι τὸν ἔλεγαν Ἀϊ-Καλόγερο.

Τὸ ψυχροσάββατο συνήθιζαν οἱ Σουλιῶτες νὰ κάνουν μνημόσυνα στὸ μοναστήρι τοῦ Κουγκιῶ. Ὁ Αἰ-Καλόγερος μνημόνευε τὰ πεθαμένα ὀνόματα ὅλων τῶν σπιτιῶν τοῦ Σουλιῶ. Κοντὰ στοὺς ἄλλους ἔδωκε τὴ φυλλάδα τῶν πεθαμένων καὶ ὁ μικρότερος ἀδερφὸς τοῦ ξαφανισμένου γαμπροῦ Σπύρου, γιὰ νὰ τοὺς μνημονεύσῃ. Ὁ γούμενος ἄρχισε νὰ μνημονεύῃ τὰ ὀνόματα ψηλὰ στὲς σκουτέλες, ποὺ ἦταν γεμάτες κόλλυβα, καὶ ἀντὶ νὰ μνημονεύσῃ τὸ ὄνομα «Σπύρος», ποὺ ἦταν γραμμένο στὴ φυλλάδα, μνημόνεψε «Χάιδω», ποὺ δὲν ἦταν γραμμένο. Ὁ Φῶτος, ποὺ εἶχε τ' αὐτιά του ἐκεῖ, τὸ κατάλαβε κι εἶπε τοῦ γούμενου .

— Σπύρο, δέσποτά μου, κι ὄχι Χάιδω !

‘Ο γούμενος ξεροκατάπие δυὸ τρεῖς φορές μὴ μπορώντας νὰ ξεστομίση τὸ ὄνομα τοῦ Σπύρου, ἀλλ’ ὁ Φῶτος τοῦ μετáειπε :

— Μνημόνεψε, Ἀγίε γούμενε, τὸ ὄνομα τοῦ Σπύρου μου !

Στὴ στιγμὴ, τοῦ γούμενου τὰ μάτια ξεχείλισαν ἀπὸ τὰ δάκρυα, κι ὅπως ἦταν γιεροφορεμένοι μετὰ τὸ θυμιατῆρι στὸ δεξιὸ καὶ μετὰ τὴ φυλλάδα στὸ ζερβὶ ἀγκάλιασε τὸ Φῶτο καὶ τοῦ εἶπε κλαίγοντας :

— Ἡ Χάιδω, Φῶτο μου, θέλει μνημόνευμα ! ‘Ο Σπύρος ζῇ κι εἶναι μπροστά σου !

Εαπόρρεσαν ὅλοι ὅσοι βρίσκονταν στὴν ἐκκλησίᾳ τοῦ Κουγκιοῦ μαθόντας ὅτι ὁ ἄγνωστος γούμενος ἦταν ὁ γαμπροχαμένος Σπύρος κι ἀπὸ τότε τὸν ὠνόμασαν ἀπὸ Ἀἰ-Καλόγερο, ποὺ τὸν ἔλεγαν, Καπετὰν Καλόγερο, καὶ σ’ ὅλους τοὺς πολέμους, ποὺ ἔκανε τὸ Σούλι μετὰ τὸν Ἀλῆ-πασᾶ, ἦταν πρῶτος καὶ πάντα χρησίμευε νὰ καταπαύῃ τὰς διχόνοιες ποὺ φύτρωναν ἀνάμεσα στοὺς ἀρχηγούς τοῦ Σουλιῦ.

Στὰς 18 Ἀντριῶς τοῦ 1803, λίγες μέρες ὕστερα ἀπὸ τὸν πρῶτο χαλασμό τοῦ Σουλιῦ, ὁ Καπετὰν Καλόγερος, μὴ θέλοντας νὰ παραδώσῃ στὰ χέρια τοῦ τυράννου τὸν ἑαυτό του, τοὺς δώδεκα συντρόφους του καὶ τὸ ἀγαπημένο του Κούγκι, ἀφοῦ περικυκλώθηκεν ἀπὸ χιλιάδες ὀχτροὺς καὶ δὲν εἶχεν ἄλλο τρόπο νὰ τοὺς σκοτώσῃ, κι ἀφοῦ μετáλαβε τοὺς συντρόφους του, ἔρριξε μιὰ πιστολιά μέσα στὸ ὑπόγειο τῆς ἐκκλησιᾶς, ποὺ βρίσκονταν ἑκατὸ βαρέλια γεμᾶτα μπαρούτι, κι ἀνατινάχθηκαν στὸν ἀέρα ἀνακατωμένοι μετὰ φωτιά, καπνὸ, ἄρματα, πέτρες, ξύλα, αἶμα, βόγγους, κλάμματα, λαχτάρια καὶ κουρνιαχτό. Κι ἡ Ἱστορία στὸ πλái τοῦ Σουλιῦ ἔγραψε μετὰ ἄσβεστα χρυσοᾶ γράμματα τὸ ὄνομα τοῦ Καπετὰν Καλόγερου : « Σαμουήλης » !

Χρ. Χρηστοβασίλης

ΤΟ ΜΟΙΡΟΛΟΓΙ ΤΗΣ ΠΑΡΓΑΣ

Τρία πουλιὰ ἀπ’ τὴν Πρέβεζα διαβήκανε στὴν Πάργα, τὸ ἑνὸ κυττάει τὴν ξενιτειά, τ’ ἄλλο τὸν Ἀἰ-Γιαννάκη, τὸ τρίτο τὸ κατάμαυρο μοιρολογάει καὶ λέει :

— « Πάργα, τουρκιὰ σὲ πλάκωσε, τουρκιὰ σὲ τριγυρίζει·
δὲν ἔρχεται γιὰ πόλεμο, μετὰ προδοσίᾳ σὲ παίρνει·
βεζίρης δὲν σὲ νίκησε μετὰ τὰ πολλὰ τ’ ἀσκέρια.

Ἐφευγαν Τούρκοι σὰ λαγοὶ ἀπ' τὸ Παργινὸ τουφέκι,
 κι οἱ Λιάπηδες δὲν ἤθελαν νὰ ῥτουν νὰ πολεμήσουν.
 Εἶχες λεβέντες σὰ θεριά, γυναιῖκες ἀντρεωμένες,
 πῶτρωγαν βόλια γιὰ ψωμί, μπαρούτι γιὰ προσφάγι·
 τ' ἄσπρα πουλῆσαν τὸ Χριστό, τ' ἄσπρα πουλοῦν καὶ σένα.
 Πάρτε, μαννάδες, τὰ παιδιὰ, παπάδες, τοὺς ἁγίους,
 ἄστε, λεβέντες, τ' ἄρματα, ἀφήστε τὸ τουφέκι,
 σκάψτε πλατιά, σκάψτε βαθιὰ ὅλα σας τὰ κιβούρια
 καὶ τ' ἀντρεωμένα κόκκαλα ξεθάψτε τοῦ γονιοῦ σας.
 Τούρκους δὲν ἐπροσκύνησαν Τούρκοι μὴν τὰ πατήσουν ».

« Ἐκλογαὶ » Νικ. Πολίτου

Δημοτικόν

Ο ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ ΦΙΛΙΚΗΣ

...Ὁ Ἀλῆ-πασᾶς στέλνει αὐτὸν τὸν καιρὸ ἐπίτηδες στὴ Ζάκυνθο τὸ γραμματικό του Μάνθο Οἰκονόμου νὰ προσκαλέσῃ τὸν Κολοκοτρῶνη στὰ Γιάννινα νὰ πάρῃ στὴν αὐλὴ του ὅποια θέσι θέλει. Ὁ Κολοκοτρῶνης δὲ δέχτηκε νὰ ὑπηρετήσῃ τὸ « μεγάλο θεριό » τῆς Ἡπείρου, ὅπως ἔλεγε τὸν Ἀλῆ. Ὁ πόθος νὰ τραβήξῃ τὸ σπαθὶ γιὰ τὴν Ἑλλάδα, καὶ μονάχα γι' αὐτήν, θέριεψε κάθε μέρα πρὸ ζωντανὸς κι ἀκράτητος μέσα του.

Ἐπαίρνε πολλὰς φορές τὸ στερνοπαίδι του, τὸν Κολῆνο, ἀπὸ τὸ χεράκι κι ἀνέβαιναν τὸ δρόμο τοῦ κάστρου. Τοῦ δειχνε μακριὰ τὰ βουνὰ τοῦ Μοριᾶ μὲ τίς σταχτογάλαζες κορφές :

— Ἐκεῖ ἔζησαν οἱ πρόγονοί μας, τοῦ ἔλεγε. Αὐτὸς ὁ τόπος στενάζει τώρα κάτω ἀπ' τὸ ζυγό.

Τὸ λαϊκὸ τραγούδι ἔχει κάμει ἀθάνατες τοῦτες τίς στιγμὲς καὶ τὴ σιωπηλῇ, βαθειὰ συγκίνησί τους :

- Τί ἔχεις, πατέρα μου, καὶ κλαῖς καὶ βρυχναστανάζεις ;
- Βλέπω τὴ θάλασσα πλατειὰ καὶ τὸν Μοριᾶν ἀλάργα,
 μὲ πῆρε τὸ παράπονο καὶ τὸ μεγάλο ντέρτι...

Δὲν ἀπελπιζόταν, ὅμως, ποτέ. Περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ ἢ πῖστι του ἦταν ἀσάλευτη, πὼς μιὰ μέρα θ' ἄστραφτε σ' αὐτὰ τὰ βουνὰ

ή ρομφαία τῆς λευτεριάς. Μὰ πῶς ; Σ' αὐτὴ τὴν ἐρώτησι, πού ἦταν γεμάτη ἀγωνία, ἔλαβε τέλος ἀπόκρισι ἓνα πρῶι τοῦ 1818.

Ὁ Ἀναγνωσταρᾶς, ἀπὸ τοὺς καπεταναίους πού εἶχαν ἀνέβει στὴν Πετρούπολι νὰ γυρέσουν ἀπὸ τὸν τσάρο μισθοὺς, εἶχε γυρίσει τῶρα μαζί με τὸν Χρυσόσπαθῃ καὶ τὸ Δημητρακόπουλο κατηχημένος στὰ μυστήρια τῆς Φιλικῆς νὰ κατηχήσῃ κι ἄλλους.

Εἶχαν βγῆ κρυφὰ στὴν Ὑδρα κι ἀγνώριστοι μένανε στὸ σπίτι τοῦ Καλαβρυτινοῦ Νικηφόρου Παμπούκη, πού ἦταν δάσκαλος στὸ ὕδραϊκο σχολεῖο. Τὸ πρῶτο πού σκέφθηκαν ἦταν νὰ μπάσουν στὴ Φιλικὴ τὸν Κολοκοτρῶνη. Τοῦ ἔστειλαν πρόσκοπο τὸν Πάγκαλο. Ἦταν αὐτός, πού εἶχε μπάσει τὸν Ἀναγνωσταρᾶ τὸ 1804 στὸ ρούσικο στρατὸ καὶ τῶρα γύριζε μυστικά στὴν Ἑλλάδα, τῆς Φιλικῆς ἀπόστολος καὶ αὐτός. Τὸν εἶχαν γιὰ τοὺς καπεταναίους. Ὁ Ἀναγνωσταρᾶς τοῦ εἶχε δώσει γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ κι ἓνα γράμμα.

Ὁ Κολοκοτρῶνης τὸν θυμόταν κάπως. Ξαφνιάστηκεν, ὅμως, ἅμα τὸν εἶδε. Τὸν τράβηξε σ' ἓνα ἐξοχικὸ περίπατο. Ὅταν ἄρχισε νὰ τοῦ κἀνῃ τὸ συνηθισμένο ψάρεμα στοὺς κατηχούμενους, ὁ Κολοκοτρῶνης τὸν ἔκοψεν ἀνυπόμονα.

— Πές μου τα ὅλα, μίλα ξάστερα ! Δὲν ταιριάζουν σὲ μένα λόγια λοζά. Εἶναι χρόνια πού προσμένω τέτοιο χαμπέρι.

Τοῦ τὰ εἶπεν ὅλα. Φῶς ἄστραψε μέσα του. Ἡ ἰδέα μιᾶς πανελληνίας συνωμοσίας, πού νὰ ἐνώνῃ πολιτικούς κι ἱερωμένους, ἐμπόρους καὶ ναυτικούς, ὀπλαρχηγούς καὶ προεστοὺς, μιᾶς συνωμοσίας, πού θὰ χτυποῦσε μ' ὅλους τοὺς τρόπους τὸν τύραννο, με δυνάμεις ἑλληνικές, χωρὶς μάταιη ἐλπίδα γιὰ ξένη βοήθεια, τοῦ φαινόταν ἡ μόνη σωτηρία. Εἶδε μπροστά του ζωντανὸ τὸ δρόμο τοῦ λυτρωμοῦ. Γύρεψε στὴ στιγμή νὰ ὀρκισθῇ.

— Ἐγώ, ἡ φαμίλια μου, τ' ἄρματά μου, τὸ αἷμα μου, ὅ,τι ἔχω, εἶναι γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

Τράβηξαν κάτω ἀπὸ τὸ κάστρο, τὸ δρόμο τῆς Μπόχαλης με τίς μύριες ὁμορφιές. Τριγυρισμένο ἀπὸ καρυδιές, ἐλιές, φοινικιές, κυπαρίσσια, κιτριές καὶ λεμονιές, ζωσμένο πρασινάδα καὶ λουλούδια εἶναι ἓνα ἐκκλησάκι : Ὁ Ἀἰ - Γιώργης τῶν Λατίνων. Δὲν ἔχει καμμιά σχέση με τοὺς δυτικούς... Λατῖνοι λέγονταν ἡ φαμίλια πού τὸ ἔχτισε. Ἦταν τὸ ἀγαπημένο ἐκκλησάκι τοῦ Κολοκοτρῶνη.

Σ' αὐτὸ εἶχε βαφτίσει ὅσα παιδιὰ εἶχε ἀποκτήσει στὴ Ζάκυνθο.

Στους ἴσκιους του, στὸ πλάτωμά του εἶχαν καθίσει σταυροπόδι πολλές φορὲς νὰ κλάψουν τίς συμφορὲς τῶν Χριστιανῶν. Κάτω ἀπὸ τίς πορτοκαλιές καὶ τίς κιτριές του εἶχαν στρωθῇ ἐπίσημες ἀνοιξιὰτικες μέρες, ὅπως ἡ Λαμπρὴ, νὰ φᾶνε τὸ σουβλιστὸ ἀρνί. Στὴν πλάτη του εἶχαν μαντέψει αἵματα τουρκικά, καὶ ψυχωμένοι ἀπὸ τὰ καλὰ μαντέματα ἔσπερναν τὸ λεβέντικο χορό.

Σὲ τοῦτο τὸ ἐκκλησάκι, ποὺ εἶχε δεθῇ τόσο μὲ τὴν ἱστορία τῆς φαμίλιας του, τῆς ξενιτειᾶς του καὶ τῶν πόθων του γιὰ τὴν Ἑλλάδα, τράβηξεν ὁ Κολοκοτρῶνης τὸν Πάγκαλο, γιὰ νὰ δώσῃ μπροστά του τὸν μεγάλον ὄρκο τῆς Φιλικῆς. Ὁ παπᾶς ἦταν δικὸς τους. Ἦταν ὁ Ἡπειρώτης Ἀνθιμος Ἀργυρόπουλος. Βρισκόταν πρόσφυγας στὴ Ζάκυνθο, κατατρεγμένος ἀπὸ τὸν Ἀλῆ - πασᾶ. Αὐτὸς ὠρkiζε τοὺς φιλικούς καὶ κρατοῦσε τακτικὸ ἀρχεῖο.

Ἀπάνω σ' ἓνα σκεβρωμένο παλιὸ εἰκονισματάκι μὲ τρεμοσβησμένες μορφές ἔβαλε τὸ πλατὺ μεγάλο χέρι του ὁ Ἐλευθερωτὴς τῶν ραγιαδῶν νὰ δώσῃ τὸν ὄρκο. Εἶναι γονατιστός, σκυμμένος: μπροστά στὸ μεγαλεῖο τῆς ιδέας τὸ μισόφωτο τῆς ἐκκλησίτσας ἐξαυλῶνει τίς τρεῖς μορφές. Κορμιὰ δὲν ὑπάρχουν. Ψυχὲς λειτουργᾶνε.

Μιὰ μιὰ ξαναγυρίζουν τίς φοβερὲς λέξεις τοῦ ὄρκου οἱ ἀντίλαλοι ἀπ' ὅλες τίς γωνιές, ποὺ εἶναι γεμᾶτες σκοτάδι καὶ μυστήριο. Καὶ τίς μεγαλώνουν, τίς πληθαίνουν, σὰν νὰ εἶναι μπροστά ὅλα τὰ μαῦρα κοπάδια τῶν ραγιαδῶν καὶ νὰ ὀρκίζωνται μαζί του.

Ἀνήσυχοι φτερουγίζουν κάτω ἀπὸ τὸ θόλο οἱ ἀντίλαλοι αὐτοὶ σὰν πουλιά, ποὺ γυρεύουν ἀνοικτὸ διάβα νὰ πετάξουν στὴν Ἑλλάδα, νὰ κράξουν σὲ συναγεμρὸ τὰ σύννεφα τῆς μεγάλης τρικυμίας. Ὅστερα οἱ φράσεις γιὰ τὴν πατρίδα κόβονται ἀπὸ στεναγμούς κι ἀναφυλλητά.

Καὶ τώρα σιωπὴ βαθειὰ καὶ κατανυκτική. Τὸ μυστήριο ἔχει τελειώσει. Ὁ Κολοκοτρῶνης γυρίζει ἀλλαγμένος στὸ σπίτι του. Πότε εἶναι ἐλαφρὸς, χαρούμενος πετάει, καὶ πότε πέφτει ἔξαφνα σὲ συλλογὴ. Τὸν βλέπουν γιὰ πρώτη φορὰ ὕστερ' ἀπὸ μῆνες νὰ κυττάζῃ, νὰ συγυρίζῃ τ' ἄρματα του. Κατεβαίνει στὸ ὑπόγειο καὶ ἐξετάζει μὴ λείπη τίποτε ἀπὸ τὴ σέλα του. Δὲν εἶναι ἡσυχος πιά. Ὀνειρεύεται ντουφέκι, σπαθί, μάχες, νῆκες, θάνατο.

ΤΩΝ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΑΙΩΝ

Λάμπουν τὰ χιόνια στὰ βουνὰ κι' ὁ ἥλιος στὰ λαγκάδια,
λάμπουν καὶ τ' ἀλαφρά σπαθιά τῶν Κολοκοτρωναίων,
πῶχουν τ' ἀσήμια τὰ πολλά, τὶς ἀσημένιες πάλες,
τὶς πέντε ἀράδες τὰ κουμπιά, τὶς ἔξη τὰ τσαπράζια·
ὅπου δὲν καταδέχονται τῇ γῆς νὰ τὴν πατήσουν.

Καβάλλα τρῶνε τὸ ψωμί, καβάλλα πολεμᾶνε,
καβάλλα πᾶν' στὴν ἐκκλησιά, καβάλλα προσκυνᾶνε,
καβάλλα παίρν' ἀντίδερο ἀπ' τοῦ παπᾶ τὸ χέρι.

Φλωριά ρίχνουν στὴν Παναγιά, φλωριά ρίχνουν στοὺς ἄγιους,
καὶ στὸν ἀφέντη τὸ Χριστὸ τὶς ἀσημένιες πάλες :

« Χριστέ μας, βλόγα τὰ σπαθιά, βλόγα μας καὶ τὰ χέρια ».

Κι ὁ Θεωδωράκης μίλησε, κι ὁ Θεωδωράκης λέγει :

— « Τοῦτ' οἱ χαρὲς ποὺ κάνουμε σὲ λύπη θὰ μᾶς βάλουν.

Ἀπόψ' εἶδα στὸν ὕπνο μου, στὴν ὕπνοφαντασιά μου,
θολὸ ποτάμι πέρναγα καὶ πέρα δὲν ἐβγῆκα.

Ἐλᾶτε νὰ σκορπίσουμε, μπουλούκια νὰ γενοῦμε.

Σῦρε, Γιωργο μ', στὸν τόπο σου, Νικήτα, στὸ Λοντάρι·

ἐγὼ πάου στὴν Καρύταινα, πάου στοὺς ἐδικούς μου,

ν' ἀφήκω τῇ διαθήκῃ μου καὶ τὶς παραγγολές μου,

τί θὰ περάσω θάλασσα, στὴ Ζάκυνθο θὰ πάω ».

« Ἐκλογαὶ » Ν. Πολίτου

Δημοτικόν

ΜΙΑΟΥΛΗΣ ΚΑΙ ΝΕΛΣΩΝ

Ὁ καθένας φαντάζεται μὲ τί πεῖσμα κυνηγοῦσεν ὁ Νέλσων τοὺς Ὑδραίους, ποὺ τοῦ ἔσπαζαν τοὺς μπλόκους. Μιὰ μέρα εἶδε ἕνα μεγάλο καὶ γοργὸ καράβι. Καμμιὰ σημαία. Σὰν νὰ τὸ ἔξεραν ὅμως. Σὰν νὰ τὸ ξανάχαν κυνηγήσει. Ἦταν τὸ καράβι τοῦ Μιαούλη. Ὁ Νέλσων πρόσταξε μιὰ φρεγάδα καὶ μιὰ κορβέτα νὰ τὸ πιάσουν. Σινιάλα, τρουμπέτες, κανόνια. Αὐτὸς φεύγει πάντα καὶ τέλος γλιστρᾷ στὸ λιμάνι.

Λυσσασμένοι τοῦ φυλᾶν καρτέρι μέρα νύχτα. Τέλος, νὰ τος ποὺ ξαναβγαίνει. Τοῦ ρίχνονται, τὸν παίρνουν τὸ κατόπι μὲ γεμᾶτα πανιά· μὰ ποὺ νὰ τὸν φθάσουν· χαλοῦν τὸ μπαρούτι τοὺς ἄδικα στὶς κανονιές. Ἀξαφνὰ ὁ ἄνεμος τὸν προδίδει· ἡ πνοὴ κόβεται, τὰ πανιά λασκάρουν, τρέμουν. Οἱ μπάλες βυθοῦν ὀλόγυρα στὸ καράβι. Ἡ φρεγάδα κι ἡ κορβέτα ζυγώνουν· δυὸ βάρκες φθάνουν μ' ἀξιωματικούς καὶ ναῦτες ἀρμα-

τωμένους, άνεβαίνουν, χύνονται στην κορβέτα, πιάνουν τὸ Μιούλη. Ἀτάραχος. Τὸν κατεβάζουν. Σὲ λίγο ἡ μοῖρα δλάκερη ἔχει πλακώσει· κοπάδι ὄρνια, πελώρια, ποὺ ρίχνονται ἄξαφνα σὲ περαστικό κυνήγι. Αὐτὰ ἔχουν ἀκόμα τὸ ρεῦμα τοῦ ἀέρα στὰ πανιά τους.

Σὲ λίγο ἀνεβάζουν τὸ Μιούλη στὸ πλοῖο τοῦ Νέλσωνος καὶ τὸν μπάζουν στὴν κάμαρα του. Ὁ Νέλσων δὲν γυρίζει νὰ τὸν κυττάξῃ. Περιπατεῖ βουβὸς πάνω κάτω, ἀγριεμένος. Ὁ Μιούλης τοῦ ρίχνει μιὰ ματιά.

Αὐτὸς εἶναι, λοιπόν, ὁ τρομερὸς Νέλσων ;

Τὸ κορμί του φαγωμένο ἀπὸ τοὺς ἀφάνταστους κόπους, τὴν ἀγρύπνια καὶ τὴν ἀνησυχία, τσακισμένο ἀπὸ τὸ ξερνοβολητὸ — τὸν ἐπικνε ἡ θάλασσα — εἶχε σουρώσει. Ἦταν σκέλεθρο, σωστὸ φάντασμα. Στὸ μακρουλὸ κεφάλι του ἄγρια κι ἄκουρα τὰ μαλλιά του κατέβαιναν μπροστά, στὰ μάγουλά του καὶ τὸ σβέρο του. Ἡ μορφὴ του στεγνὴ, ἀδύνατη, ξυρισμένη, μὲ μιὰ μύτη μεγάλη, ἐκφραστικὴ, μαυρισμένη ἀπὸ τὸν ἥλιο, ψημένη ἀπὸ τὴν ἄλμη ἔμοιαζε μὲ γριά. Δὲν ἦταν ἀκόμη σαραντῶν ἐπέντε χρονῶν κι ὅμως ἔδειχνε πολὺ μεγαλύτερος. Τὸ δεξὶ βγαλμένο μάτι, μὲ τὴν κλεισμένη βαθειὰ πληγὴ, μὲ τὸ πετσί τραβηγμένο ἓνα γῦρο, ἔκνε τὴν ἀσκήμια του ἐπιβλητικῇ. Καθὼς περπατοῦσε πάνω κάτω, τὸ δεξὶ μανίκι τῆς στολῆς του ἄδειο πῆγαινε πέρα δῶθε· εἶχε χάσει τὸ χέρι στὶς ἐπιχειρήσεις. Ἀνθρώπινο κουρέλι κοντολογῆς, ποὺ εἶχε ἀφήσει τὰ κομμάτια του ἐδῶ κι ἐκεῖ, σὲ τόπους δοξασμένων πολέμων. Ἀρρωστος βαριὰ θὰ φαινόταν, ἀν τὸ γερό του μάτι δὲν ἀστραφετὲ ἀπὸ ζωὴ καὶ θέλῃσι.

Σέβας βαθὺ στὸν ἥρωα πλημμύρισε τὴν καρδιά τοῦ Μιούλη. Τοῦ ἔκανε μεγάλῃ ἐντύπωσι καὶ ἡ ἀπλότητα τῆς ναυαρχικῆς κάμαρης. Ἐνα τραπέζι μὲ χάρτες καὶ βιβλία. Ἀπὸ πάνω ἡ ἐγγλέζικη κορώννα. Εἰκόνες τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας.

Κάποια φορὰ ὁ Νέλσων στάθηκε μπροστὰ του. Χωρὶς νὰ τὸν κυττάξῃ πάλι τὸν ρώτησε ἀπότομα :

— Εἶσαι Ἕλληνας ;

— Ναί, κύριε ναύαρχε !

Αὐτὴ τῇ γλῶσσᾳ, ὅπως μᾶς βεβαιώνει στ' ἀπομνημονεύματά του ὁ λόρδος Κόχραν, ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Ἀγγλοῦ ναύαρχου, ποὺ εἶχε κατεβῇ στὸν ἀγῶνα τοῦ Εἰκοσιένα, μιλοῦσε κάπως ὁ Μιούλης. Τὴν εἶχε μάθει στὰ ταξίδια του καὶ τῇ μεταχειριζόταν πάντα μὲ τοὺς ξένους. Ἦταν, νὰ ποῦμε, ἡ διπλωματικὴ του γλῶσσα. Ὁ Νέλσων τὴν καταλάβαινε καὶ τῇ μιλοῦσε κι αὐτὸς λίγο.

— Ξέρεις, ρώτησε πάλι, πώς κρατῶ μπλόκο σ' αὐτὰ τὰ μέρη ;
 — Τὸ ξέρω, ἀποκρίθηκε ὁ ἄλλος ἀτάρχα, χωρίς φωνές, χωρίς μασημένα λόγια, σὰν ἄντρας ποὺ μιλάει σ' ἄντρα.

— Καὶ γιατί τὸν βιάζεις ;

— Γιὰ τὸ κέρδος, εἶπεν ὁ Μιαούλης ὠμά.

Ὁ Νέλσων ἀποστρεφόμενος τὸν κυνισμό· μὰ ἀγαποῦσε ὡς τόσο τὴν εἰλικρίνεια. Ἄρχισε νὰ περπατᾷ πάλιν ἀμίλητος πάνω κάτω. Ἐξαφνα στάθηκεν ἀντίκρυ στὸ Μιαούλη.

— Ἄν ἤμουν ἐγὼ στὴ θέσι σου καὶ σὺ στὴ δική μου, τί θὰ ἔκανες ;

— Θὰ σὲ κρεμοῦσα, τοῦ ἀποκρίθη ὁ Μιαούλης, χωρίς νὰ κομπιάση καθόλου.

Γιὰ πρώτη φορὰ γύρισε καὶ τὸν κύτταξεν ὁ Νέλσων. Εἶδε τὰ μάτια τοῦ Μιαούλη φλογερά καὶ ἄφοβα νὰ τὸν βλέπουν κατάμουτρα· καὶ στὴν τραχειὰ μορφή του — ἦταν τότε στὰ τριανταένα — χυμένη γαλήνη ἀπόλυτη. Ἦταν σὰν νὰ τοῦ ἔλεγεν ἡσυχᾶ : « Θάνατος εἶναι ἡ ποινὴ μου. θὰ τὸν δεχθῶ ἄφοβα ».

Ὁ Νέλσων λάτρευε τὴν παλληκαριά. Ἐνοίωσε πὼς ἔχει μπροστά του ἕναν ἄντρα — ἕναν ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας τοῦ παλιοῦ καιροῦ, ποὺ εἶχαν τὸν θάνατο πρῶτο φίλο. Ἄρχισε νὰ περπατᾷ πάλι πάνω κάτω. Ἀπὸ τὴν ἔκφρασί του, ὅμως, καταλάβαιεν ὁ Μιαούλης πὼς θὰ τοῦ χάριζε τὴ ζωὴ. Μέσα στὴν καρδιά τοῦ Νέλσωνος δὲ συνηγοροῦσε τώρα μονάχα ὁ κλασσικὸς ἐλληνισμός, ποὺ τὸν εἶχε πλημμυρίσει μὲ μιᾶς ἡ θύμησί του. Μὰ καὶ οἱ ζωντανοὶ Ἑλληνας τοῦ καιροῦ. Τοὺς συμπαθοῦσεν. Ἦταν ἀπὸ τὰ λίγα ξένα ἔθνη, ποὺ τοῦ ἔδειξαν πὼς συγκινήθηκαν γιὰ τὶς μεγάλες του νίκες. Δὲν μποροῦσε νὰ ξεχάσῃ τὸ « κομψὸ κοπλιμέντο », ποὺ τοῦ εἶχε κάμει ἐδῶ καὶ λίγο καιρὸ ἡ Ζάκυνθος. Τοῦ εἶχε χαρίσει ἕνα πολῦτιμο σπαθὶ καὶ τοῦ ἔστειλε ἕνα πολὺ κολακευτικὸ γράμμα.

Αὐτὰ ὅλα γύριζαν τώρα στὸ κεφάλι του. Καὶ δυναμώνουν τὴν βαθεῖα ἐντύπωσι, ποὺ τοῦ εἶχε κάνει ἐδῶ καὶ λίγες στιγμὲς ἡ ἀτρόμητη στάσι τοῦ Μιαούλη. Τέλος κάθεται σ' ἕνα μικρὸ καναπέ, ποὺ εἶναι ἀντίκρυ ἀπὸ τὸ τραπέζι, καὶ ἀπλώνοντας τὸ χέρι τοῦ λέει :

— Πήγαινε.

Ὁ Μιαούλης χαιρετάει καὶ ἀνεβαίνει ἀργὰ τὶς σκάλες. Ἐχει γλυτώσει ἀπὸ μιὰ τρίχα.

« Ὁ ναύαρχος Μιαούλης »

Σπ. Μελάς

ΕΥΑΓΓΕΛΙΖΟΥ ΓΗ

Κἂν σάλπισμα, πού πέρασε ἀπ' ἀνατολὴ σὲ δύσι,
κἂν μιὰ κραυγὴ, κἂν μιὰ στριγγιά φωνή μὲ εἶχε ξυπνήσει
τὸν ὄρθρο τὸ βαθύ.

« Σήκω », μοῦ φώναξε, « ξανά μὲ τ' ἄρματα ζωσμένα,
βγῆκαν καὶ πᾶν κοπαδιαστὲς οἱ σκιές τοῦ Εἰκοσιένα
κι ὁ κόσμος ἀκολουθεῖ ».

Κι ἔτρεξα μέσ' στὸ ἡμίφωτο τοῦ λόγγου. Κρύφιο μέρος.
Στὴ συνοδεία, πού στάθηκε, τώρα μιλεῖ ἕνας γέρος,
πού ἄμφια χρυσᾷ φορεῖ.

Καὶ λέει : « Ψῆλὰ τὸ λάβαρο, πού δίνω σας, κρατήστε,
παιδιὰ εἰστε τῶν προγόνων σας. Γιά τὴν Ἑλλάδα ὀρμήστε,
πού χρόνους καρτερεῖ ».

Κι οἱ σκιές στὸν κάμπο, νά, ὥρμησαν σὰν χεῖμαρρος πού ἀφρίζει.
Κι αὐτὸν μὲ τ' ἄμφια τὰ χρυσα τὸν εἶδα νὰ δακρύζει
καὶ νὰ τὶς εὐλογῇ.

Κι ἄκουσα τὸ μαρτιάτικο πουλὶ νὰ τραγουδάη :
« Χαρῆτε μιὰν ἀνάστασι τὰ ἐλεύθερα πελάη
κι εὐαγγελίζου γῆ ».

« Γαλάζιες ρίμες »

Στ. Σπεράντσας

ΤΟΥ ΝΙΚΟΤΣΑΡΑ

- Τί ἔχουν τῆς Ζίχνας τὰ βουνὰ καὶ στέκουν μαραμμένα ;
Μήνα χαλάζι τὰ βαρεῖ, μήνα βαρὺς χειμῶνας ;
- Οὐδὲ χαλάζι τὰ βαρεῖ οὐδὲ βαρὺς χειμῶνας,
ὁ Νικοτσάρας πολεμάει μὲ τρία βιλαέτια :
τῇ Ζίχνα καὶ τὸ Χάντακα, τὸ ἔρημο τὸ Πράβι.
Τρεῖς μέρες κάνει πόλεμο, τρεῖς μέρες καὶ τρεῖς νύχτες,
χωρὶς ψωμί, χωρὶς νερό, χωρὶς ὕπνο στὸ μάτι.
Χιόνι ἔτρωγαν, χιόνι ἔπιναν καὶ τὴ φωτιά βαστοῦσαν.

Τὰ παλληκάρια φώναζε στίς τέσσερες ὁ Νῆκος.

- « Ἀκοῦστε, παλληκάρια μου, λίγα κι ἀντρειωμένα,
βάλτε τσελίκι στὴν καρδιά καὶ σίδερο στὰ πόδια
κι ἀφήστε τὰ τουφέκια σας καὶ βγάλτε τὰ σπαθιά σας,
γυροῦσι γιὰ νὰ κάμωμε, νὰ φτάσωμε στὸ Πράβι ».
Τὸ δρόμο πῆραν σύνταχα κι ἔφτασαν στὸ γιοφύρι,
ὁ Νῆκος μὲ τὸ δαμασκί τὴν ἄλυσό του κόφτει.
Φεύγουν οἱ Τοῦρκοι σὰν τραγιά, πίσω τὸ Πράβι ἀφήνουν.

« Ἐκλογαὶ » Ν. Πολίτου

Δημοτικὸν

ΠΩΣ ΕΞΩΘΗ ΤΟ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΝ

Ἀπὸ μικρὸν παιδίον ὁ Γούναρης ἦτο ὑπηρέτης τοῦ Ὁμέρ Βρυώνη. Ὅταν ἐμεγάλωσεν, ἔγινεν ὁ κυνηγὸς του. Εἰς τὰ Ἰωάννινα ἔφερε συχνὰ εἰς τὸν κύριόν του ἀγριοχοίρους, ἐλάφους, κοσσύφους, πέρδικας.

Ὁ στρατὸς τοῦ Ὁμέρ Βρυώνη ἐπολιόρκει στενωτάτα τὸ Μεσολόγγιον.

Καὶ τότε ὁ Γούναρης ἐξήρχετο συχνὰ εἰς τὸ κυνήγιον· εἰς τὰ πέριξ βουνὰ εὗρισκε λαγωούς καὶ ἄγρια πτηνὰ, ὅσα δὲν εἶχον φύγει μακρὰν ἀπὸ τὴν ταραχὴν τοῦ πολέμου καὶ τὸν κρότον τῶν πυροβολισμῶν.

Ὁ Γούναρης ὑπηρετεῖ τόσα ἔτη πιστῶς τὸν αὐθέντην του· μολαινὰ οὗτος δὲν εἶχε πολλὴν ἐμπιστοσύνην εἰς αὐτόν, καὶ διὰ τοῦτο ἐκράτησεν εἰς Ἄρταν τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τρία τέκνα τοῦ Γούναρη· θὰ τὰ ἐφόνευεν, ἐὰν ὁ Γούναρης ἔκαμνε καμμίαν ἀπιστίαν.

Μίαν ἐσπέραν ὁ Γούναρης εὗρίσκετο ἐν τῇ σκηνῇ του μετὰ τῶν συντρόφων του Ἀλβανῶν. Πάντες ἐκοιμῶντο βαθύτατα καὶ μόνος ὁ Γούναρης ἐκάθητο ἄγρυπνος καὶ συλλογισμένος. Ἀπὸ πολὺν καιρὸν δὲν εἶχε λάβει εἰδήσεις ἀπὸ τὴν οἰκογένειάν του, καὶ πολλὰ ὑποψίαί τὸν ἐβασάνιζον.

Τὴν ὥραν ἐκείνην ἐξύπνησεν ὁ Ἀλῆ ἀγᾶς, πιστὸς φίλος καὶ σύντροφος τοῦ Γούναρη. Ἠρώτησε τὸν φίλον του, διατί δὲν κοιμᾶται ὥστερον ἀπὸ τόσους κόπους τῆς ἡμέρας. Καὶ ὁ Γούναρης ὡμολόγησεν εἰς τὸν φίλον του τοὺς φόβους του.

Ὁ Ἀλῆ ἀγᾶς ἐσηκώθη, ἤναψε τὴν πίπαν του καὶ ἐκάθισε πλησίον τοῦ Γούναρη.

— Ἀκουσε, τῷ λέγει χαμηλοφώνως. Ἐμεῖς, Γούναρη, ἔχομε φάε ψωμί κι ἄλατι. Γι αὐτὸ δὲν σοῦ κρύβω τίποτε. Αὐριο, μεθαύριο τὰ βᾶσανά μας θὰ τελειώσουν. Μεθαύριο κατὰ τάξημερ ὠματα θὰ γίνη ἡ ἐπίθεσις. Οἱ Χριστιανοὶ θὰ εορτάζουν τὰ Χριστοῦγεννα καὶ θὰ εὐρίσκωνται ὅλοι εἰς τὰς ἐκκλησίας. Τὸ φρούριον θὰ εἶναι ἀνυπεράσπιστον καὶ θὰ τὸ καταλάβωμεν εὐκολὰ ὥστε, φίλε μου, σὲ ὀλίγας ἡμέρας θὰ εἴμεθα εἰς τὰ σπίτια μας.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν ὁ Γούναρης ἐπῆγε πάλιν εἰς τὸ κονίγιον ὁ νοῦς του, ὅμως, τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐστρέφετο ἄλλοῦ. Τὰ πτηνὰ καὶ οἱ λαγωοὶ διέρχονται ἐνώπιόν του, ἀλλ' αὐτὸς οὐδὲν κἂν τὰ βλέπει. Παρῆλθε τοιοῦτοτρόπως ὁλόκληρος ἡ ἡμέρα ἐκείνη καὶ ὁ Γούναρης δὲν ἐφόνευσε τίποτε.

Εἰς τὴν ψυχὴν του γίνεται μία φοβερὴ πάλη. Γνωρίζει τὸ μυστικόν, διὰ τοῦ ὁποίου δύναται νὰ σώσῃ τοὺς συμπατριώτας του. Μία λέξις του εἶναι ἀρκετὴ, ἵνα ἐμποδίσῃ τὴν φρικτὴν καταστροφὴν, ἀλλ' ἡ λέξις αὕτῃ θὰ πληρωθῇ διὰ τῆς ζωῆς τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων του.

Σκέπτεται τοὺς ἰδικούς του καὶ ἡ ψυχὴ του λυγίζει. Δὲν θὰ ὀμιλήσῃ. Θὰ πέσῃ τὸ Μεσολόγγιον· θὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν οἰκογένειάν του. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας θὰ σφίγγῃ εἰς τὴν ἀγκάλην του τὰ μικρὰ τέκνα του. Ὅποια χαρὰ ! Τώρα λησμονεῖ τὰ πάντα. Γίνεται παιδρὸς, ἀρπάζει τὸ ὄπλον του καὶ πυροβολεῖ ἐν πτηνόν, τὸ ὁποῖον ἐπέταξεν ἐκ τινος θάμνου· προχωρεῖ μὲ βῆμα γοργόν καὶ ἐλαφρόν.

Αἰφνης ἀκούει ἐορτασίμους ἤχους κωδῶνων. Ἐκ τοῦ πολιορκουμένου φρουρίου ἀγγέλλεται ἡ γέννησις τοῦ Χριστοῦ καὶ καλοῦνται οἱ Χριστιανοὶ εἰς τὸν ἐσπερινόν.

Πρώτην φορὰν εἰς τὴν ζωὴν του ἤκουσεν ὁ Γούναρης τὸν γλυκὺν τοῦτον ἤχον. Ὁ σουλτᾶνος, διὰ νὰ ἀναγκάσῃ τοὺς Χριστιανούς νὰ λησμονήσωσι τὴν θρησκείαν των, εἶχεν ἀπαγορεύσει εἰς αὐτοὺς νὰ μεταχειρίζωνται κώδωνας εἰς τὰς ἐκκλησίας.

Διὰ τοῦτο, μὲν ἤκουσεν ὁ Γούναρης τὴν χαρμόσυνον κωδωνοκρουσίαν, ἠσθάνθη νὰ κλονίζεται ἡ καρδιά του. Ἐνόησεν ὅτι ἦτο καὶ αὐτὸς Ἕλλην, ὅτι ἦτο καὶ αὐτὸς Χριστιανός, ὅτι ἦτο ἀδελφὸς τῶν πο-

λιορκουμένων. Ἐγонуπέτησε καὶ ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ. Κατόπιν ἐσηκώθη με νέον θάρρος εἰς τὴν ψυχὴν του.

—Ὁ Θεὸς θὰ φροντίσῃ διὰ τὰ τέκνα μου, εἶπε. Ἀπὸ ἐμὲ κρέμεται ἡ τύχη τοῦ Γένους μου. Θὰ κάμω τὸ χρέος μου.

Καὶ διηυθύνθη με ὁρμὴν πρὸς τὴν παραλίαν. Εἶδε μίαν λέμβον εἰς ἀρκετὴν ἀπόστασιν. Ἀμέσως με τὸ μανδῆλιόν του ἐνευσεν εἰς τὸν ἐπιβάτην τῆς λέμβου νὰ πλησιάσῃ. Ἦτο ὁ γραμματεὺς τοῦ στρατηγοῦ Μακροῦ, ἐρχόμενος ἀπὸ τὸ Αἰτωλικὸν εἰς τὸ Μεσολόγγιον.

Ὅταν ὁ Γούναρης ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ καὶ ἐξωμολογήθη εἰς αὐτὸν ὅλα, ὁ γραμματεὺς ἐκίνησε με δυσπιστίαν τὴν κεφαλὴν του. Πῶς νὰ πιστεύσῃ ἓνα Ἕλληνα, ὁ ὁποῖος φροντίζει διὰ τὴν τράπεζαν τοῦ πασᾶ, ἐνῷ κινδυνεύει ἡ πατρίς του ;

Μετὰ πολλούς, ὅμως, δισταγμούς οἱ λόγοι τοῦ Γούναρη ἔγιναν πιστευτοί. Μετ' ὀλίγον εἰς τὸ Μεσολόγγιον ἐσήμαναν οἱ κώδωνες. Δὲν ἐσήμαναν, ὅμως, διὰ τὴν μεγάλην ἐορτήν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀπατήσουν τὸν ἐχθρόν. Ὅταν ἔκαμε τὴν νυκτερινὴν ἐφοδον, εὔρεν εἰς ὅλον τὸ φρούριον παρατεταγμένους τοὺς γενναίους ὑπερασπιστάς τῆς πατρίδος.

Ὁ Γούναρης ἔπραξε τὸ καθήκον του. Τὸ Μεσολόγγιον ἐσώθη.

« Παλιὲς ἀγάπες » (διασκευὴ)

Ἀνδρ. Καρκαβίτσας

ΥΔΡΑΙΟΙ, ΣΠΕΤΣΙΩΤΑΙ, ΨΑΡΙΑΝΟΙ

Κατὰ τὸ ἔτος 1826, μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Μεσολογγίου, τόσον κατεπλάγησαν ἐκ τοῦ ἀτυχήματος τούτου οἱ Ἕλληνες, ὥστε μεταξὺ αὐτῶν γενικὴ ἐπεκράτησεν ἡ πεποίθησις, ὅτι ὁ Ἰμβραῆμ πασᾶς, συμπληρῶν τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς του, θὰ ἐπιπέσῃ μετ' ὀλίγον κατὰ τῶν Σπετσῶν καὶ τῆς Ὑδρας καὶ θὰ γίνῃ εὐκόλως κύριος αὐτῶν. Οἱ Σπετσιῶται βλέποντες τότε ὅτι δὲν ἦσαν ἀσφαλεῖς ἐπὶ τῆς νήσου των, διότι ἦτο λίαν εὐπρόσβλητος, ἐνόμισαν ἀπαραίτητον χάριν τῆς κοινῆς σωτηρίας νὰ ἐγκαταλείψουν αὐτὴν καὶ μετοικοῦντες εἰς τὴν γειτονικὴν Ὑδραν νὰ συνενώσουν ἐπὶ τὸ αὐτὸ μετὰ τῶν Ψαριανῶν ἀπάσας τὰς ναυτικὰς τοῦ ἔθνους δυνάμεις. Οἱ πρόκριτοι τῆς Ὑδρας, προεξάρχοντος τοῦ Λαζάρου Κουντουριώτου, μόλις ἔμαθον τὰς τοιαύτας σκέψεις καὶ προθέσεις τῶν γειτόνων των παρὰ τῶν ἀπεσταλμένων τῶν Σπετσιωτῶν, ἔγραψαν πρὸς αὐτοὺς τὰ ἑξῆς :

«Τὰ ὅσα ζητήματα οἱ ἀπεσταλμένοι σας μᾶς ἐπρότειναν, ἐνεκρίθησαν ὅλα ἀπὸ ἡμᾶς καὶ ἀπὸ τὸν λαόν μας, τὸν ὅποιον ἐπροσκαλέσαμεν εἰς συνέλευσιν ἐνώπιόν των καὶ τοιοῦτοτρόπως οὗτοι εἶδον καὶ ἤκουσαν τὰς ἀποφάσεις του. Πρῶτον δηλ. ὅτι εἴμεθα σύμφωνοι χάριν τῆς κοινῆς σωτηρίας εἰς τὴν στενὴν ἔνωσιν καὶ ἀδελφικὴν ὁμόνοιαν, καὶ δεύτερον εἰς τὸ νὰ σᾶς παράσχωμεν τ' ἀναγκαῖα καταλύματα κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σας, εἰς τὰ ὅποια χωρὶς νὰ πληρώνετε ἐνοίκιον νὰ μείνετε ὅσον καιρὸν θέλετε. "Ὅσαι διαφοραὶ ὑπάρχουν μεταξὺ τῶν συμπολιτῶν σας καὶ τῶν ἱδικῶν μας, θὰ λησμονηθοῦν καὶ δὲν θὰ ἀναφέρονται ὅσον καιρὸν συγκατοικήσωμεν. Ταχύνετε λοιπόν, ἀδελφοί, τὸν πανοικεῖ ἐρχομόν σας, διὰ νὰ γίνη τὸ ταχύτερον ἡ γενικὴ ἐκστρατεία. "Ὅταν φθάσουν ἐδῶ αἱ οἰκογένειαι σας, θὰ εὗρουν ἑτοιμα καὶ εὐκαιρα τὰ σπίτια τῶν Καμινίων, καθὼς καὶ ἀδελφικὴν δεξίωσιν ἐκ μέρους ὧν μας ».

Τὰ ἴδια ἔγραψαν καὶ πρὸς τοὺς Ψαριανούς.

Καὶ οἱ μὲν Ψαριανοὶ ἀπεκρίθησαν ὅτι ἡ «μετοίκησις τοῦ λαοῦ των ἦτο ἀδύνατος, ἀλλ' εἶναι πρόθυμοι νὰ ἐκπλεύσουν εἰς οἰανδήποτε στιγμήν μάθουν παρ' αὐτῶν ὅτι εἶναι ἑτοιμοὶ ». Οἱ δὲ Σπετσιῶται μετώκησαν τῷ ὄντι εἰς Ὑδραν καὶ ἔτυχον ἀδελφικωτάτης δεξιώσεως καὶ πολλῶν περιποιήσεων καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς μετοικεσίας των.

« Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους »

Κ. Παπαρηγόπουλος

Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΨΑΡΩΝ

Στῶν Ψαρῶν τὴν ὁλόμαυρη ράχην
περπατώντας ἡ Δόξα μονάχῃ
μελετᾷ τὰ λαμπρὰ παλληκάρια
καὶ στὴν κόμῃ στεφάνι φορεῖ
γινόμενο ἀπὸ λίγα χορτάρια,
ποὺ εἶχαν μείνει στὴν ἔρημῃ γῇ.

Δ. Σολωμός

«Τὰ ὅσα ὑγῆματα οἱ ἀποσταλμένοι σας μὲς ἐπρότειναν, ἐνέχθησαν δια ἀπὸ ἡμῶν, καὶ ἀπὸ τῶν λαῶν μας, τὸν ὅποιον ἐπρεσκαλίσαμεν εἰς συνάλευσιν ἐνδοκίον των καὶ τριαντατρόικος οἱτοὶ εἶδον καὶ ἤκουσαν τὰς ἀποφάσεις σου. Ποῦτόν δὲν, ὅτι εἰς αὐτὰ σ' ἡμεῖς οἱ γὰρ τῆς κοινῆς σωτηρίας εἰς τὴν στενὴν ἐνέσταν καὶ ἀσπασίην ἐποιήσαμεν, καὶ σωτέραν εἰς τὸ νῦν οὕτως παράσχουμεν τ' ἀναγκαῖα καταλύματα κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σου, εἰς τὰ ὅποια, χωρὶς νὰ ἐλαφύνει ἐνδοκίον νὰ μείνῃς δὲν καρὴν θέλεις. Ὅσαι διαφοράι ἐπέρχων μεταξύ τῶν συμπλητῶν σου καὶ τῶν ἑαυτῶν μας, θὰ ἡσπασθῶν καὶ δὲν θὰ ἀναφέρωνται δὲν καρὴν συγκατατίθεσθαι. Τυχόντες λοιπὸν, ἀδελφοί, τὸν πένοντι ἐργασίαν σου διὰ νὰ γίνῃ τὸ τυχερὸν ἢ γερὸν ἐκστρατεία. Ὅταν φθάσῃς δὲν εἰς εὐκοῦναι σου, δὲν εὖρον ἐτοιμα καὶ εὐαίρη τὰ σπῆτα τῶν Καμηνίων, καθὼς καὶ ἀδελφοὶν δέξασθαι ἐκ νέου δὲν μας ἔλθῃ.»

Τὰ ἴδια ἔγραψαν καὶ πρὸς τοὺς Ἰσραηλῖταις.

Καὶ οἱ μὲν Ἰσραηλῖταις δὲν ἢ α μεταβολῆς τοῦ λαοῦ των ἦσαν ἐδύνατος, διὰ εἶναι πρόθυμοι νὰ ἐκπαιδεύσῃν εἰς εὐανδρίαν σιγῶν μάθων παρ' αὐτῶν οἱ εἶναι ἐτοιμοί ἢ. Οἱ δὲ Σαταπῆταις μετακίνησαν τὸ ὄντι εἰς ἴσθον καὶ ἐτυχον ἀδελφικωτάτης δεξιότητος καὶ πολλῶν περιποιήσεων καθ' ἕνα τὸ διαστήμα τῆς μετοικεσίας των.

«Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθους»

Κ. Παπαρηγόπουλος

Ἡ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΩΝ ΠΑΡΩΝ

Στὴν Πάρω τὴν ἀλάμνην ἀρχὴν περπατῶντας ἡ Δόξα μονάχη μελετῇ τὰ λαμπρὰ καλλιεργεῖται καὶ στὴν κόρη στερεὰ φορεῖ γυναικῆ ἀπὸ ἡμῶν χορτάρι, καὶ εἶχεν μείνῃ στὴν ἐρημίαν γῆ.

Δ. Σολομός

δύα γίγαντας, τὸν Ὀλυμπον καὶ τὴν Ὅσσαν, τὰ δύο πανύψηλα ὄρη, τὰ ὁποῖα, κατὰ τὴν δημοτικὴν ποίησιν, πάντοτε μαλώνουν, ἀποτελοῦντα κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, καθ' οὓς ἡ γῆ ἀνεπλάττετο ἔτι καὶ ἀνεδημιουργεῖτο, ἐν καὶ μόνον ὄρος.

Ἄλλὰ τὸ ἐν τούτῳ καὶ μόνον ὄρος τὸ εἶχε πληῖσι διὰ τῆς τρομερᾶς τριαίνης τοῦ ὁ θαλάσσιος θεός, οἰκτεῖρας τοὺς Θεσσαλοὺς, τῶν ὁποίων τὴν γῆν εἶχε καταστήσει θεσσαλικὴν θάλασσαν ὁ Πηνειός, διὰ νὰ δώσῃ διέξοδον εἰς τὰ ὕδατά του πρὸς τὴν θάλασσαν.

Καὶ ἄς τὰ ἴδη σήμερον καθέτως ἀπεσχισμένα, μὲ τοὺς πανυψηλοὺς, τοὺς κατακορύφους βράχους των, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὕψηλά, πολὺ ὕψηλά, διαφαίνεται ταινία τις τοῦ οὐρανοῦ, δυνάμενα νὰ προσαρμωθοῦν καὶ πάλιν, ἐὰν ὑπερτάτῃ τις δυνάμις ἀνελάμβανε νὰ τὰ προσεγγίσῃ· καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς τρομακτικῆς, τῆς ἀγρίας ταύτης εἰκόνος, καθ' ἣν οἱ ὀλύμπιοι ἄετοί, οἱ περιϊπτάμενοι τοῦ χείλους τῆς ἀβύσσου ταύτης, φαίνονται κάτωθεν ὡς χελιδόνες, ἄς προσβλέψῃ εἰς ἄλλην εἰκόνα ἀπολύτως ἀντιθέτου καλλονῆς, ἥμερον, διεγείρουσαν εἰς τὴν ψυχὴν μελαγχολικὴν ἔκστασιν.

Ὁ Πηνειὸς διαρρέει διὰ τοῦ βάθους τῆς κοιλάδος, στενῆς ὅσον μόλις νὰ διέρχεται παρὰ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ ὄχθην ἢ ἄμαξ. Καὶ ποῦ μὲν ἢ παρὰ τὴν ὄχθην ὁδὸς ὑפוῦται ἐλάχιστα ἄνωθεν τοῦ ἐπιπέδου ποταμοῦ, ποῦ δὲ ἀνέρχεται εἰς ἱκανὸν ὕψος. Ἄλλ' ὅσον ὕψηλά καὶ ἂν φθάσῃ, πάντοτε ὑπερύψηλα θὰ βλέπῃ ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ὁ διαβάτης τὰ τρομακτικὰ, τὰ ἱλιγγιώδη τοιχώματα, τὰ ὁποῖα ἡγειρεν ἢ ἐργασία τῆς τριαίνης τοῦ Ποσειδῶνος ἀποσχίσασθ καθέτως καὶ ἀπομακρύνασα τὸν Ὀλυμπον καὶ τὴν Ὅσσαν.

Καὶ ἐφ' ὅσον μὲν οἱ ὀφθαλμοὶ ἐπισκοποῦν τὰ ὕψηλά, τῶν βράχων τούτων ἢ ἐπιβάλλουσα μορφή γεννᾷ συναισθήματα, τὰ ὁποῖα μόνον πρὸς αἴσθημα θρησκευτικοῦ δέους δύναται νὰ παραβληθοῦν. Βράχοι κατακυλισθέντες ποτὲ ἀπέμειναν τρομακτικῶς αἰωρούμενοι ἐν τῇ ἀβύσσῳ καὶ σχισμοὶ καὶ σπηλαιώδεις ρωγμαὶ καὶ χαράδραι ὑπομιμνήσκουν ἀρχαίας λατρείας βωμούς. Καὶ ἀπὸ τῶν ρωγμῶν τούτων τῶν βαθυτεφροχρόων βράχων αἰωροῦνται δένδρα καὶ θάμνοι οἰονεὶ ἀνακρεμάμενα πρὸς τὴν ἄβυσσον καὶ ἀντηχοῦν διάτοροι οἱ κρωγμοὶ τῶν ἱεράκων καὶ τῶν κίρκων καὶ τοῦ χαραδριοῦ αἱ γοεραὶ στοναχαί. Ὑψηλά, πολὺ ὕψηλά, ἀπρόσιτα εἰς τὸ ἀνθρώπινον βῆμα καὶ σχεδὸν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, ὑφoῦνται ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς ἀβύσσου τὰ ἐρείπια τοῦ Κᾶστρου τῆς

᾽Ωραίας, περὶ τὰ ὅποια περιδινούνται οἱ μεγαλοπρεπεῖς ὀλύμπιοι αἰετοί.

Πανταχόθεν ἀπὸ τῶν παρειῶν τῆς ᾽Οσσης ἀναπηδῶν ὕδατα ἄφθονα, ἀνεξάντλητα, διαυγῇ ὡς κρύσταλλα καὶ ψυχρὰ ὡς πάγος. Εἰκὼν ἀποτόμου ἀντιθέσεως ἐκτυλίσσεται εἰς τὸ βάθος τῆς στενῆς κοιλάδος, τῆς ὁποίας σχεδὸν ὅλον τὸ πλάτος καταλαμβάνουν τὰ ρεῖθρα τοῦ Πηνειοῦ, μόλις ὑπολειπομένου πλάτους ἀμαξίτης ὁδοῦ πρὸς δεξιὰ ἐπὶ τῆς ᾽Οσσης.

Τὴν εἰκόνα ταύτην μόνον ἐκεῖ, ἐκ τοῦ φυσικοῦ, δύνανται νὰ ἀπολάουσιν οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἀνθρώπου.

« Γύρο εἰς τὸν τόπον μας »

Ἑμμ. Λυκούδης

ΗΛΙΟΦΩΤΑ ΜΕΣΑΝΥΚΤΑ

Ὅταν πλέωμεν εἰς τὰς θαλάσσας τῶν πόλων, συναντῶμεν αἰφνιδίως τοὺς αἰωνίους παγετῶνας καὶ βλαστήσεις ἀπιστεύτου ἀκμῆς καὶ χάριτος. Καὶ ἡ ὠραιότης των εἶναι ἀπερίγραπτος. Ἡ πέννα δὲν ἔχει θέσιν πλέον. Μόνος ὁ χρωστήρ τοῦ ζωγράφου εἶναι ἱκανὸς νὰ ἀποδώσῃ τὴν ποικιλίαν τῆς γραμμῆς καὶ τοῦ χρώματος.

Δὲν βραδυάζει, δὲν νυκτάνει τώρα τὸ θέρος εἰς τὰς πολικὰς χώρας. Μετὰ τὰς ἑνδεκα τὸ φῶς τοῦ ἡλίου εἶναι ρόδα δύσεως καὶ ρόδα ἀνατολῆς συγχρόνως.

Ὁ ἀήρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἶναι κρυστάλλινος· ὁ ὀρίζων καλύπτεται ἀπὸ νέφη. Ἀμφιβάλλει κανεῖς ἂν εἶναι νέφη ἑαρινὰ ἢ φθινοπωρινὰ. Εἶναι περίπου 12 ἡ ὥρα καὶ εὐτυχοῦμεν νὰ ἴδωμεν τὸν ἥλιον τοῦ μεσονυκτίου.

Βλέπομεν τὸ πανόραμα ἀκριβῶς τὴν ὥραν τῆς δύσεως καὶ τῆς ἀνατολῆς. Εἶναι τόσον φωτεινὸς εἰς τὴν δύσιν καὶ τὴν ἀνατολὴν του ὁ ἥλιος, ὥστε θαμβώνει τὴν ὄρασιν. Δὲν εἶναι ἡμέρα, ἂν καὶ ἔχῃ τόσον χρυσὸν φῶς. Ἡ φύσις φαίνεται, ὡς νὰ θέλῃ νὰ κοιμηθῇ, παρ' ὅλον ὅτι μετὰ τὴν δύσιν ἀμέσως ἀκολουθεῖ πανηγυρικὴ ἡ ἀνατολή.

Τὸ ὄραμα εἶναι πρωτοφανές· τὸ πλοῖον πλέει ὡς φάντασμα εἰς νύκτα ἀλλόκοτον, νύκτα μὲ ἐκτυφλωτικὸν τὸν φλογώδη δίσκον τοῦ ἡλίου.

Φαίνεται τώρα ὅτι δὲν ἔμπορεῖ ἴσως ἀνθρώπινος ὀφθαλμὸς νὰ ἴδῃ εἰς κανένα ἄλλο μέρος τοῦ κόσμου. Αἱ χαμηλαὶ βουνοσειραὶ περὶ τὴν

ἀκτὴν αἱ κοιλάδες των, τὰ ὀπισθεν αὐτῶν ὑψηλά, ὑψηλότερα, ἀνισομεγέθῃ βουνά, σχηματίζουν πύργους φανταστικούς, θαυμαστάς πυραμίδας, ἀσυνήθεις ἐπάλξεις ἀγερῶχους ἀκροπόλεις, πελωρίους λόφους, ἀποτόμους αἰχμάς, τρομεροὺς κῶνους ! Κάθε σχῆμα ὑπάρχει ἐκεῖ εἰς ὅλας τὰς ἀνωμαλίας, ἀλλὰ καὶ ὅλας τὰς ἀρμονίας.

Ἡ θάλασσα εἶναι μαύρη καὶ ἀργυρόχρους καὶ εἰς τὸ μέσον της ἀντανανκλᾷται ὁ ἥλιος ὡς χρυσοῦς ὄφις. Εἰς τὸ βάθος τῆς μαγευτικῆς εἰκόνης ὑψοῦνται ὄρη πυραμιδοειδῆ, τόσον βαθυκύανα, ὅπως ἴσως δὲν ὑπάρχει ἀλλαχοῦ παρόμοιον κυανοῦν.

Καὶ ἐπ' αὐτῶν διαφαίνονται πελώρια λευκαὶ κηλῖδες, αἱ ὁποῖαι καλύπτουν ὀλοκλήρους πλαγιάς. Εἶναι ὄγκοι χιόνων.

Ἄλλα ὄρη εἶναι κατάλευκα μὲ κορυφὰς τριανταφυλλένιας· ἄλλα ἔχουν λευκὸν καὶ πράσινον χρῶμα, ἄλλα βαθὺ πράσινον μὲ καφεκοκκίνοὺς ραβδώσεις ἢ μὲ ζωηροτάτους κιτρίνους τόνους.

Καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ χρώματα παραμένουν ἐκεῖ ἐπὶ πολλήν ὥραν εἰς σταθερότητα μοναδικήν. Τὸ φῶς τοῦ νυκτερινοῦ ἡλίου τὰ ζωογονεῖ, ἀλλὰ δὲν τὰ παραλλάσσει. Ἡ στιγμή φαίνεται αἰωνιότης ὀλόκληρος. Μόνον μετὰ πολλήν ὥραν παραλλάσσουν οἱ τόνοι· ἀλλ' ἡ παραλλαγή των εἶναι μία συνεχὴς ἀναγέννησις. Ὅ,τι συνέβη σιγὰ σιγὰ ἀναζωογονεῖται συγχρόνως. Καὶ μετὰ τῶν τεσσάρων σταθερωτέρων χρωματισμῶν—τοῦ κυανοῦ τῶν βουνῶν, τοῦ λευκοῦ τῶν χιόνων, τοῦ πρασίνου τῶν δασῶν καὶ ἀγρῶν καὶ τοῦ ἀργυροχρόου τῆς θαλάσσης—συναναμειγνύονται ἀνταύγεια χρυσαῖ, κίτρινοι, ρόδινοι, ἰώδεις, αἱ ὁποῖαι ἀντανανκλῶνται εἰς τὴν θάλασσαν, εἰς τὴν ξηράν, εἰς τὰ νέφη !

Σμήνη ἀλλοκότων πτηνῶν πετοῦν ἄνωθεν. Πλήθη παραδόξων ἰχθύων ὑψοῦνται καὶ βυθίζονται μὲ ἀλλοκότους ἤχους· κῆτη θαλάσσια ἀναπηδοῦν.

Καὶ ἡ θάλασσα φρίσσει ἀπὸ τὰ σκιρτήματά των καὶ φαίνεται ὡς νὰ γεμίζῃ ἀπὸ ἄπειρα λεπτὰ μαργαριτάρια κάτω ἀπὸ τὸ λεπτὸν χρυσὸν φῶς τοῦ νυκτερινοῦ ἡλίου.

Ἄν. Πεζοπόρος

Η ΑΓΙΑ ΛΑΥΡΑ

...Ἐνθυμούμαι τὴν νύκτα, καθ' ἣν ἔφθασα τὸ πρῶτον εἰς Λαύραν, ἀγνωστος προσκυνητῆς τοῦ ἱεροῦ Σινᾶ τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος. Μόλις ἐβάδιζον ἐκ τῆς ταραχῆς καὶ τῶν ἀθρόων συγκινήσεων, αἵτινες ἐπλήρουν τὴν ψυχὴν μου. Διάστερον ἐξετείνετο ὑπεράνω τῆς μονῆς τὸ στερέωμα καὶ ὁ Γαλαξίας μὲ τὰς μυριάδας τῶν ἀστέρων αὐτοῦ ἐφαίνετο στέφων τὸν ἅγιον τόπον, ἐνθα τὸ πρῶτον ἤχησεν ἡ πρόσκλησις τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας. Μόλις ὁ Γαλαξίας μοι ἐφάνη στέμμα ἀντάξιον νὰ περιβάλλῃ τὴν κορυφὴν τοῦ ἐγκαταλελειμμένου ναύσκου, ἐν ᾧ μετὰ τῆς τελετῆς τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐνανθρωπίσεως ἔλαβεν ἀρχὴν καὶ τὸ μυστήριον τῆς Ἐθνικῆς Ἀναγεννήσεως.

Εἰσῆλθον περιδεῶς εἰς τὸν περίβολον τῆς μονῆς. Τὰ γόνατά μου συνεκάμπτοντο· καὶ πολλάκις ἐπίεσα ἰσχυρῶς τὸ στῆθος μου προσπαθῶν ματαίως νὰ καταστείλω τὴν ἀχαλίνωτον ἐπανάστασιν, ἥτις ἐμαίνετο ἐνδον μου. Ἦτο ἡ ὥρα καθ' ἣν οἱ μοναχοὶ ἔψαλλον τὸ ἀπόδειπνον.

Ἀμυδρὸν ἔφεγγε φῶς ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας τῆς μονῆς. Εἰς τὰς θέσεις δ' αὐτῶν τεταγμένοι προσήυχοντο οἱ μοναχοὶ ἐν μέσῳ τῆς βαθυτάτης καὶ μυστηριώδους σιωπῆς τῆς ἐκκλησίας...

Εἰς τὸ βαθὺ αἶσθημα τῆς εὐλαβείας, ὅφ' ἧς κατελήφθην, προσετέθη καὶ τὸ αἶσθημα τοῦ θαυμασμοῦ, ὅταν ἔμαθον ὅτι ἐν τῷ περιωρισμένῳ ἐκείνῳ χώρῳ 964 ἐμόναζον μοναχοὶ εἰς χρόνους παρωχημένους, ὅτε τὸ βαθὺ τῆς δουλείας σκότος διέσχιζε μόνῃ ἡ ἀκτίς τῆς θρησκείας καὶ ἡ γλυκεῖα ἐλπίς μιᾶς ἀορίστου προσδοκίας ἐθνικῆς ἀναστάσεως. Εἰς τοὺς ἀσβεστοκτίστους τοίχους τοῦ ἐγκαταλελειμμένου ἱεροῦ καὶ καταρρέοντος οἰκοδομήματος, παρὰ τὰς ἀκόμψους ὕδατογραφίας, ἀνέγνων σημειώσεις ἃς προθύμως ἀντέγραψα. Εἷς τινὰ γωνίαν ἑνὸς τῶν ἐκτὸς τῆς ἐκκλησίας ἐξωγραφημένων κοίλων τοίχων ἀνέγνων:

«1826, Μαΐου 4, ἐπέρασεν ὁ Ἰμβραήμ πασᾶς ἀπὸ τὰ Καλάβρυτα, λεηλατῶν καὶ αἰχμαλωτίζων, καὶ κατέκαυσε τὴν Ἀγίαν Λαύραν ὁ Μερχαμεττῆς Τοῦρκος».

Καὶ περαιτέρω ἔτι ἀνέγνων τὰ ἐξῆς:

«1827, Ἰουλίου 4, πάλιν ἐπέρασεν ὁ ἐπάρατος καὶ ἔκαμεν ἡμέρας 9 εἰς Ξηροκάμπιον καὶ ἠφάνισε τότε πολλούς».

Ἡ παλαιὰ Λαύρα, ἡ μονὴ δηλονότι ἔνθα ἐμόναζον κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐπαναστάσεως οἱ καλόγηροι, δὲν ὑφίσταται πλέον, δηωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἰμβραήμ. Σῶζεται, ὅμως, ἡ ἐκκλησία τῆς μονῆς, αὐτὴ αὐτὴ ἔνθα ἱερούργησε καὶ ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἐκήρυξε τὴν ἐπανάστασιν ὁ Γερμανός.

Ἡνέωξα τὴν ἄνευ κλειδὸς θύραν καὶ εἰσεχώρησα μικρὸν ἐντός. Ἡ θύρα, κλείσασα ἐκ νέου ἀφ' ἐαυτῆς, μὲ ἀφῆκε κατὰμονον ἐντὸς σκότους, μόλις διασκεδαζομένου ὑπὸ ἀκτίνων τινῶν εἰσδουοσαν, οἷονεὶ λάθρα, εἰς τὸ κενὸν τοῦ ναοῦ ἀπὸ τῶν ρωγμῶν τῶν παραθύρων καὶ τινων ρυπαρῶν φεγγιτῶν.

Ἐνητένισα πρὸς τὴν Ὠραίαν Πύλην, πρὸς τὸν θόλον τοῦ ἡμελημένου ναοῦ καὶ τὸ ὑγρὸν ἔδαφος, ἀφ' οὗ κατὰ μέρος ἀφηρέθησαν αἱ πλάκες. Ἐδῶ λοιπὸν ἱερούργησεν ὁ φιλόπατρις κληρικός ! Καὶ ἀπὸ τῆς πύλης αὐτῆς τῆς ἱερᾶς κεραυνοβόλον ὑψώσας φωνὴν ἐκάλεσεν εἰς τὴν ἐλευθερίαν τὸ δοῦλον ἔθνος τῶν Ἑλλήνων ! Μυρίας μαρμαρυγὰς ἀνέδωσαν τὰ στίλβοντα ὅπλα τῶν πολεμιστῶν, ὑψωθέντα εἰς τὴν φωνὴν τοῦ ἱεράρχου, ἐνῶ τὰ γόνατά ἐκάμφθησαν καὶ ἡ κλίναςα κεφαλὴ ἐδέχθη τὴν εὐλογίαν τῆς ἐκκλησίας !

Σέλας ἀκτινοβόλον καταυγάζει αἴφνης τὸν θόλον τοῦ ναοῦ. Οὐρανία μολπή ἤχεϊ εἰς τὸ κενόν καὶ ἄγγελος, φωτεινὸν ἱμάτιον περιβεβλημένος καὶ ρομφαίαν πυρίνην πάλλων ἐν ταῖς χερσίν, ὀδηγεῖ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας τὰ τέκνα τῶν Ἑλλήνων !

Ἰδοὺ ὁ Ἱεράρχης ἀναλαμβάνων τὴν σημαίαν ! Ἰδοὺ κατερχόμενος ἀπὸ τῆς Ὠραίας Πύλης καὶ ἐν μεσῷ ὕμνων χωρῶν ἀπὸ τῆς ἀναιμάκτου θυσίας πρὸς τὴν αἱματηράν, ἐν ᾗ ἐπέπρωτο νὰ θεμελιωθῇ τὸ ἐνδοξον καὶ εὐγενέστατον ἔργον...

Ἡνέωξα τὴν θύραν τῆς ἐκκλησίας καὶ ἐξῆλθον. Εἰς τὰ ὧτα μου ἀντήχουν εἰσέτι ψαλμοὶ καὶ παιᾶνες...

Διατί νὰ μὴ ἐμπνεώμεθα πάντοτε οἱ Ἕλληνες ὑπὸ τῶν αὐτῶν αἰσθημάτων, ἅτινα συνετάρασσον καὶ ἐμὲ τὴν ὥραν, καθ' ἣν ἐξηρχόμην τοῦ δεδοξασμένου ναοῦ τῆς ἱερᾶς καὶ Ἑθνικῆς Λαύρας.

Ἑφημερίς «Ἑστία», 25 Μαρτίου 1896

Σπ. Παγανέλης

ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

Πέντε φίλοι ἀπεφασίσαμεν νὰ ἐορτάσωμεν τὸ Πάσχα εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος.

Ἐξεκινήσαμεν ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκην τὴν ἐσπέραν τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς ἀτμοπλοικῶς καὶ τὴν αὐγὴν ἐξυπνήσαμεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Δάφνης. Αὕτη εἶναι τὸ ἐπίνειον τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Ἐμπρὸς μας ὀρθώνεται ὁ Ἄθως, ἐν βουνόν, τὸ ὅποιον προβάλλει κατ' εὐθεΐαν ἀπὸ τὰ κύματα, ὁλόρθον, ἀπότομον, ὑπερήφανον, ὡς νὰ θέλῃ νὰ ὑψωθῇ πρὸς τὸν οὐρανόν.

Καταλήγει εἰς μίαν ὁμαλὴν σχετικῶς κορυφὴν μὲ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Σωτῆρος εἰς τὴν τελευταίαν ἄκρην τῆς. Πλούσιον δάσος ἀπὸ καστανέας τὸ σκεπάζει. Εἰς τὰ πλάγια τοῦ βουνοῦ εἶναι διασκορπισμένα « κελλιὰ », « καλύβαι », ὅπου πνευματικαὶ οἰκογένειαι ἀπ' ὀλίγους καλογήρους καλλιεργοῦν ὀλίγα στρέμματα ἔλαιων καὶ ἀμπέλων.

Χαμηλότερα καὶ πλησίον τῆς παραλίας φαντάζουν τὰ μοναστήρια. Ἀπὸ τὸ ἀτμόπλοιοι χαιρετίζομεν τὰς μονὰς Γρηγορίου, Διονυσίου, Ἁγίου Παύλου, Ξηροποτάμου μὲ τοὺς τρουλλοὺς, τοὺς πύργους, τοὺς παλαιοὺς τοίχους των. Τὴν προσοχὴν μας ἰδιαιτέρως συγκεντρώνει ἡ Σιμωνόπετρα. Εἶναι μία σωστὴ ἀετοφωλιά, στημένη τολμηρότατα μὲ τοὺς πανυψηλοὺς πύργους καὶ τὰ ἐπτὰ πατώματά της εἰς ἓνα γιγαντιαῖον βράχον. Ἀριστερά μας προβάλλει ὁ ἀκατέργαστος ὄγκος τῆς ρωσικῆς μονῆς τοῦ Παντοκράτορος, κάτι μεταξὺ φρουρίου, στρατῶνος καὶ ἀνακτόρου.

Εἰς τὴν Δάφνην μᾶς ἐπερίμεναν ἀντιπρόσωποι τῆς Ἱερᾶς Ἐκκλησίας μὲ δύο ἡμίονους καὶ δύο φύλακας.

Ἰππεύσαμεν καὶ ἐτραβήξαμεν διὰ τὰς Καρυάς, διὰ νὰ ὑποβάλωμεν τὰ σέβη μας εἰς τὴν Ἱερὰν Σύναξιν, ὥσάν νὰ εἴπωμεν τὴν Κυβέρνησιν τοῦ Ἁγίου Ὁρους, καὶ νὰ ἐφοδιασθῶμεν μὲ συστατικὰς ἐπιστολάς.

Αἱ Καρυαὶ εἶναι ἡ πρωτεύουσα καὶ τὸ ἐμπορικὸν κέντρον τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Μία πολίχνη ἀπὸ τὰς πλέον περιέργους, ὅπως ὄλαι αἱ ἄλλαι. Οἰκίαι παλαιαὶ καὶ νέαι, πτωχικαί, μεγαλοπρεπὴ καταστήματα, ἐργαστήρια, φούρνοι κ.τ.τ. Ἄλλ' ὅταν πλησιάζῃ τις, ἐννοεῖ ὅτι εὗρίσκειται εἰς ἓνα κόσμον διαφορετικόν, ἄγνωστον, πρωτοφανῆ. Καλογήρους συναντᾷτε παντοῦ. Ἀμίλητοι, σοβαροί, ἡσυχοὶ σᾶς χαιρετοῦν μὲ τὸ « εὐλογεῖτε ».

Εἰς τὰς ὀλίγας διαθεσίμους ἡμέρας ἐπεσκέφθημεν τὸν Ξηροπόταμον καὶ τὰς Βασιλικὰς μονὰς Βατοπεδίου, Ἰβήρων καὶ Λαύρας, τὸν Ἅγιον Παντελεήμονα καὶ τὴν ρουμανικὴν Σκήτην. Τὸ Βατοπέδιον εἶναι ἡ Εὐρώπη τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Ἐχει καὶ ἡλεκτρικὴν ἐγκατάστασιν. Οἱ πατέρες τοῦ εἶναι προοδευτικώτεροι καὶ πλουσιώτεροι ἀπ' ὅλους τοὺς ἄλλους. Τὰ θαυμάσια προπύλαιά του καὶ τὸ ὕψος τῶν οἰκοδομῶν τοῦ ὑπερβαίνουν καὶ τὰς ρωσικὰς μονὰς. Ὁμοιάζει μὲ ὠχυρωμένην πόλιν.

Εἰς τὸ Βατοπέδιον ἐμείναμεν τὴν νύκτα τῆς Ἀναστάσεως. Καί, ἂν καὶ διήλθαμεν πέντε ὁλοκλήρους ὥρας ἐν ὀρθοστασίᾳ καὶ προσευχῇ, ἐφύγαμεν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν ἀκούραστοι καὶ περισσότερον Χριστιανοί.

Εἰς τὸν Ξηροπόταμον ἠκούσαμεν κάτι περίεργον.

Μᾶς ἐπέδειξαν σουλτανικὸν φερμάνιον, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ σουλτᾶνος ἀνοικοδόμησε τὴν ἡρειπωμένην μονήν, διότι οἱ Ἅγιοι Ταξίαρχοι τὸν ἐβοήθησαν εἰς μίαν τοῦ ἐκστρατείας εἰς Αἴγυπτον.

Εἰς τὴν Λαύραν συνεζήσαμεν ὀλίγας ὥρας μὲ τοὺς ἐνδόξους αὐτοκράτορας τοῦ Βυζαντίου Νικηφόρον Φωκᾶν καὶ Τσιμισκῆν. Εἰς τὰς δεήσεις κάθε ἡμέραν σήμερον ἐπαναλαμβάνεται ἡ εὐχή: « καὶ ὑπὲρ τῶν αὐτοκρατόρων ἡμῶν Νικηφόρου Φωκᾶ καὶ Ἰωάννου Τσιμισκῆ ». Εἰς τὸν νάρθηκα ὑπάρχουν δύο εἰκόνες τῶν ἢ μία πλησίον τῆς ἄλλης. Εἰς πύργος φέρει τὸ ὄνομα τοῦ Τσιμισκῆ. Μία χαλκίνη πύλη τῆς μονῆς εἶναι λάφυρον τοῦ Φωκᾶ ἀπὸ ἐν ἀραβικὸν παλάτιον τῆς Κρήτης. Τὰ μανουάλια ἐπίσης. Διασώζονται ἐν στέμμα τοῦ Νικηφόρου, μία χλαμὺς τοῦ Τσιμισκῆ, ἐν χειρόγραφον Εὐαγγέλιον μὲ τεραστίους πολυτίμους λίθους, τὸ ὁποῖον εἰς τὰς ἐκστρατείας τοῦ ἔγραφε καὶ ἐδιάβαζεν ὁ ἥρωικὸς Φωκᾶς, εἰς σταυρὸς τοῦ Τσιμισκῆ κ. ἄ.

Μὲ ἐν μικρὸν βενζινοκίνητον πλοῖον τῆς Λαύρας περιεπλεύσαμεν τὸ ἀκρωτήριο τοῦ Ἁθῶ. Ἀπὸ τὴν ἰδίαν θάλασσαν, τὴν ὁποίαν τόσον ἐφοβήθη ὁ Ξέρξης, ἀντικρύσαμεν τὰς « καλύβας ». Εἶναι σκῆται σφηνωμέναι εἰς κρημνούς, ὅπου δυσκολώτατα δύναται τις νὰ μεταβῇ εἴτε ἀπὸ τὴν ξηρὰν εἴτε ἀπὸ τὴν θάλασσαν.

Εἰς αὐτὰς ζοῦν οἱ « ἀναχωρηταί », καλόγηροι χωρισμένοι ἐντελῶς ἀπὸ τὸν ἄλλον κόσμον. Μίαν φορὰν τὴν ἐβδομάδα τοὺς ἐπισκέπτεται ἀπεσταλμένος τῆς μονῆς τῶν καὶ φέρει εἰς αὐτοὺς ξηρὸν ἄρτον καὶ ὕδωρ.

Ἐφύγαμεν ἀπὸ τὸν λιμένα τῆς Δάφνης μὲ τὴν ψυχὴν γεμάτην
ἀπὸ ὠραίας ἐντυπώσεις καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ ἐπανέλθωμεν κάποτε
πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν πολυτίμων θησαυρῶν τοῦ Ἀγίου Ὁρους.

Γ. Μόδης

Ο Α Θ Ω Σ

Κρυσταλλωμένε Ἀθωνα ! τὸ ὕψος σου θαυμάζω
καὶ βλέπων σε τὴν δεξιὰν τοῦ Πλάστου σου δοξάζω.
Τὸ φῶς λαμβάνει τ' οὐρανοῦ ἢ κορυφὴ σου πρώτη
καὶ εἰς τοῦ Ἄδου φθάνουσιν οἱ πόδες σου τὰ σκότη.

Διάδημ' ἀδαμάντινον τὴν κεφαλὴν σου στέφει,
τὰ δάση ἔχεις ζώνην σου καὶ κόμην τὰ νέφη.
Ἡ ἀστραπὴ τὸ βλέμμα σου, ὁ χεῖμαρρος φωνὴ σου
καὶ ὁ ἀνεμοστρόβιλος ἢ βροντερὴ πνοή σου.

Καθὼς ὁ πρῶτος ἄνθρωπος τῆς φύσεως ἀρχαῖος,
σύ πρῶτος ἔλαβες ζωὴν καὶ θέλεις τελευταῖος
προσφέρει τὸν αὐχένα σου στὸν αἰμοβόρον χρόνον·
νὰ τρέχῃ βλέπεις ὑπὸ σέ ἢ κόνις τῶν αἰώνων.

Κατὰ κλυσμός δὲν ἔλουσε τὸ μέγα μέτωπόν σου,
ἀσπάζεται ἢ θάλασσα τὰς ἄκρας τῶν ποδῶν σου.
Ὡ φύσις, τόσα τέκνα σου χωρὶς ψυχὴν καὶ αἰσθήσεις
αἰώνας ζῶσι, καθὼς σύ, ὦ αἰωνία φύσις.

«Ὁδοιπóρος»

Π. Σούτσος

ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΑΛΥΜΝΟΝ

Πλησιάζομεν ἤδη πρὸς τὴν Κάλυμνον, βραχὴν νῆσον, ζῶσαν ἀπὸ τῶν θησαυρῶν τῶν βυθῶν, ὅπως ἡ γειτονικὴ αὐτῆς Σύμη, ἀπὸ ἐν ζώφωτον, τὸν σπόγγον.

Ἀπέχομεν ἐτι μίλιον σχεδὸν ἐκ τοῦ ἀγκυροβολίου, ὅτε ἐνόμισα, ὅτι εἶδον ἐπὶ τῆς γαληνιαίας θαλάσσης νήσας σκιεροῦ χρωματισμοῦ, αἷτινες, ὅμως, στιγμιαίως ὥς εἰς πρόσταγμα, ἐξηφανίσθησαν βυθισθεῖσαι.

Ἀφυνίσθη μέσα μου τοῦ κυνηγοῦ τὸ ἐνστικτον καὶ εἶπον μονολογῶν μεγαλοφώνως χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσω:

— Μπα, βουτηχτέλια ! Μὰ περίεργον, ἐγὼ δὲν ξέρω νὰ πηγαίνουν κοπαδιαστὰ τὰ βουτηχτέλια !

Ἄλλὰ τότε εἰς Καλύμνιος, ἱστάμενος παρὰ τὸ πλευρόν μου, τὸν ὁποῖον κατὰ παράκλησίν του εἶχομεν παραλάβει ἐπιβάτην ἐκ Λέρου, μοῦ εἶπε μειδιῶν:

— Δὲν εἶναι, κύριε, οὔτε βουτηχτέλια οὔτε κανενὸς εἶδους πάπιες.

— Τί εἶναι λοιπόν;

— Ἀφῆστε νὰ ζυγώσωμε λίγο καὶ θὰ τὸ ἰδῆτε ὁμόνος σας.

Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξύ τὰ παράδοξα πτηνὰ εἶχον ἤδη ἀναδύσει καὶ ἐπλεον ἐν τάξει.

Ἦρπασα τότε τὰς ἰσχυρὰς διόπτρας καὶ ἀμέσως ἐφώναξα μὲ ἐκπληξιν.

— Καλὲ εἶναι παιδιὰ, μικρὰ παιδιὰ, ἔξω στὸ πέλαγος !

Ἐπειτα ἀπὸ ὀλίγον ἐπλησιάζαμεν.

Μικρὰ παιδιὰ καὶ δὲν ἤρκοῦντο εἰς τὸν λιμένα διὰ τοὺς κολυμβητικούς τῶν ἄλλους. Ἦσαν ἀμφίβια, τὸ ὀλιγώτερον ! Ἐβυθίζοντο συγχρόνως, ἄλλοτε ἐπλεον κατὰ γραμμὴν, ἄλλοτε τὸ ἐν ὀπισθεν τοῦ ἄλλου, ὥς εἰς πρόσταγμα. Πρὶν πλησιάζωμεν, ἐτράπησαν πρὸς τὸν μυχὸν τοῦ λιμένος καί, ἐνῷ ἡ « Σαλαμινία » ἐπλεε βραδέως, διὰ τι διάστημα ἀπετέλεσαν ἐκατέρωθεν τὴν τιμητικὴν ἡμῶν προπομπήν. Τότε ὁ Καλύμνιος ἐπιβάτης μᾶς ἐξήγησεν, ὅτι αὕτη ἡ ἱστορία γίνεται δι' ὅλης τῆς ἡμέρας με διαδοχικὰς ἀναπαύλας εἰς τοὺς βράχους τῆς παραλίας. Τοῦτο ἐξήγει καὶ τὸ βαθὺ κεραμόχροον τοῦ χρωματισμοῦ τῶν σωματῶν αὐτῶν. Ἐπροπονοῦντο, ὅμως, οἱ μικροὶ ὑποψήφιοι διὰ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δύτου.

Ἄλλὰ τί ἐπάγγελμα !

Δὲν θὰ κάμω λόγον περὶ τῶν δυτῶν τῆς σπογγαλιείας διὰ σκαφάνδρων. Ἄν καὶ ταῦτα εἶναι κινδυνωδέστερα, ἰδίως διὰ τὰς ἐκ γενικῆς παραλύσεως προσβολάς, ὥστόσον, ὅμως, δὲν εἶναι τόσοσιν φρικιαστικά, ὅσον τὸ ἐπάγγελμα τοῦ γυμνοῦ δύτου.

Γυμνὸς ἐναγκαλίζεται λίθον βάρους 8 - 9 ὀκάδων, εἰς ὅπῃν τοῦ ὁποίου διαπερᾶται λεπτὸν σχοινίον, τὸ ὁποῖον εἶναι ἔτοιμοι νὰ ἐκτυλίξουν οἱ ἐν τῇ λέμβῳ. Οὕτω διὰ τοῦ βάρους τούτου καταβυθίζεται τάχιστα μέχρι βάθους 20 ὀργυῶν. Ἀποσπᾷ ἐκ τοῦ βυθοῦ σπόγγους, ὅσους ἤθελε προφθάσει, τοὺς ὁποίους ρίπτει ἐντὸς δικτυωτῆς ἀπόχης ἐξηρημένης ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ. Σύρει τὸ σχοινίον, οἱ δὲ ἐν τῇ λέμβῳ τὸν ἀνέλκουν τάχιστα. Καὶ ὅλα αὐτὰ πρέπει νὰ τελειώσων ἐντὸς τριῶν τὸ πολὺ λεπτῶν.

Ἐὰν διὰ τινος κυλινδρικοῦ σωλῆνος, κλειομένου ἐκ τῆς μιᾶς ἐπιφανείας μὲ κρύσταλλον καὶ βυθιζομένου δακτύλους τινὰς εἰς τὸ ὕδωρ, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπιτυγχάνεται διαφάνεια τῶν βυθῶν, κύψετε νὰ ἴδετε δύτην ἐργαζόμενον, θὰ σᾶς δώσῃ τὴν ἐντύπωσιν παραδόξου ζώου, μεγάλου βατράχου. Κινεῖται μετὰ τῶν ἀνωμαλιῶν τοῦ πυθμένος καὶ ἀποκρύπτεται καὶ ἀναφαίνεται μετὰ τῶν σκιῶν τῆς θαλασσίας βλαστήσεως. Ἀπὸ πόσων συνθηκῶν ἐξαρτᾶται ἡ ζωὴ ἐκείνας τὰς στιγμὰς τῶν τραγικῶν τούτων βιοπαλαιστῶν !

Ἦδη τὸ καλλίμορφον πλοῖον μας ποντίζει ὑπερήφανον εἰς τὸν λιμένα τῆς προκυμαίας.

Οὐχὶ ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ, ἀλλ' οἰοδῆποτε ὁ κάλαμος θὰ ἦτο ἀνεπαρκής, ὅπως ἀποδώσῃ καὶ ὠρότατα τὴν ἀποθέωσιν τῆς ὁποίας σκάφος τῆς πατρίδος ἐγένετο ἀντικείμενον ὑπὸ τῆς ὑψηλῆς φιλοπατρίας τῶν Καλυμνίων. Καὶ διὰ νὰ μὴ ἐπαναλαμβάνω τὰ αὐτὰ προκειμένου περὶ τῆς μεταβάσεως ἡμῶν εἰς τὴν Σύμην, τοῦτο δηλῶ ἀπὸ τώρα. Θὰ μοῦ ἦτο δύσκολον νὰ καθορίσω, τίς τῶν δύο τούτων σπογγαλιευτικῶν ἐλληνίδων νήσων ὑπερέβαλε τὴν ἄλλην εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ πατριωτικοῦ συγκλονισμοῦ, ὅστις ἐδόνει τὰς ψυχὰς τῶν Καλυμνίων καὶ τῶν Συμαίων. Διότι εἰς ἀμφοτέρας τὸ ἔδαφος τῆς « Σαλαμινίας », ἡ σημαία, τὰ δύο μικρὰ αὐτῆς πυροβόλα, τὸ προωαῖον καὶ τὸ πρυμνήσιον, εἶχον γίνει ἀντικείμενον προσκυνήματος καὶ γονυκλισιῶν.

Εἰς ἀμφοτέρας αἱ ἀρχαὶ αἱ κοινοτικάι, ὁ κλῆρος φέρων τὴν ἱερὰν ἀμφίεσιν, σύμπας ὁ λαός, μᾶς ὑπεδέχοντο μετὰ λυγμῶν πατριωτικῆς

συγκινήσεως. "Ολοι αἱ οἰκίαι, ὅλα τὰ καταστήματα νὰ παρακαλοῦν, ὡς υπερτάτην τιμήν, ὡς εἶδος ἐθνικοῦ ἀγιασμοῦ, τὴν εἰσοδὸν ἡμῶν πρὸς φιλοξενίαν. Οὔτε τὸ πλήρωμα ἐδαπάνησε λεπτὸν εἰς τινα τῶν δύο τούτων νήσων οὔτε ἤτο δυνατόν ἢ ὑπηρεσία τοῦ πλοίου νὰ στείλῃ λέμβον πρὸς ἀγορὰν τροφίμων, διότι τὰ πάντα προσεφέροντο, ἀλλ' οὐδεὶς ἐδέχετο ἀντίτιμον. Ἀλλὰ καὶ οὐδὲ ὑπῆρχε πρὸς τοῦτο ἀνάγκη. Διότι κατέκλυζαν τὸ πλοῖον δῶρα παντοειδῆ, μόσχοι, ἀμνοί, βαρέλια οἴνου, τυροί, ὀπῶραι καὶ μέλι τῆς Καλύμνου, εἰς τὸ ὅποιον ὁ Στράβων παρέχει τὰ πρωτεῖα ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ μέλι τοῦ Ὑμηττοῦ. Περὶ τῶν ἀνθέων, διὰ τῶν ὁποίων κατάφορτοι λέμβοι ἀπεστέλλοντο, διὰ νὰ κοσμοῦν τὸ πλοῖον, οὐδὲν λέγω, ἀφοῦ, ὡς εἶπον, ὁ κατάλογός μου ἀφορᾷ μόνον τροφίμα.

Εἰς τὴν Κάλυμνον ἐδοκίμασα καὶ μίαν φαιδρὰν ἐκπληξιν, ἡ ὁποία ἐνδιαφέρει ἰδιαίτερώς τοὺς ὀρνιθολόγους καὶ τοὺς κυνηγούς. Ἐκυνήγησα ἄσπρες πέρδικες εἰς τὴν παρακειμένην νησίδα Ψέρημον, ἐπτὰ μίλια ἀνατολικῶς τοῦ λιμένος τῆς Καλύμνου.

Πρὸ τῆς αὐγῆς μετὰ Καλυμνίου κυνηγοῦ ἀπεβιβαζόμεθα τὴν ἐπομένην εἰς τὸν ὁμώνυμον ὄρμον. Ἀμέσως ἤρχισεν ἡ θήρα μὲ δύο ἐξαιρέτους κυνηγετικούς κύνas. Διηρχόμεθα μικρὰς κοιλάδας καὶ λόφους, ὅπου ἐκυριάρχουν τὰ σχοῖνα καὶ τὸ θυμάρι. Δὲν παρῆλθον ὀλίγα λεπτά, ὅτε οἱ κύνες ἐσήκωσαν ἀπὸ τοὺς θάμνους κοπάδι περδίκων τοῦ αὐτοῦ σχήματος, τοῦ αὐτοῦ μεγέθους, τῆς αὐτῆς πτήσεως μὲ τὰς γνωστάς.

Ἄλλ' ἦσαν λευκαί.

Ἀμφότεροι ἐφονεύσαμεν ἀνὰ μίαν.

Δὲν ἐπίστευον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου. Αἱ πέρδικες εἶχον τὸ χρῶμα λευκόν, ὡς τοῦ παγωτοῦ κρέμας ἐκ γάλακτος, μὲ ἐρυθρὸν τὸ ράμφος, ἐρυθροὺς τοὺς πόδας, μὲ τὸ αὐτὸ μέλαν καὶ φαιὸν στικτὸν περιδέραιον περὶ τὸν λαιμόν, ὡς αἱ κοιναὶ πέρδικες.

Ἦτο καὶ εἶναι πάντοτε δι' ἐμὲ μυστήριον, πῶς εὐρίσκεται εἰς τὴν νησίδα αὐτὴν τὸ εἶδος τοῦτο τῆς πέρδικος, τὸ ὅποιον, ὡς ἔμαθον κατόπιν, μόνον εἰς τὴν Συρίαν καὶ τὴν Ἀραβίαν ἐπιχωριάζει.

« Γύρω εἰς τὸν τόπον μας »

Ἐμμ. Λυκούδης

11. ΖΩΑ - ΠΤΗΝΑ

11. ΖΩΑ - ΠΤΗΝΑ

(Διηγήσεις—Περιγραφαι)

ΔΙΗΤΗΤΑ - ΔΩΣ . II

(Διηγήσεις - Περιγραφή)

οι δι' ηλίκους άρχοντες
αυτοκρατορίας και βασιλείας

τομής

Ο ΚΡΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

Η ερώτηση είναι
«4015» και η απάντηση
Αν γινώσκω... 11-11-11

Καθόμουν στὸν ἴσκιο τῆς καλύβας καὶ περίμενα νὰ δροσίση γιὰ νὰ κινήσω. Κοντά μου ὁ δραγάτης καθάριζε μὲ τὸ μαχαιράκι του ἓνα καλάμι, γιὰ νὰ περάσῃ τὴν ὥρα του. Ἀντίκρυ μου τ' ἀμπέλι ἀπλωνε τὰ κλαδιά του πρασινοντυμένα κι ἔδειχνε ἀπὸ κάτω τὰ χοντρά μελωμένα σταφύλια του. Ὁ ἥλιος ἔριχνε τὶς ἀκτῖνες του παντοῦ κι ἔχυνε νύστα σὲ ἀνθρώπους, σὲ ζῶα καὶ σὲ φυτά. Φύλλο δὲ σάλευε.

— Καλὰ καὶ σύ, εἶπε ἔξαφνα ὁ δραγάτης, «τρεῖς, τρεῖς, τρεῖς παρᾶδες τὸ κρασί !». Λέγε το, ἂν δὲ βαριέσαι, ὡς τὸ βράδυ !

— Γιὰ ποιὸν μιλάς; τὸν ἐρώτησα.

— Γιὰ τὸν ἀμπελουργό. Δὲν ἀκοῦς;

Ἄπλωσε τὸ χέρι κι ἔδειξε λίγο μακριὰ μας ἓνα πουλάκι μὲ φτερά μαῦρα καὶ οὐρά ἀσπρόμαυρη.

Ἡ κορυφή τοῦ κεφαλιοῦ, ὁ λαιμός, ἡ ράχι καὶ τὸ κάτω μέρος ἦταν κόκκινα. Δὲ φαινόταν μεγαλύτερο ἀπὸ σπουργίτη. Ἀπάνω σ' ἓνα σβῶλο ἀπὸ χῶμα γύριζε τὴν κίτρινη μυτίτσα του πότε ἔδῳ καὶ πότε ἔκει, κι ἀδιάκοπα ἔχυνε ἀπὸ τὸ λαρύγγι του τὸ ἴδιο κι ἀπαράλλαχτο τραγούδι !

— Τσιτ... τσιτ... τίρι λίρι τιριλί ! Τσιτ... τσιτ... τίρι λίρι τιριλί !

— Ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ αὐτὸ θὰ λέῃ ἐξακολούθησεν ὁ δραγάτης. Δὲν παύει νὰ μᾶς διαλαλῇ τὸ κρασί του.

— Ἐχει καὶ κρασί; ρώτησα μὲ χαμόγελο.

— Ἀφοῦ τὸν λένε κρασοπούλο !

— Ἐσὺ μοῦ τὸν εἶπες ἀμπελουργό.

— Ἀμπελουργός, κρασοπούλος τὸ ἴδιο εἶναι. Μάλιστα στὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου τὸν λένε καὶ πετρουλίδα, γιατί συνηθίζει νὰ στέκεται στὴν πέτρα. Μιά φορὰ κι ἓναν καιρὸ λένε πῶς ἦταν ἀνθρωπος. Στὴν ἀρχὴ φύτεψε λίγα ἀμπέλια καὶ μὲ τὸν καιρὸ ἔγινε ὁ πρῶτος νοικοκύρης τοῦ χωριοῦ.

Μιά χρονιά ἔτυχε νὰ μὴν κάνουν σταφύλια τ' ἀμπέλια. Ἄλλοι πῆραν τὴ μισὴ ἐσοδεὶά κι οἱ περισσότεροι οὔτε τσαμπί. Μὰ τοῦ ἀμπελουργοῦ τ' ἀμπέλια παραφορτώθηκαν. Τί τοῦ ἤρθε τότε στὸ νοῦ. Νὰ γίνῃ καὶ κρασοπούλος. Ὅταν ἔφτασεν ὁ καιρὸς τοῦ τρύγου κι ἤρθαν νὰ ἀγοράσουν τὸ μοῦστο του ὅσο κι ὅσο, δὲν πούλησεν οὔτε φόρτωμα. Ἐβαλεν ὅλον τὸ μοῦστο στὰ βαρέλια του κι ἀφοῦ ψήθηκε κι ἔγινε κρασί, δὲν ἤθελε νὰ πουλήσῃ οὔτε κρασί. ✓

— Δὲν θὰ πουλήσω, παρὰ ὅταν φτάσῃ ὁκᾶ καὶ λίρα, ἔλεγε μὲ πείσμα,
 — Στὴ μισθὴ ὁκᾶ σοῦ δίνω δέκα ὁκάδες τοῦ χρόνου, τοῦ εἶπε κάποιος.
 — Γιὰ νὰ ἰδοῦμε ἂν θὰ ἔχῃς καὶ τοῦ χρόνου ! ἀποκρίθηκεν ὁ ἀμπε-
 λουργός.

Ἔτσι ἦρθεν ὁ χειμῶνας, ἦρθεν ἡ ἀνοιξὶ καὶ ἀνθίσαν τ' ἀμπέλια.
 — Ὅλα τ' ἀμπέλια εἶναι γεμᾶτα ἀνθό, τοῦ εἶπε κάποιος φίλος του.
 Τώρα ποὺ σκαλίζουν καὶ βλαστολογοῦν, πούλησε τὸ κρασί σου νὰ τὸ
 πιοῦν οἱ ἐργάτες.

— Ἀφῆσε νὰ μποῦμε στὸν τρύγο καὶ βλέπουμε, εἶπεν ὁ ἀμπελουργός.
 Ὅταν ἦρθεν ὁ καιρὸς τοῦ τρύγου, ὁ μοῦστος ἐγίνε τόσο ἄφθονος,
 ποὺ ἔφτασε νὰ πουληθῇ μιὰ δεκάρα τὴν ὁκᾶ.

— Μιὰ δραχμὴ τὴν ὁκᾶ μπορεῖς τώρα νὰ τὸ πουλήσῃς τὸ ψημένο
 κρασί, εἶπε πάλιν ὁ φίλος του στὸν ἀμπελουργό. Ὁ κόσμος δουλεύει
 πολὺ καὶ τὸ θέλει τὸ κρασί.

— Ἐννοία σου, καὶ τοῦ χρόνου θὰ πουλιέται δυὸ λίρες τὴν ὁκᾶ, εἶπεν
 ὁ ἀμπελουργός. Κι ἔφταισε καὶ ἄλλα βαρέλια νὰ βάλῃ τὸ νέο μοῦστο.

Τὸν ἄλλο χρόνον ἐγίνε πιὸ πολλὴ ἑσοδεία. Καὶ τὸ χειρότερον, ὅταν
 δοκίμασε τὰ κρασιά του, τὰ περισσότερα τὰ βρῆκε μισόξινα. Καὶ στὰ
 δυὸ χρόνια ἐξώδεψε τόσα χρήματα γιὰ τὴν καλλιέργεια χωρὶς νὰ πάρῃ
 πεντάρια ! Τώρα φοβήθηκε. Ἐβαλε νὰ διαλαλήσουν στὸ χωριὸ πὼς
 πουλεῖ παλιὸ κρασί. Φτηνὸ τὸ ἔβαλε, τρεῖς παρᾶδες τὴν ὁκᾶ.

Μὰ ποιὸς ἀγόραζε τώρα κρασί ; Τὰ ὑπόγεια ἦταν γεμᾶτα. Λίγοι
 πῆγαν νὰ δοκιμάσουν, μὰ, ἀφοῦ τὸ βρῆκαν ξινό, δὲν ξαναπῆγαν.

— Γιὰ τουρσί, κουμπάρε, δὲ βρίσκει ταίρι, τοῦ εἶπε ἓνας περι-
 παχτικά.

Τί τὸν θέλεις τὸν καλὸ σου κρασοπούλο ! Σὰν τρελλὸς βγῆκε
 στὴν ἀγορὰ καὶ στίς γειτονιὲς καὶ φώναζε :

— Τρεῖς... τρεῖς... τρεῖς... παρᾶδες τὸ κρασί ! Τρεῖς... τρεῖς... παρᾶ-
 δες τὸ κρασί !

Οὔτε τρεῖς οὔτε καὶ χάρισμα. Κανεὶς δὲν τὸ ἤθελε. Ὅπου περ-
 νοῦσε, ὁ κόσμος τὸν κοροῖδευε.

— Ὅκᾶ καὶ λίρα ! Ὅκᾶ καὶ λίρα ! φώναζεν ὁ ἓνας ἀπὸ δῶ.

— Δὲ σὲ συμφέρει, ζημιώνεσαι, κουμπάρε ! τοῦ φώναζεν ἄλλος. Δυὸ
 λίρες τὴν ὁκᾶ ! Δυὸ λίρες τὴν ὁκᾶ !

Ὁ ἀμπελουργὸς ἀπελπίσθηκε. Δὲ μπορούσε νὰ ζήσῃ πιά καὶ πα-
 ρακάλεσε τὸ Θεὸ νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τέτοια ζωὴ. Ὁ Θεὸς τὸν ἄκουσε

καὶ τὸν ἔκαμε πουλί. Μὰ καὶ πουλί πού εἶναι, ὅταν πλησιάσῃ ὁ καιρὸς τοῦ τρύγου, θυμᾶται τὴν παλιά του κατάστασι, γυρίζει στ' ἀμπέλια, ἀνεβαίνει στὶς ψηλὰς πέτρες καὶ φωνάζει ἀδιάκοπα : « Τρεῖς... τρεῖς... τρεῖς παρᾶδες τὸ κρασί ! ».

— Νόστιμο παραμῦθι, εἶπα.

— Νόστιμο, ξενόστιμο, αὐτὸ εἶναι, εἶπε ὁ δραγάτης. Καὶ πρὶν προφτάσω νὰ τὸν ἐμποδίσω ἔρριξε στὸ πουλί μὲ δύναμι ἓνα λιθάρι. Καλὰ πού δὲν τὸ πέτυχε. Τὸ πουλί, ἐκεῖ πού κελαηδοῦσε, λὲς κι ἔβλεπε τὰ κινήματα τοῦ δραγάτη καὶ πέταξε μακριά.

— Τί σοῦ φταίει τὸ ἀθῶο τὸ πουλάκι ; τοῦ λέω.

— Ἀλήθεια, τί μοῦ φταίει ; ρώτησε κι ἐκεῖνος καὶ χαμήλωσε τὸ κεφάλι ντροπιασμένος. Κι ἐγὼ δὲν τὸ συλλογίστηκα γιατί τὸ ἔκαμα !

Λαϊκὴ παράδοσις

Ἀνδρ. Καρκαβίτσας

ΠΤΕΡΩΤΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΑΙ

Εἶναι αὐτοὶ τὰ ἀποδημητικὰ πουλιά.

Νομίζω ὅτι εἶναι πρόβλημα ἄλυτον — καὶ ὄχι μόνον δι' ἐμέ — διατί, ἐνῷ ὅλα τὰ μαστοφόρα τὰ ἔκαμεν ὁ Θεός, διὰ νὰ ζοῦν καὶ νὰ ἀποθνήσκουν ὅπου γεννηθοῦν, χωρὶς νὰ ζητοῦν τὴν εὐτυχίαν περιπλανώμενα κατ' ἔτος εἰς τὰς διαφόρους ἡπείρους, τὰ περισσότερα πουλιά δὲν ἔμπορουν νὰ ζήσουν, χωρὶς, νὰ ἐπιχειροῦν κάθε χρόνον τὰ ἐναέρια ταξίδια πολλὴ χιλιάδων μιλίων.

Εἰς ἄλλα πάντοτε εἶναι ἀπαραίτητος ἡ θερμοκρασία τῶν τροπικῶν. Εἰς ἄλλα ἀρκεῖ ἡ θερμοκρασία τῆς Αἰγύπτου καὶ ἐν γένει τῆς γραμμῆς ὅλης τῆς βορείου Ἀφρικῆς ἕως εἰς τὰ ἄκρα τοῦ Μαρόκου. Αὐτὰ ὅλα λοιπὸν τὸ καλοκαίρι ζητοῦν τὴν ἴδια θερμοκρασία εἰς τὴν Εὐρώπην, ἄλλα εἰς τὴν μέσην καὶ ἄλλα εἰς τὴν βορείαν.

Εἰς τὸν τόπον μας μάλιστα πολὺ ὀλίγα εἶναι τὰ πουλιά, τὰ ὁποῖα — ὅπως ἡ πέρδικα, τὸ ἀγριοπερίστερο, ὁ σπουργίτης, ὁ κατσιλιέρης, καὶ ὀλίγα ἄλλα — ἐκτιμοῦν, ὅπως πρέπει, τὰ θέλητρα τῆς στέγης μονίμου ἐστίας. Διότι σχεδὸν ὅλα — ἐκτὸς ὀλίγων — τὰ πουλιά, ὅπου κυνηγοῦνται εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἶναι πουλιά, ὅπου ἢ ἐρχονται ἀπὸ τὰ βόρεια κλίματα, πού τὰ σφίγγουν τὰ μεγάλα φύχη, διὰ νὰ ξεχειμωνιάσουν ἐδῶ, ἢ περνοῦν ἀπὸ τὸν τόπον μας ἐρχόμενα ἀπὸ τὰ νότια τὴν

ἄνοιξιν διὰ βορειότερα κλίματα καὶ κατεβαίνουν τὰς ἀρχὰς τοῦ φθινοπώρου μὲ ἀντίθετο δρομολόγιο.

Ἀλλὰ κανεὶς νὰ μὴ νομίσῃ ὅτι τὰ ταξίδια αὐτὰ τοῦ φτερωτοῦ κόσμου γίνονται χωρὶς περιπέτειες, χωρὶς κινδύνους, χωρὶς καταστροφάς. Πολλὲς φορές πέφτουν εἰς τὴν θάλασσαν ἀπὸ ἐξάντλησιν, ἄλλοτε τοὺς δίνουν συνολικὸν θάνατον ἢ χάλαζα, αἱ καταγίδες, οἱ τυφῶνες, πότε ἐπάνω στὰ κύματα τῶν θαλασσῶν καὶ πότε ἐπάνω σὲ βράχους, ποὺ τὰ περιδινοῦν μέσα εἰς σίφωνας καὶ τὰ συντρίβουν. Ἄλλοτε πάλιν πέφτουν σὰν πυκνὸ σύγνεφο ἐξάντλημένα ἐπάνω σὲ καράβια, στὶς κεραῖες των, στὶς κορυφές, στὸ κατὰστρωμα, στὰ τσιμπούκια, ὅπου βροῦν.

Καὶ διὰ μίαν ἀπὸ αὐτὰς τὰς καταστροφὰς ἡμπορῶ νὰ προσφέρω τὴν μαρτυρίαν μου ὡς αὐτόπτης μάρτυς.

Εὐρισκόμην ἐπὶ τοῦ πολεμικοῦ « Σαλαμὶς » ὡς ἀνακριτής. Ἐπλέομεν μεταξὺ Ρόδου καὶ Καρπάθου. Ἦτο πρωὶ τῆς 31 Αὐγούστου. Ἐνθυμοῦμαι τὴν ἡμέραν, διότι τὴν ἐσημείωσα εἰς τὸ ἡμερολόγιόν μου. Ἦμην ἐπάνω εἰς τὴν γέφυραν, ὅπου εἶδα τὸν ἐπὶ τῆς πηδαλιουχίας κελευστήν νὰ παρατηρῇ μὲ προσοχὴ τὴ θάλασσα ἐμπρός. Ἐπῆρε τὰς διόπτρας καὶ ἀφοῦ ἐκύτταξε καλὰ, μοῦ εἶπε :

— Περίεργον ! Ἡ θάλασσα σὲ ἀρκετὴ ἔκτασιν εἶναι κίτρινη, σαν νὰ εἶναι στρωμένη μὲ ψάθες.

Ὅταν ἐπλησιάσαμεν, ἐπλέομεν ἀνάμεσα σὲ μυριάδες πνιγμένα ὀρυκτὰ ποὺ ἐπέπλεαν. Ἐρρίψαν κουβάδες καὶ ἀνέσυραν μερικά. Εἶχεν ἀρχίσει ἡ σῆψις των. Ἀνέδιδαν τρομερὴ δυσοσμίαν, ὅσο νὰ ἐξέλθωμεν ἀπὸ τὴν ἔκτασιν αὐτὴν, ποὺ δὲν ἦτο μικρά. Τότε ἐνεθυμήθην ὅτι πρὸ τριῶν ἡμερῶν εἰς τὴν Ρόδον, ὅπου ἤμεθα ἀγκυροβολημένοι, ὅλην τὴν νύκτα ἔπνεε σφοδρότατος ἄνεμος μὲ ἀτέλειωτη βροχή.

Ἀλλὰ δι' ἐμὲ τὸ μεγαλύτερον μυστήριον τῆς φύσεως τοῦ κόσμου δὲν εἶναι τόσον τὰ μεγάλα, τὰ δυνατὰ πουλιὰ.

Μοῦ γεννοῦν ἀπορίαν, μοῦ ἐμπνέουν θαυμασμὸν οἱ μικροσκοπικοὶ ταξιδιῶτες τοῦ ἀέρος, ὅπου περνοῦν βουνὰ καὶ κορυφές καὶ σχίζουν τὸν ἀέρα ὑπερπόντιοι, ἐπάνω ἀπ' τὰ κύματα τῶν θαλασσῶν χιλιάδων μιλίων, ὅπου τὸν Αὐγουστον ἕως τὸν Ὀκτώβριον πετοῦν στὸν τόπο μας σὲ δένδρα, σὲ θάμνους, σὲ ἀγκάθια. Ἀποδημητικὰ εἶναι ἐπίσης μερικά μικροσκοπικὰ χειμωνιάτικα πουλιὰ, ἔμψυχα μικρὰ χρωματιστὰ λουλουδάκια, ὅπου νομίζεις ὅτι φθάνει ἢ πλέον ἀδύνατη αὔρα, μὲ ἀνασαμὰ ἐλαφρὴ ἀέρος, διὰ νὰ τὰ συναρπάσῃ καὶ νὰ τὰ ἐξαφανίσῃ σὰν πούπουλα.

Πῶς ταξιδεύουν ὁ δρυοκολάπτης, ὁ κοκκινολαίμης καὶ τόσα ἄλλα πουλάκια, ὅπου χωροῦν μέσα εἰς ἓνα καρύδι, καὶ πρὸ πάντων τὰ πρασινοκίτρινα πουλάκια, πού συχνάζουν στ' ἀγκάθια, μικρότερα καὶ ἀπὸ τὸ λουλούδι τοῦ ἀγκαθιοῦ καὶ ὅπου μοιάζουν σὰν πεταλουδίτσες μὲ πούπουλα, ἀβρὰ παιγνιδάκια τῆς δημιουργίας ;

Καὶ ὅμως καὶ αὐτὰ, χαριτωμένα μικρὰ στολίδια τῶν πράσινων κλαδιῶν, ὅπου λικνίζονται μὲ τὸ ἐλαφρὸ φύσημα — λουλούδια καὶ αὐτὰ — διασχίζουν ἡπείρους καὶ περνοῦν ἀπὸ πάνω ἀπὸ ψηλὰ κορφοβούνια καὶ ἀπὸ τῇ βοῇ μανιασμένων κυμάτων, σὲ ἀπέραντα πελάγη μὲ ὀλόμαυρον οὐρανὸ καὶ κάτω ἀπὸ τῇ λάμπῃ τῶν ἀστραπῶν γιὰ νὰ φθάσουν στὸ ἄγνωστο τέρμα τοῦ δρόμου, ὅπου τοὺς δείχνει ἐμπρὸς εἰς τὰ ματάκια τους, μάτια σὰν ψιλὲς χανδρίτσες, τὸ ἔνστικτον !

« Γύρε εἰς τὸν τόπον μας »

Ἑμμ. *Λυκούδης*

Ο ΚΟΣΣΥΦΑΣ

Πολλοὶ πιστεύουν πῶς στοὺς μεγάλους λόγγους εἶναι τὰ καλύτερα πουλιά. Ἀλλοίμονον ἂν ἔλειπεν ἀπὸ αὐτὰ ὁ κόσσυφας. Ὁ λόγγος θὰ ἦταν ἓνα πανηγύρι ἀρχοντοχωριατῶν μουγγῶν. Χρώματα; ἄλλο τίποτε. Ὑπάρχουν μάλιστα μερικά, ὡς λόγου χάριν ἡ τριγκλιτάρρα (δρυοκολάπτης), ὁ τσαλαπετεινὸς (ἔποψ) καὶ ὁ συκοφαγὰς, πού εἶναι σὰν πολυχρωμοὶ ἐφημερίδες, ἂν ὅμως πρόκειται νὰ ἀνοίξουν τὸ στόμα των, νὰ εὐχεσθε νὰ μὴν εἴσθε ἐκεῖ. "Ὅ,τι κωμικὸν ἤμποροῦσε νὰ δημιουργήσῃ εἰς φωνὴν ὁ Ὑψιστος, τὸ ἔδωκεν εἰς τὰ λαρύγγια των.

Ἐν μέσῳ αὐτῶν τῶν γελοιογραφιῶν ζῇ ὁ σκέτος κόσσυφας, αὐστηρὸς, σοβαρὸς, μαῦρος ὡς ἔβενος, μὲ τὸ κατακίτρινο ράμφος του, ὡς νὰ κρατῇ κεχριμπαρένια πίπα. Ἡ σύντροφός του, ὅμως, δὲν ἔχει οὔτε τὴν μαυρίλαν τῶν πτερῶν του οὔτε τὸ χρυσάφι τοῦ ράμφους του. "Ὅ,τι εἶναι ἡ ἀμυγδαλιὰ εἰς τὸν φυτικὸν κόσμον εἶναι αὐτὸς εἰς τὸν πτερωτὸν τὸ λάλημά του θὰ πρωτοχαιρετίσῃ τὴν ἀνοιξιν ἓνα δύο μῆνες ἐνωρίτερα ἀπὸ τὸν κοῦκκον καὶ τὸ ἀηδόνη. Πρωτολαλεῖ, πρωτοξευγαρώνεται, πρωτοφωλιάζει.

Πότε αὐτὸ τὸ πουλί, τὸ ὅποιον δὲν παύει τὸ τραγούδι, εὐρίσκει καιρὸν νὰ κτίσῃ ἐκεῖνο τὸ θαῦμα τῆς ὑπομονῆς, τῆς τέχνης, τῆς φιλοδουλειᾶς, πού εἶναι ἡ φωλιά του ; Ποτέ, ποτέ δὲν ἔμπορεῖ νὰ πιστεῦσῃ

κάνεις ὅτι ἐν ράμφος εἶναι δυνατόν νὰ λεπτοουργήσῃ τὸ καταστρόγγυλον ἐκεῖνο πῆλινον τάσι, τὸ καλοδεμένον ἀπ' ἔξω μὲ πολυτρίχια καὶ ρίζες, τὸ γαρνιρισμένον ἐπάνω σὲ χαλίκια, τὸ γαλακτωμένον ἀπὸ μέσα ἀπὸ καθαρὸν χρῶμα καὶ στρωμένον μὲ φρύγανα, χνουδία καὶ φτερά.

Τί περίεργον φαινόμενον ἡ τέχνη, ποὺ ἔχουν αἱ φωλεαὶ τῶν περισσοτέρων ὀδίκων πτηνῶν ! Μερικὰ ἀηδόνια ὑφαίνουν τὴν ἰδικήν των κρεμαστὴν ἀπὸ ἓνα κλωνάρι ὡς κούνιαν, ἡ δὲ ποταμίδα (ὑπολαῖς) ἐνώνει ἐνὸς κλαδιοῦ κατεβατὰ φύλλα καὶ τὰ ράβει κάτω κάτω κατὰ τρόπον, ποὺ θὰ ἐξήλευε καὶ χεὶρ γυμνασμένη εἰς τὴν βελόνην. Φαίνεται ὅτι συμβαίνει καὶ μὲ τὰ ἐκλεκτὰ πουλιὰ ὅ,τι λέγει ὁ Πλούταρχος διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς ἀνθρώπους : « οὐδὲν εἶδος παιδείας ἀτιμάζουσι ». Τραγουδισταὶ θαυμάσιοι, τεχνῖται λαμπροί, νοικοκυραῖοι τετραγωνικοί, γονεῖς στοργικώτατοι, ἄκακοι, μεγαλόψυχοι, πάντοτε καλόκαρδοι.

Κάμετε τὸν κόπον νὰ διαβάσετε αὐτὴν τὴν ἀφήγησιν, ποὺ κάνει φίλος λοχαγός :

— « Ὅτε διέμενον πρὸ ἐτῶν εἰς Καρπενήσιον ἔνεκα ὑπηρεσίας, εἶχον κόσσυφον ἐν κλωβίῳ.

Ἡμέραν τινὰ παιδίον χωρικοῦ μὲ παρεκάλεσε καθ' ὁδὸν νὰ ἀγοράσω μικρόν τι πτηνόν, τὸ ὁποῖον ἦτο ἀκόμη ἄνευ πτερῶν. Ἐνεκα τῶν παρακλήσεων τοῦ παιδίου καὶ διότι ἐλυπήθην τὸ ἀτυχεῖς πτηνόν, τὸ ἡγόρασα.

Ἐπειδὴ δὲν εἶχον ποῦ νὰ τὸ βάλω, τὸ ἔθεσα ἐντὸς τοῦ κλωβίου, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχον τὸν κόσσυφον. Ἐνῶ δὲ περιέμενον νὰ ἴδω αὐτὸν ἀνησυχοῦντα, ὡς συνήθως συμβαίνει εἰς τὰ πτηνά, ὅταν θέτωσιν εἰς τὸ κλωβίον αὐτῶν ἕτερον πτηνόν, παρετήρησα μετ' ἐκπλήξεως ὅτι οὗτος τοῦναντίον ἡὺχαριστήθη, ἐπλησίασε τὸ μικρόν, τὸ ἐθώπευσε καὶ δὲν ἤξευρε τίνι τρόπῳ νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν χαρὰν του διὰ τὴν παρουσίαν αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ τοῦ ἔθεσα καὶ τροφήν, ἥτις, ὡς γνωστόν, συνίσταται ἐκ κρέατος, ἀμέσως ἔλαβεν ἐκ τούτου μερικὰ τεμάχια καὶ ἔδωκεν εἰς τὸ μικρόν ὄρφανόν, τὸ ὁποῖον τὸ ἔφαγε μετ' εὐχαριστήσεως, διότι ἐπέινα.

Ἐξηκολούθησε δὲ καὶ κατόπιν νὰ τὸ τρέφῃ μετὰ στοργῆς, μέχρις οὗ τὸ μικρόν πτηνόν ἤρχισε νὰ τρώγῃ μόνον. Ἀφοῦ δὲ ἐμεγάλωσε καὶ ἐπτερώθη, διέκρινα ὅτι ἦτο ἀηδὼν, ἡ ὁποία ἔζησεν πολὺν καιρὸν μετὰ τοῦ εὐεργέτου καὶ θεοῦ πατρός της ἐν ἄκρᾳ ἀγάπῃ καὶ ἀρμονίᾳ, ἥδον δὲ ἀμφοτέρω, ὡς ἐὰν ἀπετέλουν μουσικὴν συμφωνίαν ».

Ἀπὸ τὸν μῆνα Ἰούλιον, ὅμως, ὁ κόσσυφας γίνεται ἡ πληγὴ τοῦ

κήπου καὶ τοῦ ἀμπελιοῦ. Οἱ ἐρευνῆται τοῦ ἀκανθώδους ζητήματος, τὸ ὁποῖον λέγεται « ὠφέλιμα καὶ ἐπιβλαβῆ πτηνὰ », ἰσχυρίζονται ὅτι προ-
κειται περὶ δικαίας ἀποζημιώσεως, διότι καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα πα-
στρεύει τὴν γῆν ἀπὸ ἔντομα τὰ ὁποῖα λόγῳ τῆς σκληρότητος τοῦ ράμ-
φους του μόνον αὐτὸς δύναται νὰ συγυρίσῃ. Ἄλλ' οἱ γεωργοί, οἱ ὁποῖοι
δὲν γνωρίζουν πολλὰ πράγματα ἀπὸ τὴν γεωργικὴν ἔντομολογίαν, δὲν
βλέπουν κατὰ τί τοὺς ὠφελεῖ αὐτὴ ἡ συνδρομή, τὴν ὁποίαν τοὺς δίδει
προστατεύων τὰ σῦκα καὶ τὰ σταφύλια ἀπὸ τὰ ἔντομα, διὰ νὰ τὰ καταπιῇ
ὁ ἴδιος. Διότι πρέπει νὰ γνωρίζετε ὅτι ἔρχεται χρονιά, ὅτε ὁ περιπαθὴς
αὐτὸς τραγουδιστὴς μαζί με τὸν ἄλλον ἐκεῖνον σατανᾶν, ὁ ὁποῖος λέ-
γεται συκοφαγᾶς ἀφήνει στ' ἀμπέλια καὶ στοὺς κήπους μόνον συκό-
φλουδες καὶ τσάμπουρα.

Ἄλλὰ καὶ τότε εἶναι χαρὰ Θεοῦ ὡς θέαμα. Ἐνῶ ἐκεῖνη ἡ ἀθλία
κίσσα καὶ τὰ ἄλλα σταφυλοχαρῆ πουλιὰ φαίνονται, ὡς νὰ βγῆκαν ἀπὸ
τὸ πατητήρι, αὐτὸς εἶναι ὁ ἴδιος, ἀξιοπρεπής, κύριος, μαυρογαλίζων
σὰν ἀτσάλι μετ' τὴν κεκριμπαρένιαν πίπαν του, κατακάθαρος. Ὅλα κι
ὅλα, ἀλλ' ἔννοεῖ νὰ κάμῃ τὸ λουτρόν του κάθε μέρα.

« Τὰ ἄγρια καὶ τὰ ἡμερα
τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου »

Στ. Γρανίτσας

ΟΙ ΠΟΝΗΡΙΕΣ ΤΗΣ ΣΟΥΠΙΑΣ

Μόλις ἄρχισε νὰ χαράζῃ, βγῆκε ἡ σουπιὰ νὰ κυνηγήσῃ, γιατί
πεινοῦσε πολὺ. Ὁβοριάς, πού φουσοῦσε δυνατὸς τόσες ἡμέρες, δὲν τὴν
ἄφησε νὰ προβάλλῃ ἀπὸ τὸ θαλάμι της. Μετὰ τὸ ὀχτῶ πλοκάμια, πού φυ-
τρώνουν γῦρο στὸ κεφάλι της, ἔσπρωξε δυὸ τρεῖς φορές τὸ νερὸ μπρο-
στὰ κι ἔτρεξε γρήγορα πρὸς τὰ πίσω κοντὰ στὴν ἀκρογιαλιά. Ἐκεῖ
στάθηκε καὶ γύρισε νὰ κυττάξῃ τοὺς βράχους.

— Νὰ ἓνα μύδι, εἶπε.

Ἀπλῶσε ἀμέσως τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δυὸ μεγαλύτερα πλοκάμια της,
πού φυτρώνουν κι ἐκεῖνα γῦρο στὸ κεφάλι της εἶναι στίς ἄκρες πλα-
τιά σὰ φτυάρια, καὶ ξεκόλλησε ἀπὸ τὸ βράχο τὸ μύδι. Ἐπειτα ἀπὸ πλο-
κάμι σὲ πλοκάμι τὸ ἔφερε στὸ στόμα της, πού μοιάζει με τοῦ παπαγά-
λου, καὶ τοῦ ἔσπασε τὸ ὄστρακο, ὅπως σπάζουμε ἐμεῖς τὰ μύγδαλα.
Ὅστερα μετὰ τὴ γλῶσσα της, πού εἶναι σωστός τρίφτης, ἔγλειψε τὸ
κρέας καὶ τὸ κατάρπιε.

— Νόστιμο φαί, μὰ λίγο, εἶπε. Κίνησε τὰ μικρὰ πλοκάμια της κι ἔρχισε νὰ ἀργοπλῆ ἐμπρός. Σὲ λίγο ἄρπαξε δυὸ στρεῖδια.

— Τὰ στρεῖδια εἶναι πιὸ νόστιμα, εἶπε, ἀφοῦ τὰ ἔφαγε καὶ αὐτὰ μὲ τὸν ἴδιον τρόπο.

Ἕνας κάβουρας ἐκεῖ κοντὰ πρόβαλε ἀπὸ τὸ θαλάμι του. Μὰ καθὼς εἶδε τὴ σουπιὰ τραβήχτηκε πάλι μέσα.

— Θὰ πεινάσουμε σήμερα, εἶπε στοὺς συντρόφους του. Ἐξω φυλάγει ἡ σουπιὰ.

— Ἐννοια σου, καὶ δὲ θὰ μοῦ γλυτώσης, εἶπε ἡ σουπιὰ καὶ σταμάτησε.

Ἀπὸ τὸ θυμὸ της ἄλλαζε χρώματα. Ἐγινε κίτρινη, κόκκινη, γαλάζια, ὅσο πού πῆρε τὸ χρῶμα τοῦ βράχου καὶ δὲν ξεχώριζε καθόλου.

Ἦστερ' ἀπὸ λίγη ὥρα βγῆκε πάλι προσεχτικὰ ὁ κάβουρας. Κύτταξε καλὰ, μὰ δὲν εἶδε τίποτα κακό.

— Ἐφυγε ! φώναξε δυνατὰ μὲ χαρά, βγῆτε, ἔφυγε !

Τρία τέσσερα καβούρια βγῆκαν κι ἄρχισαν νὰ κυττάζουν κι ἐκεῖνα μὲ προσοχὴ τὸ βράχο.

— Περίεργο ! εἶπεν ἓνας. Κύτταξε πῶς ἀλλάζει χρώματα ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ βράχου.

— Θὰ εἶναι ἀπὸ τὸ φῶς, πρόσθεσεν ἄλλος.

— Ἀπ' ὅ,τι κι ἂν εἶναι, θὰ πάω νὰ ἰδῶ, εἶπεν ἄλλος. Δὲ βλέπω παρὰ δέκα σκουλήκια μεγάλα καὶ παχιά, φώναξε σὲ λίγο.

Καὶ ἄπλωσε τίς δαγκάνες του νὰ τσακώσῃ ἓνα. Μὰ τὴν ἴδια στιγμή ἔνοιωσε κάτι νὰ τὸν ἀγκαλιάζῃ καὶ νὰ τὸν σφίγγῃ. Ἦταν τὰ δυὸ μεγάλα πλοκάμια τῆς σουπιᾶς. Γρήγορα τὸν παράδωσαν στὰ μικρότερα πλοκάμια, κι ὥσπου νὰ καταλάβῃ τὸ ξαφνικὸ πού τὸν βρῆκε ἦταν στὸ στόμα της.

— Ἡ σουπιὰ ! φώναξαν τ' ἄλλα καβούρια καὶ ἔτρεξαν σπρώχνοντας τὸ ἓνα τὸ ἄλλο νὰ ξαναμποῦν στὴν τρύπα τους. Ἐνα δυὸ ἀπ' αὐτὰ τσακώθηκαν ἀπὸ τὰ πλοκάμια τοῦ χταποδιοῦ.

— Μὰ μοῦ παίρνεις τὸ κυνήγι, ξάδερφε ! εἶπε μὲ παράπονο ἡ σουπιὰ.

— Νὰ μὴν κυνηγᾷς ἔξω ἀπὸ τὸ θαλάμι μου, εἶπε τὸ χταπόδι μὲ φόβρα. Ἐγὼ τὰ περίμενα τόσον καιρὸ τὰ καβούρια !

Καὶ ἄπλωσε τὰ κλωνάρια του νὰ τὴν ἀρπάξῃ. Ἐκεῖνη, ὅμως, μὲ δυὸ σπρωξιὲς τοῦ νεροῦ βρέθηκε μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀκρογιαλιά.

— Τί νά σοῦ κάμω, εἶπε τὸ χταπόδι, πού δὲ μπορῶ νά κολυμπήσω στὰ βαθιά !

Καὶ γιὰ νά παρηγορηθῇ, ἄρπαξε ἓνα μὲ τ' ἄλλο πολλά σαλιγκάρια, πού ἤθελαν νά ἰδοῦν τί ἔχει γίνει.

Στὸ μεταξὺ βάφθηκαν ρόδινα τὰ νερά ἀπὸ τὸν ἥλιο καὶ χρυσώθηκαν οἱ ἀκρογιαλιές. Μέσα στῇ θάλασσα ξύπνησε ὁ κόσμος της. Τὰ μεγάλα ψάρια κυνηγοῦσαν τὰ μικρά, κι αὐτὰ ἄλλα μικρότερα, καὶ τὰ μικρότερα κυνηγοῦσαν τὰ σαλιγκάρια, πού ζοῦν ἄφθονα στὰ πράσινα λιβάδια τῆς θάλασσας.

Ἡ σουπιὰ ἔφαγε ἀκόμη μερικά μύδια καὶ στρείδια, κατάπιε ὁλόκληρα ἓνα δυὸ ψαράκια, κι ἔπειτα χορτασμένη ἀποφάσισε νά γυρίσῃ στὸ θαλάμι της.

Ἐξαφνα ἔπεσε μπροστά της ἓνας ἴσκιος. Ἀπὸ τὰ νερά πού ταραχτήκαν κατάλαβε πὼς πλησίαζε κάποιον μεγάλο ψάρι, κι ἀλήθεια ἦταν ἓνα μεγάλο λαβράκι. Ἡ σουπιὰ κατάλαβε τὸν κίνδυνον καὶ δίνοντας μιὰ ἔτρεξε στοὺς βράχους ὅσο μπορούσε γρηγορώτερα. Μὰ τὸ λαβράκι ἦταν γοργοκίνητο καὶ σὲ λίγο τὴν ἔφτασε.

Κεφαλόποδο μὲ λένε,
κι ἂν μὲ χάσης, γύρευέ με,

εἶπε ἡ σουπιὰ, καὶ μονομιᾶς χύνει τὸ μελάνι της στὸ κεφάλι τοῦ ψαριοῦ. Ἀμέσως θόλωσαν τὰ νερά κι ἡ σουπιὰ βρέθηκε στὸ βυθό, λίγο πιὸ μακριὰ ἀπὸ τὴ θολούρα, κι ἔμεινε ἀκίνητη. Τὸ λαβράκι θαμπώθηκε, σὰν νά τοῦ ἔρριξαν στάχτη στὰ μάτια. Γιὰ κάμποση ὥρα κολυμποῦσε στὰ στραβά, κι εἶδε κι ἔπαθε νά βγῇ ἀπὸ τὴ θολούρα. Κύτταξε δεξιά, ἀριστερά, γύρο, πουθενὰ σουπιὰ !

— Μοῦ ξέφυγε, εἶπε, μὰ δὲν εἶναι καιρὸς νά ψάχνω... Ἐφαγα ἀρκετά. Κι ὅμως πεινῶ ἀκόμη, πρόσθεσε.

Καὶ ρίχτηκε σ' ἓνα κοπάδι μαρίδες, πού περνοῦσε μπροστά του σὰ σύννεφο.

Ἡ σουπιὰ σὲ λίγο ἀνέβηκε πάλι ἀπὸ τὸ βυθὸ καὶ σιγὰ σιγὰ τραβήχτηκε στὸ βράχο. Ἐξαφνα βλέπει ἓνα σκουληκάκι, μὰ δὲν ἄργησε νά ἰδῇ πὼς ἦταν περασμένο σὲ ἀγκίστρι. Παραμέρισε λίγο καὶ παραφύλαγε. Ἐνας χάνος πιάστηκε σ' αὐτό, ἐκεῖ πού πῆγε ἡ σουπιὰ νά τὸν ἀρπάξῃ, ὁ ψαρεὺς τράβηξε τ' ἀγκίστρι καὶ τῆς ξέφυγε. Πάλι ζα-

νάπεσε τὸ ἀγκίστρι καὶ πιάστηκε μιὰ πέρκα. Ὁ ψαρῆς τὴν πῆρε κι αὐτή. Ὅταν ξανάρριξε τὸ ἀγκίστρι, πέρασε πολὺς καιρὸς νὰ ξαναπιαστῇ ἄλλο ψάρι κι ὁ ψαρῆς ἄρχισε νὰ τραγουδῇ :

Χάνος, εἶμαι, χάνομαι,
πέρκα εἶμαι, πιάνομαι,
γύλος εἶμαι, σὲ γελῶ
καὶ τὸ δόλωμα χαλῶ.

Κι ἀλήθεια πλησίασε ἓνα ὁμορφο ψαράκι μὲ πράσινα, κόκκινα, κίτρινα καὶ μαῦρα χρώματα. Πλησίασε τὸ σκουληκάκι καὶ τσιμποῦσε μὲ προφύλαξι λίγο λίγο, ὥσπου ἄφησε γυμνὸ τὸ ἀγκίστρι. Ὁ ψαρῆς ἔνοιωσε τὸ τσίμπημα καὶ τράβηξε τὸ ἀγκίστρι ἀπάνω μὲ ὀρμή. Τὸ ψαράκι ἦταν γύλος κι ἄρχισε νὰ γυρίζῃ χαρούμενο καὶ νὰ τραγουδῇ :

Γύλος εἶμαι, σὲ γελῶ
καὶ τὸ δόλωμα χαλῶ.

— Τὸν ψαρᾶ τὸν γελᾷς, μὰ ὄχι καὶ μένα ! εἶπε ἡ σουπιὰ.

Ἀπλωσε τὰ πλοκάμια τῆς κι ἄρπαξε τὸ παιγνιδιάρικο ψαράκι. Μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ἔπιασε δυὸ τρεῖς ἄλλους γύλους, ἓνα χάνο καὶ μιὰ μικρούλα πέρκα.

Τῆς κεντήθηκε πάλι ἡ ὀρεξί καὶ δὲν ἤθελε νὰ γυρίσῃ στὸ θαλάμι τῆς. Μὰ τὴν ὥρα, ποὺ ἐτοιμαζόταν ν' ἀρπάξῃ ἓνα μπαρμποῦνι χρυσοκόκκινο, πέρασε ἀπὸ πάνω τῆς μιὰ βάρκα. Ἐνας ψαρῆς ὀρθὸς μὲ τὸ καμάκι στὰ χέρια κύτταξε προσεχτικὰ τὸ βυθό. Τσάκι ! ἀκούστηκε, μὰ τὴν ἴδια ὥρα ἡ σουπιὰ ἔχυσε ἄλλο μελάνι καὶ γλύτωσε, κι ἔτσι τὸ καμάκι μπήχτηκε στὰ χαλίγια. Ἀπὸ τὸν κρότο ταραχτήκε τὸ χταπόδι μέσα στὸ θαλάμι του, τὸ εἶδε ὁ ψαρῆς καί, πρὶν προφτάσῃ νὰ χύσῃ κι αὐτὸ τὸ μελάνι του, τὸ καμάκωσε καὶ τὸ τράβηξε ἀπάνω.

— Πάει ὁ ξάδερφος ! εἶπε ἡ σουπιὰ καὶ γύρισε στὸ θαλάμι τῆς χαρούμενη.

Ἐκεῖ γῦρο κατοικοῦσαν κι ἄλλες σουπιές. Ἦταν ἡ ὥρα ποὺ ἔπρεπε νὰ γυρίσουν ὅλες. Μὰ ἔλειπαν οἱ περισσότερες.

— Τί ἔγιναν οἱ ἄλλες ; ρώτησε.

— Μὴν τὰ ρωτᾷς, ἀποκρίθηκε μιὰ. Κατὰ τὰ μεσάνυχτα, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβουμε, βρεθήκαμε μέσα στὰ δίχτυα.

— Καὶ πῶς γλυτώσατε ;

— Μαζὶ μὲ μᾶς μπερδεύτηκε κι' ἓνα δελφίνι. Τί κακὸ ἔκαμε τὸ θηρίο ! Ἐφαγε ψάρια, σουπιές καὶ καλαμάρια, κι ἀφοῦ χόρτασε ἄρχισε νὰ σκίζῃ τὰ δίχτυα. Ἐτσι βρήκαμε κι ἐμεῖς καιρὸ καὶ φύγαμε.

— Καὶ ἀπὸ φαγί ;

— Ποῦ εἴχαμε τὸ νοῦ μας καημένη γιὰ φαγί ; Μὰ ἐδῶ κοντὰ ἦταν κάτι μικροὶ ἀστακοὶ ἀρματωμένοι. Ἐξαφνα παρουσιάσθηκε ἓνα χταπόδι καὶ μὲ μιᾶς λιγοθύμησαν ὅλοι τους. Χόρτασε κι αὐτό, μὰ καὶ μεῖς πήραμε τὸ μερδικό μας.

Περιοδικὸν « Νεοελληνικὴ ἀγωγή »

Ἄνδρ. Καρκαβίτσας

ΤΟ ΑΓΡΙΟΜΕΛΙΣΣΙ

Σχεδὸν τὰ περισσότερα σπήλαια τῶν εὐρυτανικῶν ὄχθων τοῦ Ἀσπροποτάμου εἶναι κυψέλαι ἀγριομελισσῶν.

Παρακολουθοῦμεν πρωὶ καὶ βράδυ τὸ θέαμα τῆς καταδιώξεως των. Σύννεφα πουλιῶν, τὰ ὁποῖα λέγονται μελισσοφάγοι, περιφέρονται αὐτὴν τὴν ἐποχὴν ἐπάνω εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ, εἰς τὰς σχισμάδας τῶν ὁποίων εἶναι ριζωμένα τ' ἀγριομελίσινα.

Οἱ μελισσοφάγοι ἀναμένουν τὴν πρωινὴν ἐξοδὸν ἢ τὴν βραδυνὴν ἐπιστροφὴν τῶν μελισσῶν ἀπὸ τὴν βοσκὴν των. Ἡ ἀγριομέλισσα ἀλλάσσει τακτικὰ δρόμον, ἀλλὰ καὶ οἱ μελισσοφάγοι εὐρίσκονται παντοῦ ἐμπρὸς τῆς. Καταλαμβάνουν τὰ κατάλληλα σημεῖα τῆς διαβάσεώς της καὶ ἐκεῖ τῆς ἐπιτίθενται καταστρεπτικῶς.

Δύο πλάσματα τοῦ Θεοῦ, τὸ πρόβατον καὶ ἡ μέλισσα, ἔχουν τὸν ἀλτρουϊσμόν ἢ τὴν παραφροσύνην τόσον ἰσχυράν, ὥστε ἐκεῖ, ὅπου ὤρμησεν ὁ ἀρχηγός, ν' ἀκολουθοῦν πιστά, ἔστω καὶ ἂν βλέπουν τὸν θάνατον ἐμπρὸς των.

Ἐπῆδυσεν ὁ ἀρχηγός τῶν προβάτων (γχεσέμι) εἰς ἓνα γχερεμόν ; Τὸν ἀκολουθοῦν ὅλα τὰ πρόβατα καὶ πρέπει νὰ σπάσῃ γ κ λ ῖ τ σ ε ς ἐπάνω των ὁ τσοπάνης, διὰ ν' ἀνακόψῃ τὸ πῆδημά των. Ἐπῆρε μιὰ μέλισσα αὐτὸν τὸν δρόμον ; Σχηματίζεται ὀπισθὲν της ἀλυσίδα, ὅλο τὸ μελίσι δὲν πλαγιοδρομεῖ, χίλιοι μελισσοφάγοι νὰ εἶναι παρατεταγμένοι δεξιὰ καὶ ἀριστερά.

Οἱ μελισσοκόμοι γνωρίζουν τὴν ἡλιθίαν αὐτὴν ἀφοσίωσιν τῶν

μελίσσων πρὸς τὸν ἀρχηγόν των καί, ἅμα τὸ πρῶν πρόκειται νὰ ἐκκινήσουν τὰ μελίσσια των διὰ τὴν βοσκήν, θὰ τουφεκίσουν εἰς τὸν ἀέρα, διὰ νὰ διώξουν τοὺς μελισσοφάγους, οἱ ὅποιοι ἀναμένουν γύρω ἀπὸ τὰ μελισσομάνδρια, διὰ νὰ πιᾶσουν τὴν μελισσογραμμὴν.

Ὅταν αἱ μέλισσαι φθάσουν εἰς τὴν βοσκήν, οἱ μελισσοφάγοι δὲν ματαιοπονοῦν, διότι ἐκεῖ τὸ σμῆνος σκορπίζεται ἐπάνω εἰς τὰ ἔλατα νὰ βυζᾷξῃ τὸ μάννα, τὴν καλυτέραν δηλαδὴ μελισσοτροφὴν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν γίνεται τὸ τραγανιστὸ μέλι, ποῦ ὀνομάζεται ζαχαρόμελο.

Ἀλλὰ τὰ κακόμοιρα τ' ἀγριομελίσσια δὲν ἔχουν μόνον τὸν μελισσοφάγον ἐχθρόν. Τὰ καταδιώκουν κατ' ἐξοχὴν τὰ κουνάβια. Αὐτὰ εἶναι ἡ μεγάλη καταστροφὴ των. Ἀναρριχῶνται εἰς τὰς ἀποκρήμους φωλεὰς των καὶ καταστρέφουν τὸ μέλι των, χωρὶς ν' ἀφήνουν οὔτε κηρήθρας. Κατὰ δεύτερον λόγον τὰ κυνηγᾷ ἡ ἄλεπού, ἀλλ' αὐτὴ διὰ πολλοὺς λόγους ἀποφεύγει αὐτὰς τὰς ἐπικινδύνους ἐπιχειρήσεις καὶ προτιμᾷ τὰ χαμηλὰ κοτέτσια.

Εἰς μίαν καταδίωξιν ἀγριομελισσιῶ ἐπесεν εἰς τὸν ποταμόν. Ὁ-αν εἶδε δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τὰς ἀποτόμους ὄχθας, εἰς τὰς ὁποίας ἦτο μάταιον νὰ ἐπιχειρήσῃ ν' ἀναρριχηθῇ, ἐστρογγυλόκαθισεν ἐπάνω εἰς τὰ νερά καὶ εἶπε φιλοσοφικῶς :

— Ξέρω τώρα πὼς στὸ Αἰτωλικὸ θὰ μὲ βγάλῃ τὸ ποτάμι, ἀλλὰ βαριοῦμαι τὰ κλωθογυρίσματα...

Ἐκτοτε, λέγει ὁ μῦθος, ἡ ἄλεπού μόνον ἂν τὴν πάρῃ καμμιὰ μεγάλη πεῖνα, κινδυνεύει εἰς ἥρωισμούς κατὰ τῶν ἀγριομελισσιῶν, τὰ ὁποῖα ἄλλωστε τὴν μάχονται τόσον φοβερά, ὥστε πρέπει ν' ἀπουσιάσουν, διὰ νὰ ἐπιτεθῇ εἰς τὸ μέλι των.

Οἱ ἄνθρωποι, τολμηρότεροι τῆς ἄλεπούς, καταδιώκουν τὰ ἀγριομελίσσια, τὰ ὁποῖα ἐδῶ εἰς τὰ μέρη μας εἶναι τὸ ἐπικερδέστερον κυνήγι, ὅσον σχεδὸν τὰ κουνάβια καὶ τ' ἄλεπουδέρματα. Διότι πρῶτον τ' ἀγριομελίσσια, ὡς εὕρισκόμενα πλησίον τῶν ἐλατιῶν, κάνουν τὸ ζαχαρόμελο, τὸ ὁποῖο εἶναι τὸ ἀκριβώτερον μέλι. Δεύτερον ἐπειδὴ δὲν τὰ τρυγοῦν τακτικά, ὅπως τὰ ἥρεμα μελίσσια, ἔχουν ἄφθονο μέλι· ἡμπορεῖ λόγου χάριν νὰ φθάσῃ ἐβδομῆντα ὀκάδες μέλι, ἀπὸ τὸ ὁποῖον θὰ βγάλῃ πέντε ὀκάδες κερί.

Ἄλλοτε τὸ κυνήγι τῶν ἀγριομελισσῶν ἦτο ἀνοργάνωτον, ἐγένετο δηλαδὴ ἀπὸ τοὺς τυχόντας καὶ ἔνεκα τούτου ὀλιγόστεψαν πολὺ τ' ἀγριομελίσσια. Οἱ αὐτοσχέδιοι ἀγριομελισσοκυνηγοὶ ἐνδixφερόμενοι μόνον

πῶς θὰ πάρουν περισσότερο μέλι, τὰ ἐρήμαζαν ἢ ὀφῆνοντες τὶς φωλιές των δίχως σταλιά μέλι εἰς ὥραν χειμῶνος. Ἡ τὸ βαρβαρώτερον ἀκόμη, πνίγοντες τὰς μελίσσας διὰ τὴν εὐκολωτέραν ἐξαγωγήν τοῦ μελίτος.

Εὐτυχῶς τώρα τελευταῖα, διότι συνέβησαν πολλὰ δυστυχήματα, τ' ἀγριομελίτσια ἀφῆθησαν εἰς τοὺς ἐξ ἐπαγγέλματος κυνηγούς των. Αὐτοὶ εἶναι ὄχι μόνον τολμηροὶ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ τέλειοι τεχνῖται. Δένονται μὲ τριχιές καὶ κατεβαίνουν στοὺς γκρεμούς, ὅπου τ' ἀγριομελίτσια, τὰ ὅποια πρῶτα πρῶτα δὲν σκοτώνουν, ἀλλὰ τὰ ναρκώνουν προσωρινὰ μὲ ἰσσοκαπνὸν καὶ τοιοῦτοτρόπως παίρνουν τὸ μέλι ἡσυχῇ, ὀφῆνοντες ἀνάλογον ποσότητα, διὰ νὰ μὴ φοφήσῃ τὸ μελίσι ἀπὸ τὴν πείνην.

Μ' ὅλα ταῦτα ὁ ἄνθρωπος προσέχει ὥσάν τὰ μάτια του τ' ἀγριομελίτσια, ποὺ κατέφυγαν εἰς ἱεροὺς τόπους, δηλαδὴ περιοχὰς ἐξωκκλησιῶν, μοναστηρίων καὶ προσκυνηταριῶν. Δὲν τὰ πειράζει, διότι κατὰ γενικὴν λαϊκὴν πεποιθήσιν ἐκεῖνα « κάνουν τὸ κερί τοῦ ἁγίου ».

Ὡσαύτως δὲν κρούει τ' ἀγριομελίτσια, τὰ ὅποια εἶναι εἰς μέρη τοιχειωμένα, διότι αὐτὰ τρέφουν « τὰ στοιχεῖα ».

Πρὸ ἐτῶν εἰς μίαν ὄχθην τοῦ Πλατανιά, παραποτάμου τοῦ Ἀχελφου, κάποιος παπᾶς ἤθελε νὰ παραβῇ τὴν κοινὴν πρόληψιν καὶ νὰ τρυγήσῃ ἓνα ἀγριομελίσι, τὸ ὅποιον παλαιὰ παράδοσις τὸ ἔφερεν ὡς « στοιχειωμένο ». Ἐδέθη λοιπὸν μὲ μίαν τριχιάν καὶ ἐκρεμάσθη εἰς τὴν μυθικὴν σπηλιάν, ὅπου τὸ ἀγριομελίσι ἐδούλευε αἰῶνας τόσον, ὥστε νὰ κρέμονται τὰ μέλια κάτω εἰς τὸν βράχον ὡς ξανθὸς καταρράκτης.

Λέγεται ὅτι τὸν μελιτώδη αὐτὸν καταρράκτην κάποτε ἐτουφέκισε μὲ συρματοδεμένα βόλια ἓνας ἁμαρτωλὸς, γιὰ νὰ τὸν ρίψῃ κάτω, ἀλλ' ἔσπασε τὸ τουφέκι του καὶ ἀντὶ νὰ κοποῦν τὰ μέλια ἐκόπη τὸ χέρι του. Ἐκτοτε κανεὶς δὲν ἐπάτησε ἐκεῖ πλὴν τοῦ παπᾶ, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ ἤρχισε νὰ τρυγᾷ τὸ μέλι, ἤκουσε μίαν φωνήν :

— Σῶναι ἄλλο τώρα.

Ὁ παπᾶς ἐνόμισε πῶς τοῦ φωνάζουν οἱ σύντροφοὶ του ἐπάνω ἀπὸ τὸν βράχον, ἐνῶ κατὰ τὴν παράδοσιν τοῦ ἐφώνασε τὸ στοιχεῖο μεσα ἀπὸ τῆ σπηλιά. Ἐγύρισε λοιπὸν καὶ ἀπήντησε στοὺς συντρόφους του :

— Τώρα νὰ πάψω ποὺ μπῆκα στὸ παχὺ στρώμα ;

Ἀλλὰ μόλις ἐκύεταξε πρὸς τὰ ἐπάνω, γιὰ νὰ τὸν ἀκούσουν καλύτερα, εἶδε δίπλα του ἓνα φίδι καὶ στρέψας ἀμέσως τὸ μαχαίρι, μὲ τὸ

ὁποῖον ἐμελισσοῦργοῦσε, τὸ ἔκοψε εἰς δύο. Ἐκεῖνο, ὅμως, τὸ ὁποῖον αὐτὸς ἐξέλαβε γιὰ φίδι, ἦταν ἡ τριχιά ποῦ τὸν εἶχαν δεμένο. Καὶ ὁ ἀτυχὴς παπᾶς ἐπλήρωσε τὴν παράδοσιν γκρεμισθεὶς κάτω κατὰ τρόπον, ὥστε νὰ μὴ ἡμποροῦν νὰ τὸν περισυλλέξουν ἀπ' ἐκεῖ.

Ἐκτοτε οἱ χωρικοὶ περνοῦν μακρὰ ἀπὸ τὸ στοιχειωμένο μελίσσι, τὸ ὁποῖον τώρα γεμίζει μὲ τὰ χρυσᾶ μέλια του καὶ τὰ χεῖλη τῆς σπηλιάς.

« Τ' ἄγρια καὶ τὰ ἡμερὰ
τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου »

Στ. Γρανίτσας

Ο ΤΑΛΑΙΠΩΡΟΣ ΑΠΟΜΑΧΟΣ

Ἐνῶ ἐβάδιζον πρωῒαν τινὰ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Πατησιῶν, συνήντησα ἐφιππον ἱερέα κατὰ τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ, ἐκεῖ ὅθεν στροφή πρὸς δεξιὰ ἄγει εἰς τὸ πεδῖον τοῦ Ἀρεως.

Οἶκτον βαθὺν ἐνέπνεε τοῦ ἵππου τούτου ἡ θεά. Λιπόσαρκος, μὲ ὀφθαλμοὺς ἐσβεσμένους, μὲ τὰς πλευρὰς μετρουμένας ὑπὸ τὸ δέρμα, ἔσυρε μὲ δυσκολίαν τοὺς τρέμοντας πόδας του ἀδιάφορος πρὸς ὅλα τὰ περὶ αὐτὸν καὶ ἀναίσθητος εἰς τὰ σκληρὰ κτυπήματα τῆς ὀζώδους ράβδου τοῦ ἀναβάτου του.

Αἰφνης μακρόθεν, ἐκ τοῦ βάθους τοῦ πεδίου, ἠκούσθησαν ἤχοι στρατιωτικοῦ σαλπίσματος. Ἦσκειτο ἐκεῖ μία ἵππαρχία, ὡς ὠνομάζοντο τότε τὰ ἱππικὰ συντάγματα. Ἡ σάλπιγξ ἐσήμαινε προσβολήν, ἡ δὲ πυκνὴ φάλαγξ ὡς ἐν σῶμα ἔβαινε ἀκάθεκτος.

Ὁ κατεσκληκῶς ἵππος ἐστόλωσεν ἀμέσως τοὺς πόδας· αἶγλη σφρίγους καὶ στρατιωτικοῦ μένους διεχύθη ἐπὶ τῆς ἐσβεσμένης μορφῆς του· ὕψωσε τὴν κεφαλὴν, ἔκαμψεν ὑπερφάνως τὸν αὐχένα καὶ ὠσφράνθη διὰ τῶν μυκτῆρων τὸν ἄερα, τανύσας δὲ τοὺς πόδας ἔρρηξε παρατεταμένον χρεμετισμὸν καὶ ὡς βέλος ὥρμησε πρὸς τὴν πεδιάδα, χωρὶς ὁ ἀναβάτης του νὰ δυνηθῇ νὰ τὸν συγκρατήσῃ. Δὲν ἦτο χρεμετισμὸς ἐκεῖνος, ὅχι· ἦτο κραυγὴ ὀδύνης καὶ χαρμόσυνος μουσικῆ, ἐν ταύτῳ θρῆνος καὶ λυγμὸς παραμυθίας, δακρύγελως. Τὸν εἶδον ἔπειτα λαμβάνοντα θέσιν εἰς τὸ ἀριστερόν τῆς φάλαγγος, ὑπερήφανον, σφριγῶντα καὶ μετέχοντα μετὰ σθένους τοῦ φρενιτιώδους καλπασμοῦ. Ὁ μοναχὸς κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἶχε διορισθῇ ἀκουσίως ὑπὸ τοῦ ἵππου του ἱερεὺς τοῦ συντάγματος.

Ἐγέλων οἱ παρεστῶτες διὰ τὸ πάθημα τοῦ ιερέως, ἐμοῦ δέ, ὁμο-
λογῶ τοῦτο μεθ' ὅλον τὸν ἀσφαλῆ κίνδυνον τοῦ γελοίου, ἐπληρώθησαν
δακρύων οἱ ὀφθαλμοὶ διὰ τὸν γέροντα ἱππον.

Ταλαίπωρος ἀπόμαχος ! Ἐπὶ μακρὰ ἔτη ἐπέρασε μετὰ τῶν συν-
τρόφων του τὸν εὐθυμον βίον τοῦ στρατῶνος, τῶν στρατιωτικῶν πορειῶν,
τῶν τερπνῶν καταυλισμῶν τῆς ἐσπέρας, ὅτε αἱ τρυφεραὶ θωπεῖαι τοῦ
στρατιώτου τὸν ἀπεζημίωνον δαψιλῶς διὰ τοὺς μόχθους τῶν ἀσκήσεων
καὶ τῶν πορειῶν. Τὸν ἐμέθυον ἐπὶ μακρὸν τῆς σπάθης ἢ κλαγγῇ, τὰ
σαλπίσματα. Ὅταν δὲ τὰ ἔτη ἐβάρυναν ἐπ' αὐτοῦ, ὅταν κατέστη ἄχρη-
στος, ἐχάραξαν διὰ πεπυρακτωμένου σιδήρου ἐπὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ
τὸ στίγμα τῆς ἀχρησίας, ὡς ἄδικον στρατιωτικὴν καθαίρεσιν εἰς τὸν
τίμιον στρατιώτην, καὶ τὸν παρέδωκαν εἰς τὴν σφῦραν τῆς δημοπρα-
σίας, ἣ ὅποια μετέβαλε αὐτὸν εἰς ἀχθοφόρον ἐξαγοράζοντα διὰ σκλη-
ρῶν μόχθων τὸ ὑπόλοιπον τῶν ἡμερῶν του, μέχρις οὗ μεταπωληθῇ διὰ
μόνον τὸ δέρμα του...

« Διηγήματα »

Ἐμμ. Λυκούδης

ΤΟ ΕΛΑΦΙ

Εἰς τὸ Γεωργικὸν Συνέδριον, τὸ ὅποιον ἐγένεν εἰς τὴν Μαδρίτην
τὸ 1920, κάποιος ἐνθυμήθη τοὺς λόγους τοῦ Σατωβριάνδου :

« Προπορεύονται τὰ δάση, ἀκολουθεῖ ὁ ἄνθρωπος καὶ ἔπεται ἡ
ἐρήμωσις ».

Ἐγὼ τὴν ιδέαν ὅτι, ἂν θέλετε νὰ μάθετε πόσον ἐπροχώρησεν εἰς
ἓνα τόπον ὁ ἄνθρωπος, πόσον δηλαδὴ τὸ δεῖνα μέρος εἶναι πυκνοκα-
τοιχημένον, ἄρα δασοπετσοκομμένον, ἡμπορεῖτε νὰ ἐρωτήσετε :

— Ἐχει ἐλάφια :

Ὅπου ἐπάτησεν ὁ ἄνθρωπος τὸ ἐλάφι ἔφυγε. Τὸ ἐλάφι ἐνόησεν
ὅτι τὸ δάσος ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ ἀνήκῃ εἰς τὴν ἱστορίαν ἀφοῦ εἰσῆλ-
θεν ὁ ἄνθρωπος.

Ἡ Εὐρυτανία εἶναι ἀσφαλῶς ἡ πυκνοτέρα δασικὴ ἐπαρχία τῆς
Ἑλλάδος. Δάσος ὅπως ὁ Κελαινᾶς (ἐπειδὴ εἶναι κατάμαυρον ἀπὸ τὴν
πολλὴν πυκνότητά του, ἔχει τὸ ὁμηρικὸν αὐτὸ ὄνομα Κελαινὸς - Κε-
λαινᾶς), ὅπως ἡ Τσοῦκα τῆς Γρανίτσας, ὅπως τὰ τῶν Δολόπων, τὰ
τῶν Ἀγράφων, τῆς Στεφανάδος, εἶναι σπάνια φαινόμενα εἰς τὴν Ἑλ-

λάδα. Μ' όλα ταῦτα οὔτε ἓνα ἐλάφι δὲν βλέπομεν, ὅχι ἡμεῖς οἱ κυνηγοί, ἀλλ' οὔτε οἱ δασόβιοι ποιμένες τῆς Εὐρυτανίας.

Ἔχομεν, ὅμως, ἓνα πλήθος ὀνομασιῶν : « Λαφοπατησιά », « Λαφοπήδημα », « Λαφοδιάσελο » καὶ ἀφθόνους παραδόσεις, ὅτι τὰ μέρη μας πρὸ ἐβδομήκοντα ἐτῶν ἦσαν λιβάδια ἐλαφίων. Αὐτὸ ἄλλως τε ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἐλαφοκεράτων, ποὺ ἔχει κάθε σπίτι μεταξὺ τῶν διαφόρων βοτάνων, ποὺ νὰ « βρίσκωνται κι ἀγύρευτα νὰ 'ναι », ὅπως λέγουν οἱ γερόντισσες.

Τὸ ἐλαφοκέρατο εἶναι τὸ μᾶλλον ἐν χρήσει ἀλεξικέραυνον κατὰ τῶν φιδιῶν. Ἄμα σπίτι ἢ στάνη νοιώσῃ φίδια εἰς τὴν περιοχὴν τῆς, καίει ὀλίγον ἐλαφοκέρατο κι ἔπειτα ἐξαφανίζονται, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν τὸ κατορθώνομεν διαφορετικὰ μὲ ὅλα τὰ « μαντολογήματα » ποὺ κάνομεν.

Λέγουν ὅτι τὰ φίδια φεύγουν, ἅμα μυρίσουν ἐλαφοκέρατο, διότι τὰ ἐλάφια τὰ μάχονται πολύ. Ἀλλὰ ποῖος ἡμπορεῖ νὰ διαβεβαιώσῃ αὐτὸ ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς κατοικοῦντας τὴν χώραν, ἡ ὁποία ἄλλοτε ἦτο βασίλειον τῶν ἐλαφίων ;

Ἡμεῖς ἐλάφι δὲν βλέπομεν, ὅπως εἶπα. Ἀκούομεν μόνον παραδόσεις, μύθους καὶ τραγούδια ἀφθονα γῦρο ἀπὸ τὰ ἐλάφια καὶ τὰ ἀρκούδια, ποὺ ἀφθονοῦσαν ἄλλοτε καὶ τώρα ἐξηφανίσθησαν καὶ αὐτά. Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐσχότωσαν εἰς ἓνα μελισσομάντρι γειτονικοῦ χωριοῦ μίαν ἀρκούδαν καὶ ἔμεινε θαῦμα θαυμάτων.

Τὸ θρυλικὸν πλέον αὐτὸ ζῶον ἔχει μίαν συγκινητικὴν σελίδα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς τουρκοκρατουμένης Ἑλλάδος. Μὲ αὐτὸ ἐσυμβόλισαν οἱ Ἕλληνες τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰ παθήματά της.

Ἡ πνιγεῖσα ἐπανάστασις τοῦ Λάμπρου Κατσώνη ἐτραγουδήθη μὲ αὐτοὺς τοὺς ὠραίους στίχους, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ Ἑλλάς συμβολίζεται μὲ τὴν Λαφίνα καὶ ἡ ὀργανωθείσα ἀπὸ τὴν Αἰκατερίνην τῆς Ρωσίας ἀπόπειρα τοῦ Κατσώνη παρουσιάζεται ὡς « ἐλαφομούσι » (μοσχάρι ἐλαφιοῦ) :

Μὲ γέλασε μιὰ χαραυγὴ τ' ἀστρί καὶ τὸ φεγγάρι,
καὶ βγῆκα νύχτα στὰ βουνά, νύχτα στὰ κορφοβούνια
κι ἀκούω τὰ πεῦκα ποὺ βροντοῦν καὶ τίς ὀζυὲς ποὺ τρίζουν,
κι ἀκούω τὰ λάφια ποὺ βοσκοῦν μ' ὅλα τὰ λαφομούσια
καὶ μιὰ Λαφίνα ταπεινὴ δὲν πάει μαζί μὲ τ' ἄλλα,

ὅλο τ' ἀπόσκια περπατεῖ καὶ τὰ ζερβὰ γυρίζει
κι ὅπ' εὖρη γάργαρο νερὸ θολώνει καὶ τὸ πίνει.

Ὁ Ἥλιος τὴν ἀπάντησε, στέκει καὶ τὴ ρωτᾷ :

— Τί ἔχεις, Λαφίνα ταπεινή, καὶ τὰ ζερβὰ γυρίζεις
κι ὅπ' εὖρης γάργαρο νερὸ θολώνεις καὶ τὸ πίνεις ;

— Ἦλιε μου, σὰ μὲ ρώτησες, νὰ σοῦ τὸ μαρτυρήσω.
Δώδεκα χρόνους ἔκαμα στέρφη, χωρὶς μοσχάρι,
κι ἀπὸ τοὺς δώδεκα κι ἐμπρὸς ἀπόχτησα μοσχάρι
κι ὁ κυνηγὸς τ' ἀπάντησε ρίχνει καὶ τὸ σκοτώνει·
ἀνάθεμά σε, κυνηγέ, καὶ σύ καὶ τὸ καλὸ σου,
ποῦ μ' ἔκαμες κι ὠρφάνεψα κι ἀπὸ παιδιὰ κι ἀπ' ἄντρα.

Ἴδου καὶ ἄλλο, ὅπου ὁ Ἑλλήν συμβολίζεται μὲ ἐλάφι, ὁ κλέφτης
μὲ ζαρκάδι καὶ οἱ Τοῦρκοι μὲ σκυλιά :

Πέρα ἐκεῖ στὸν Ὀλυμπο
καὶ στὰ κοντοέλατα
βόσκει ἓνας γερόλαφος
κι ὅλο κλαῖν' τὰ μάτια του,
βγάζει δάκρυα γαλάζια,
κι ὅλο καταγάλαζα.

Ζάρκαδος ἐδιάβαινε,
στέκει τὸν ρωτᾷ :

— Τί ἔχεις, βρὲ γερόλαφε,
κι ὅλο κλαῖν' τὰ μάτια σου ;

— Μπῆκαν σκύλοι στὸ χωριὸ
κι ὅλο κλαῖν' τὰ μάτια μου.

— Ἐγὼ τὰ παίρνω τὰ σκυλιά.
καὶ τὰ πάγω στὰ βουνά.

Ὡς τὸ γιόμα τὸ καλὸ
σκοτώσαν τὸ ζάρκαδο,
κι ὡς τὸ δειλινὸ
πιάσανε τὸν ἔλαφο.

Καὶ ἀφοῦ σκότωσαν τὸ ζάρκαδο (τὸν κλέφτη), τὸ τραγούδι συνεχίζει τὰ βάσανα τοῦ Ἑλλήνος :

Δυὸ παιδιὰ Ρωμιόπουλα
καὶ Γρεβενιτόπουλα
χήρα Τούρκα δούλευαν
μὲ βουβαλοζεύγαρα,
ὅλη μέρα στὴ δουλειὰ
καὶ τὸ βράδυ στὸ σκιντιό.

— Βρὲ παιδιὰ Ρωμιόπουλα,
γίνεται τουρκόπουλα
νὰ χαρῆτε τὴν Τουρκιὰ
καὶ τὰ γρίβα τ' ἄλογα.

— Γίνεσαι, κυρά, Ρωμιὰ
νὰ χαρῆς τὴν Παναγιὰ,
νὰ χαρῆς καὶ τὴ Λαμπρὰ
μὲ τὰ κόκκινα τ' αὐγά.

Ἀδύνατον νὰ φαντασθῇτε πόσα συμβολικὰ τραγούδια τῆς Ἐπαναστάσεως γύρω ἀπὸ τὰ ἐλάφια ἔχει ἡ δημοτικὴ ποίησις, ἡ ἄγνωστος ἀκόμη κατὰ 80 τοῖς ἑκατὸν καὶ τὴν ὁποῖαν τώρα ἐγγίζω εἰς τὴν λαγάρην καὶ ἄφθονον πηγὴν τῆς, εἰς τοὺς Ἀγραφιώτας σκηνίτας. Τί εἶναι οἱ ξανθοὶ αὐτοὶ ἄνθρωποι ; Καταρράκται στίχου, ρυθμοῦ, ἤχου, θρύλου, μύθου, παραδόσεως.

Οἱ σκηνίται Σαρακατσάνοι εἶναι οἱ καταλαγαρώτεροι Ἕλληνες. Τοὺς παρακολουθῶ δύο μῆνας εἰς τὰ εὐρυτανικὰ βουνὰ καὶ δὲν χορταίνω τὴν ὁμορφιάν τῶν τραγουδιῶν των, τῆς χειρονομίας των. Ἡ ράτσα αὕτῃ ἔδωκεν εἰς τὴν τουρκοκρατουμένην Ἑλλάδα τὸν Κατσαντώνην, τὸν Λεπενιώτην, τὸν Στουρνάραν, τὸν Χασιώτην, τὸν Λιακατᾶν, τὸν Τσάγκαν, τὸν Δίπλαν καὶ χίλιους ἄλλους τουρκομάχους, ἐπὶ πλέον δὲ διέσωσε τὴν ἐλληνικὴν κτηνοτροφίαν κατὰ τὸ Εἰκοσιένα. Διχφορετικὰ οἱ Σαρακατσάνοι θὰ ἦταν μετ' ὀλίγον γνωστοὶ ἐκ τῆς παράδοσεως, ὅπως καὶ τὰ ἐλάφια, μὲ τὰ ὅποια ἔχει νὰ κάμῃ τὸ πολύτροπον τραγούδι των.

Μοῦ διηγοῦντο ὅτι πέρυσι, πού ἐπλήγωσαν ἓνα στὰ πλάγια τοῦ Κόζιακα, τὸ ἐβλεπαν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας πού ἔζησε νὰ κλαίῃ, νὰ χύνη δάκρυα « σὰν κορόμῃλα ». Οἱ πολυπάθοι Ἕλληνες δὲν ἤμποροῦσαν νὰ συμβολίσουν τὸν ἑαυτὸν τους μὲ ζῶον ἄλλο ἀπὸ τὸ ἐλάφι, τὸ ὁποῖον μέσα ἀπ' ὅλας τὰς διηγῆσεις καὶ τὰ τραγούδια παρουσιάζεται ὡς ἓνα ποίημα πόνου.

« Τ' ἄγρια καὶ τὰ ἡμερα
τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου »

Στ. Γρανίτσας

ΑΥΤΟΘΥΣΙΑ ΜΑΝΝΑΣ

Εἶχαν θερίσει πιὰ, καὶ οἱ χωρικοὶ ἄφηναν ἐλεύθερα στὴν ἐξοχὴ τὰ ζῶα τους νὰ βόσκουν νύχτα μέρα, βόδια καὶ ἄλογα καὶ μουλάρια μαζί.

— Ἐμεῖς νὰ μὴν ἀφήσουμε ἔξω τὴ γαῖδουρίτσα μας, εἶπε ἡ Σμαράγδα στὸν ἄντρα της τὸν χαλκιᾶ, τὸν Ζαφεῖρη τὸν Τσιρίμπαση.

— Ὅλος ὁ κόσμος τ' ἀφήνει ἔξω. Γιατί ἐμεῖς ὄχι ;

— Οἱ ἄλλοι ἂν πάθουν τίποτα, ἔχουν ν' ἀγοράσουν κι ἄλλα. Ἐμεῖς ; Πέρσι, θυμᾶσαι, πού μᾶς φόφησε τὸ μουλάρι, χρεωθήκαμε γιὰ νὰ πάρουμε τὴ γαῖδουρίτσα. Ἐχει καὶ τὸ πουλαράκι της, δὲν κάνει νὰ μείνῃ ἔξω. Ποιὸς ξέρεῖ ἂν κανένας λύκος δὲν τὴ βρῇ ἀδύνατη καὶ μᾶς τὴ φάῃ.

— Λύκος !... Ποῦ βρέθηκε λύκος ;

— Ναί. Στοῦ Λάλα ἔκοψε κάμποσα πρόβατα κι ἐπνίξε μιὰ φοράδα.

— Ἐ, τόσο μακριὰ μπορεῖ. Μὰ στὸ χωριὸ μας χρόνια τώρα πού δὲ φάνηκε.

Ποῦ νὰ ἤξερε ὁ Τσιρίμπασης πὼς ὁ λύκος μπορεῖ νὰ βραδυάσῃ στὴ Ροῦμέλη καὶ περνώντας τὸ γεφύρι τοῦ Ἴσθμου νὰ ξεμερωθῇ στὰ βουνὰ τοῦ Μοριᾶ.

Ἀλήθεια, τὸ χωριὸ, πού ὠνόμασεν ἡ Σμαράγδα, τὸ ρήμαξαν δυὸ λύκοι. Εἶχαν βγῇ συντροφιά νὰ κυνηγήσουν. Κρύβονταν τὴν ἡμέρα στὸ δάσος ἢ σὲ καμμιὰ ἀπόμερη σπηλιὰ καὶ τὴ νύχτα ρίχνονταν στὰ κοπάδια. Ὡσπου νὰ ποῦν : « λύκος τριγυρνάει στὶς στάνες μας », οὔτε λύκος φαινόταν οὔτε τ' ἀχνάρια του.

Σ' ένα βουνό οί δυο λύκοι, τήν ώρα πού σκοτείνιαζε, ἀπάντησαν μιὰ ἀλεπού. Ήταν βιαστική, μὰ κοντοστάθηκε καί τούς κύτταξε. Τήν κύτταξαν κι ἐκεῖνοι φιλικά, σά νά τῆς ἔλεγαν πῶς εἶναι ξένοι καί δέν ξέρουν πού ἔχει καλὸ κυνήγι. Ἡ ἀλεπού ὠσμίσθηκε τριγῦρο καί σταμάτησε κάπου τὸ κεφάλι της, σά νά τούς ἔδειχνε κάτι σπουδαῖο. Οἱ λύκοι κατάλαβαν τί ἤθελε νά τούς πῇ :

— Πιὸ εὐκολα θὰ κυνηγήσετε στοῦ Τάση τῇ στάνη. Σκυλιά δὲν ἔχει καί ὁ τσοπάνης ἀγαπᾷ τὸν ὕπνο. Εἶχε κάμποσες κόττες καί τίς πῆρα ὅλες τῇ μιὰ μὲ τὴν ἄλλη.

Οἱ δυο λύκοι προχώρησαν. Πήγαιναν σκυμμένοι στὴ γῆ καί μὲ τὰ ποδάρια τους ἀνοιχτά, σά νά περδοῦσαν κι ὄχι περπατοῦσαν. Τὰ ρουθούνια τους ἦταν ὑγρά καί μύριζαν τὸ χῶμα καί τὸν ἀέρα ἀπὸ μακριά. Τὰ αὐτιά τους ἄκουαν καί τὸν παραμικρὸ ἦχο. Ἡ μακριὰ φουντωτῇ οὐρά τους ἦταν μισοσηκωμένη, γιὰ νά μὴν κἀνὴ θόρυβο στὰ κλαριά καί στὰ χορτάρια. Ἐφτασαν ἔτσι σ' ἕνα ψῆλωμα καί στάθηκαν νά ἰδοῦν, πρὶν νά βγοῦνε στ' ἀνοιχτά. Ἀπ' ἐκεῖ πότε κύτταζαν γῦρο, πότε κύτταζεν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο σά νά κρυφομιλοῦσαν.

Ἡ ἀστροφεγγιά φώτιζε τῇ στάνη σὰν ἡμέρα. Ὁ οὐρανὸς ἦταν βαθιὰ γαλανός. Ὁ Γαλαξίας τὸν ἐχώριζε τὸν οὐρανὸ στὴ μέση σὰν ἀπέραντο ἀσημόστρωτο ποτάμι.

Μέσα στὸ μαντρί τὰ πρόβατα πλαγιασμένα καταγῆς, τὸ ἕνα κοντὰ στὸ ἄλλο, φαίνονταν σὰ μεγάλη φλοκάτα ἀπλωμένη στὴν ἀστροφεγγιά. Ἡ πόρτα τοῦ μαντριοῦ ἦταν κλειστή, δεξιά κι ἀριστερὰ γυάλιζαν οἱ μεγάλες πέτρες, πού κίθονται οἱ τσοπάνηδες τὴν αὐγὴ καί ἀρμέγουν. Ἀπάνω στὰ ξύλα φαίνονταν οἱ ξύλινες καρδάρες ἀνάποδα σὰν καπέλλα στραβοβαλμένα. Παραέξω τὸ γάλα. Καί βαθιὰ μέσα στὸ μαντρί ξεχώριζε ἡ καλυβούλα τοῦ τσοπάνη μὲ τὴ στρογγυλὴ μικρὴ πορτούλα της, σὰ μεγάλο μάτι ὀρθάνοιχτο. Φωνή, μιλιὰ, τίποτα. Μόνο κάπου κάπου ἕνα κουδουνάκι ξυπνοῦσε τὴ νύχτα μὲ τὴ φωνίτσα του : ντίν ! ντίν ! ντίν !...

Τέλος οἱ δυο λύκοι σηκώθηκαν, ὠσμίσθηκαν τὸ δρόμο καί πλησίασαν πάλι τὰ κεφάλια τους νά συνεννοηθοῦν. Ἦθελαν νά εἰποῦν στὴ γλῶσσά τους νά μὴν ἔχουν ἐμπιστοσύνη στὰ λόγια τῆς ἀλεπούς, νά ριχτῇ ὁ ἕνας στὸ μαντρί, καί, ἂν τύχη νά εἶναι σκυλιά, νά τὰ βάλῃ μαζί τους. Ἐτσι ὁ ἄλλος θὰ κατορθώσῃ ν' ἀρπάξῃ ἕνα πρόβατο, θὰ πάρῃ τὴ ρεματιά καί θὰ βγῇ στὸ Γερωντόβραχο. Ἐκεῖ ν' ἀνταμώσουν

νά τὸ φᾶνε. Ἐπεσαν ἔπειτα χάμω κι ἄρχισαν νὰ σέρνονται κατὰ τὸ μαντρί. Τόσο ἀπαλὰ σέρνονταν, ποὺ οὔτε λιθάρι κυλοῦσε οὔτε ξύλο σάλευε στὸ πέρασμά τους. Μὰ με ὅλη τὴν προφύλαξι ἀκούσθηκε κάποιο γρύξιμο στὸ μαντρί. Ἐκεῖνος, ποὺ προχωροῦσε λίγο ἐμπρός, γύρισε καὶ κύτταξε γιὰ τελευταία φορά τὸ σύντροφό του. Ἦθελε νὰ τοῦ εἰπῇ : « Ὑέματα μᾶς εἶπε ἡ ξαδέλφη μας ἡ ἀλεποῦ... "Ὅπως εἶπαμε ».

Καὶ ἀμέσως τινάχθηκε στὰ λιγνὰ ψηλὰ πόδια του, λύγισε τὸ κορμί του, τέντωσε ἴσα ἐμπρός τὸ λαιμό του καὶ τὸ κεφάλι του χώθηκε σὰ σφῆνα στὸ σκοτάδι. Τὴν ἴδια στιγμή δυὸ στρογγυλοὶ καὶ μαλλιαροὶ ἴσκιοι ὤρμησαν ἀπὸ τὸ μαντρί καὶ με φοβερά γαυγίσματα ρίχτηκαν ἀπάνω του. Ἐκεῖνος τὸ ἔβαλε στὰ πόδια.

Ὁ ἄλλος λύκος πήδησε στὸ μαντρί καὶ πρὶν καλὰ νὰ τὸν νοιώσουν τὰ πρόβατα, ἄλλου ξέσκισε τὴν κοιλιά, ἄλλου ἔσπασε τὴν ραχοκοκαλιά. Ἐκεῖνα πετάχτηκαν ἀπὸ τὸν ὕπνο τρομαγμένα καὶ στριμώχθηκαν τὸ ἓνα κοντὰ στὸ ἄλλο. Στὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ μαντριοῦ ὅσα μπόρεσαν πήδησαν τὸ φράχτη καὶ σκόρπισαν στὸ σκοτάδι. Τὰ περισσότερα στάθηκαν ἐκεῖ τρέμοντας, με τὸ κεφάλι κρυμμένο στὰ πόδια τὸ ἓνα τοῦ ἄλλου. Ὁ λύκος, ἅμα χόρτασε ἀπὸ αἷμα, ἄρπαξε ἓνα πρόβατο στὰ δόντια του, πήδησε στὸ μαντρί καὶ πῆρε τὴ ρεματιά.

Στὸ μεταξὺ ξύπνησε ὁ βοσκός, ἄρπαξε τὸ ὄπλο του καὶ ἄρχισε νὰ πυροβολῇ. Πυροβολοῦσε στὸν ἀέρα καὶ φώναζε δυνατὰ, γιὰ νὰ δώση εἶδησι καὶ στ' ἄλλα τὰ μαντριά. Δὲν ἄργησαν ν' ἀκουσθοῦν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ τουφεκιές, φωνές καὶ γαυγίσματα. Τὰ βουνὰ ἀντιλαλοῦσαν γῦρο.

Καθὼς ἔτρεχε ὁ λύκος, ἔξαφνα εἶδε μαῦρον ἴσκιο νὰ κατρακυλᾷ ἀπὸ τὸ βουνό κι ἔνοιωσε τὸ ζεστὸ χνῶτο ἐνὸς σκύλου νὰ τοῦ καίη τὴν πλάτη. Χωρὶς νὰ θέλῃ παράτησε καταγῆς τὸ πρόβατο κι ἔξακολούθησε νὰ τρέχῃ με πιὸ ἀνοιχτὰ πηδημάτα. Ὅσο, ὅμως, κι ἂν ἔτρεχε δὲν ἄργησε νὰ αἰσθανθῇ στὰ πίσω πόδια του ἄγριες δαγκωματιές. Τέλος, ἔπειτα ἀπὸ πολλὰ, κατῴρθωσε νὰ ξεφύγῃ καὶ νὰ φτάσῃ στὸ Γεροντόβραχο. Ἐμεινε ἐκεῖ κάμποσες ἡμέρες, ὥσπου νὰ γίνουν οἱ πληγές του. Ἀναγκάσθηκε νὰ τρέφεται με σκουλήκια. Τοῦ κακόου περίμενε τὸ σύντροφό του.

Ἐπειτα, μόλις ἔνοιωσε πὼςμποροῦσε νὰ περπατήσῃ, βγῆκε πάλι στὸ κунήγι. Στὶς ρεματιές ἔκανε ἀκόμη ζέστη. Ἀρχισε κι ἀνέβαινε στὰ ψηλά. Κάτι ὄψιμα λαγουδάκια κι ἓνα κατσικάκι, ποὺ ἔμεινε πίσω ἀπὸ τὴ συντροφιά του, τὸν ἔθρεψαν στὸ δρόμο καὶ τὸν ἐδυνάμωσαν.

Καθώς βγήκε σὲ μιὰ ράχι, μύρισε ψοφίμι. Τὰ ὄρνια, πού εἶδε συναγμένα στὸ ψήλωμα, καὶ τὰ ρουθούνια τοῦ τὸν ὠδήγησαν γρήγορα κοντὰ σ' ἓνα κέδρο. Τὰ ὄρνια πέταξαν σκούζοντας, ὅταν εἶδαν νὰ πλησιάξῃ ὁ λύκος, σὰ νὰ θύμωσαν πού τοὺς χάλασε τὸ φαγί τους. Κυττάζει καὶ τί βλέπει; Τὸ σύντροφό του ἔλεεινὸ καὶ ἄθλιο πτῶμα. Οὔτε ὁ μισὸς δὲν εἶχε μείνει.

"Εξαφνα βλέπει ἓνα λαγό. "Ετρεξε νὰ τὸν κυνηγήσῃ. Τὸν ἔπιασε καὶ τὸν ἔφαγε.

Ἀπὸ βουνὸ σὲ βουνὸ βρέθηκε μιὰ βραδυὰ στὸ λιβάδι, πού ἔβοσκαν τὰ ζῶα τοῦ χωριοῦ. Τὸ λιβάδι ἀνέβαινε σιγὰ σιγὰ σ' ἓνα βουνὸ σκεπασμένο μ' ἔλατα, μὲ κέδρα καὶ πουρνάρια. Κάπου κάπου φούντωναν καὶ μερικὲς γέρικες βελανιδιές.

Ὁ λύκος, καθὼς εἶδε τὰ ζῶα νὰ βόσκουν στὴ μοναξιά, στάθηκε. Τοῦ κεντήθηκε ἡ ὀρεξί νὰ τὰ βάλῃ μὲ τὰ μεγάλα ζῶα.

"Επεσε χάμω καὶ ἄρχισε νὰ σέρνεται ἀπάνω στὴν ψηλὴ καὶ δροσερὴ χλόη. Σερνόταν ἡσυχὰ σὰ φίδι, μὰ ὅσο προσεκτικὰ κι ἂν πλησίαζε, τὰ ζῶα τὸν ἔνοιωσαν. Τ' ἄλογα χλιμίντρισαν ἀνήσυχὰ καὶ τὰ βόδια μούγκρισαν. Καὶ στὴ στιγμὴ ὅλα τ' ἄλογα μαζεύτηκαν σ' ἓνα μέρος, ἔσμιξαν τὰ κεφάλια τους, σὰ νὰ ἦταν δεμένα, σ' ἓνα στῦλο, καὶ μὲ τὰ κορμιά τους ἔκαμαν κύκλο. Τὸ ἴδιο ἔκαμαν καὶ τὰ βόδια. Συνάχθηκαν, ἔβαλαν στὴ μέσῃ τὰ μοσχάρια καὶ τίς ἀδύνατες ἀγελάδες κι ἐκεῖνα στάθηκαν ὁλόγυρα μὲ τὰ κεφάλια πρὸς τὰ ἔξω, σκυμμένα κάτω, καὶ τὰ κέρατα ἑτοιμα. Ὁ λύκος σύρθηκε πρῶτα μιὰ δυὸ φορὲς γύρο στὰ ἄλογα καὶ δοκίμασε νὰ πηδήσῃ στὴ ράχι κανενός. Μὰ τὰ ἄλογα ἄρχισαν τίς κλωτσιές μὲ τὰ πίσω πόδια τους, πού γιὰ πολλὴν ὥρα δὲν ἔβλεπες παρὰ ἀτσαλένιες ὀπλὲς μέσα σὲ φουντωτὲς οὐρές. Ποῦ νὰ τολμήσῃ νὰ πλησιάσῃ ὁ λύκος! Σύρθηκε ἔπειτα γύρο στὰ βόδια καὶ δοκίμασε μ' ἓνα πῆδημα ν' ἀνοίξῃ τὸ λαιμὸ κανενός. Μὰ κάθε φορὰ πού δοκίμαζε, ἀντὶ τὸ λαιμὸ εὗρισκεν ἐμπρὸς τοῦ κάτι κέρατα μυτερά καὶ δυνατά, ἑτοιμα νὰ τοῦ σχίσουν τὴν κοιλιὰ.

Μάχρυνε λοιπὸν ἀπ' ἐκεῖ γιὰ νὰ συλλογισθῇ καλύτερα τί νὰ κάνῃ. "Εξαφνα βλέπει τὴ γαῖδουρίτσα τοῦ Τσιρίμπασῃ μὲ τὸ πουλαράκι της. Ἦταν ξεχασμένη σὲ κάποιο ψήλωμα καὶ τώρα πού ἔνοιωσε τὸν κίνδυνον ἔτρεξε τὸν κατήφορο γιὰ νὰ χωθῇ ἀνάμεσα στ' ἄλογα. Ὁ λύκος ἔτρεξε νὰ τῆς κόψῃ τὸ δρόμο.

"Ἐνα σκυλάκι βρέθηκε συμμαζεμένο σὲ μιὰ κουφάλα πουρναριοῦ

κι ἔτρεμε ἀπὸ τὸ φόβο του. Μὰ ὅταν εἶδε τὸ λύκο νὰ χυθῇ ἀπάνω στὴ γαῖδουρίτσα, βγῆκε κι ἔτρεξε γιὰ τὸ χωριό.

Ὁ λύκος ἄρχισε νὰ φέρνῃ γύρους τῇ γαῖδουρίτσα, ὅλο καὶ στενώτερους γύρους, νὰ τῆς δείχνῃ τὰ δόντια του. Ἐκεῖνη στάθηκεν ἀπελπισμένη. Ἔτρεμε ὀλόκληρη. Ἀδύνατο νὰ φτάσῃ στ' ἄλογα. Ὁ λύκος ἔβαλε σημάδι τὸ πουλαράκι καὶ χύθηκε ἀπάνω του.

Μὰ τώρα ἦρθε ἡ σειρὰ τῆς μάννας. Ἡ γαῖδουρίτσα πῆρε θάρρος καὶ μπῆκε ἀνάμεσα στὸ λύκο καὶ τὸ παιδί της. Μὲ τὰ πίσω πόδια της ἄρχισε νὰ κλωτσᾷ καὶ μὲ τὸ στῆθος της νὰ σπρώχνῃ τὸ πουλαράκι της στὴν κουφάλα ἐνὸς ἑλατου. Μὰ ἐκεῖνο δὲν τὴν βυθοῦσε καθόλου. Ἔτρεμε κι ἔστεκε ἀκίνητο. Πολλὲς φορὲς τέντωνε τὸ κεφάλι του, περιέργο νὰ ἰδῇ τί γίνεται πίσω ἀπὸ τὴ μάννα του. Τέλος ἡ γαῖδουρίτσα κατάφερε νὰ βάλῃ μέσα τὸ πουλαράκι, ἔκλεισε μὲ τὸ στῆθος της τὴν κουφάλα καὶ μὲ τὰ πίσω πόδια της ἔδινε κλωτσιεῖς ἀδιάκοπα.

Ὁ λύκος ἄφρισε ἀπὸ τὴ λύσσα του. Πολλὲς φορὲς κατῴρθωσε νὰ μπῆξῃ τὰ δόντια του στ' ἀφύλαχτα πλευρὰ τῆς γαῖδουρίτσας. Μὰ στὸ τέλος ἔπεσε κάτω ἀπὸ τὶς κλωτσιεῖς της. Τὰ αἵματα ἔτρεχαν ἀπὸ τὰ πλευρὰ τῆς γαῖδουρίτσας. Μὰ δὲν ἔτρεχαν λιγώτερα ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ λύκου. Ἡ ἄμοιρη μάννα προστάτευε καὶ μὲ τὸ αἷμα της τὸ παιδί της.

Ἐξαφνα ἀκούσθηκαν μακρυὰ βραχνὰ γαυγίσματα. Ἦταν ὁ Ἀράπης τοῦ γύφτου, ἓνα κατάμαυρο μεγάλο μαντρόσκυλο. Τὸ σκυλάκι, ποὺ ἔφυγε ἀπὸ τὸ λιβάδι, ἦρθε λαχανιασμένο στὸ σπίτι τοῦ Τσιρίμπας καὶ μὲ νοήματα ἔδωσε νὰ καταλάβῃ πὼς ἡ γαῖδουρίτσα τοὺς κινδύνευε.

Ὁ Τσιρίμπας κοιμόταν ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι. Ὁ Ἀράπης τὸν τράβηξε ἀπὸ τὰ ροῦχα, τὸν ξύπνησε καὶ τοῦ ἔδειξε πὼς ἔπρεπε νὰ πάρῃ τὸ τουφέκι του καὶ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ. Τὸν τράβηξεν ἄλλῃ μιὰ φορὰ καὶ ἔτρεξε μπρὸς μαζὶ μὲ τὸ σκυλάκι.

Ἀπὸ τὰ γαυγίσματα τοῦ Ἀράπη ξύπνησε καὶ ἡ Σμαράγδα.

— Πάει ἡ γαῖδουρίτσα μου! εἶπε.

Ὁ λύκος στὸ μεταξύ εἶχε καιρὸ νὰ φύγῃ. Κατάλαβε πὼς καθὼς ἦταν κουρασμένος δύσκολα θὰ γλύτωνε ἀπὸ τὰ δόντια τοῦ Ἀράπη. Πῆρε λοιπὸν τὸν κατήφορο. Μὰ κι ὁ σκύλος τὸν πῆρε ἀπὸ κοντὰ καὶ τὸν ἔρριξε στὸ δρόμο τοῦ χωριοῦ. Σὲ μιὰ στροφὴ τὸν ἀντίκρουσε ὁ Τσιρίμπας καὶ μὲ μιὰ τουφεκιὰ τὸν ξάπλωσε κάτω.

Ὁ Ἀράπης ἔτρεξε, τὸν ἄρπαξε ἀπὸ τὸν λαιμό, τὸν ἐσήκωσε ψηλά,

τὸν τίναζε, τὸν ξανατίναζε κι ἀφοῦ βεβαιώθηκε πὼς ἦταν νεκρός, τὸν πῆρε κι ἔτρεξε μὲ χαρὰ στὸν ἀφέντη του.

Στὸ μεταξύ ξημέρωσεν. Ἀπὸ τὰ γαυγίσματα τῶν σκύλων καὶ τὶς φωνές τῶν τσοπάνηδων οἱ χωρικοὶ ἔμαθαν πὼς φάνηκε λύκος κι ἔτρεξαν στὰ χωράφια νὰ ἰδοῦν τὰ ζῶα τους.

Σὲ λίγο μαζεύτηκαν γύρω ἀπὸ τὸ ἔλατο. Ἡ γαῖδουρίτσα ζοῦσε ἀκόμη, μὰ τὸ αἷμα ἔτρεχε ἀπὸ τὶς πληγές. Ἀγχομαχοῦσε τόσο θλιβερά, πὺ ράγιζε τοῦ καθενὸς τὴν καρδιά. Μόλις εἶδε τὸν Ἀράπη νὰ σέρνῃ τὸ λύκο, χάιδεψε μὲ τὸ κεφάλι της τὸ πουλαράκι, ἔρριξε μιὰ ματιὰ εὐχαριστημένη στὸ σκύλο καὶ ξεψύχησε. Τὸ πουλαράκι δὲν εἶχε καταλάβει τίποτα, μὰ δύσκολα κατῶρθωσαν νὰ τὸ βγάλουν ἀπ' ἐκεῖ. Τόσο ἦταν τρομαγμένο.

Κάποιος εἶπε μὲ συγκίνησι :

— Τέτοια μάννα δὲν πρέπει νὰ τῇ φᾶνε τὰ κοράκια κι οἱ ἄλεπουδες. Λέω νὰ τῇ θάψουμε.

Ὅλοι τὸ δέχθηκαν, ἔσκαψαν ἓνα λάκκο καὶ τὴν ἔθαψαν ἐκεῖ. Ἀπὸ τότε τὸ μέρος ἐκεῖνο ἔμεινε νὰ λέγεται : « Τὸ μνημὲμα τῆς μάννας ».

Περιοδικὸν « Νεοελληνικὴ ἀγωγή »

Ἀνδρ. Καρκαβίτσας

ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ

ΑΔΙΑΚΡΙΣΙΑ

Δῶσε' κι ἐμέ καὶ τοῦ παιδιοῦ μου,
εἶναι κι ὁ ἄντρας μου στὴ θύρα.

ΑΛΗΘΕΙΑ

Ἐξ ἀνοήτου καὶ μεθύοντος μαθήσῃ τάληθές.

*

Ἡ ἀλήθεια εἶν' τοῦ Θεοῦ, τὸ ψέμα τοῦ διαβόλου.

*

Λέγε τὴν ἀλήθεια, νά 'χῃς τὸ Θεὸ βοήθεια.

*

Ἀπὸ παιδί, τρελλὸ καὶ μεθυσμένο μαθαίνει τὴν ἀλήθεια.

ΑΠΡΙΛΗΣ

Ἄν βρέξῃ ὁ Ἀπρίλης δυὸ νερά κι ὁ Μάης πέντε δέκα,
νά ἰδῇς τὸ κοντοκρίθαρὸ πῶς στρίβει τὸ μουστάκι,
νά ἰδῇς καὶ τίς ἀρχόντισσες πῶς ψιλοκρησαρίζουν,
νά ἰδῇς καὶ τὴ φτωχολογιὰ πῶς ψιλοκοσκινάει.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

Ἀπὸ Αὐγουστο χειμῶνα καὶ ἀπὸ Μάρτη καλοκαίρι.

*

Αὐγουστος ἄβροχος, μοῦστος ἄμετρος.

*

Αὐγουστε, καλέ μου μῆνα, νά 'σουν δυὸ φορὲς τὸ χρόνο !

*

Ἦρθ' ὁ Αὐγουστος, πάρ' τὴν κάπα σου.

*

Οὐτ' ὁ Αὐγουστος χειμῶνας οὐτ' Ἀπρίλης καλοκαίρι.

I ΑΧΑΡΙΣΤΙΑ

Αυχάριστος στὸ ἕνα,
χίλια νὰ τοῦ δώσης δὲ σοῦ λέει σπολλά-τη.

*

Ἡ θάλασσα κι ὁ αυχάριστος ποτέ τους δὲν χορταίνουν.

*

Τοῦ αυχάριστου τὴ χάρι, ὅποιος κάνει τήνε χάνει.

ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Κρείττων ὁ κακὸς τοῦ πονηροῦ γείτονος.

(Βυζαντινὴ)

*

Κάλλιον κακὸν χρόνον, παρὰ κακὸν γεῖτον.

(Κύπρου)

*

Ὅ,τι ἀκοῦς στοῦ γείτονά σου, πάντεχε καὶ στὰ δικά σου.

*

Ὅταν πιάσῃ φωτιά τὸ σπίτι τοῦ γείτονά σου,
κοντὰ 'ν' καὶ τὸ δικό σου.

*

Γείτονα ἔχεις, Θεὸν ἔχεις.

*

Ἀντὰν νὰ θέλ' ὁ γεῖτός σου, παντρεύεις τὸ παιδί σου.

(Κύπρου)

*

Ἀζωστος τρέχει ὁ γείτονας, κι ὁ συγγενὴς ζωσμένος.

*

Κάλλιο μιὰ κακὴ ἀρρώστεια, παρὰ γείτονας κακός.

ΓΕΝΑΡΗΣ

Γενάρη μῆνα κλάδευε, φεγγάρι μὴ γυρεύεις.

*

Τοῦ Γενάρη τὸ ζευγάρι διάβολος θὲ νὰ τὸ πάρῃ.

ΕΡΓΑΣΙΑ

Ἐκατσε ἡ δουλειὰ στὴν πόρτα κι ἐκυνήγησε τὴ φτώχεια.

*

Ἡ δουλειὰ νικάει τὴ φτώχεια.

*

Ὅποιος περπατεῖ μυρίζει, κι ὅποιος κάθεται βρωμάει.

ΠΛΕΟΝΕΞΙΑ

Καὶ τοῦτα δικά μου κι ἐκεῖνα δικά μου

κι ὅσα σκεπάζει ἡ κάπα μου

κι ὅσα θωροῦν τὰ μάτια μου.

ΠΡΟΝΟΙΑ

Δεμένος ὁ γαῖδαρος, ἀναπαμένος ὁ νοικοκύρης.

*

Σφάλα τὸ σπίτι σου, γιὰ νὰ μὴν κάνης κλέφτη τὸ γείτονά σου.

*

Ἀφραγὸς κῆπος, ἔρμα τὰ λάχανα.

*

Στερνή μου γνῶσι νὰ σ' εἶχα πρῶτα.

ΦΙΛΑΡΓΥΡΙΑ

Ποτέ του αὐγὸ δὲν ἔδωκε, μήτε τ' Ἀγιοῦ Λαζάρου.

*

Δὲν δίνει τ' ἀγγέλου του νερό.

N. Πολίτου «Παροιμίες τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ»

Ο ΠΕΖΟΔΡΟΜΟΣ ΤΟΥ ΜΑΡΑΘΩΝΑ

Στὸν κάμπο τοῦ Μαραθῶνα ἔγινε μιὰ φορὰ μεγάλη μάχη. Τοῦρ-κοι πολλοὶ μὲ ἄρματα πολλὰ ἤρθαν νὰ σκλαβώσουν τὴ χώρα καὶ ἀπ' ἐκεῖ νὰ περάσουν στὴν Ἀθήνα. Δὲν ἐπῆγαν γραμμὴ στὴν Ἀθήνα, γιατί οἱ Ἕλληνες φύλαγαν μὲ πολλὰ πλεούμενα καὶ τρικάρτα τὸν Πειραιᾶ. Οἱ Ἕλληνες ἦσαν λίγοι ἐμπρὸς στὴν ἀμέτρητη δύναμι τοῦ ἐχτροῦ. Ἐσυνάχτηκαν ἀπ' ὅλα τὰ περίγυρα χωριά καὶ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καὶ ἔπιασαν πόλεμο φριχτό. Ἄν τοὺς νικήσουμε, σοῦ λέγει, ἐδῶ, πάει, τοὺς σπάσαμε· δὲ θὰ ἰδοῦν τὴ στράτα νὰ φύγουν.

Ἐπολέμησαν ἀπὸ τὴν αὐγὴ ἕως τὸ βράδυ. Ἀπελπισμένα ἐπολέμησαν οἱ ἐχτροί, ἀλλὰ πλέον ἀπελπισμένα ἐπολέμησαν οἱ Ἕλληνες. Τὸ αἷμα ἐπῆγε ποτάμι· ἔφτασεν ἕως τὰ ριζὰ τοῦ Βρανοῦ καὶ ἕως τὸ Μαραθῶνα ἀντίκρυ. Ἐσυρεν ὡς τὴ θάλασσα καὶ ἔβαψε κατακόκκινα τὰ κύματα. Θρῆνος καὶ κακὸ ἔγινε· Τέλος ἐνίκησαν οἱ Ἕλληνες. Οἱ Τοῦρκοι ἔτρεξαν νὰ γλυτώσουν στὰ καράβια. Οἱ Ἕλληνες τοὺς κυνήγησαν, καὶ ἐκεῖ τοὺς κατὰσφαξαν, κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἐχτροὺς δὲν ἐγύρισε πίσω.

Ἐτρεξαν τότε δύο νὰ φέρουν τὴν εἰδησι στὴν Ἀθήνα. Ὁ ἓνας ἔτρεξε καβαλλάρης, ὁ ἄλλος πεζὸς καὶ ἄρματωμένος. Ὁ πεζὸς ἀνέβηκε τὸν Ἀφορεσμὸ καὶ κατέβηκε στὸ χωριό. Καθὼς τὸν εἶδαν οἱ γυναῖκες ἔτρεξαν κοντὰ του :

« Σταμάτα », τοῦ φώναζαν, « σταμάτα ! ».

Ἦθελαν νὰ τὸν ἐρωτήσουν τί ἀπόγινε ἡ μάχη. Ἐστάθηκε μιὰ στιγμή νὰ πάρῃ φύσημα, καὶ ἔπειτα πάλι δρόμο. Τέλος φτάνει στὸ Ψυχικό· ἐκεῖ ἐπῆγε νὰ ξεψυχήσῃ, πιάστηκε ἡ ἀναπνοή του, τὰ πόδια του ἔτρεμαν· τώρα ἔλεγε νὰ πέσῃ. Ἀντρεῖυεται τότε καὶ παίρνει βαθὺ ἀνασασμὸ, καὶ μιὰ καὶ δυὸ ἔφτασε στὸ τέλος στὴν Ἀθήνα.

« Ἐνίκησαμεν ! » εἶπε, καὶ ἔπεσε αὐτὸς καὶ ἐξεψύχθη. Ὁ καβαλλάρης ταχυδρόμος ἀκόμα δὲν ἐφάνηκε !

Ἐκεῖ πού σταμάτησε, ὁ πεζοδρόμος καὶ ἐκεῖ πού πῆρε ἀνάσα ἄφησε τ' ὄνομα τοῦ καμώματός τοῦ

Τὸ πρῶτο χωριὸ τ' ὠνόμασαν Σταμάτα, τὸ δεύτερο Ψυχικό.

Ν. Πολίτου « Παραδόσεις »

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΟΥ

Ἀμπελουργὸς βαριαρρωστᾷ καὶ πέφτει τοῦ θανάτου
καὶ γῦρο του συνάζονται τὰ πέντε τὰ παιδιὰ του
καὶ δέρνονται καὶ κλαῖνε
κι ἀπελπισμένα λένε :

— « Πατέρα, πῶς θὰ ζήσωμε ἐμεῖς χωρὶς ἐσένα,
ἔρημα κι ἀπροστάτευτα, φτωχὰ κι ὠρφανεμένα ! ».
Κι ἐκεῖνος ἀποκρίθηκε : — « Κάπου βαθιὰ στ' ἀμπέλι
σᾶς ἔχω κρύψει θησαυρό. Κι ἐκεῖνος ποὺ τὸν θέλει,
ᾶς πάη νὰ ψάξῃ νὰ τὸν βρῇ,
γιατὶ ἔτσι εἶν' ὅλοι οἱ θησαυροὶ ».

Πέθανε καὶ τὸν ἔθαψαν κι ἀρχίνισαν νὰ σκάβουν
χωρὶς νὰ ξεκουράζωνται, χωρὶς στιγμή νὰ χάνουν.
Κι ἀφοῦ δὲ βρῆκαν τίποτα, εἶπαν : « Οἱ κόποι πᾶνε !
Μᾶς γέλασ' ὁ πατέρας μᾶς, συχωρεμένος νὰ 'ναι ! »

Μὰ ὅταν ὁ τρύγος ἔφτασε, τ' ἀμπέλι ἐπάνω ὡς κάτω
ἀπ' τὸ πολὺ τὸ σκάψιμο σταφύλια ἦταν γεμᾶτο.

Ἰ. Πολέμης

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ

Α

- ἄβυσσος
 ἀγέρωχος
 ἄδω
 αἶγλη
 αἰθρία
 αἰνίττομαι
 αἰωροῦμαι
 ἀκάθεκτος
 ἀκαρῆς
 ἀλαζονεία
 ἀλαλάζω
 ἀλάργα
 ἀλώβητος
 ἄμαυρος
 ἄμαυρώνω
 ἄμμουδα
 ἀμφιθέατρον
 ἀναγέρνω
 ἀνάγομαι
 ἀναδεύω
 ἀναρριχῶμαι
 ἀπιθώνω
 ἀποδέλοιπο
 ἀποφθεγματικὸς
 ἀπρόσιτος
 ἀργιλὲς
 ἀρωγὸς
 ἄσθμα
 — βάραθρον, μέγα βάθος.
 — ὑπερήφανος, ἀκατάδεκτος.
 — ψάλλω, τραγουδῶ.
 — λάμψις, ἀκτινοβολία, δόξα, φήμη, μεγαλοπρέπεια.
 — ξαστεριά.
 — ὑπονοῶ, ὁμιλῶ αἰνιγματωδῶς, ἄσαφῶς.
 — εἶμαι μετέωρος, ἀνέρχομαι ἢ ταλαντεύομαι εἰς τὸν ἄέρα.
 — ἀσυγκράτητος, ὀρμητικός.
 — ἐν ἀκαρεῖ, εἰς ἐλάχιστον χρονικὸν διάστημα, ἀμέσως, ἐντὸς δευτερολέπτου.
 — ὑπερηφάνεια.
 — φωνάζω ἰσχυρῶς.
 — μακρὰν (ἰταλ.).
 — ὁ μὴ βλαβεῖς, ἀβλαβής.
 — σκοτεινός, ὁ μὴ λάμπων.
 — κάμνω τι σκοτεινόν, ἐλαττώνω τὴν λάμψιν, θαμπώνω.
 — βυθὸς θαλάσσης ἀμμώδης.
 — θέατρον κυκλοτερές ἢ αἴθουσα διαλέξεων με κλιμακωτὰ ἐδῶλια.
 — ξαπλώνω προχείρως πρὸς ἀνάπαυσιν.
 — ἀπομακρύνομαι.
 — ἀνακατεύω.
 — σκαρφαλώνω.
 — ἀποθέτω, τοποθετῶ.
 — ὑπόλοιπον, τὸ ἀπομένον.
 — ὁ ἐκφραζόμενος με συντόμους ἐκφράσεις.
 — μὴ προσιτὸς (πρὸς — εἶμι), ἀπροσέγγιστος, ἀπλησίαστος, ἀπροσπέλαστος.
 — καπνοσῦριγξ με μακρὸν σωλῆνα, εἰς τὸν ὅποιον ὁ καπνὸς φθάνει, ἀφοῦ διέλθῃ ἀπὸ φιάλην ὕδατος (τουρκ.).
 — βοηθός, ὑπερασπιστής.
 — λαχάνισμα.

ἀσπαίρω
ἄσπροπότημος
αὐτανδρος

αὐτόπτης
αὐχμηρός

ἀφάτνωντον
ἀφορία

- σπαρταρῶ.
- ὁ Ἄχελῳς.
- μετ' αὐτῶν τῶν ἀνδρῶν, μὲ ὄλον τὸ πλήρωμα τοῦ πλοίου καὶ τοὺς ἐπιβάτας.
- ὁ βλέπων μὲ τὰ ἴδια τὰ μάτια του.
- πλήρης αὐχμοῦ, ἀπεξηραμμένος, στεγνός, πνιγνός.
- χωρὶς φατνώματα, ἡμιτελές.
- ἔλλειψις παραγωγῆς, σπάνις.

Β

βαργμισμένος
βδεύσσομαι
Βεγγάζη
βολίς

βόλτα
βρατσέρα
βρίκιον
βρυασμός
βυθῶ

- βαρύγνωμος, ὠργισμένος κατὰ τινος, δύσθυμος.
- ἀποστρέφομαι, κοινῶς σιχαίνομαι.
- παραλιακὴ πόλις τῆς Β. Ἀφρικῆς.
- βλήμα ἢ ὄργανον βαλλόμενον εἰς τὸ βάθος τῆς θαλάσσης πρὸς καταμέτρησιν.
- στροφή, ἀλλαγὴ πορείας ἱστιοφόρου.
- ἱστιοφόρον πλοῖον μικροῦ ἐκτοπίσματος.
- ἱστιοφόρον μὲ δύο ἱστούς καὶ τετράγωνα ἱστία.
- τέρψις, πολλὴ εὐφροσύνη.
- βυθίζομαι εἰς τὴν θάλασσαν.

Γ

γδοῦπος
γήλοφος
γλαυκός

- βαρὺς κτύπος, βρόντος.
- λοφίσκος ἀπὸ χῶμα.
- γαλανός.

Δ

δαψιλός

δέος
διάτορος
δίνη
δῶμα

- ἀφθονος, πλουσιοπάροχος, ἐλευθέριος, μεγαλόδορος, μέγας, ἀφθονος.
- φόβος, ἀνησυχία, τρόμος, ψυχικὴ ταραχή.
- διαπεραστικός, δξύφωνος (διὰ — τορῶ = τρυπῶ).
- σπειροειδὴς κίνησις ὕδατος, κοινῶς ρουφήχτρα.
- δωμάτιον, οἶκος, κατοικία.

Ε

ἐβενος
εἰκαστικός

- ξύλον συμπαγές, μαῦρον καὶ σκληρόν.
- ὁ ἱκανὸς νὰ ἀπεικονίζῃ, παραστατικός· εἰκαστικαὶ τέχναι = αἱ καλὰ τέχναι.

ἐκλιπάρης
ἐλλανοδίκης
ἐλλοχεύω
ἐνάλιος χλωρίς
ἔρπω
ἐφέστιος

- ἐπίμονος παράκλησις.
- κριτής ἀγώνων, ἀγωνοδίκης.
- παραμονεύω.
- σύνολον φυτῶν θαλασσίων.
- σύρομαι μέ τήν κοιλίαν, σύρομαι.
- ὁ ἐπὶ τῆς ἐστίας κείμενος.

Ζ

ζεῦξις
Ζέφυρος

- ἡ σύνδεσις διὰ ζεύγματος, διὰ προχείρου γεφύρας.
- ὁ δυτικὸς ἄνεμος.

Η

ἡμιολία

- ἱστιοφόρον πλοῖον μέ δύο ἰστούς ἐλαφρῶς κεκλιμένους πρὸς τὴν ὑρμύνην, κοινῶς γολέτα.

Θ

θάλασος
θηλυπρεπής
θημωνία

- θερμότης, ζέστη (μᾶλλον εὐάρεστος), περίθαλψις, ἐμψύχωσις, ἐγκαρδίωσις.
- ὁ μέ τρόπος γυναικείους.
- ὁ ἐκ δεματίων σιτηρῶν ἢ χόρτων σωρός.

Ι

ἴβις
ἰλιγγιώδης
ἰλιγγος

- πτηνὸν ἱερὸν διὰ τοὺς ἀρχαίους Αἰγυπτίους μέ ράμφος μακρὸν καὶ κεκαμμένον.
- ποὺ προκαλεῖ ἰλιγγον.
- ζάλη, σκοτούρα, διατάραξις τῶν φρενῶν.

Κ

καλάρω
καμπτήρ
καπούλια
καραδοκῶ
κασσία
κατεσκληκῶς
κέλυφος

- ρίπτω εἰς τὴν θάλασσαν δίκτυα ἢ παραγάδι.
- ἡ καμπὴ τοῦ στίβου εἰς τὰ ἀρχαῖα στάδια.
- τὰ νῶτα τῶν μεγάλων τετραπόδων ζῶων.
- καιροφυλακτῶ.
- ἀρωματῶδες φυτὸν, φλοιὸς ἀρωματώδους (περίπου ὡς ἡ κανέλλα)
- (μετοχὴ ἀχρήστου ρ. κατασκέλλω) κάτισχνος, σκελετώδης, ἀπεξηραμμένος (πετσὶ καὶ κόκκαλο).
- τὸ ξυλῶδες περίβλημα τοῦ καρποῦ, τὸ κοινῶς λεγόμενον τσῶφλι.

κιοτήs
κλιτύs
κομάντοs
κορβέτα
κόρκωμα
κότινοs
κουπαστή
κράσπεδοn

- άνάνδροs, δειλόs, κακόs (τουρκ.).
- πλευρά βουνού, κατωφέρεια.
- στρατιώται δια δύσκόλουσ επιχειρήσειs.
- πλοίοn ιστιοφόροn τριστίον.
- γεΐσον γεφύραs.
- άγριελαία· μεταφορικώs βραβείοn.
- τό άνωτάτοn χείλοs τών τοιχωμάτωn του πλοίοu.
- τό άκρότατοn μέρος ένοs πράγματοs, ό έξέχωn γυ-
ροs.

Λ

λάβαροn
λιπόσαρκοs

- είδοs σημαίαs ειs τουs Ρωμαιούs και τουs Βυζαντι-
νούs· σημαία σωματείου.
- χωριs πολλήs σάρκαs, ίσχυόs, κοκκαλιάρηs (λεί-
πω — σάρξ).

Μ

μάνδαλοs
μάννα
μαρμαρυγή
μελίφθογγοs
μένος
μεσαίων
μετάφρενοn
μή γάρ
μολπή
μόχθοs
μπαλκόνι

- τεμάχιον ξύλου ή σιδήρου, δια του όποίου ασφαλί-
ζεται έσωτερικώs ή θύρα.
- τό σχοινίοn, άπό του όποίου αναρτώνται τά άγκι-
στρα του ποραγαδιού.
- λάμψιs, άκτινοβολία.
- μελίφωνοs, γλυκύφωνοs.
- όρμη ψυχής, άκράτητο δύναμιs, άκάθεκτο όρ-
μή.
- τό χρονικόn διάστημα άπό του Ε' μέχρι του ΙΕ'
αιώνοs.
- τό μεταξύ τών δύο ώμοπλατών μέρος τής ράχε-
ωs.
- μήπωs, μή τάχα.
- χορόs, άσμα μετά χορού πρόs τιμήn θεού ή ή-
ρωωs.
- κόποs, ταλαιπωρία, βασανισμόs, άγωνία.
- έξώσθηs (Ιταλ.).

Ν

νάρθηξ
νωδόs

- πρόναοs τής έκκλησίασ.
- έσπερημένοs όδόντων.

Ο

- ὄζωδης — ὁ ἔχων ὄζον ἢ ὄζους (ἐξόγκωμα), κόμβον, ἔσο-
 χήν.
 οἰηματίας — ἀλαζών, ματαιόδοξος, καυχησιάρης.
 οἰμωγή — στεναγμός, θρήνος, ὀδυρμός.
 ὀλισθημα — παραπάτημα.
 ὀλοφύρομαι — κλαίω, θρηνῶ.

Π

- παγκρατής — κυρίαρχος.
 πάλλω — σiew ἰσχυρά, κινῶ ταχύτατα, κραδαίνω, δονῶ, θέτω
 εἰς παλινδρομικὴν κίνησιν.
 πανοικει — με ὅλην τὴν οἰκογένειαν.
 παράμαλλο — ἕκαστον τῶν νημάτων τοῦ παραγαδιοῦ τῶν φε-
 ρόντων τὰ ἄγκιστρα.
 πάρωρα — πέραν τῆς κανονικῆς ὥρας.
 περιδινοῦμαι — περιστρέφομαι κυκλοτερῶς καὶ ταχέως, στροβιλίζο-
 μαι, στριφογυρίζομαι.
 περίτεχνος — ὁ κατεσκευασμένος με μεγάλην τέχνην.
 πιχάει — ἐπιχύνει, ρίπτει πηλὸν ἢ ἀσβεστον.
 πόρος — πέρασμα, διαβατὸν μέρος ποταμοῦ.
 προαίρεσις — πρόθεσις, θέλησις, ἐπιθυμία.
 πυρίκαυστος — πεπυρακτωμένος, ἐν πυρὶ κεκαυμένος.

Ρ

- ράκος — ἔνδυμα ἐφθαρμένον.
 ραμαζάνι — νηστεία τῶν μωαμεθανῶν κατὰ τὴν ἡμέραν.
 ρίψασπις — ὁ ἀπορρίψας τὴν ἀσπίδα εἰς τὴν μάχην καὶ τρεπόμε-
 νος εἰς φυγὴν, φυγόμενος.
 ρομφαία — εἶδος εὐθείας, μεγάλης καὶ πλατείας σπάθης.
 ρωγμή — σχισμὴ εἰς μῆκος καὶ βάθος, ρήγμα, σπάσιμο, ἀ-
 νοιγμα.

Σ

- σαλαγῶ — κατευθύνω με φωνὰς τὰ βοσκήματα.
 σέλας — φῶς, φεγγοβολία, λάμψις.
 σθεναρὸς — πλήρης σθένους, πλήρης ἠθικοῦ, δυνατός, ρωμα-
 λέος, ψυχωμένος.
 σκέλεθρον — σκελετός.

σκήπτρον
σκήπη
σκουτέλλα

σκῶμμα
σμήνος
σούρουπο
σπαράζω
σπάραχνα
σπινθήρ
στόμφος

στριγγιά
συνωρίς
Σφάξ
σφρίγος
σφριγῶ

- ράβδος δηλοῦσα ἀξίωμα ἢ ἀρχήν.
- μικρά μονή, ἐρημητήριοι μοναχῶν.
- (Ιταλ.) πιατέλλα, γαβάθα, πινάκιον (παροψίς).
- πείραγμα.
- πλῆθος πτερωτῶν ἐντόμων, ἰδίως μελισσῶν.
- λυκόφως, ὅταν ἀρχίζῃ νὰ νυκτώνῃ.
- (ὡς ἀμετάβατον) κινουίμαι.
- βράγχια, τὰ ἀναπνευστικά ὄργανα τῶν ἰχθύων.
- σπίθα.
- πομπῶδες ὕφος κατὰ τὴν ὁμιλίαν, καυχησιολογία.
- ὄξεϊα, διαπεραστική φωνή.
- ζεύγος ἵππων ὡς καὶ προσώπων.
- πόλις τῆς Τύνιδος.
- εὐρωστία, ζηηρότης.
- ἔχω σφρίγος, ἔχω ζωηρότητα.

Τ

τανύω

ταχιά
τὶ ἢ τ'
τορπιλλάκατος
τραγάνα
τρυφήλος

τσελίκι

- τείνω, τεντώνω, ἀπλώνω ὅσο μπορῶ, ἀπλώνω διάπλατα.
- αὖριον, λίαν πρῶι, μετ' οὐ πολὺ.
- διότι.
- πλοιάριον ὠπλισμένον μὲ τορπίλλας.
- ἔδαφος πετρῶδες.
- ὁ διάγων βίον γεμᾶτον ἀπὸ ἀνέσεις, ὁ ἔχων τρυφήν, δηλ. καλοπέρασιν.
- (τουρκ.) χάλυψ, ἀτσάλι, ἄνθρωπος ρωμαλέος, ὑγιέστατος.

Υ

ὑπέρμαχος
ὑπεροψία
ὑπηχῶ
ὑποφώσκω

- ὑπερασπιστής, προστάτης.
- ἀλαζονεία, ἀδικαιολόγητος ὑπερηφάνεια.
- ἀντηχῶ βαθιά.
- φέγω ἀμυδρῶς, ἀρχίζω νὰ φέγω, νὰ ξεφωτίζω (χαραυγή).

Φ

φιλαυτία
φιλέδικος

- ἡ ὑπερβολικὴ καὶ ἐγωιστικὴ ἀγάπη.
- ἐκδικητικός.

φιλοσκώμμων
φιρμάνιον
φλοκάτα

- ὁ ἀγαπῶν τὸ σκῶμμα, τὰ ἀστεία.
- διάταγμα βασιλέως ἢ σουλτάνου.
- παχύ μάλλινον ἐπανωφόρι τῶν ποιμένων, ἔχει ἄ-
φθονον χνούδι καὶ φλόκκους, φουντωτοὺς θυσά-
νους, λέγεται ἄλλως καὶ κάπα.
- πολεμικὸν πλοῖον.
- μέρη γεμᾶτα ἀπὸ φύκης.

Χ

χλαμὺς

- κοντὸς μανδύας.

Ω

ῶμοσα

- (τοῦ ρ. ὁμνυμι) ὥρκισθην.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ Ἀδαμάντιος. Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1875 καὶ ἀπέθανε τὸ 1937. Ὑπῆρξε καθηγητὴς τῆς Βυζαντινῆς τέχνης εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν.

ΑΘΑΝΑΣ Γεώργιος. Εἶναι τὸ φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Γ. Ἀθανασιάδου-Νόβα. Ἐγεννήθη εἰς Ναύπακτον τὸ 1894. Διετέλεσε καὶ ὑπουργός. Ἐγραψε διάφορα ποιήματα.

ΑΝΝΙΝΟΣ Μπαμπής. Ἐγεννήθη τὸ 1852 εἰς τὸ Ἀργοστόλιον καὶ ἀπέθανε τὸ 1934. Ἦσυχολήθη μὲ τὴν δημοσιογραφίαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν.

ΒΙΖΥΗΝΟΣ Γεώργιος. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Βιζύην τῆς Θράκης τὸ 1848 καὶ ἀπέθανε τὸ 1896. Ἔσπούδασε φιλολογίαν καὶ διετέλεσε καθηγητὴς γυμνασίου. Ἐγραψε ποιήματα καὶ διηγήματα.

ΒΙΚΕΛΑΣ Δημήτριος. Ἐγεννήθη εἰς Σῦρον τὸ 1835. Κατέγινεν εἰς τὸ ἐμπόριον ζήσας ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ. Διετέλεσεν εἰς τῶν πρώτων ὑποκινητῶν τῆς ἀνασυστάσεως τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων. Ἐγινεν ἰδρυτὴς τοῦ « Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων ». Ἀπέθανε τὸ 1908. Ἐγραψε ταξιδιωτικὰς ἀναμνησεις, διηγήματα, ἐν οἷς καὶ τὸν « Λουκῆν Λάραν » κ.λ.π.

ΓΡΑΝΙΤΣΑΣ Στέφανος. Ἐγεννήθη ἐν Γρανίτῃ τῆς Εὐρυτανίας τὸ 1880 καὶ ἀπέθανε τὸ 1915. Διαφορα πεζὰ ἔργα του ἐξεδόθησαν ὑπὸ τὸν τίτλον: « Τὰ ἄγρια καὶ τὰ ἡμερὰ τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγου ».

ΔΑΜΒΕΡΓΗΣ Ἰωάννης. Ἐγεννήθη εἰς Κρήτην τὸ 1860 καὶ ἀπέθανε τὸ 1938. Ἐκ τῶν ἔργων του τὸ κυριώτερον εἶναι ἡ συλλογὴ τῶν διηγημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον: « Οἱ Κρήτες μου ».

ΔΑΦΝΗΣ Στέφανος. Εἶναι φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Θρασυβούλου Ζωιπούλου. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Ἄργος τὸ 1882 καὶ ἀπέθανε τὸ 1947. Συνέθεσε ποιήματα.

ΔΡΟΣΙΝΗΣ Γεωργιος. Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τὸ 1859 καὶ ἀπέθανε τὸ 1951. Ἀπὸ τοῦ 1926 διετέλεσε μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ἐξέδωκε ποιητικὰς συλλογὰς καὶ πεζὰ.

ΕΛΑΤΟΣ Νώντας. Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ παιδαγωγοῦ Ἐπαμεινώνδου Παπαμιχαήλ. Ἐγεννήθη τὸ 1871 καὶ ἀπέθανε τὸ 1951. Ἐγραψε διηγήματα καὶ ποιήματα διὰ τὰ παιδιὰ.

ΖΑΛΟΚΩΣΤΑΣ Χρίστος. Έγεννήθη εν Αθήναις τὸ 1895. Ἐγραψε καὶ ἐδημοσίευσεν ἔργα ὑπὸ τίτλους : « Ἡ Πίνδος », « Τὸ Ροῦτελ » κλπ.

ΚΑΚΛΑΜΑΝΟΣ Δημήτριος. Ἑλλην διπλωμάτης. Έγεννήθη τὸ 1972. Ἐσπούδασε φιλολογίαν καὶ νομικά. Ἀρχισυντάκτης καὶ διευθυντὴς πολλῶν ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν. Ἀπέθανε τὸ 1942. Ἐγραψε φιλολογικὰ ἄρθρα καὶ μελέτας.

ΚΑΡΑΣΟΥΤΣΑΣ Ἰωάννης. Έγεννήθη εἰς Σμύρνην τὸ 1824 καὶ ἀπέθανε τὸ 1873. Ἐγραψε ποιήματα.

ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ Ἀνδρέας. Έγεννήθη εἰς Λεχαινὰ τῆς Ἠλείας τὸ 1886 καὶ ἀπέθανε τὸ 1922. Ἠσχολήθη μὲ τὴν λογοτεχνίαν καὶ κυρίως μὲ τὸ διήγημα. Ἐγραψεν καὶ ἐδημοσίευσεν ἔργα « Ὁ ζητιᾶνος », « Λόγια τῆς πλώρης » κ.ἄ.

ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΟΣ Ἀντώνιος. Καθηγητὴς ἀρχαιολογίας Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἀκαδημαϊκός. Έγεννήθη εν Κοζάνῃ τὸ 1870 καὶ ἀπέθανε τὸ 1960.

ΚΟΚΚΙΝΟΣ Διονύσιος. Έγεννήθη τὸ 1884. Ἐξέδωκε τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Ἀκαδημαϊκός.

ΚΟΡΑΗΣ Ἀδαμάντιος. Κατήγετο ἀπὸ τὴν Χίον, ἐγεννήθη τὸ 1748 εἰς τὴν Σμύρνην καὶ ἀπέθανε τὸ 1833 εἰς Παρίσιους, ὅπου ἐζησε. Ἐξέδωκε 66 τόμους ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ πληθὸς ἄλλων συγγραμμάτων. Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἐξέδωκεν ἐκλογὴν τοῦ ἔργου του, γνωστὴν μὲ τὸ ὄνομα « Ἀδ. Κοραῆ, Χρυσᾶ ἔπη ». Εἶναι ὁ μεγαλύτερος φιλόλογος τῆς νέας Ἑλλάδος καὶ ἐπέδρασε πολὺ εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς νέας γραφομένης γλώσσης.

ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ Ἀριστοτέλης. Έγεννήθη εἰς Μυριόφυτον τῆς Θράκης τὸ 1858 καὶ ἀπέθανε τὸ 1918. Ἐσπούδασε εἰς Γερμανίαν φιλοσοφίαν καὶ παιδαγωγικὴν. Ὑπηρέτησεν ὡς καθηγητὴς καὶ διευθυντὴς διδασκαλείου. Ἐγραψε κυρίως διηγήματα.

ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ Κωνσταντῖνος. Έγεννήθη εἰς Συρράκον τῆς Ἠπείρου τὸ 1868 καὶ ἀπέθανε τὸ 1894. Ἐγραψε πεζὰ καὶ ποιήματα, διὰ τῶν ὁποίων ὕμνησε τὴν ἀγροτικὴν καὶ ποιμενικὴν ζωὴν

ΚΥΡΟΥ Ἀχιλλεύς. Έγεννήθη τὸ 1898 εἰς Ἀθήνας καὶ ἀπέθανε τὸ 1950. Διηθύνη τὴν ἐφημερίδα « Ἐστία ». Ἠσχολήθη καὶ μὲ τὴν λογοτεχνίαν.

ΛΥΚΟΥΔΗΣ Ἐμμανουήλ. Έγεννήθη εἰς Ναύπλιον τὸ 1849 καὶ ἀπέθανε τὸ 1924. Ἐκαλλιέργησε τὸ διήγημα.

ΜΑΝΟΣ Κωνσταντῖνος. Πολεμιστὴς καὶ ποιητὴς (1869 - 1913). Μετέσχε τῆς

Κρητικής επανάστασεως 1896. Ἀρχηγὸς σώματος μέλος τοῦ Μακεδονικοῦ κοιμιτάτου (1904). Συνέτελεσεν ἐπὶ κεφαλῇ 300 Κρητῶν εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Πρεβέζης (1912). Ἐγραψε ποιήματα.

ΜΑΡΚΟΡΑΣ Γεράσιμος. Ἐγεννήθη εἰς Κεφαλληνίαν (1826-1911). Ἐσχολήθη μὲ τὴν λογοτεχνίαν. Ἐδημοσίευσεν ποιήματα.

ΜΕΛΑΣ Λέων. Ἐγεννήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸ 1812. Διετέλεσεν ὑπουργὸς τῆς δικαιοσύνης. Ἀπέθανε τὸ 1879. Συνέγραψε πεζογραφήματα. Τὸ κυριώτερον τοῦτων «Ὁ Γεροστάθης» ἐχρησίμευσεν ἐπὶ δεκάδας ἐτῶν ὡς προσφιλὲς ἀνάγνωσμα τῶν Ἑλληνοπαίδων.

ΜΕΛΑΣ Σπυριδων. Ἐγεννήθη εἰς Ναύπακτον τὸ 1883. Ἐσχολήθη μὲ τὴν δημοσιογραφίαν καὶ λογοτεχνίαν. Εἶναι ἐκ τῶν καλυτέρων ζώντων χρονογράφων, βιογράφων θεατρικῶν συγγραφέων καὶ κριτικῶν. Συνέγραψε καὶ ἐδημοσίευσεν πλείστα ἔργα: «Ὁ μπαμπᾶς ἐκπαιδεύεται», «Ὁ Παπαφλέσσας», «Ὁ Γέρος τοῦ Μοριᾶ», «Ὁ Μισαύλης», «Ματωμένα ράσα» κ. ἄ.

ΜΗΤΣΑΚΗΣ Μιχαήλ. Ἐγεννήθη εἰς Μέγαρο τὸ 1868 καὶ ἀπέθανε τὸ 1916. Κύριον ἔργον τοῦ ἦτο ἡ δημοσιογραφία. Ἐδημοσίευσεν χρονογραφήματα, ἐντυπώσεις, διηγήματα.

ΜΟΔΗΣ Γεώργιος. Ἐγεννήθη εἰς Μοναστήριον τῆς Μακεδονίας τὸ 1890. Διετέλεσεν ὑπουργὸς τῆς Παιδείας. Ἐσχολήθη μὲ τὴν λογοτεχνίαν.

ΜΩΡΑ-Ι-ΤΙΔΗΣ Ἀλέξανδρος. Ἐγεννήθη εἰς Σκιάθον τὸ 1850 καὶ ἀπέθανε τὸ 1929. Ἐσπούδασε φιλολογίαν. Φίλος τοῦ Παπαδιαμάντη, μετὰ τοῦ ὁποίου συνέβαλλεν ἐνίοτε εἰς ναὸν τῶν Ἀθηνῶν. Συνέγραψε καὶ ἐδημοσίευσεν διηγήματα θρησκευτικά, πατριωτικά, ἡθογραφικά καὶ ταξιδιωτικὰς ἐντυπώσεις ὑπὸ τὸν τίτλον: «Μὲ τοῦ βοριᾶ τὰ κύματα».

ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ Παναγιώτης. Παιδαγωγὸς γεννηθεὶς τὸ 1852. Διηύθυνε πολλὰ διδασκαλεῖα τοῦ Κράτους καὶ διετέλεσε Διευθυντὴς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ ὑπουργείου Παιδείας. Ἐδημοσίευσεν πολλὰς παιδαγωγικὰς πραγματείας. Ἀπέθανε τὸ 1931.

ΟΜΗΡΟΣ. Ὁ ἀθάνατος ποιητὴς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἀκμάσας τὸν 9ον αἰῶνα π.Χ. Ἐγραψε τὴν «Ἰλιάδα» καὶ τὴν «Ὀδύσσειαν». Εἶναι ὁ μεγαλύτερος ποιητὴς ὅλου τοῦ κόσμου καὶ ὅλων τῶν αἰώνων.

ΠΑΓΑΝΕΛΗΣ Σπύρος. Ἐκλεκτὸς δημοσιογράφος ἀθηναϊκοῦ τύπου. Ἐγεννήθη τὸ 1856 καὶ ἀπέθανε τὸ 1933.

ΠΑΛΑΜΑΣ Κωστής. Ἐγεννήθη εἰς Πάτρας τὸ 1859 καὶ ἀπέθανεν εἰς Ἀθήνας τὸ 1943. Ὑπηρετήσεν ὡς γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ἀπὸ τοῦ 1926 διετέλεσε μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ἐσχολήθη κυρίως μὲ τὴν

ποίησιν. Ἐγραψεν, ὅμως, καὶ διηγήματα, δράματα καὶ κριτικὰς μελέτας. « Τραγούδια τῆς πατρίδος μου », « Ὁ τάφος », « Ὁ δωδεκάλογος τοῦ γύφτου », « Ἡ φλογέρα τοῦ βασιλιᾶ », « Ἡ ἀσάλευτη ζωὴ » κλπ. Θεωρεῖται μετὰ τὸν Σολωμὸν ὁ καλύτερος τῶν συγχρόνων ποιητῶν.

ΠΑΛΛΗΣ Ἀλέξανδρος. Ἐγεννήθη τὸ 1851 καὶ ἀπέθανε τὸ 1933. Ἔχει μεταφράσει τὴν Ἰλιάδα τοῦ Ὀμήρου καὶ ἔγραψε πολλὰ πρωτότυπα ποιήματα.

ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ Ἀλέξανδρος. Ἐγεννήθη εἰς Σκιάθον τὸ 1851 καὶ ἀπέθανε τὸ 1911. Ἔσπούδασε φιλολογίαν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν. Θεωρεῖται ὁ μεγαλύτερος τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων διηγηματογράφων. Τὰ ἔργα του εἶναι πολλὰ. Ἐκ τῶν διηγημάτων σπουδαιότερα εἶναι : « Ἡ φόνισσα », « Χριστουγεννιάτικα διηγήματα », « Πασχαλινὰ διηγήματα » κ. ἄ.

ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ Κωνσταντῖνος. Ἐγεννήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸ 1815. Ὁ πατὴρ του ἐθανατώθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, μόλις ἐξεργάγη ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις. Ἐξαετὴς τότε ὁ Κωνσταντῖνος κατέφυγε μετὰ τῆς μητρός του καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του εἰς Ὀδησσόν, ὅπου ἐξεπαιδεύθη κατ' ἀρχὰς ὡς ὑπότροφος τοῦ τσάρου Ἀλεξάνδρου Α'. Τὸ 1830 συνέχισε τὰς σπουδὰς του εἰς τὴν ἐν Αἰγίνῃ σχολὴν τοῦ Γεναδίου καὶ ἔπειτα εἰς εὐρωπαϊκὰ πανεπιστήμια. Τὸ 1851 ἐξελέγη καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ἐξέδωκε τὸ μνημειῶδες ἔργον του, τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, εἰς 5 τόμους. Ἀπέθανε τὸ 1891. Ὁ Κ. Παπαρρηγόπουλος εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἐκ τῶν ἱστορικῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος.

ΠΑΡΑΣΧΟΣ Ἀχιλλεύς. Ποιητὴς. Ἐγεννήθη εἰς Ναύπλιον τὸ 1838· ἀπέθανεν εἰς Ἀθήνας τὸ 1895.

ΠΕΖΟΠΟΡΟΣ Ἀναστάσιος. Ψευδώνυμον τοῦ λογογράφου καὶ δημοσιογράφου Μήτσου Χατζοπούλου. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Ἀργίριον 1872 καὶ ἀπέθανε τὸ 1936.

ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗΣ Γιάννης. Ἐγεννήθη τὸ 1866 καὶ ἀπέθανε τὸ 1945. Ὑπῆρξεν ἐκπαιδευτικὸς λειτουργός. Ἐγραψε ποιήματα καὶ διηγήματα.

ΠΕΤΙΜΕΖΑΣ — ΛΑΥΡΑΣ Νικόλαος. Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τὸ 1873 καὶ ὑπηρετήσεν ὡς ἀξιωματικὸς. Ἦσυχολήθη μὲ τὴν δημοσιογραφίαν καὶ λογοτεχνίαν. Ἀπέθανε τὸ 1952.

ΠΟΛΕΜΗΣ Ἰωάννης. Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1862 καὶ ἀπέθανε τὸ 1924. Ἦσυχολήθη μὲ τὴν λογοτεχνίαν καὶ κυρίως μὲ τὴν ποίησιν. Ἐδημοσίευσε ποιητικὰ ἔργα ὑπὸ τοὺς τίτλους : « Σπασμένα μάρμαρα », « Παλιὸ βιολί », « Χειμῶνανθοι », « Ἀλάβαστρα », « Ἐσπερινός » κ. ἄ.

ΠΟΛΙΤΗΣ Νικόλαος. Ἐγεννήθη εἰς Καλαμάτα τὸ 1852 καὶ ἀπέθανε τὸ 1921. Ὑπῆρξε καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας καὶ μυθολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν.

Εισήγαγε πρώτος εις τὴν Ἑλλάδα τὴν λαογραφίαν ὡς ἐπιστήμην. Ἀπέκτησε διεθνή φήμην μεγάλου ἐπιστήμονος. Ἔργα του εἶναι : «Παραδόσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ», «Παροιμίαι», «Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ», «Λαογραφικὰ σύμμεκτα».

ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ Ἀριστομένης. Ἐγεννήθη εἰς Σίφνον τὸ 1850 καὶ ἀπέθανε τὸ 1935. Διετέλεσε βουλευτὴς καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ἐδημοσίευσεν ποιήματα καὶ θεατρικὰ ἔργα : «Φαῖδρα», «Νικηφόρος Φωκᾶς» κ. ἄ.

ΡΑΓΚΑΒΗΣ Ἀλέξανδρος. Ἐγεννήθη τὸ 1809 εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀπέθανε τὸ 1892. Διετέλεσε πολιτικός, ὑπουργός, πρεσβευτὴς καὶ καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον. Ἦτο πολυμαθέστατος. Τὰ λογοτεχνικά του «Ἄπαντα» ἐξεδόθησαν εἰς 20 τόμους.

ΡΟ-Ι-ΔΗΣ Ἐμμανουήλ. Λογογράφος, ἐγεννήθη εἰς Σύρον τὸ 1836 καὶ ἀπέθανε τὸ 1904. Ἔγραψε ἱστορικὰ μυθιστορήματα, διηγήματα, μελέτας. Ὑπῆρξεν ἐξέχουσα φυσιογνωμία τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν δημοτικῶν ἀσμάτων.

ΣΚΙΠΗΣ Σωτήριος. Ἐγεννήθη τὸ 1881 εἰς Ἀθήνας. Λογοτέχνης, δημοσιογράφος καὶ ἀκαδημαϊκός. Ἐξέδωκε πολλὰς ποιητικὰς συλλογὰς. Ἀπέθανε τὸ 1951.

ΣΟΛΩΜΟΣ Διονύσιος. Ἐγεννήθη εἰς Ζάκυνθον τὸ 1798 καὶ ἀπέθανεν εἰς Κέρκυραν τὸ 1857. Ἀναγνωρίζεται ὡς ὁ μεγαλύτερος τῶν ποιητῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Ἔγραψεν ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ τὸν «Ὑμνον εἰς τὴν ἑλευθερίαν», ὅστις ὠρίσθη ὡς ὁ ἔθνικός μας ὕμνος μελοποιηθεὶς ὑπὸ τοῦ Κερκυραίου μουσικοῦ Μαντζάρου. Τὰ ἔργα του ἐξέδωκεν ὁ φίλος του καὶ λόγιος Ἰάκωβος Πολυλάς μὲ βιογραφικὰς καὶ κριτικὰς σημειώσεις. Ἐκ τῶν ποιημάτων του μνημονευτέα τὰ ὑπὸ τοὺς τίτλους : «Ὑμνος εἰς τὴν ἑλευθερίαν», «Ἐλεύθεροι πολιορκημένοι», «Ὡδὴ εἰς τὸν θάνατον τοῦ Λόρδου Βύρωνος», «Ὁ Λάμπρος».

ΣΟΥΡΗΣ Γεώργιος. Ἐγεννήθη τὸ 1853 εἰς Σῦρον. Ἠκολούθησε φιλολογικὰ μαθήματα ἐν Ἀθήναις καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν ποίησιν, μάλιστα τὴν σατιρικὴν. Ἐπὶ 35 ἔτη ἐδημοσίευσεν τὸν ὑπ' αὐτοῦ ἐμμέτρως συντασσόμενον ἑβδομαδιαῖον «Ρωμιόν», εἰς τὸν ὁποῖον ἐκαυτηρίαζεν ὅλα τὰ κοινωνικὰ καὶ πολιτικὰ τρωτὰ τῆς ἐποχῆς του. Ἀπέθανε τὸ 1919.

ΣΟΥΤΣΟΣ Παναγιώτης. Ἐγεννήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸ 1806. Διετέλεσε διοικητικὸς ὑπάλληλος καὶ σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας. Ἐξέδωκε συλλογὰς ποιημάτων καὶ δράματα. Ἀπέθανε τὸ 1868.

ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ Στέλιος. Ἐγεννήθη εἰς Σμύρνην τὸ 1888 καὶ ἀπέθανε τὸ 1962. Τὸ 1933 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἐν Ἀθήναις Ὀδοντιατρικῆς Σχολῆς. Ἐδημοσίευσεν πολλὰς ἐπιστημονικὰς καὶ φιλολογικὰς μελέτας καὶ πολλὰς ποιητικὰς συλλογὰς.

ΣΤΡΑΤΗΓΗΣ Γεώργιος. Έγεννήθη εις Ἀθήνας τὸ 1860 καὶ ἀπέθανε τὸ 1938. Διετέλεσε δημόσιος υπάλληλος. Ἐγράψε ποιήματα, διηγήματα καὶ θεατρικὰ ἔργα.

ΤΑΝΑΓΡΑΣ Ἀγγέλος. Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Ἀγγέλου Ἀποστολίδου. Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τὸ 1877. Ἠσχολήθη μὲ τὴν δημοσιογραφίαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν. Συνέγραψε λογοτεχνικὰ ἔργα : «Σπογγαλιεῖς τοῦ Αἰγαίου» κ. ἄ.

ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ Σπυρίδων. Λόγιος, ἐκ τῶν μᾶλλον μορφωμένων ἀνδρῶν τῆς πρώτης μετὰ τὸ 1830 πεντηκονταετίας. Διετέλεσε πολιτικός, συγγραφεὺς, ἐπιστήμων, ἱστορικός. Ἦτο πατὴρ τοῦ ἐξόχου πολιτικοῦ Χαρίλαου Τρικούπης. Κυριώτερον ἔργον του : «Ἡ ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως».

ΤΣΟΚΟΠΟΥΛΟΣ Γεώργιος. Ἐγεννήθη τὸ 1871 καὶ ἀπέθανε τὸ 1923. Ὑπῆρξε δημοσιογράφος καὶ λογοτέχνης. Ἐγράψε θεατρικὰ ἔργα, ἱστορικός μελέτας κ. ἄ.

ΤΣΟΥΝΤΑΣ Χρῖστος (1857). Ἀκαδημαϊκὸς Ἑλλήν ἀρχαιολόγος ἐκ Στεντημάχου, Καθηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου. Ἐνήργησε πολλὰς ἀνασκαφάς, ἐδημοσίευσεν δὲ ἀρκετὰς διατριβάς ἀρχαιολογικοῦ περιεχομένου.

ΤΥΡΤΑΙΟΣ. Πατριωτικὸς ποιητὴς τῆς ἀρχαίας Σπάρτης. Ἐζήσεν περὶ τὸ 650-600 π.Χ., κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ δευτέρου Μεσσηνιακοῦ πολέμου. Ἐγράψε τὴν «Εὐνομίαν» καὶ πολεμικὰ ἄσματα, τὰς «Ὑποθήκας» καὶ τὰ «Ἐμβατήρια».

ΦΩΤΙΑΔΗΣ Ἀλέξανδρος. Ἐγεννήθη τὸ 1870 εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἡσυχολήθη μὲ τὴν ποίησιν. Ἀπέθανε τὸ 1942.

ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ Νικόλαος. Ἐγεννήθη τὸ 1872 καὶ ἀπέθανε τὸ 1942. Διετέλεσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν. Παραλλήλως ἔγγραψε λογοτεχνικὰ ἔργα, ἰδίως ποιήματα.

ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ Χρῖστος. Ἐγεννήθη τὸ 1861. Ἦτο σουλιωτικῆς καταγωγῆς καὶ ἀπέθανε τὸ 1937. Ἠσχολήθη μὲ τὴν δημοσιογραφίαν καὶ λογοτεχνίαν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΚΑΤΑ ΣΥΛΛΟΓΑΣ

Α'. Ἐκ τῆς Συλλογῆς Χ. Δημητρακοπούλου

1. Πρὸς τοὺς νέους τοῦ Ἔθνους, Ἀδ. Κοραῖ	7
2. Μεγάλοι ἄνδρες, μεγάλοι λόγοι, μεγάλα ἔργα, Π. Δ. Οἰκονόμου	8
3. Τρεῖς γενεαὶ (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	10
4. Αὐτὸ ἦτο τὸ πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων τοῦ 1940 - 41, Στάνλεϋ Κάσσον	19
5. Οἱ νέοι τριακόσιοι, Ἀχ. Κύρου	20
6. Θεσσαλονίκη (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	23
7. Τὸ σπίτι μου (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	45
8. Συζύγου ἐγκαρτέρησις, Ἐμμ. Λυκούδη	52
9. Ἑσπερινὸς (ποίημα), Ἀρ. Προβελεγγίου	73
10. Στὴν Παναγία (ποίημα), Ἀχ. Παράσχου	83
11. Χριστοῦγεννα (ποίημα), Κ. Κρυστάλλη	85
12. Ἐξοχικὴ Λαμπρή, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	90
13. Εἰς τὴν ὁδὸν Ἀδριανοῦ, Ἐμμ. Ροῖδου	97
14. Ἡ βαρούλα (ποίημα), Γ. Περγιαλίτη	104
15. Στὸ φαρολίμανο (ποίημα), Γ. Δροσίνη	105
16. Ὁ Φοῖνιξ, Ἐμμ. Λυκούδη	125
17. Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	135
18. Ἡ Ἀθηνᾶ προστάτις, Κ. Παλαμᾶ	135
19. Ἡ ζωὴ καὶ τὰ μαθήματα εἰς τὴν σχολὴν ἡρώων τοῦ Κενταύρου Χείρωνος, μετὰφρασις Μ. Κωνσταντινίδου	137
20. Ἀγῶνες πανελλήνιοι καὶ διεθνεῖς Ὀλυμπιάδες, Ἀντ. Κεραμοπούλου	154
21. Ὕμνος Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	157
22. Ὁ στέφανος τῆς νίκης (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	157
23. Ὁ Λουδοβίκος Παστέρ, Δ. Κακλαμάνου	187
24. Ἡ χαρὰ (ποίημα), Ἀλ. Ραγκαβῆ	191
25. Τὸ μάγο σας φῶς (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	205
26. Ὁ καπετὰν καλόγερος, Χρ. Χρηστοβασίλη	205
27. Τὸ μοιρολόγι τῆς Πάργας (δημοτικὸν)	207
28. Τῶν Κολοκοτρωναίων (δημοτικὸν)	211
29. Τοῦ Νικοτσάρα (δημοτικὸν)	214
30. Τὸ τραγούδι τοῦ ἡλίου (ποίημα), Κ. Μάνου	221
31. Ἡ κοιλὰς τῶν Τεμπῶν, Ἐμμ. Λυκούδη	222
32. Ἡλιόφωτα μεσάνυχτα, Ἀν. Πεζοπόρου	224
33. Ἡ Ἀγία Λαύρα, Σπ. Παγανέλη	226
34. Ὁ ταλαίπωρος ἀπόμαχος, Ἐμμ. Λυκούδη	250
35. Τὸ ἐλάφι, Στ. Γρανίτσα	251

Β'. Ἐκ τῆς Συλλογῆς Θ. Παρασκευοπούλου

1. Αἱ διχόνοιαι δὲν φέρουν ἐλευθερίαν, Ἀδ. Κοραῆ	12
2. Ἡ διχόνοια (ποίημα), Διον. Σολωμοῦ	14
3. Ὕμνος πρὸς τὴν σημαίαν (ποίημα), Στ. Δάφνη	19
4. Στὴ Δωδεκάνησο (ποίημα), Σωτ. Σκίπη	25
5. Τὰ πῆραμε τὰ Γιάννινα (ποίημα), Γ. Σουρῆ	34
6. Ὁ παπᾶς, Ν. Πετιμεζᾶ	35
7. Ἡ σταχτομαζώχτρα, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	45
8. Τῆς Κοκκῶνας τὸ σπῖτι, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	53
9. Ἀποχωρισμὸς (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	61
10. Τὸ παιδί (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	61
11. Ἀρατε πύλας, Ἀλ. Μωραϊτίδου	73
12. Τὸ εἰκόνισμα τῆς Παναγίας, Ἰω. Δαμβέργη	79
13. Νύχτα Χριστουγεννιάτικη (ποίημα), Γ. Δροσίνη	84
14. Εἰς τὸν Γολγοθᾶν (ποίημα), Ἀρ. Προβελεγγίου	86
15. Παιδικὴ Πασχαλιά, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	87
16. Οἱ σπογγαλιεῖς τοῦ Αἰγαίου, Ἀγγ. Τανάγρα	101
17. Ἡ φαρόβαρκα (ποίημα), Γ. Δροσίνη	103
18. Ἡ ἐπιστροφή τοῦ ναύτη (ποίημα), Ἀρ. Προβελεγγίου	110
19. Τὸ ἀλώνισμα, Ἀλ. Μωραϊτίδου	111
20. Ψωμί (ποίημα), Γ. Δροσίνη	113
21. Ὁ Πρίαμος καὶ ὁ Ἀχιλλεύς, μετάφρασις Μ. Στασινοπούλου	143
22. Τὸ προσκύνημα τοῦ Βουλγαροκτόνου, Χρ. Τσουντα	179
23. Εὐάγγελος Ζάππας, Ἀριστ. Κουρτίδου	195
24. Ὁ Κολοκοτρώνης μέλος τῆς Φιλικῆς, Σπ. Μελά	208
25. Μιαούλης καὶ Νέλσων, Σπ. Μελά	211
26. Τὸ Ἅγιον Ὅρος, Γ. Μόδη	228
27. Ὁ κόσσυσφας, Στ. Γρανίτσα	241
28. Τὸ ἀγριομελίσσι, Στ. Γρανίτσα	247
29. Παροιμία, Ν. Πολίτου	263
30. Ὁ πεζοδρόμος τοῦ Μαραθῶνα, Ν. Πολίτου	266
31. Ὁ θάνατος τοῦ ἀμπελοουργοῦ (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	267

Γ'. Ἐκ τῆς Συλλογῆς Κ. Ρωμαίου

1. Τυρταίου : Πολεμιστήριον σάλπισμα (ποίημα), μετάφρ. Σπ. Τρικούπη	7
2. Ἡ νίκη (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	23
3. Πρὸς τὸ μέτωπον, Γ. Τσοκοπούλου	28
4. Γράμμα στὸ μέτωπο (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	30
5. Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Θεσσαλονίκης, Χ. Ἀννίνου	31
6. Ἡ σημαία ἐνὸς συντάγματος, Χρ. Ζαλοκώστα	40
7. Μητρικὴ αὐταπάρνησις, Γ. Βιζυηνοῦ	50

8. Νανούρισμα (δημοτικὸν)	62
9. Κοιμᾶται (ποίημα), Ν. Χατζιδάκη	62
10. Νὰ ἔμουν παππούς (ποίημα), Γ. Σουρῆ	63
11. Γιὰ τὴν προῖκα τῆς ἀδερφῆς, Ἀνδρ. Καρκαβίτσα	66
12. Μεταμορφώσεις (ποίημα), Γ. Βιζυηνό	69
13. Ἡ ἡμέρα τῆς Λαμπρῆς (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	93
14. Κουπὶ καὶ τιμόνι (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	97
15. Τὸ χωριὸ μας (ποίημα), Γ. Δροσίνη	99
16. Τὸ χωριὸ (ποίημα), Κ. Παλαμῆ	99
17. Οἱ δύο μικροί, Μ. Μητσάκη	114
18. Ἡ ὥραιότερα ἀπὸ ὅλας τὰς φορεσιὰς, Ἀρ. Κουρτίδου	118
19. Ἡ σταφίδα τοῦ γείτονα, Ν. Ἐλατου	123
20. Ἡ ἔρις Ἀθηνᾶς καὶ Ποσειδῶνος, Ἀλ. Ραγκαβῆ	158
21. Φαέθων, υἱὸς Ἀπόλλωνος, Ἀλ. Ραγκαβῆ	162
22. Ἀριστείδης ὁ δίκαιος, Δ. Μελά	171
23. Εἰς τὴν Κάλυμνον, Ἐμμ. Λυκούδη	231
24. Ὁ κρασοπούλος, Ἀνδρ. Καρκαβίτσα	237
25. Πτερωτοὶ μετανάσταί, Ἐμμ. Λυκούδη	239
26. Οἱ πονηριὲς τῆς σουπιᾶς, Ἀνδρ. Καρκαβίτσα	243
27. Αὐτοθυσία μάννας, Ἀνδρ. Καρκαβίτσα	255

Δ'. Ἐκ τῆς Συλλογῆς Σ. Σπεράντσα — Σ. Δουφεξή

1. Ἡ γαλανόλευκη στὰ Δωδεκάνησα, Ἀχ. Κύρου	23
2. Ὁ πνιγμὸς τοῦ Κορδῆ, Σπ. Μελά	29
3. Δὲν εἶναι ἐδῶ ἡ πατρίδα μας (ποίημα), Κ. Μάνου	27
4. Ἀποχαιρετισμὸς, Δ. Κοκκίνου	38
5. Τραγοῦδι μου, φτερούγισε (ποίημα), Στ. Σπεράντσα	39
6. Τὸ ἀτίμητό μου φυλαχτό (ποίημα), Στ. Σπεράντσα	42
7. Ἀθῶοι φόβοι (ποίημα), Γερ. Μαρκοῤ	64
8. Ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη (δημοτικὸν)	56
9. Ἡ καμπάνα (ποίημα), Ἀλ. Φωτιάδου	79
10. Ὁ Αἰνεῖας καὶ ὁ πατὴρ του, Δ. Μελά	85
11. Θεὸς καὶ θάνατος (ποίημα), Ἰω. Καρασούτσα	93
12. Στὴ φουρτούνα (ποίημα), Γ. Βιζυηνό	105
13. Μὲ τὸ παραγάδι, Ἐμμ. Λυκούδη	106
14. Ἡ θημωνιά (ποίημα), Γ. Στρατήγη	113
15. Ἀετὸς στὸ κοτέτσι (ποίημα), Ἀλ. Φωτιάδου	127
16. Ὁ ἀναποδιασμένος, Ἀλ. Μωραϊτίδου	127
17. Ἀγὼν ἀρματοδρομίας εἰς τὴν Τρωάδα, Π. Ι. Θεοδοροπούλου	145
18. Ἐκτωρ καὶ Ἀνδρομάχη (ποίημα), μετὰφρασις Ἀλ. Πάλλη	150
19. Ἡ ἀρχαία Ὀλυμπία, Δ. Βικέλα	152
20. Λυκοῦργος, Δ. Μελά	167

21. 'Ο Βόσπορος καὶ τὸ Βυζάντιον, 'Αδ. 'Αδαμαντίου	173
22. 'Ο Βυζαντινὸς στρατιώτης, 'Αδ. 'Αδαμαντίου	175
23. 'Ο Διγενὴς Ἀχρίτας (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	178
24. Τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι (δημοτικὸν)	181
25. Νικόλαος Γύζης, Στ. Σπεράντσα	199
26. Εὐαγγελίζου γῆ (ποίημα), Στ. Σπεράντσα	214
27. Πῶς ἐσώθη τὸ Μεσολόγγιον, Ἄνδρ. Καρκαβίτσα	215
28. Ὑδραῖοι, Σπετσιῶται, Ψαριανοί, Κ. Παπαρρηγοπούλου	217
29. Ἡ καταστροφὴ τῶν Ψαρῶν, Δ. Σολωμοῦ	218
30. 'Ο Ἄθως (ποίημα), Π. Σούτσου	230

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. ΥΠΟΘΗΚΑΙ

1. Τυρταίου : Πολεμιστήριον σάλπισμα (ποίημα), μετάφρ. Σπ. Τρικούπη	7
2. Πρὸς τοὺς νέους τοῦ Ἑθνους, Ἀδ. Κοραῆ	7
3. Μεγάλοι ἄνδρες, μεγάλοι λόγοι, μεγάλα ἔργα, Π. Δ. Οἰκονόμου	8
4. Τρεῖς γενεαὶ (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	10
5. Αἱ διχόνοιαὶ δὲν φέρουν ἐλευθερίαν, Ἀδ. Κοραῆ	12
6. Ἡ διχόνοια (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	14

2. ΠΡΟΣΦΑΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

1. Ὕμνος πρὸς τὴν σημαίαν (ποίημα), Στ. Δάφνη	19
2. Αὐτὸ ἦτο τὸ πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων τοῦ 1940 - 41, Στάνλεϋ Κάσσον	19
3. Οἱ νέοι τριακόσιοι, Ἀχ. Κύρου	20
4. Ἡ νίκη (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	23
5. Ἡ γαλανόλευκη στὰ Δωδεκανήσα, Ἀχ. Κύρου	23
6. Στὴ Δωδεκάνησο (ποίημα), Σωτ. Σκίπη	25
7. Ὁ πνιγμὸς τοῦ Κορδῆ, Σπ. Μελά	26
8. Δὲν εἶναι ἐδῶ ἡ πατρίδα μας (ποίημα), Κ. Μάνου	27
9. Πρὸς τὸ μέτωπον, Γ. Τσοκοπούλου	28
10. Γράμμα στὸ μέτωπο (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	30
11. Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Θεσσαλονίκης, Χ. Ἀννίνου	31
12. Θεσσαλονίκη (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	33
13. Τὰ πήραμε τὰ Γιάννινα (ποίημα), Γ. Σουρῆ	34
14. Ὁ παπᾶς, Ν. Πετιμεζᾶ	35
15. Ἀποχαιρετισμός, Δ. Κοκκίνου	38
16. Τραγοῦδι μου, φτερούγισε (ποίημα), Στ. Σπεράντσα	39
17. Ἡ σημαία ἐνὸς συντάγματος, Χρ. Ζαλοκώστα	40
18. Τὸ ἀτίμητό μου φυλαχτό (ποίημα), Στ. Σπεράντσα	42

3. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΣ ΒΙΟΣ

1. Τὸ σπίτι μου (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	45
2. Ἡ σταχομαζώχτρα, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	45
3. Μητρικὴ αὐταπάρνησις, Γ. Βιζυηνοῦ	50
4. Συζύγου ἐγκαρτέρησις, Ἐμμ. Λυκούδη	52
5. Τῆς Κοκκώνας τὸ σπίτι, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	53
6. Ἀποχωρισμός (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	61
7. Τὸ παιδί (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	61
8. Νανούρισμα (δημοτικὸν)	26

9. Κοιμάται (ποίημα), Ν. Χατζιδάκη	62
10. Νὰ ζήμωνα παππούς (ποίημα), Γ. Σουρή	63
11. Ἀθῶοι φόβοι (ποίημα), Γερ. Μαρκορά	64
12. Ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη (δημοτικὸν)	65
13. Γιὰ τὴν προῖκα τῆς ἀδερφῆς, Ἀνδρ. Καρχαβίτσα	66
14. Μεταμορφώσεις (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	69

4. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

1. Ἐσπερινὸς (ποίημα), Ἀρ. Προβελεγγίου	73
2. Ἄρατε πύλας, Ἀλ. Μωραϊτίδου	73
3. Ἡ χαμπάνα (ποίημα), Ἀλ. Φωτιάδου	79
4. Τὸ εἰκόνημα τῆς Παναγίας, Ἰω. Δαμβέργη	79
5. Στὴν Παναγία (ποίημα), Ἀχ. Παράσχου	83
6. Νύχτα Χριστουγεννιάτικη (ποίημα), Γ. Δροσίνη	84
7. Χριστούγεννα (ποίημα), Κ. Κρυστάλλη	85
8. Ὁ Αἰνείας καὶ ὁ πατὴρ του, Λ. Μελά	85
9. Εἰς τὸν Γολγοθᾶν (ποίημα), Ἀρ. Προβελεγγίου	86
10. Παιδικὴ Πασχαλιά, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	87
11. Ἐξοχικὴ Λαμπρὴ, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	90
12. Ἡ ἡμέρα τῆς Λαμπρῆς (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	93
13. Θεὸς καὶ θάνατος (ποίημα), Ἰω. Καρασούτσα	39

5. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

(οἰκονομικὸς - γεωργικὸς - ναυτικὸς)

1. Κουπὶ καὶ τιμόνι (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	97
2. Εἰς τὴν ὁδὸν Ἀδριανοῦ, Ἐμμ. Ροΐδου	97
3. Τὸ χωριὸ μας (ποίημα), Γ. Δροσίνη	99
4. Τὸ χωριὸ (ποίημα), Κ. Παλαμά	99
5. Οἱ σπογγαλιεῖς τοῦ Αἰγαίου, Ἀγγ. Τανάγρα	101
6. Ἡ ψαρόβαρκα (ποίημα), Γ. Δροσίνη	103
7. Ἡ βαρκούλα (ποίημα), Γ. Περγιαλίτη	104
8. Στὸ ψαρολίμανο (ποίημα), Γ. Δροσίνη	105
9. Στὴ φουρτούνα (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	105
10. Μὲ τὸ παραγάδι, Ἐμμ. Λυκούδη	106
11. Ἡ ἐπιστροφὴ τοῦ ναυτῆ (ποίημα), Ἀρ. Προβελεγγίου	110
12. Τὸ ἄλῳνισμα, Ἀλ. Μωραϊτίδου	111
13. Ψωμί (ποίημα), Γ. Δροσίνη	113
14. Ἡ θημωνιά (ποίημα), Σ. Στρατήγη	113
15. Οἱ δύο μικροί, Μ. Μητσάκη	114
16. Ἡ ὥραιότερα ἀπὸ ὅλας τὰς φορεσιὰς, Ἀρ. Κουρτίδου	118
17. Ἡ σταφίδα τοῦ γείτονα, Ν. Ἐλάτου	123
18. Ὁ Φοῖνιξ, Ἐμμ. Λυκούδη	125

19. 'Αστὸς στὸ κατέτσι (ποίημα), 'Αλ. Φωτιάδης	127
20. 'Ο 'Αναποδιασμένος, 'Αλ. Μωραΐτιδου	127

6. ΠΑΛΛΙΟΤΕΡΟΣ ΕΘΝΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

1. 'Ακρόπολις τῶν 'Αθηνῶν (ποίημα), 'Ιω. Πολέμη	135
2. 'Η 'Αθηνᾶ προστάτις, Κ. Παλαμᾶ	135
3. 'Η ζωὴ καὶ τὰ μαθήματα εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Κενταύρου Χείρωνος, μετάφρασις Μ. Κωνσταντινίδου	137
4. 'Ο Πρίαμος καὶ ὁ 'Αχιλλεύς (ποίημα), μετάφρασις Μ. Στασινοπούλου	143
5. 'Αγὼν ἀρματοδρομίας εἰς τὴν Τρωάδα, Π. Ι. Θεοδοροπούλου	145
6. 'Εκτωρ καὶ 'Ανδρομάχη, μετάφρασις 'Αλ. Πάλλη	150
7. 'Η ἀρχαία 'Ολυμπία, Δ. Βικέλα	152
8. 'Αγῶνες πανελλήνιοι καὶ διεθνεῖς ὀλυμπιάδες, 'Αντ. Κεραμοπούλου	154
9. Ὑμνος ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	157
10. 'Ο στέφανος τῆς νίκης (ποίημα), 'Ιω. Πολέμη	157
11. 'Η ἔρις 'Αθηνᾶς καὶ Ποσειδῶνος, 'Αλ. Ραγκαβῆ	158
12. Φαέθων, υἱὸς 'Απόλλωνος, 'Αλ. Ραγκαβῆ	162
13. Λυκοῦργος, Δ. Μελά	167
14. 'Αριστείδης ὁ δίκαιος, Δ. Μελά	171
15. 'Ο Βόσπορος καὶ τὸ Βυζάντιον, 'Αδ. 'Αδαμαντίου	173
16. 'Ο Βυζαντινὸς στρατιώτης, 'Αδ. 'Αδαμαντίου	175
17. 'Ο Διγενὴς 'Ακρίτας (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	178
18. Τὸ προσκύνημα τοῦ Βουλγαροκτόνου, Χρ. Τσούντα	179
19. Τῆς 'Αρτας τὸ γιοφύρι, (δημοτικὸν)	181

7. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΤΝΑ

1. 'Ο Λουδοβίκος Παστέρ, Δ. Κακλαμάνου	187
2. 'Η χαρὰ (ποίημα), 'Αλ. Ραγκαβῆ	191

8. ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

1. Εὐάγγελος Ζάππας, 'Αρ. Κουρτίδου	195
2. Νικόλαος Εὐζης, Στ. Σπεράντσα	199

9. ΝΕΩΤΕΡΑ ΕΘΝΙΚΗ ΖΩΗ

1. Τὸ μάγο σας τὸ φῶς (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	205
2. 'Ο καπετὰν καλόγερος, Χρ. Χρηστοβασίλη	205
3. Τὸ μοιρολόγι τῆς Πάργας (δημοτικὸν)	207
4. 'Ο Κολοκοτρώνης μέλος τῆς Φιλικῆς, Σπ. Μελά	208
5. Τῶν Κολοκοτρωναίων (δημοτικὸν)	211
6. Μιαούλης καὶ Νέλσων, Σπ. Μελά	211
7. Εὐαγγελίζου γῆ (ποίημα), Στ. Σπεράντσα	214

8. Τοῦ Νικοτσάρα (δημοτικὸν)	214
9. Πῶς ἐσώθη τὸ Μεσολόγγιον, Ἄνδρ. Καρκαβίτσα	215
10. Ὑδραῖοι, Σπετσιῶται, Ψαριανοί, Κ. Παπαρρηγοπούλου	217
11. Ἡ καταστροφή τῶν Ψαρῶν (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	218

10. ΤΟΠΙΑ — ΦΥΣΙΣ

(περιγραφαὶ)

1. Τὸ τραγούδι τοῦ ἡλίου (ποίημα), Κ. Μάνου	221
2. Ἡ κοιλάς τῶν Τεμπῶν, Ἑμμ. Λυκούδη	222
3. Ἡλιόφωτα μεσάνυχτα, Ἄν. Πεζοπόρου	224
4. Ἡ Ἀγία Λαύρα, Στ. Παγανέλη	226
5. Τὸ Ἅγιον Ὄρος, Γ. Μόδη	228
6. Ὁ Ἄθως (ποίημα), Π. Σούτσου	230
7. Εἰς τὴν Κάλυμνον, Ἑμμ. Λυκούδη	231

11. ΖΩΑ — ΠΤΗΝΑ

(διηγήσεις — περιγραφαὶ)

1. Ὁ κρασποῦλος, Ἄνδρ. Καρκαβίτσα	237
2. Πτερωτοὶ μετανάσται, Ἑμμ. Λυκούδη	239
3. Ὁ Κόσσυφας, Στ. Γρανίτσα	241
4. Οἱ πονηριές τῆς σουπιᾶς, Ἄνδρ. Καρκαβίτσα	243
5. Τὸ ἀγριομελίσσι, Στ. Γρανίτσα	247
6. Ὁ ταλαίπωρος ἀπόμαχος, Ἑμμ. Λυκούδη	250
7. Τὸ ἐλάφι, Στ. Γρανίτσα	251
8. Αὐτοθυσία μάννας, Ἄνδρ. Καρκαβίτσα	255

12. ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ — ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ — ΜΥΘΟΙ

1. Παροιμίαι, Ν. Πολίτου	263
2. Ὁ πεζοδρόμος τοῦ Μαραθῶνα, Ν. Πολίτου	266
3. Ὁ θάνατος τοῦ ἀμπελοουργοῦ (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	267

Λεξιλόγιον	269
Βιογραφικαὶ σημειώσεις	277
Περιεχόμενα κατὰ συλλογὰς	283
Πίναξ περιεχομένων	287

Έκδοσις ΙΓ', 1972 (VIII) Άντίτυπα 128.000 - Σύμβασις 2271/19-4-72

Έκτύπωσις - Βιβλιοδεσία : Ι. ΔΙΚΑΙΟΣ

